

॥ શ્રીપાર્શ્વનાથાય નમઃ ॥

॥ શ્રીમદ્યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયકૃત આઠ દૃષ્ટિની સજાય વાલાવોધ સહિત ॥

ऐन्द्रश्रेणिनतंपार्श्वं, श्रीशंखेश्वरनामकं ।लिखा

मियोगदृष्टिस्वाध्यायार्थं लोकज्ञापया ॥ १ ॥

અર્થ ॥ ઇંદ્રના સમુદાય, શ્રેણિપરંપરા, જેને નમ્યાઠે, એવા શ્રીશંખેશ્વર પાર્શ્વનાથને ન-
સ્કાર કરીને, યમ, નિયમ, પ્રાણાયામાદિ અષ્ટાંગયોગ જેમાં ઠે, એવા પાતંજલિઆદિકૃત
યોગશાસ્ત્રમાં પ્રવેશ કરીશકાય તેવો શ્રીહરિજ્ઞદ્રસૂરિરચિત શ્રીયોગદૃષ્ટિસમુચ્ચય
થઠે, તેના જાવ ગ્રહણ કરી, સકલ તાર્કિકશિરોમણિ વાચકરાજ શ્રીયશોવિજયજી
પાધ્યાયે યોગદૃષ્ટિની સજાય રચેલી ઠે, તેનો જાવાર્થસૂચક વાલાવોધ ગુર્જરી જ્ઞા-
સાં લખીએ ઢીએ.

પ્રથમ યોગ શબ્દ એટલે જું ? યોગ એટલે ચંચલતા. ત્રણ પ્રકારના યોગ તે મન,
વન, કાયાનાયોગ તથા અષ્ટાંગયોગ અને જ્ઞાન દર્શનાદિ યોગ; અથવા જેજે વસ્તુ-
ના યોગ યુંજન કરીએ, તેપણ યોગ કહેવાય. એમ યોગના વહુ પ્રકાર ઠે. અહીંઆ-
પાતંજલાદિ ગ્રંથાનુયાયી ત્રણ યોગ વર્ણવેલા ઠે. તેનાં નામ. ૧ ઇન્દ્રાયોગ ૨ શાસ્ત્ર-
૩ સામર્થ્યપ્રતિજ્ઞાયોગ.

૧ તથાવિધ જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મના ક્ષયોપશમ વિશેષથી શ્રુતજ્ઞાનનો અર્થ લઈ,
વાની ઇન્દ્રાવાલો ઠતાં, પ્રમાદથી ધર્મ વ્યાપારમાં વિકલ અને અંતઃકરણમાં સૂત્રા
ઈન્દ્રકપણું હોય, પણ યથાર્થ વોધ ન હોય, તે ઇન્દ્રાયોગ કહીએ.

૨ યથાર્થસ્વરૂપે વિકથાદિનો ત્યાગ કરવો તથા અપ્રમાદિ, ધર્મવ્યાપારવંત, શ્ર-
વંત, તીવ્રવોધથી અવિતથ્ય વચનનું જાપણ કરવું, તથાવિધ મોહના અપગમથી
યપ્રતીતવંત, તથા કાલાદિ વિકલપણાની વાધાએ અતિચારાદિદોષને જાણતા ઠતાં
ના પ્રકારે ટાલી ન શકાય; તે શાસ્ત્રયોગ કહીએ.

૩ શાસ્ત્રમાં વતાવેલા ઉપાયોને અતિક્રમિને અધિકશક્તિથી ધર્મવ્યાપાર યોગ આ-
વો તે સામર્થ્ય પ્રતિજ્ઞા યોગ કહીએ. સિદ્ધિપદ પ્રાપ્તિનાં કારણો આ યોગમાં વહુ ઠે,
અતિક્રમણ કરે નહીં: શાસ્ત્ર થકીજ સર્વ અર્થ જાણે. સામર્થ્ય પ્રતિજ્ઞા યોગથી,
જ્ઞપદપ્રાપ્તિ. સિદ્ધિપદસૌખ્યપ્રાપ્તિ, સકલપ્રવચનપરિજ્ઞાપ્રાપ્તિ ઇત્યાદિ સર્વનો
જ્ઞાત્ લાભ ઠે. સામર્થ્ય યોગના પણ વે જોદ ઠે ૧ ધર્મસંન્યાસ ૨ યોગસંન્યાસ.

धर्मसंन्यास ते मोहादिक्रयोपशमरूप ठे अने योगसंन्यास ते कायादि ०५ ५. कायोत्सर्गकरणादिरूप ठे. आ वे प्रकारना सामर्थ्ययोग समस्त लाजप्राप्तिना ठे, धर्म संन्यास सामर्थ्य योग प्रथमथी बीजे अपूर्व करणे होय एटले के प्रथम वीजे अपूर्व करणे यथाप्रवृत्ति करणनी संज्ञा ठे, तेथी अधिकृतधर्म सामर्थ्य योग न होय बीजे अपूर्व करणे ते ग्रंथिजेदनुं निबंधन ठे तेथी प्रथमनो त्याग करी बीजुं कहुं यतः ॥ जागंठीतापढमं, गंठीसमझमेजवेवीअं ॥ अनिअट्टिकरणंपुण, सम्मत्तंपुरख जीवे ॥ १ ॥ इति वचनात्

अपूर्व करण ते आत्मवीर्य शुभ परिणाम, अनादिकाळे अपूर्व अपूर्व जे ० ५ ५ तर परिणाम धर्म स्थानकने विषे होय ते धर्म संन्यास, बीजे अपूर्वकरणे ग्रंथिजेद वाथी सम्यग् दर्शन, शमसंवेगादि लिंगरूप, आत्मपरिणाम. यतः ॥ शमसंवेगनिंद नुकंपास्तिव्यलक्षणैः ॥ पंचज्ञिः सम्यक्, सम्यक्त्वमुपलक्ष्यते ॥ इति ॥ १ ॥ योगशास्त्रे. “ तत्त्वार्थश्रद्धानं सम्यग्दर्शनं. ” त्यार पठी तथाविध कर्म स्थितिने उठी करे, सागरोपम अतिक्रमे त्यारे प्रथम धर्म संन्यास सामर्थ्य योग होय. यतः ॥ गंठी सुषुप्तेर्ज, कखरुघणरूढगूठगंघ्रिव ॥ जीवस्सकम्मजणित्, घणरागदोस परिणामो ॥ सम्मत्तंमिजलळे, पलियपहुत्तेणसावर्जहुज्जा ॥ चरणोपसमखयाणं, सागरसंखंतराहुं ॥ १॥ माटे स्थिति जेद उपर जेम जेम वधे, तेम तेम आयुंजी करण थकी जेम जेम वीर्योद्धासैं गुण स्थानक जजन ते सर्व धर्म संन्यास सामर्थ्य योग कह्णीए, अने तात्त्विक कह्णीए. कोइक वेलाए प्रव्रज्या प्रतिपत्तिकाले अतात्त्विक कह्णी प्रव्रज्या सन्मुखतो ठे परंतु प्रव्रज्या आदरी नथी, माटे त्यां ज्ञानरूप विशेष होय अने धर्मसंन्यास सामर्थ्य अधिकारी जव विरक्त होय. कहुं ठे.

धिकारी, आर्यदेशोत्पन्न, विशिष्ट जातिवंत, कुलमर्यादावंत, अशुभकर्म प्रपंच प्रायः क्षीण होय अने मनुष्यपणानां निमित्त दुर्लभ ठे, संपदा दुःखौघहेतु ठे, संयोग वियोग मिश्रित ठे, शरीर प्रतिक्षणे मरणयुक्त दारुण विपाकवाला संसारतुं अनेक प्रकारे निर्गुणपणुं जावीने सहजपणे सं विरम्यो होय, अद्वय कषायी, अद्वय हास्यादिवंत अद्वयवेदोदयी, कृतज्ञ, राजामात्यादि बहुजनमान्य, अडोही, सुंदर अंगवंत, श्रद्धावंत, आराधक, ज्ञानयोगनो आराधक इत्यादि गुणोपेत मनुष्यने धर्मसंन्यास र्थयोग जाणवो.

योग संन्यास सामर्थ्य योग पारमार्थिक तात्त्विकपणे, क्षपकश्रेणिगत योगीने

દ્વાંત્યાદિ સર્વગુણ ક્ષયોપશમપણે જેને ઉત્પન્ન થયા હોય તેને, યાવત્ કેવલજ્ઞાન લાજ જોગ શીલસુધી તથા તેજ લાજ વેલાયે શૈલેસી અવસ્થાગત યોગ નિરંધન કાલે વર્તતા હોય, તેને હોય.

ત્રણ યોગમાં પ્રથમ યોગ, ચરમા કહેવાય છે અને તે જઘ્ય મિથ્યાદૃષ્ટિને પણ હોય; બીજો યોગ સમ્યગ્દૃષ્ટિ, દેશવિરતિ પ્રમુખને હોય અને ત્રીજો યોગ, દીક્ષાની સન્મુખ એવા જવવિરક્ત તથા અપ્રમત્ત યાવત્ અયોગી અવસ્થાવાલાસુધી પણ હોય. તેનો વિશેષ અધિકાર યોગદૃષ્ટિ સમુચ્ચય ગ્રંથથી જાણવો. અહીં લેશમાત્રલચ્ચો છે. યોગનું દર્શન તે સામાન્યમાત્ર જ્ઞાનાવરણીયના ક્ષયાપશમે જાણવું અને દૃષ્ટિ તે ઇહા-વિચારણા અવધારવું. દૃષ્ટિનું સ્વરૂપ હવે કહીએ ઠીએ.

॥ ઢાલ પેહેલી ॥

॥ ચતુર સનેહી મોહના ॥ એદેશી ॥

શિવસુખકારણ ઉપદેશી ॥ યોગતણી અમદિઠીરે ॥ તેગુણ

થુણીજિનવીરનો ॥ કરશું ધર્મની પુઠીરે ॥ વીરજિનેસર દેશના ॥

અર્થ ॥ શિવકેળ નિરૂપડવ, અવ્યાવાધ સુખ તેના કારણ કેળ હેતુવાસ્તે ઃ રમાત્માએ, યોગની આઠ દૃષ્ટિ ઉપદેશી છે, તે શ્રીવીરનાગુણસ્ત્રવીને અમે ધર્મની પુઠે કરશું. શ્રીવીર પરમાત્મા કેવા છે ? યતઃ ॥ વિદારયતિયત્કર્મ, તપસાચવિરાજતે ॥ તપો યોગેણ યુક્તશ્ચ તસ્માદ્ધીર ઇતિસ્મૃતઃ ॥ ૧ ॥ વલી ધર્મ કેવો છે ? યથા ॥ ધુર્ગતિ પ્રપત્તપ્રાણિધારણાધર્મ ઉચ્યતે ॥ સંયમાદિદશવિધઃ, સર્વજ્ઞોક્તો વિમુક્તયે ॥ ૧ ॥ અર્થ, અપરજ્ઞાવ વ્યતિરિક્ત, કેવલ વસ્તુ સ્વજ્ઞાવપણું, તેપણ નિરાવરણપણે તથા સાદિ ર્યવસાનપણે તે ધર્મ છે. એવી સામાન્યપણે શ્રીવીરની દેશના કેળ વાળી છે. ॥ ૧ ॥

સઘન અઘન દિનરયણિમાં ॥ વાલવિકલને અનેરાંરે ॥ અર્થ

જુએ જેમ જુજુઆ ॥ તેમ ઝંઘનજરનાફેરાંરે ॥ વીર ॥ ૨ ॥

અર્થ ॥ જેમ સઘન કેળ મેઘ સહિત દિવસ અને અઘન કેળ મેઘ રહિત દિવસ, ૧ દિવસ તેમ રાત્રિ અર્થાત્ મેઘયુક્ત દિવસ રાત્રિ અને મેઘ રહિત દિવસ રાત્રિ; ૧ દિવસો અને રાત્રિઝંમાં પણ જ્ઞેદ છે અને તે જ્ઞેદને દેખનારાઝંમાં પણ કોઈ વાલ-ધે, કોઈ વિકલદૃષ્ટિ અને અનેરા કેળ કોઈ તરુણ, વૃદ્ધ, રોગી ઇત્યાદિ અનેક જ્ઞેદ તેઝ જેજે પદાર્થને જુએ તેમાં જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મવિચિત્રતાયે સામાન્ય વિશેષાદિમાં કેક રીતે ફેરપકે; જૂદાજૂદા જાવ દેખે. તે સર્વઝંધ દૃષ્ટિ છે. ઝંધદૃષ્ટિ વધુ જાતની છે ॥ ૨ ॥

दर्शन जे थयांजुजुच्या ॥ ते उंधनजरनेफेरेरे ॥ नेदथिरा
दिकदृष्टिमां ॥ समकितदृष्टिनेहेरेरे ॥ वीर० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ उंघ नजरना फेरने अनुसारे पट् दर्शनना जेद जुदाजुदा थया. ते उंघदृष्टिनो अर्ही अधिकार नथी. अर्हींआतो योगनी आठ दृष्टिनो अधिकार ठे, यथा॥ मित्रा नारा बलादीता, स्थिराकांता प्रजापरा ॥ नामानि योगदृष्टीनां, लक्षणै तु निबोधत ॥ १ ॥ ते आठ दृष्टिमां बोध-ज्ञान प्रकाश केवो होय ? ते कहे ठे, यथा ॥ तृणगो-मयकाष्ठान्निकणदीपोपमप्रभा ॥ तारार्कचंद्रजा रत्नसदृशी दृष्टिरष्टधा ॥ २ ॥ इति योगदृष्टि समुच्चये. आठमां प्रथमनी चार दृष्टिसुधी मिथ्यादृष्टी; अने पाठली चार दृष्टि वंजिनेदनी होय. अर्थात् त्रिरादृष्टिची सम्यक्त्व ठे अने ते दृष्टिउने योगदृष्टि एव विन्द घटे ठे. परंतु आठेने योगदृष्टि केस कही ? तेनो एवो उत्तर ठे कं, पेहेली चार दृष्टिमां समंगना योग ठे, तेमांपण बीजा ध्यान करे ठे तेथी तेउनेपण दृष्टि कही ए ॥ ३ ॥

दर्शन सकलनानयग्रहे ॥ आपरहेनिज आवेरे ॥ हित
करीजननेमंजीवनी ॥ चारोंतह चरावेरे ॥ वीर० ॥ ४ ॥

મને । હોર તિગદિક દષ્ટિવંત પ્રાણી મમસ્ત તપ દર્શનના નયગ્રહણ કરે, તેને શ્રી-
મદ્ભગવાને કહે છે. જગત્ પોતાના સ્વભાવમાં સ્વાત્ નિત્યાનિત્યપણે વર્તે છે તે જાણમાં
પ્રવેશી જગત્ દષ્ટિનાં રંગ કરે નહીં. જલ્પ જનને દ્વિતકારી શુદ્ધોપદેશરૂપ સંજીવની
પોષકીની સામે ચમકીને આપસ્યરૂપ પ્રગટ કરાવે. તે ઉપર ઉપનયયુક્ત દષ્ટાંત કહેવું;
પ્રેમ ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ મનુષ્ય રહે છે. તેને લે સ્ત્રી છે. એક પ્રોહ, મુશીલ, ચિનીત છે.
તે તે રંગ છે. રંગ સ્ત્રી પોતાના પતિમાથે કામક્રીયા કરી દિવસે શુષ્ક બનાવવાની
વિચારે. પતિને દુષ્ટ બનાવી શ્વેતરંગમાં મુકે છે. પ્રોહ સ્ત્રી સ્વામિના પ્રેમને લીધે શુષ્કરૂપ-
માં રંગાયે રહે. ચાગપાળે રી. માર મંતાત્ત કરે છે. કટલાએક દિવસે વિદ્યાધરને
પત્ની લે રહેશે. વિમાનમાં લેવી જતાં, શુષ્કને દેશીને વિદ્યાધરે પોતાની પત્નિને કશું
કે શું નહીં. તે શુષ્કની સેવા કરે છે. તે તેની પ્રોહ પત્નિ છે અને તે શુષ્કની નાની સ્ત્રી
સેવામાં પતિને દુષ્ટ કરે છે. પરંતુ ચમત્કારિક બુતાન્ત માંતરૂં. વિદ્યાધરની સ્ત્રી
તેને પુત્રી કાંઈ પોત છે. કે તેની આ શુષ્ક, પુત્ર આય? વિદ્યાધરે કશું કે અમુક
મર્મ લે લે કોઈ છે તેની આ શુષ્કને ચમકે તો તે પુત્ર થઈ જાય. વિદ્યાધર પદ
ચાલે મને. પ્રોહ સ્ત્રી તે વિદ્યાધરની મર્મ જાન માંતરૂં અને તેના વચનની પ્ર-
વચન કરી તે શુષ્ક આભરમની મર્મ આપવી પ્રદાન કરીને તેનો ચાગે શુષ્કને
તેને દુષ્ટ પુત્ર થશે. પ્રોહ સ્ત્રીની સેવા તલિ પતિ જાણી. આ દષ્ટાંતનો

उपनय आप्रमाणे ठे. पुरुष ते आत्मा; जेणे वृषज वनाव्यो ते अशुरू चेतना स्त्री; जेणे सेवाजक्ति करी ते शुरू चेतना स्त्री; विद्याधर ते गुरु; विद्याधरनी स्त्री ते दयारूप धर्मकरणी; वड ते मनुष्यगति; संजीवनी चारो ते सम्यग् दृष्टिपणुं, इत्यादि सकल सामग्रीवंतने संजीवनीचारो चरावी यथास्थित जर्तार कयों. तेवी रीते शुरू चेतनाने अनुवर्ततो सर्व गुणनुं जाजन थाय. एप्रमाणे थिरादिक चार दृष्टिनो धणी सर्व जीवने हितकारी उपदेश आपे ॥ ४ ॥

दृष्टिथिरादिक चारमां ॥ सुगति प्रयाणनजाजेरे ॥ रयणि

शयनजेमश्रमदरे ॥ सुरनरसुखतेमगजेरे ॥ वीर० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ थिरादिक चार दृष्टिमां मुक्तिनुं प्रयाण के० गमन रोकाय नही, कारणके ए दृष्टिवंत प्राणी प्रायः प्रतिपाति न होय. जेम वांढित नगरे प्रयाण करतां, वचमां रात्रे विश्राम लक्ष्ण अने तेथी जेमश्रम के० थाक डुर थाय अने इड्डित नगरे सुखेथी पडोचाय तेम सम्यग् दृष्टिप्राणीने मुक्ति जतां वचमां सुबाहु कुंवर तथा श्रीपादा दि जेम देव मनुष्यना जव करवा पडे, परंतु मुक्ति पुरे अवश्य पडोचाय ॥ ५ ॥

एह प्रसंगथी में कह्युं ॥ प्रथमदृष्टि हवे कहीएरे ॥ जिहां

मित्रातिहां बोधजे ॥ ते तृण अगनिसोलहीएरे ॥ वीर० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ पूर्वोक्त सर्व प्रसंगथी कह्युं, ते योगदृष्टि तथा उषदृष्टि सामान्य रीते सर्व संसारी जीवनी वर्णवी. दृष्टि के० देखवुं, जाणवुं ते ज्ञानावरणीयना क्योपशम आश्री ठे, पण तेनो अहीं अधिकार नथी. अहीं तो मित्रादि आठदृष्टिनो अधिकार ठे, तेमां प्रथम मित्रा दृष्टिनां लक्षण, क्रिया तथा बोध कहीए ठीए. सत् श्रद्धावंतना संगथी असत् प्रवृत्ति नही करतां, सत् प्रवृत्ति करवी; अने ज्ञाननो बोध होय, तेथी ते दृष्टि कहेवाय. ज्यां मित्रादृष्टि होय त्यां मिथ्यात्व दर्शननी मंद स्थिति तथा मंद रस होय अने तृणना अग्नि सरखो अल्प बोध होय ॥ ६ ॥

व्रतपणइहांयमसंपजे ॥ खेदनहींशुजकाजेरे ॥ द्वेष

नहीं वली अवरशुं ॥ एहगुणअंगविराजेरे ॥ वीर० ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिने विषे पांचयम प्राप्त थाय. १ अहिंसा २ सत्य ३ अस्तेय ४ ब्रह्मचर्य ५ अपरिग्रह, आ पांचयम ठे. वली शुज कार्य जेमके दान, दया, देवगुरुनी जक्ति इत्यादिमां खेद वा आलस न थाय. वली बीजा दर्शनीउना तथा प्रकारना देखीने द्वेष न उपजे. एप्रमाणे सत् प्रवृत्तिनागुण, असत् प्रवृत्तिनुं निवारण करवाथी प्रगटे. १ पांच महाव्रत ते पांच यम ठे. २ शौच संतोषादि पांच नियम ठे. ३ योग, पद्म

त्यादि आसन ४ पवननुं रंधन ते प्राणायाम ५ इन्द्रियोने विषयोमां न प्रवर्त्ताववी ते
प्रत्याहार ६ शुद्ध वस्तुनो यथार्थ निरधार ते धारणा ७ ध्येयनुंज चिंतवन ते ध्यान
८ ध्येयनो तन्मयपणे अनुभव ते समाधि. ए अष्टांग योग प्रवृत्ति ठे ॥ ७ ॥

योगनांवीज इहांग्रहे ॥ जिनवरशुद्धप्रणामोरे ॥ जावा

चारजसेवना ॥ जवउद्देगसुठामोरे ॥ वीर० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ वली वीजी पण अष्टांगयोग प्रवृत्ति ठे. १ अद्वेप २ जिज्ञासा ३ शुश्रुषा ४
श्रवण ५ बोध ६ मीमांसा ७ परिशुद्धि ८ अप्रतिपत्ति इत्यादि योगना वीज आ दृष्टि-
मां ग्रहण करे. नाम, स्थापना, डव्य अने जाव एवा चार निद्वेपें जिनेश्वरने शुद्ध
प्रणाम करे. सूत्रोक्त प्रवृत्तिप्रवर्त्तनारा, पंचाचारने यथार्थ पालनारा अने शुद्ध जा-
पक एवा जावाचार्यनी सेवना करे अने जवोद्देग के० संसारथी उदासीनता तेज
मोक्षप्राप्ति करावे ठे, एम जाणे ॥ ८ ॥

डव्य अजिग्रह पालवा ॥ उषधप्रमुखने दानेरे ॥ आदर

आगम आसरी ॥ लिखनादिक बहुमानेरे ॥ वीर० ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ ग्रंथिजेदविना जाव अजिग्रह होय नहीं, तेथी डव्यअजिग्रह हर्षथी
पाले, अर्थात् औषध, वस्त्र, पात्र प्रमुख देवाना अजिग्रह आदर-सत्कार सहित आगम
विधिने अनुसारे साधु-मुनिराजने उचित होय ते आपे तथा बहुमान पूर्वक पुस्तक
लखाववा प्रमुख उद्यम करावे ॥ ९ ॥

लेखन पूजन आपवुं ॥ श्रुतवाचना उद्ग्राहोरे ॥ जाव

विस्तार सजायथी ॥ चिंतनजावनचाहोरे ॥ वीर० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ सिद्धांत लखाववामां तथा वीतरागनां विंवोना पूजनमां डव्यादि सामग्री
आपवाने सावधान होय; वली सन्मार्ग प्ररूपक श्रुत के० सिद्धांतनी वाचनानो उद्-
ग्राही के० योग मेलववा उद्यम करे, वली स्वाध्याय ते वांचना प्रमुख पांच प्रकारथी
करी जाव विस्तार के० जाव आस्थादिकनां कारणो वधारे, अने तेनुं चिंतवन तथा
जावनानी चाहना करे ॥ १० ॥

बीजकथाजलीसांजली ॥ रोमांचितहुवे देहरे ॥ पद

अवंचकयोगथी ॥ लढीण धरम सनेहरे ॥ वीर० ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ संदेग नावनी यथास्थितता, शम, संवेग, सत्प्रवृत्तिलक्षण रूप श्रद्धा, निराशय
कांकरणा, दुःखितानुकंपा, सत्शीलानुचरण, आदर्य, धैर्य, गान्धीर्य प्रमुख बीज

कथा० योगांग कथा श्रवण करीने हर्षोत्कर्षयुक्त रोमांचित शरीर थाय. एवा प्रशस्त बाह्य संयोग मलवार्थी, सदज्यास करवा कराववानां साधनमलवार्थी योगनुं श्रवंचक-पाणुं तेने प्राप्त थाय. तेथी ते प्राणी विषक्रिया बांढे नहीं, क्रिया निष्फल करे नहीं, ते श्रवंचक योग समजवो. ते श्रवंचक योग पामीने परमोत्कृष्ट धर्मस्नेह पामे. मनम एम विचारे, के आ लाज छुष्कर पणे पाम्यो हुं ॥ ११ ॥

सद्गुरुयोगेवंदनक्रिया ॥ तेहथीफलहोयजेहोरे ॥ योग

क्रियाफलजेदथी ॥ त्रिविध श्रवंचकएहोरे ॥ वीर० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ उत्तम गुरुनो योग पामीने वंदन क्रिया व्यवहारविधिपूर्वक साचवे, तेथी जे फल थाय ते आ प्रमाणे ठे. मनने विशुद्धपणे प्रवर्त्तावहुं ते योग श्रवंचक कहिए तथा वचन अने कायाने निरवद्यपणे प्रवर्त्ताववां ते क्रिया श्रवंचक कहिए. ते प्रमाणे करवार्थी मिथ्यात्व तथा विषय कषायादिकनी हीनताए शुजगति प्रमुख फल पामे, ते फल श्रवंचक कहिए. आ त्रणप्रकारना श्रवंचक योग ते प्राणीने होय. यद्यपि आ त्रण श्रवंचक योग साधुने उद्देशीने होय, परंतु श्रवक्र सामायिकें तथा अमत्सरयुक्त जावसमाधिपणे डव्यथी ए होय ठे ॥ १२ ॥

चाहेचकोरतेचंदने ॥ मधुकरमालतीजोगीरे ॥ तेमजवि

सहजगुणेहोये ॥ उत्तमनिमित्तसंयोगीरे ॥ वीर० ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ जेम चकोर पक्षी चंद्रनी चाहना करे अने जेम ज्रमर मालतीनां पुष्पनो जोगी होय तेम आ जव्य प्राणीने यद्यपि मोहनो क्षयोपशम नथी, तथापि उत्तम के० प्रधान जे शुज निमित्तो तेनो संगी थाय, एवो सहज गुण होय ॥ १३ ॥

एह श्रवंचक योगते ॥ प्रगटे चरमावर्त्तेरे ॥ साधुने

सिद्धदशासमुं ॥ बीजनुं चित्त प्रवर्त्तेरे ॥ वीर० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ एवा श्रवंचक योग ज्यारे चरम पुद्गल परावर्त्त संसार वाकी रहे, त्यारे उपजे. तोपण केटलाएक प्राणी जे क्रियायोगी होय तेउने होय, अने साधुने तो सिद्ध अवस्था समान परमानंद आपनार होय. आ मित्रादृष्टिमां वर्त्तता प्राणीने, बीज जे योगना अंग, समता औदार्य प्रमुख, ते ग्रहण करवाने प्रयत्नवाहुं चित्त होय ॥ १४ ॥

करणअपूर्वनानिकटथी ॥ जे पेहेलुं गुणठाणुरे ॥ मुख्य

पणेतेइहांहोये ॥ सुयशविलासनुंटाणुरे ॥ वीर० ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ अहिं ठेला यथाप्रवृत्ति करणना निकट के० समीपपणाथी स्थिति तथा र-

समां मंदपणे मिथ्यात्वगुणगणे ते प्रवर्त्ते. वली शिवराजराजर्षिप्रमुखनी पूर्वे जे दशा हती, तेवी मुख्यपणे अहीं होय. वली ते उत्तम यशना विलासनुं टाणुंके० स्थानक होय. सारांशके अन्नव्य, दुर्जव्य, बहुपुञ्जपरावर्त्तनवाला शठ, हठकदाग्रही, अत्यंत अजिनि वेशी, गुरु आशातनावालाने आ दृष्टि न होय ॥ १५ ॥ इतिप्रथम मित्रादृष्टि विचार.

॥ ढाल बीजी ॥

॥ मनमोहनमेरे ॥ एदेशी ॥

दर्शनतारादृष्टिमां ॥ मनमोहनमेरे ॥ गोमयअग्निसमान ॥ म० ॥

शौचसंतोषने तपज्जुं ॥ म० ॥ सजाय ईश्वरध्यान ॥ म० ॥ १ ॥

अर्थ ॥ हवेतारादृष्टिनोविचार कहेठे. मित्रादृष्टि करतां तारादृष्टिमां मिथ्यात्व केवुं मंद होय तथा बोध केवोहोय ते कहे ठे. मिथ्यात्व विशेष मंद होय अने बोध गोमय के० ठाणानी अग्नि समान होय. जेम ठाणानो अग्नि धीमे धीमे वधे, तेम बोध वधतो जाय, अर्थात् कांश्चक कार्यसाधक थाय. तेथी शौच के० मननिर्मल रहे. संतोषके० प्राप्तवस्तुथी विशेष तृष्णा न राखे; इष्टानुंरंधनकरे. सजायके० श्रुतअध्ययन प्रमुख करेअने ईश्वरध्यानके० परमात्मानुं ध्यानकरे. आत्महित चिंतवे अने विचारेके रखे अकार्य सेवीश तो दुर्गति पामीश ॥ १ ॥

नियमपंचइहांसंपजे ॥ म० ॥ नहीं किरिआउद्देग ॥ म० ॥

जिज्ञासागुणतत्त्वनी ॥ म० ॥ पणनहींनिजदृढटेग ॥ म० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ आदृष्टिमां पूर्वोक्त पांचनियम उपजे. मोटीक्रियामां अखेदपणे प्रवर्त्ते, अर्थात् परलोकहितार्थ कामकरतां उद्देग न पामे. वली तत्त्वगुणके० शुद्धगुण तत्त्वसंवंधीनी जिज्ञासाके० चाहनाहोय, तथा करण, करावण, अनुमोदनरूप निर्विकारपणुं होय, परंतु पोताना हठकदाग्रहनो टेक विशेषपणे नज होय ॥ २ ॥

एहदृष्टिहोयवरततां ॥ म० ॥ योगकथाबहुप्रेम ॥ म० ॥

अनुचिततेहनआचरे ॥ म० ॥ वाढ्योवळेजेमहेम ॥ म० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ आदृष्टिमां वर्त्ततो प्राणी अष्टांग योगादिकनी कथामां बहुप्रेम धारण करे. योगशुद्धि, क्रियाशुद्धिमां प्रवर्त्ती फलशुद्धि करे अर्थात् जेयकी परलोक संवंधी अहित थाय तेवुं अनुचित कार्य करेनहीं. वली ते प्राणीने कोइ हितशिखामण कहे, तेनी साथे सुवर्ण जेमवाढ्युं, वळे तेनीजेमसरलताराखे ॥ ३ ॥

विनयअधिकगुणीनोकरे ॥ म० ॥ देखेनिजगुणहाण ॥ म० ॥

त्रासधरे जवजयथकी ॥ म० ॥ जवमानेदुःखखाण ॥ म० ॥ ४ ॥

અર્થ ॥ પોતાથી અધિકગુણવંતનો વિનયકરે અને પોતેવિશેષ ગુણીહોયઠતાં પોતામાં ન્યૂનતા જાણે, અર્થાત્ અહંકૃતિ વા નિજઉત્કર્ષ નકરે. વલી ચતુર્ગતિરુપ સંસારને દુઃ સ્વની જાણેદેખીને તેના જયથી ત્રાસ પામે. યતઃ ॥ જન્મ દુઃખં જરાદુઃખં, રોગાણિ મરણાણિ ॥ અહોદુઃખેહુ સંસારે, જથ્થથર્કિં સંતિજંતુણો ॥ ૪ ॥

શાસ્ત્રઘણાંમતિથોમલી ॥ મ૦ ॥ શિષ્ટકહેતેપ્રમાણ ॥ મ૦ ॥

સુયશલહેજાવથી ॥ મ૦ ॥ નકરેજૂઠમ્પાણ ॥ મ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ ॥ શાસ્ત્ર ઘણાંઠે અને પોતાની મતિ કેળું બુદ્ધિ અદ્વયે, માટે શિષ્ટ મહાનગુરુ કહે તે વચન પ્રમાણકરે. સમ્યગ્ રીતેમન, વચન, કાર્યાં કારણ, કરાવણ અનુમતિરુપે નિર્વિકારીપણું હોય, તેપ્રમાણે વિશિષ્ટ જાવના જાવતો થકો સુયશકેળું નિર્મલ કીર્તિપામે. તે અઠતાગુણોનો જુઠો કેળું અસત્ય મ્પાણ કેળું આરંભર કરે નહીં. શુજયોગ કથામાં પ્રીતિ રાખે ॥ ૫ ॥ ઇતિ તારાદૃષ્ટિ વિચાર.

॥ ઢાલ ત્રીજી ॥

॥ પ્રથમ ગોવાલતણે જવે જીરે ॥ ૬ દેશી ॥

ત્રીજીદૃષ્ટિવલાકહીજી ॥ કાષ્ટઅગ્નિસમવોધ ॥ દેપનહીઆસનસધેજી ॥

શ્રવણસમીહાસોધરે ॥ જિનજી ॥ ધનધનતુજઉપદેશ ॥ ૧ ॥

અર્થ ॥ હવે વલા નામની ત્રીજીદૃષ્ટિ વર્ણવેઠે. આદૃષ્ટિમાં સુખાસને વેઠેલાનીજેમ સ્થિરચિત્તહોય. દેવવંદન, ગુરુવંદન, આવશ્યકાદિ કાર્ય અનુકૂલપણે કરે, યદ્યપિમિથ્યાદર્શનઠે તોપણ મિથ્યાત્વની વહુજમંદતાહોય, અર્થાત્ મિથ્યાત્વીર્તના આન્તિરુપ ચમત્કારિક જ્ઞાન દેખીને ચપલપરિણામવાલો નથાય. આદૃષ્ટિમાં શાસ્ત્રશ્રવણથી કાષ્ટના અગ્નિ સરખો દૃઢવોધ હોય. વલી ક્રિયાર્તનું અન્યોન્ય મિશ્રણકરવું તેદેપદોષ કહેવાય, તે વોદેપ દોષ નહોય, પર્યકાસનાદિ યોગાસનને સાધે. સિદ્ધાંત શ્રવણ કરવાની સમીહાકેળું તીવ્રચ્છાકરે. તેવી ચ્છાને સોધકેળું સાધે. હે, જિનજી! તમારા ઉપદેશને ધન્ય ઠે, એવો સત્કાર કરે, અને પોતાના આત્માને ધન્ય માને ॥ ૧ ॥

તરુણસુખીસ્ત્રીપરિવર્યોજી ॥ જેમચાહેસુરગીત ॥ સાંજલવા

તેમતત્ત્વનેજી ॥ દૃષ્ટિસુવિનીતરે ॥ જિન૦ ॥ ધન૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ ॥ જેમ કોઈ તરુણ કેળું યુવાન પુરુષ ધનાઢ્ય સુખી હોય, વલી સુંદર સ્ત્રીયુક્ત હોય; તે જેમ દેવગાંધર્વનાં ગીત-ગાયન શ્રવણ કરવાની ઇચ્છા કરે, તેવીરીતે આ દૃષ્ટિવંત પ્રાણી તત્ત્વ જ્ઞાન શ્રવણ કરવાની ઇચ્છા કરે. તેવીજ રીતે વલી આ દૃષ્ટિવાલા વિનયવંત પણ હોય ॥ ૨ ॥

समां मंदपणे मिथ्यात्वगुणठाणे ते प्रवर्त्ते. वली शिवराजराजर्षिप्रमुखनी पूर्वे जे दशा हती, तेवी मुख्यपणे अहीं होय. वली ते उत्तम यशना विलासतुं टाणुंके० स्थानक होय. सारांशके अज्ञव्य, दुर्ज्ञव्य, बहुपुञ्जलपरावर्त्तनवाला शठ, हठकदाग्रही, अत्यंत अजिनि वेशी, गुरु आशातनावालाने आ दृष्टि न होय ॥ १५ ॥ इतिप्रथम मित्रादृष्टि विचार.

॥ ढाल बीजी ॥

॥ मनमोहनमेरे ॥ एदेशी ॥

दर्शनतारादृष्टिमां ॥ मनमोहनमेरे ॥ गोमयअग्निसमान ॥ म० ॥

शौचसंतोषने तपज्जुं ॥ म० ॥ सजाय ईश्वरध्यान ॥ म० ॥ १ ॥

अर्थ ॥ हवेतारादृष्टिनोविचार कहेठे. मित्रादृष्टि करतां तारादृष्टिमां मिथ्यात्व केवुं मंद होय तथा बोध केवोहोय ते कहे ठे. मिथ्यात्व विशेष मंद होय अने बोध गोमय के० ठाणानी अग्नि समान होय. जेम ठाणानो अग्नि धीमे धीमे वधे, तेम बोध वधतो जाय, अर्थात् कांश्च कार्यसाधक थाय. तेथी शौच के० मननिर्मल रहे. संतोषके० प्राप्तवस्तुथी विशेष तृष्णा न राखे; इष्टानुंरुंधनकरे. सजायके० श्रुतअध्ययन प्रमुख करेअने ईश्वरध्यानके० परमात्मानुं ध्यानकरे. आत्महित चिंतवे अने विचारेके रखे अकार्य सेवीश तो दुर्गति पामीश ॥ १ ॥

नियमपंचइहांसंपजे ॥ म० ॥ नहीं किरिआउद्देग ॥ म० ॥

जिज्ञासागुणतत्त्वनी ॥ म० ॥ पणनहींनिजहठटेग ॥ म० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ आदृष्टिमां पूर्वोक्त पांचनियम उपजे. मोटीक्रियामां अखेदपणे प्रवर्त्ते, अर्थात् परलोकहितार्थ कामकरतां उद्देग न पामे. वली तत्त्वगुणके० शुद्धगुण तत्त्वसंवंधीनी जिज्ञासाके० चाहनाहोय, तथा करण, करावण, अनुमोदनरूप निर्विकारपणुं होय, परंतु पोताना हठकदाग्रहनो टेक विशेषपणे नज होय ॥ २ ॥

एदृष्टिहोयवरततां ॥ म० ॥ योगकथावहुप्रेम ॥ म० ॥

अनुचिततेहनआचरे ॥ म० ॥ वाल्योवलेजेमहेम ॥ म० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ आदृष्टिमां वर्त्ततो प्राणी अष्टांग योगादिकनी कथामां बहुप्रेम धारण करे. योगशुद्धि, क्रियाशुद्धिमां प्रवर्त्ती फलशुद्धि करे अर्थात् जेथकी परलोक संवंधी अहित थाय तेवुं अनुचित कार्य करेनहीं. वली ते प्राणीने कोइ हितशिखामण कहे, तेनी साथे सुवर्ण जेमवाट्युं, वले तेनीजेमसरलताराखे ॥ ३ ॥

विनयअधिकगुणीनोकरे ॥ म० ॥ देखेनिजगुणहाण ॥ म० ॥

त्रासधरे जवजययकी ॥ म० ॥ जवमानेदुःखखाण ॥ म० ॥ ४ ॥

અર્થ ॥ પોતાથી અધિકગુણવંતનો વિનયકરે અને પોતેવિશેષ ગુણીહોયઠતાં પોતામાં ન્યૂનતા જાવે, અર્થાત્ અહંકૃતિ વા નિજઉત્કર્ષ નકરે. વલી ચતુર્ગતિરુપ સંસારને ડુઃ સ્વની જાણદેખીને તેના જયથી ત્રાસ પામે. યતઃ ॥ જન્મ ડુઃખં જરાડુઃખં, રોગાણિ મરણાણિ ॥ અહોડુઃખેહુ સંસારે, જથ્થથાકિં સંતિજંતુણો ॥ ૪ ॥

શાસ્ત્રઘણાંમતિથોમલી ॥ મ૦ ॥ શિષ્ટકહેતેપ્રમાણ ॥ મ૦ ॥

સુયશલહેજાવથી ॥ મ૦ ॥ નકરેજૂઠમુકાણ ॥ મ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ ॥ શાસ્ત્ર ઘણાં છે અને પોતાની મતિ કે ૦ બુદ્ધિ અદ્વપઠે, માટે શિષ્ટ મહાનગુરુ કહે તે વચન પ્રમાણકરે. સમ્યગ્ રીતેમન, વચન, કાર્યાં કારણ, કરાવણ અનુમતિરુપે નિર્વિકારીપણું હોય, તેપ્રમાણે વિશિષ્ટ જાવના જાવતો થકો સુયશકે ૦ નિર્મલ કીર્તિપામે. તે અઠતાગુણોનો જુઠો કે ૦ અસત્ય મુકાણ કે ૦ આમંવર કરે નહીં. શુચયોગ કથામાં પ્રીતિ રાખે ॥ ૫ ॥ ઇતિ તારાદૃષ્ટિ વિચાર.

॥ ઢાલ ત્રીજી ॥

॥ પ્રથમ ગોવાલતણે જવે જીરે ॥ ૬ દેશી ॥

ત્રીજીદૃષ્ટિબલાકહીજી ॥ કાષ્ટઅગ્નિસમવોધ ॥ દેપનહીઆસનસધેજી ॥

શ્રવણસમીહાસોધરે ॥ જિનજી ॥ ધનધનતુજઉપદેશ ॥ ૧ ॥

અર્થ ॥ હવે વલા નામની ત્રીજીદૃષ્ટિ વર્ણવેઠે. આદૃષ્ટિમાં સુખાસને વેઠેલાની જેમ સ્થિરચિત્તહોય. દેવવંદન, ગુરુવંદન, આવશ્યકાદિ કાર્ય અનુકૂલપણે કરે, યદ્યપિ મિથ્યાદર્શનઠે તોપણ મિથ્યાત્વની વહુજમંદતાહોય, અર્થાત્ મિથ્યાત્વીર્જના આન્તિરુપ ચમત્કારિક જ્ઞાન દેખીને ચપલપરિણામવાલો નથાય. આદૃષ્ટિમાં શાસ્ત્રશ્રવણથી કાષ્ટના અગ્નિ સરખો દૃઢવોધ હોય. વલી ક્રિયાર્જનું અન્યોન્ય મિશ્રણકરવું તેદેપદોષ કહેવાય, તે વોદેપ દોષ નહોય, પર્યાસનાદિ યોગાસનને સાંધે. સિદ્ધાંત શ્રવણ કરવાની સમીહાકે ૦ તીવ્રઈચ્છાકરે. તેવી ઇચ્છાને સોધકે ૦ સાધે. હે, જિનજી! તમારા ઉપદેશને ધન્ય ઠે, એવો સત્કાર કરે, અને પોતાના આત્માને ધન્ય માને ॥ ૧ ॥

તરુણસુખીસ્ત્રીપરિવર્યોજી ॥ જેમચાહેસુરગીત ॥ સાંજલવા

તેમતત્ત્વનેજી ॥ દૃષ્ટિસુવિનીતરે ॥ જિન૦ ॥ ધન૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ ॥ જેમ કોઈ તરુણ કે ૦ યુવાન પુરુષ ધનાઢ્ય સુખી હોય, વલી સુંદર સ્ત્રીએ યુક્ત હોય; તે જેમ દેવગાંધર્વનાં ગીત-ગાયન શ્રવણ કરવાની ઇચ્છા કરે, તેવીરીતે આ દૃષ્ટિવંત પ્રાણી તત્ત્વ જ્ઞાન શ્રવણ કરવાની ઇચ્છા કરે. તેવીજ રીતે વલી આ દૃષ્ટિવાલા વિનયવંત પણ હોય ॥ ૨ ॥

સરિવોધપ્રવાહનીજી ॥ એવિણશ્રુતથલકૂપ ॥ શ્રવણ

સમીઢાતેકિસીજી ॥ શયિતસુણેજેમજૂપરે ॥ જિન૦ ॥ ધન૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ ॥ આ દૃષ્ટિ વોધ જ્ઞાન પ્રવાહની સરિકે૦ સરઠે, જેમ કૂવા અને વાવમાં પાણીની સર સ્વનન કરવાથી નિકલી આવે, અને તે સરથી પાણી તરત પ્રાપ્ત થાય, તેમ આ દૃષ્ટિથી જ્ઞાન પ્રવાહની સર પ્રાપ્ત થાય. જેમ રાજા શય્યામાં સુતાંથકાં યાચકોનાં ગીત શ્રવણ કરે, પણ વિષયકષાયમાં ગ્રસ્ત થવાથી તે ગીતમાં ધ્યાન ન રહે, તેવી રીતે આ દૃષ્ટિ વિના શ્રુત શ્રવણ માત્ર વોધકારક ન થાય. સર્વ થલ કૂપ સમાન થાય ॥૩॥

મનરીઝેતનજલ્લસેજી ॥ રીઝેબુઝેએકતાન ॥ તેઝઠાવિણ

ગુણકથાજી ॥ વેહેરાઆગલગાનરે ॥ જિન૦ ॥ ધન૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ ॥ જે શ્રવણથી મનહર્ષ પામે, શરીર રોમાંચિત થાય, અને હર્ષ અને બુઝ કે૦ વોધની એકતાન કે૦ થાય, તે શ્રવણજ સાર્થકઠે. તેવી પ્રવલ ઇઠા વિના તત્ત્વ કથા શ્રવણ કરવી, તે જેમ વેહેરા આગલ ગીત નિષ્ફલઠે તેમ તે પણ નિષ્ફલ જાણવી ॥૪॥

વિઘનઠ્ઠાંપ્રાયેનહીંજી ॥ ધર્મહેતુમાંકોય ॥ અનાચારપરિ

હારથીજી ॥ સુયશમહોદયહોયરે ॥ જિન૦ ॥ ધન૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ ॥ આ દૃષ્ટિમાં વર્તતાં ધર્મના કાર્ય કરતાં પ્રાયઃ કાંઈ વિઘન કે૦ અંતરાય થાય નહીં, કેમકે અનાચારનો આ દૃષ્ટિમાં પરિહાર કે૦ ત્યાગ ઠે; અને તેમ હોવાથી ઉત્તમ યશ અને મહાન્ ઉદયનો લાજ પણ થાય. એ દૃષ્ટિમાં શુભ યોગના આરંભ, સુક-આશ્રવણ ઈત્યાદિ મહાલજો ઠે ॥ ૫ ॥ ઇતિ વલા દૃષ્ટિ વિચાર.

॥ ઢાલ ચોથી ॥

॥ જાંઝરીઆ મુનિવર ધનધન તુમ અવતાર ॥ એદેશી ॥

યોગદૃષ્ટિચોથીકહીજી ॥ દીતાતિહાંનજત્યાન ॥ પ્રાણાયામતે

જાવથીજી ॥ દીપપ્રજ્ઞાસમજ્ઞાન ॥ મનમોહનજિનજી ॥ મીઠી

તાહરીવાણ ॥ ૧ ॥

અર્થ ॥ હવે દીતાનામે ચોથી દૃષ્ટિનુંસ્વરૂપકહેઠે. ૧ સમાન ૨ ઉદાન ૩ ધ્યાન ૪ અપાન ૫ પ્રાણાયામ. આપાંચ પ્રકાર વાયુ સંવંધીઠે. તેમાં સમાન તે નાજી અનેહૃદયવ... ઉદાનતે હૃદય અને મસ્તક વચેનો વાયુ, ધ્યાન તેસર્વત્વચાવર્તીવાયુ, અ-અંગવર્તીવાયુ અને પ્રાણાયામતે શ્વાસોદ્વાસરૂઢન. એપ્રમાણે વાયુના પાંચ જો-૧ રેચક, પૂરક કુંજક પવન સાધવાથી પ્રજ્ઞાંતવાહિતાનો લાજથાય. એ

कक्रियामां अपरक्रियानो उपयोग तेउत्थानदोष, तेआदृष्टिमां नहोय. यद्यपि अहीं ग्रंथिजेद थयो नथी, तोपण प्रशस्तयोगवंतने जावथीप्राणायाम होय. आदृष्टिमां दीपप्रज्ञा समान बोधते, अर्थात् तत्त्वश्रवण शुश्रूषाअने यमनियमादिक फलवालो पण सूक्ष्मबोधते जाणवो. हे! मनना प्यारा. जिनजी तमारो उपदेश अत्यंत मधुरते ॥ १ ॥

बाह्यज्ञावरेचकइहांजी ॥ पूरकअंतरज्ञाव ॥ कुंजक

थिरतागुणोकरीजी ॥ प्राणायामस्वज्ञाव ॥ मन० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वहिरात्म प्रवृत्ति जेबाह्यज्ञावतेने कढववारूप रेचकपनुं आदृष्टिमां ठे. वली अंतरात्म वृत्तिवाला गुणो दाखलकरवाते पूरकपणुंठे अने प्राप्तथयेला गुणो नेस्थिरकरवाते कुंजकपणुंठे. एवीरीते प्राणायामरूप आदृष्टिनो स्वज्ञावते, अनेश्वाससंध नरूप प्राणायामनोपण ऐवोज स्वज्ञावते ॥ २ ॥

धर्म अर्थेइहांप्राणनेजी ॥ ठामेपणनहींधर्म ॥ प्राण

अर्थेसंकटपमेजी ॥ जुओएदृष्टिनोमर्म ॥ मन० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ आदृष्टिमां वर्ततो प्राणी धर्मअर्थेप्राणने तृणनी जेमत्यागे, पणप्राणत्वागरूप संकटपमे तोपण धर्मतजेनहीं, एवोआदृष्टिनो मर्मके० रहस्यते, तेतमे ध्यानमांख्यो ॥३॥

तत्त्वश्रवणमधुरोदकेंजी ॥ इहांहोये बीजप्ररोह ॥ खार

उदकसमज्ञवत्यजेजी ॥ गुरुजगति अजोह ॥ मन० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिमां सिद्धांत प्रमुखमांथी तत्त्व श्रवण रूप मधुर उदकनुं सिंचन थवाथी बीज के० संसारनी अनाशंसा, विरक्तता प्रमुख प्ररोह के० अंकुरा प्रगट थाय. वली द्वार उदक समान जवाजिनंदी पणानो त्याग थाय; तेमज गुरु जक्तिनो अजोही थाय अर्थात् करनारो थाय. ॥ ४ ॥

सूक्ष्मबोधतोपणइहांजी ॥ समकितविणनविहोय ॥ वेद्य

संवेद्यपदेकह्योजी ॥ तेनअवेद्येजोय ॥ मन० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ यद्यपि सूक्ष्म बोध आ दृष्टिमां नथी, कारणके ग्रंथिजेद थया विना सम्यक्त्व थाय नहि, अने सम्यक्त्व विना सूक्ष्म बोध होय नहीं. सूक्ष्म बोध ते वेद्य संवेद्य पदरूप सम्यक्त्व ते आ दृष्टिमां नथी. अहीं तो अवेद्य पद के० मिथ्यात्व ठे. तेथी सूक्ष्म बोध नथी. ते संबंधी विस्तार योगदृष्टिसमुच्चय ग्रंथमां ठे. अहीं संक्षेपथी बतावीए ठीए.

मित्रादि चार दृष्टि यद्यपि क्रिया प्रमुखमां सत्संगति आदि गुणो तथा धर्मनां वी-

सरि एवो धप्रवाहनीजी ॥ एविणश्रुतथलकूप ॥ श्रवण

समीहाते किसीजी ॥ शयितसुणे जेमचूपरे ॥ जिन० ॥ धन० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टि बोध ज्ञान प्रवाहनी सरिके० सरठे, जेम कूवा अने वावसां पाणीनी सर खनन करवाथी निकली आवे, अने ते सरथी पाणी तरत प्राप्त थाय, तेम आ दृष्टिही ज्ञान प्रवाहनी सर प्राप्त थाय. जेम राजा शय्यामां सुतांथकां याचकोनां गीत श्रवण करे, पण विषयकपायमां ग्रस्त थावाथी ते गीतमां ध्यान न रहे, तेवी रीते आ दृष्टि विना श्रुत श्रवण मात्र बोधकारक न थाय. सर्व थल कूप समान थाय ॥३॥

मनरीजितनजल्लसेजी ॥ रीजेवुजे एकतान ॥ तेइठाविण

गुणकथाजी ॥ वेहेरा आगल गानरे ॥ जिन० ॥ धन० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जे श्रवणथी मनहर्षे पामे, शरीर रोमांचित थाय, अने हर्षे अने वुज के० बोधनी एकतान के० थाय, ते श्रवणज सार्थकठे. तेवी प्रवल इठा विना तत्त्व कथा श्रवण करवी, ते जेम वेहेरा आगल गीत निष्फलठे तेम ते पण निष्फल जाणवी ॥४॥

विघनइहां प्रायेन हींजी ॥ धर्महेतुमां कोय ॥ अनाचारपरि

हारथीजी ॥ सुयशमहोदयदोयरे ॥ जिन० ॥ धन० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिमां वर्त्ततां धर्मना कार्य करतां प्रायः कांइ विघन के० अंतराय थाय नहीं, केमके अनाचारनो आ दृष्टिमां परिहार के० त्याग ठे; अने तेम होवाथी उत्तम यश अने महान् उदयनो लाज पण थाय. ए दृष्टिमां शुभ योगना आरंज, सुकथाश्रवण ईत्यादि महालज्जो ठे ॥ ५ ॥ इति वला दृष्टि विचार.

॥ ढाल चोथी ॥

॥ जांऊरीआ मुनिवर धनधन तुम अवतार ॥ एदेशी ॥

योगदृष्टिचोथी कहीजी ॥ दीप्तातिहांनजत्यान ॥ प्राणायामते

चावथीजी ॥ दीपप्रज्ञासमज्ञान ॥ मनमोहनजिनजी ॥ मीठी

ताहरीवाण ॥ १ ॥

अर्थ ॥ हवे दीप्तानामे चोथी दृष्टिनुंस्वरूपकहेठे. १ समान २ उदान ३ व्यान ४ अपान अने प्राणायाम. आपांच प्रकार वायु संवंधीठे. तेमां समान ते नाजि अने हृदयवचेनो वायु, उदानते हृदय अने मस्तक वचेनो वायु, व्यान ते सर्वत्वचावर्ती वायु, अपान ते अंगवर्ती वायु अने प्राणायामते आसोद्धासरुंधन. एप्रमाणे वायुना पांच जेठे. तेमां रेचक, पूरक कुंजक पवन साधवाथी प्रशांतवाहितानो लाजथाय. ए

कक्रियामां अपरक्रियानो उपयोग तेजत्थानदोष, तेआदृष्टिमां नहोय. यद्यपि अहीं ग्रंथिजेद थयो नथी, तोपण प्रशस्तयोगवंतने जावथीप्राणायाम होय. आदृष्टिमां दीपप्रज्ञा समान बोधते, अर्थात् तत्त्वश्रवण शुश्रूषाअने यमनियमादिक फलवालो पण सूक्ष्मबोधते जाणवो. हे! मनना प्यारा. जिनजी तमारो उपदेश अत्यंत मधुरते ॥ १ ॥

बाह्यज्ञावरेचकइहांजी ॥ पूरकअंतरज्ञाव ॥ कुंजक

थिरतागुणोकरिजी ॥ प्राणायामस्वज्ञाव ॥ मन० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वहिरात्म प्रवृत्ति जेबाह्यज्ञावतेने कढववारूप रेचकपनुं आदृष्टिमां ठे. वली अंतरात्म वृत्तिवाला गुणो दाखलकरवाते पूरकपणुंठे अने प्राप्तथयेला गुणो नेस्थिरकरवाते कुंजकपणुंठे. एवीरीते प्राणायामरूप आदृष्टिनो स्वज्ञावते, अनेश्वाससंघनरूप प्राणायामनोपण एवोज स्वज्ञावते ॥ २ ॥

धर्म अर्थेइहांप्राणनेजी ॥ ठामेपणनहींधर्म ॥ प्राण

अर्थेसंकटपमेजी ॥ जुओएदृष्टिनोमर्म ॥ मन० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ आदृष्टिमां वर्ततो प्राणी धर्मअर्थेप्राणने तृणनी जेमत्यागे, पणप्राणत्वागरूप संकटपमे तोपण धर्मतजेनहीं, एवोआदृष्टिनो मर्मके० रहस्यते, तेतमे ध्यानमांळ्यो ॥३॥

तत्त्वश्रवणमधुरोदकेंजी ॥ इहांहोये बीजप्ररोह ॥ खार

उदकसमजवत्यजेजी ॥ गुरुजगति अजोह ॥ मन० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिमां सिद्धांत प्रमुखमांथी तत्त्व श्रवण रूप मधुर उदकनुं सिंचन थवाथी बीज के० संसारनी अनाशंसा, विरक्तता प्रमुख प्ररोह के० अंकुरा प्रगट थाय. वली द्वार उदक समान जवाजिनंदी पणानो त्याग थाय; तेमज गुरु जक्तिनो अजोही थाय अर्थात् करनारो थाय. ॥ ४ ॥

सूक्ष्मबोधतोपणइहांजी ॥ समकितविणनविहोय ॥ वेद्य

संवेद्यपदेंकह्योजी ॥ तेनअवेद्येजोय ॥ मन० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ यद्यपि सूक्ष्म बोध आ दृष्टिमां नथी, कारणके ग्रंथिजेद थया विना सम्यक्त्व थाय नहि, अने सम्यक्त्व विना सूक्ष्म बोध होय नहीं. सूक्ष्म बोध ते वेद्य संवेद्य पदरूप सम्यक्त्व ते आ दृष्टिमां नथी. अहीं तो अवेद्य पद के० मिथ्यात्व ठे. तेथी सूक्ष्म बोध नथी. ते संबंधी विस्तार योगदृष्टिसमुच्चय ग्रंथमां ठे, अहीं संक्षेपची वताशीए ठीए.

मित्रादि चार दृष्टि यद्यपि क्रिया प्रमुखनां सत्संगति आदि गुणो नया धर्मनां बी-

सरि एवो धप्रवाहनीजी ॥ एविण श्रुत थल कूप ॥ श्रवण

समीहाते किसीजी ॥ शयित सुणे जेम नूपरे ॥ जिन० ॥ धन० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टि बोध ज्ञान प्रवाहनी सरिके० सरवे, जेम कूवा अने पावमां पाणीनी सर खनन करवाथी निकली आवे, अने ते सरथी पाणी तरत प्राप्त पाय, तेम आ दृष्टिही ज्ञान प्रवाहनी सर प्राप्त पाय. जेम राजा शय्यामां सुतांशकां गानकोनां गीत श्रवण करे, पण विषयकपायमां ग्रस्त थावाथी ते गीतमां ध्यान न रहे, तेवी रीते आ दृष्टि विना श्रुत श्रवण मात्र बोधकारक न थाय. सर्व थल कूप समान पाय ॥३॥

मनरी कितन उद्धसेजी ॥ रीके वुके एकतान ॥ ते इहा विण

गुण कथाजी ॥ वेहेरा आगल गानरे ॥ जिन० ॥ धन० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जे श्रवणथी मन हर्षे पामे, शरीर रोमांचित थाय, अने हर्षे अने वुक्त के० बोधनी एकतान के० थाय, ते श्रवणज सार्थक ठे. तेवी प्रवल इहा विना तत्त्व कथा श्रवण करवी, ते जेम वेहेरा आगल गीत निष्फल ठे तेम ते पण निष्फल जाणवी ॥४॥

विधन इहां प्रायेन हींजी ॥ धर्म हेतु मांकोय ॥ अनाचारपरि

हारथीजी ॥ सुयशम होदय होयरे ॥ जिन० ॥ धन० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिमां वर्त्ततां धर्मना कार्य करतां प्रायः कांइ विधन के० अंतराय थाय नहीं, केमके अनाचारनो आ दृष्टिमां परिहार के० त्याग ठे; अने तेम होवाथी उत्तम यश अने महान् उदयनो लाज पण थाय. ए दृष्टिमां शुद्ध योगना आरंभ, सुक-आश्रवण ईत्यादि महालजो ठे ॥ ५ ॥ इति वला दृष्टि विचार.

॥ ढाल चोथी ॥

॥ जांऊरी आ मुनिवर धनधन तुम अवतार ॥ ए देशी ॥

योग दृष्टि चोथी कहीजी ॥ दीप्तातिहांन उत्थान ॥ प्राणायाम ते

जावथीजी ॥ दीप प्रज्ञा समझान ॥ मन मोहन जिनजी ॥ मीठी

ताहरी वाण ॥ १ ॥

अर्थ ॥ हवे दीप्तानामे चोथी दृष्टिनुं स्वरूप कहे ठे. १ समान २ उदान ३ ध्यान ४ अपान अने प्राणायाम. आपांच प्रकार वायु संबंधी ठे. तेमां समान ते नाजि अने हृदयव चेनो वायु, उदान ते हृदय अने मस्तक वचेनो वायु, ध्यान ते सर्वत्वचावर्ती वायु, अ-ते अंगवर्ती वायु अने प्राणायाम ते श्वासोद्वासंरुधन. एप्रमाणे वायुना पांच जे-तेमां रेचक, पूरक कुंजक पवन साधवाथी प्रशांत वाहितानो लाज थाय. ए

कक्रियामां अपरक्रियानो उपयोग तेउत्थानदोष, तेआदृष्टिमां नहोय. यद्यपि अहीं ग्रंथिजेद थयो नथी, तोपण प्रशस्तयोगवंतने जावथीप्राणायाम होय. आदृष्टिमां दीपप्रज्ञा समान बोधठे, अर्थात् तत्त्वश्रवण शुश्रूषाअने यमनियमादिक फलवालो पण सूक्ष्मबोधते जाणवो. हे! मनना प्यारा. जिनजी तमारो उपदेश अत्यंत मधुरठे ॥ १ ॥

बाह्यज्ञावरेचकइहांजी ॥ पूरकअंतरज्ञाव ॥ कुंजक

थिरतागुणोकरीजी ॥ प्राणायामस्वज्ञाव ॥ मन० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वहिरात्म प्रवृत्ति जेबाह्यज्ञावतेने कढववारूप रेचकपनुं आदृष्टिमां ठे. वली अंतरात्म वृत्तिवाला गुणो दाखलकरवाते पूरकपणुंठे अने प्राप्तथयेला गुणो नेस्थिरकरवाते कुंजकपणुंठे. एवीरीते प्राणायामरूप आदृष्टिनो स्वज्ञावठे, अनेश्वाससंघनरूप प्राणायामनोपण ऐवोज स्वज्ञावठे ॥ २ ॥

धर्म अर्थेइहांप्राणनेजी ॥ ठामेपणनहींधर्म ॥ प्राण

अर्थेसंकटपमेजी ॥ जुओएदृष्टिनोमर्म ॥ मन० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ आदृष्टिमां वर्ततो प्राणी धर्मअर्थेप्राणने तृणनी जेमत्यागे, पणप्राणत्वागरूप संकटपमे तोपण धर्मतजेनहीं, एवोआदृष्टिनो मर्मके० रहस्यठे, तेतमे ध्यानमांळ्यो ॥३॥

तत्त्वश्रवणमधुरोदकेंजी ॥ इहांहोये बीजप्ररोह ॥ खार

उदकसमजवत्यजेजी ॥ गुरुजगति अजोह ॥ मन० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिमां सिद्धांत प्रमुखमांथी तत्त्व श्रवण रूप मधुर उदकनुं सिंचन थ-वाथी बीज के० संसारनी अनाशंसा, विरक्तता प्रमुख प्ररोह के० अंकुरा प्रगट थाय. वली द्वार उदक समान ज्ञवाजिनंदी पणानो त्याग थाय; तेमज गुरु ज्ञातनो अ-जोही थाय अर्थात् करनारो थाय. ॥ ४ ॥

सूक्ष्मबोधतोपणइहांजी ॥ समकितविणनविहोय ॥ वेद्य

संवेद्यपदेंकह्योजी ॥ तेनअवेद्येजोय ॥ मन० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ यद्यपि सूक्ष्म बोध आ दृष्टिमां नथी, कारणके ग्रंथिजेद थया विना स-म्यक्त्व थाय नहि, अने सम्यक्त्व विना सूक्ष्म बोध होय नहीं. सूक्ष्म बोध ते वेद्य संवेद्य पदरूप सम्यक्त्व ते आ दृष्टिमां नथी. अहीं तो अवेद्य पद के० मिथ्यात्व ठे. तेथी सूक्ष्म बोध नथी. ते संबंधी विस्तार योगदृष्टिसमुच्चय ग्रंथमां ठे. अहीं सं-क्षेपथी वतावीए ठीए.

मित्रादि चार दृष्टि यद्यपि क्रिया प्रमुखमां सत्संगति आदि गुणो तथा धर्मनां वी-

સરિવોધપ્રવાહનીજી ॥ એવિણશ્રુતચલકૂપ ॥ શ્રવણ

સમીહાતેકિસીજી ॥ શયિતસુણેજેમજૂપરે ॥ જિન૦ ॥ ધન૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ ॥ આ દૃષ્ટિ વોધ જ્ઞાન પ્રવાહની સરિકે૦ સરઠે, જેમ કૂવા અને વાવમાં પાણીની સર ખનન કરવાથી નિકલી આવે, અને તે સરથી પાણી નરન પ્રાપ્ત થાય, તેમ આ દૃષ્ટિથી જ્ઞાન પ્રવાહની સર પ્રાપ્ત થાય. જેમ રાજા શય્યામાં સુનાંચકાં ચાચકોનાં ગીત શ્રવણ કરે, પણ વિષયકપાયમાં ગ્રસ્ત થવાથી તે ગીતમાં ધ્યાન ન રહે, તેવી રીતે આ દૃષ્ટિ વિના શ્રુત શ્રવણ માત્ર વોધકારક ન થાય. સર્વ ચલ કૂપ સમાન થાય ॥૩॥

મનરીઝેતનઝલ્લસેજી ॥ રીઝેવુઝેએકતાન ॥ તેઝઠાવિણ

ગુણકથાજી ॥ વેદેરાઆગલગાનરે ॥ જિન૦ ॥ ધન૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ ॥ જે શ્રવણથી મનહર્ષ પામે, શરીર રોમાંચિત થાય, અને હર્ષ અને વુઝ કે૦ વોધની એકતાન કે૦ થાય, તે શ્રવણજ સાર્થકઠે. તેવી પ્રવલ ઇઠા વિના તત્ત્વ કથા શ્રવણ કરવી, તે જેમ વેદેરા આગલ ગીત નિષ્ફલઠે તેમ તે પણ નિષ્ફલ જાણવી ॥૪॥

વિઘનઈહાંપ્રાયેનહીંજી ॥ ધર્મદેતુમાંકોય ॥ અનાચારપરિ

હારથીજી ॥ સુયશમદોદયદોયરે ॥ જિન૦ ॥ ધન૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ ॥ આ દૃષ્ટિમાં વર્તતાં ધર્મના કાર્ય કરતાં પ્રાયઃ કાંઈ વિઘન કે૦ અંતરાય થાય નહીં, કેમકે અનાચારનો આ દૃષ્ટિમાં પરિહાર કે૦ લાગ ઠે; અને તેમ દોવાથી ઉત્તમ યશ અને મહાન્ ઉદયનો લાજ પણ થાય. એ દૃષ્ટિમાં શુજ યોગના આરંજ, સુક-આશ્રવણ ઈત્યાદિ મહાલજો ઠે ॥ ૫ ॥ ઇતિ વલા દૃષ્ટિ વિચાર.

॥ ઢાલ ચોથી ॥

॥ જાંઝરીઆ મુનિવર ધનધન તુમ અવતાર ॥ એદેશી ॥

યોગદૃષ્ટિચોથીકહીજી ॥ દીતાતિહાંનઝત્યાન ॥ પ્રાણાયામતે

જાવથીજી ॥ દીપપ્રજાસમજ્ઞાન ॥ મનમોહનજિનજી ॥ મીઠી

તાહરીવાણ ॥ ૧ ॥

અર્થ ॥ હવે દીતાનામે ચોથી દૃષ્ટિનુંસ્વરૂપકહેઠે. ૧ સમાન ૨ ઉદાન ૩ ધ્યાન ૪ અપાન ૫ પ્રાણાયામ. આપાંચ પ્રકાર વાયુ સંબંધીઠે. તેમાં સમાન તે નાજી અનેહૃદયવ ૬, ઉદાનતે હૃદય અને મસ્તક વચેનો વાયુ, ધ્યાન તેસર્વત્વચાવર્તીવાયુ, અ-તે અંગવર્તીવાયુ અને પ્રાણાયામતે શ્વાસોદ્વાસરંધન. એપ્રમાણે વાયુના પાંચ જો-તેમાં રેચક, પૂરક કુંજક પવન સાધવાથી પ્રશાંતવાહિતાનો લાજથાય. એ

અર્થ ॥ લોજી કે ૦ સર્વત્ર યાચક, ધનઠતાં અજોગી, કૃપણ કે ૦ ડ્રવ્યાદિક ન આપનાર, તુચ્છ પ્રકૃતિવાલો, દયામણો કે ૦ સર્વનું અહિત શ્વનાર, માયી કે ૦ કપટી, ગુપ્તસ્વાર્થ સાધક, મઠર કે ૦ પરસુખે ડુઃખી, જવાજિનંદી, જયજયોંકે ૦ સહુથી જય પામતો રેહેનાર અને અયાણ કે ૦ અજ્ઞાન, આ આઠ દોષવાલા અર્થાત્ આ આઠ દોષ જેનામાં વિદ્યમાન છે તે પ્રાણી ધર્મનો આરંજ કરે, તે જો સત્ય હોય તો પણ કુશલા દેવીની જેમ તેનું નિષ્ફલ થાય ॥ ૯ ॥

એહવા અવગુણવંતનુંજી ॥ પદઠે અવેચ કઠોર ॥ સાધુ
સંગ આગમતણોજી ॥ તેજીત્યો ધુરંધોર ॥ મન ૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ ॥ પૂર્વોક્ત દોષવાલાંને અવેચ પદ કઠોર કે ૦ વહુજ આકરૂં હોય છે, તેથી તે પ્રાણીને ગ્રંથિજ્ઞેદ ન થાય, ત્યાં સુધી તેને સૂક્ષ્મબોધ પણ ન થાય. પરંતુ સાધુનો સંગ અને સિદ્ધાંતનું શ્રવણ, આ વેહેતુ મલવાથી તે ધુર કે ૦ પ્રથમ ધોર કે ૦ મહામોહનીય ઉપર જયમેલવે ॥ ૧૦ ॥

તે જીતે સહજેં ટલેજી ॥ વિષમકુતર્કપ્રકાર ॥ દૂર
નિકટહાથીહણેજી ॥ જેમએવઠરવિચાર ॥ મન ૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ ॥ તે મોહનીયને જીતવાથી વિષમ કે ૦ આકરા માઠા તત્ત્વના વિચારરૂપ કુતર્ક સેહેજે ટલી જાય. જેમ વે વઠર કે ૦ અજ્ઞાની, મૂર્ખ હતા, તેઝને હાથી ઉપર વેઠેલા માવતે કહ્યું કે તમે દૂર રહો, નહીં તો હાથી તમને મારી નાંખશે. તે સાંજલી તે વંને વઠરે વિચાર કર્યો કે હાથી પ્રાપ્ત થયેલાને હણે છે કે અપ્રાપ્તને હણે છે? જો પ્રાપ્તને હણે છે, તો માવતને હણે અને અપ્રાપ્તને હણે તો આવનારને હણે છે, એવો વિચાર કરેઠે, તેટલામાં હાથી આવ્યો, અને તે વંનેને હણી નાંખ્યા. આવા કુતર્કવાલા વિચાર સહેજે ટલી જાય ॥ ૧૧ ॥

હુંપામ્યોસંશયનહીંજી ॥ મૂરખકરે એ વિચાર ॥ આલસુ
આગુરુશિષ્યનોજી ॥ તે તોવચનપ્રકાર ॥ મન ૦ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ ॥ હું તત્ત્વજ્ઞાન પામ્યો હું, તેમાં કાંઈ સંશય નથી, એવા વિચાર મૂર્ખ હોય તે કરે. જેમ આલસુ ગુરુ અને આલસુ શિષ્ય વંનેને પરસ્પર અનેક વચનના વાદ યતાં સ્વાધ્યાયમાં આવીશક્યા નહીં, તેની જેમ તે વાવત સમજવી ॥ ૧૨ ॥

ધીજેતેપતિ આવુંજી ॥ આપમતેં અનુમાન ॥ આગમ
ને અનુમાનથીજી ॥ સાચુંલહે સુજ્ઞાન ॥ મન ૦ ॥ ૧૩ ॥

જનો સંગ્રહ કરે, પરંતુ એ ચારે દૃષ્ટિ એ અવેચ પદ છે અર્થાત્ સૂક્ષ્મ તત્ત્વવોધ નથી. જેમ પક્ષીની ઠાયા પાણીમાં પરુતાં પાણી પણ તેવીજ પ્રવૃત્તિ કરે, તેવી રીતે આ ચાર દૃષ્ટિમાં પણ તેવીજ પ્રવૃત્તિ હોય, સૂક્ષ્મ તત્ત્વ વોધ ન હોય. તે અવેચ પદ તે અપદ છે. અવેચ પદ એટલે જ્યાં અંતર મુદૂર્ત્ત પ્રમાણ માત્રમાં દર્શન મોહનીયનો ક્ષયોપશમ રૂપ ગ્રંથિ જોદ કરે, એવું આત્માનું પંડિત વીર્ય સ્ફુરે નહીં તે પદ સમજવું.

થિરાદિક ચાર દૃષ્ટિમાં વેચ સંવેચ પદ છે. વેચ કે જે સૂક્ષ્મ વોધ, સમ્યગ્ વેદન છે, અર્થાત્ મિથ્યાત્વ ક્ષય થતાં યદ્યપિ ઠેલી પાપ પ્રવૃત્તિ નરકાદિ ગમન રૂપ શ્રેણિકા દિકની જેમ તત્ત્વલોહપદસ્પર્શપ્રવૃત્તિ સરખી હોય, પરંતુ તે વેચ સંવેચ— પદ સૂક્ષ્મ વોધ સહિત આત્મ પંક્તિ વીર્યનું સ્ફુરણ મિથ્યાત્વાદિકના ક્ષયથી હોય ॥ ૫ ॥

વેચવંધશિવદેતુઠેજી ॥ સંવેદનતસનાણ ॥ નય

નિદેપેન્નપ્રતિજ્ઞાનુંજી ॥ વેચસંવેચપ્રમાણ ॥ મન૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ ॥ તેથી વેચ પદનો વંધ તે શિવકે મોક્ષનો દેતુ છે; સંવેદન પદ તે તેનું જ્ઞાન છે. નૈગમાદિ સત્તનય, નામાદિ ચારનિદેપા, સ્યાદસ્તિ આદિ સાત જંગ તથા ગમા એટલે સરખા પાઠ, શ્લ્યાદિકથી અતિ નિર્મલ એવું વેચ સંવેચ પદ પ્રમાણ છે. ॥ ૬ ॥

તેપદગ્રંથિવિજેદથીજી ॥ ઠેઠેલીપાપપ્રવૃત્તિ ॥ તત્ત્વલોહ

પદધૃતિસમીજી ॥ તિહાંહોયઅંતનિવૃત્તિ ॥ મન૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ ॥ તે વેચ સંવેચ પદ, દર્શન મોહ નાશથી ગ્રંથિજેદે ઉપજે, તેથી અનાદિની અતત્ત્વવાસના મટે. સંસારમાં ઠેલી પાપ પ્રવૃત્તિ, તે અગ્નિની એ તત્ત્વ એવા લોહ ઉપર પગ માંડવાના ધૈર્ય સમાન અનર્થની કરનારી એવી પાપ પ્રવૃત્તિ લાગે. અંતે એ પાપ પ્રવૃત્તિની પણ અહીં નિવૃત્તિ થાય. એ વેચ સંવેચ પદનું લક્ષણ જાણવું ॥ ૭ ॥

એહયકીવિપરીતઠેજી ॥ પદતેઅવેચસંવેચ ॥ જવા

ીજીવનેજી ॥ તેહોયવજ્રઅજ્ઞેચ ॥ મન૦ ॥ ૮ ॥

સંવેચ પદથી વિપરીત લક્ષણવાળું પદ તે અવેચ સંવેચ, તે ઠતાં મિ-
અને સૂક્ષ્મ વોધ ન હોય, આ ચાર દૃષ્ટિમાં દર્શનમોહનીયનો ક્ષયોપ-
જેદ ન હોય. તેથી જવાજિનંદીકે સંસારનાં સુખમાં અતિશય રાચનારા
અવેચ સંવેચ પદ હોય. વજ્રની જેવું એઅજ્ઞેચ છે. અનાદિ કાલથી છે ॥ ૮ ॥

લોઝીકૃપણદયામણોજી ॥ માયીમચ્છરઠાણ ॥ જવા

જિનંદીજયજયોજી ॥ અફલઆરંજઅયાણ ॥ મન૦ ॥ ૯ ॥

અર્થ ॥ લોન્ની કે૦ સર્વત્ર યાચક, ધનઠતાં અજોગી, કૃપણ કે૦ ડ્રવ્યાદિક ન આ પનાર, તુચ્છ પ્રકૃતિવાલો, દયામણો કે૦ સર્વનું અહિત શ્વનાર, માયી કે૦ કપટી, ગુપ્તસ્વાર્થ સાધક, મઠર કે૦ પરસુએ ડુઃખી, જવાજિનંદી, જયજયોંકે૦ સદુથી જય પામતો રેહેનાર અને અયાણ કે૦ અજ્ઞાન, આ આઠ દોષવાલા અર્થાત્ આ આઠ દોષ જેનામાં વિદ્યમાન છે તે પ્રાણી ધર્મનો આરંજ કરે, તે જો સત્ય હોય તો પણ કુશલા દેવીની જેમ તેનું નિષ્ફલ થાય ॥ ૯ ॥

એહવા અવગુણવંતનુંજી ॥ પદઘે અવેચ કઠોર ॥ સાધુ
સંગ આગમતણોજી ॥ તેજીત્યો ધુરંધોર ॥ મન૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ ॥ પૂર્વોક્ત દોષવાલાંને અવેચ પદ કઠોર કે૦ વહુજ આકરૂં હોય છે, તેથી તે પ્રાણીને ગ્રંથિજેદ ન થાય, ત્યાં સુધી તેને સૂક્ષ્મબોધ પણ ન થાય. પરંતુ સાધુનો સંગ અને સિક્ષાંતનું શ્રવણ, આ વેહેતુ મલવાથી તે ધુર કે૦ પ્રથમ ધોર કે૦ મહામોહનીય ઉપર જયમેલવે ॥ ૧૦ ॥

તે જીતે સહજેં ટલેજી ॥ વિષમકુતર્કપ્રકાર ॥ દૂર
નિકટહાથીહણેજી ॥ જેમએવઠરવિચાર ॥ મન૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ ॥ તે મોહનીયને જીતવાથી વિષમ કે૦ આકરા માઠા તત્ત્વના વિચારરૂપ કુતર્ક સેહેજે ટલી જાય. જેમ વે વઠર કે૦ અજ્ઞાની, મૂર્ખ હતા, તેડને હાથી ઉપર વેઠેલા માવતે કહ્યું કે તમે દૂર રહો, નહીં તો હાથી તમને મારી નાંખશે. તે સાંજલી તે વંને વઠરે વિચાર કર્યો કે હાથી પ્રાપ્ત થયેલાને હણે છે કે અપ્રાપ્તને હણે છે? જો પ્રાપ્તને હણે છે, તો માવતને હણે અને અપ્રાપ્તને હણે તો આવનારને હણે છે, એવો વિચાર કરેઘે, તેટલામાં હાથી આવ્યો, અને તે વંનેને હણી નાંખ્યા. આવા કુતર્કવાલા વિચાર સહેજે ટલી જાય ॥ ૧૧ ॥

હુંપામ્યોસંશયનહીંજી ॥ મૂરખ કરે એ વિચાર ॥ આલસુ
આગુરુશિષ્યનોજી ॥ તે તોવચનપ્રકાર ॥ મન૦ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ ॥ હું તત્ત્વજ્ઞાન પામ્યો હું, તેમાં કાંઈ સંશય નથી, એવા વિચાર મૂર્ખ હોય તે કરે. જેમ આલસુ ગુરુ અને આલસુ શિષ્ય વંનેને પરસ્પર અનેક વચનના વાદ યતાં સ્વાધ્યાયમાં આવીશક્યા નહીં, તેની જેમ તે વાવત સમજવી ॥ ૧૨ ॥

ધીજેતેપતિ આવુંજી ॥ આપમતેં અનુમાન ॥ આગમ
ને અનુમાનધીજી ॥ સાચુંલહે સુજ્ઞાન ॥ મન૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ ॥ તેથીજે પ્રાણી ધી કેળવોતાની બુદ્ધિ પતિ આવવું કેળવવું પ્રત્યય ઉપજાવે
અર્થાત્ પોતાના અનુમાન પ્રમાણે પોતાની મતિપુર્વક નિશ્ચય કરે તે કાંઈ પણ તત્ત્વ
ન પામે; અને જે આગમ પ્રમાણથી પ્રવીણ ગુરુના અજિગ્રાય પ્રમાણે પ્રત્યય ઉપજાવે
કેળવવું નિશ્ચય કરે, તેજ સાચું સુજ્ઞાન કેળવવું ઉત્તમ તત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે ॥ ૧૩ ॥

નહીસર્વજ્ઞજુજૂઆજી ॥ તેહનાજેવલીદાસ ॥ જગતિ
દેવનીપણકહીજી ॥ ચિત્રઅચિત્રપ્રકાશ ॥ મન ॥ ૧૪ ॥

અર્થ ॥ વલી તે વિચાર કરેકે સર્વજ્ઞ વીતરાગ દેવ જૂદા જૂદા હોતા નથી. તેડ
અવિતથ્યવાદી છે. તેમના જેડ દાસ કેળવવું સર્વજ્ઞ શાસનના આરાધનારા, તેડને તે
તે દેવની જ્ઞાતિ પણ કહી છે. તેમાં એક ચિત્રજ્ઞાતિ વીજી અચિત્ર જ્ઞાતિ એમ બંનેના
પણ અનેક પ્રકાર છે ॥ ૧૪ ॥

દેવસંસારીઅનેકઠેજી ॥ તેહનીજ્ઞાતિવિચિત્ર ॥ એક
રાગપરદ્વેષથીજી ॥ એકમુગતિનીઅચિત્ર ॥ મન ॥ ૧૫ ॥

અર્થ ॥ જે વીતરાગજાવ પામ્યા નથી અને સંસારમાં દેવનામ ધરાવે છે, એવા
અનેક દેવો છે, અને તેમની જ્ઞાતિ વિચિત્ર કેળવવું અનેક પ્રકારની છે. એક રાગથી જ્ઞાતિ,
દ્વેષથી જ્ઞાતિ; તેવી સર્વ વિચિત્ર જ્ઞાતિ સમજવી અને એક કેવલ વીતરાગની
જ્ઞાતિ તે મુક્તિ નિમિત્ત હોય અને તે અચિત્ર જ્ઞાતિ કહેવાય ॥ ૧૫ ॥

ઈન્દ્રિયાર્થગતબુદ્ધિઠેજી ॥ જ્ઞાનઠેઆગમદેહ ॥ અસંમોહ
શુભકૃતિગુણેજી ॥ તેણેફલજેદસંકેત ॥ મન ॥ ૧૬ ॥

અર્થ ॥ એ રીતે જ્ઞાતિ બે પ્રકારની છે. તેના ફલજેદ અનેક તરેહના છે. જેમકે
કોઈ પ્રાણીની બુદ્ધિ ઈન્દ્રિયના વિષયોમાંજ પહોંચે છે, કોઈની બુદ્ધિ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ માટે
આગમમાં પ્રવેશ કરવા નિમિત્ત થાય છે. કોઈને અસંમોહ પણ થાય છે અને તેથી તે શુભ
કૃતિરૂપ ગુણો પ્રાપ્ત કરે છે. એવા અનેક પ્રકારે ફલ જેદના પણ વધુ સંકેતો છે ॥ ૧૬ ॥

આદરકિરિઆરતિઘણીજી ॥ વિઘનટલેમિલેલઠિ ॥ જિજ્ઞા
સાવુધ્સેવનાજી ॥ શુભકૃતિચિન્હપ્રત્યઠિ ॥ મન ॥ ૧૭ ॥

અર્થ ॥ શુભકૃતિ ગુણોનું સ્વરૂપ કહે છે. વિધિપૂર્વક ક્રિયામાં અત્યંત પ્રીતિ ઉપજે,
અથવા અતિ ઉદ્યોગ હોય, હર્ષ પણ ઘણો હોય. તેવાં વર્તનથી કર્માવરણનાં
ટલે અને અદ્યય જાવી મોક્ષરૂપ લક્ષ્મી મળે. વલી તત્ત્વજ્ઞાન જાણવાની જિ-
જ્ઞાસા, બુદ્ધિ કેળવવું જ્ઞાની પુરુષના ચરણની સેવા કરવાની ઇચ્છા થાય, इत्यादि शु-
ભ, તનાં ચિન્હો પ્રત્યક્ષ જાણવાં ॥ ૧૭ ॥

બુધિક્રિયાજવફલદીએજી ॥ જ્ઞાનક્રિયાશિવઅંગ ॥

અસંમોહકિરિઆદિયેજી ॥ શીઘ્રમુગતિફલચંગ ॥ મન૦ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ ॥ તેનાં ફલ કહે છે. ઇન્દ્રિયાર્થગત બુદ્ધિવાલી ક્રિયા જવ કે૦ સંસાર ફલ-
આપે છે. જ્ઞાનક્રિયા મોક્ષનું અંગ છે. તે જ્ઞાનપૂર્વક અસંમોહ ક્રિયારૂપ ચારિત્ર શીઘ્ર
કે૦ તત્કાલ ચંગ કે૦ મનોહર મુક્તિનાં ફલ આપે છે. યતઃ ॥ જ્ઞાનસ્ય ફલં વિરતિ
વિરતિફલં સંવરો વોધઃ ॥ સંવરફલં ક્રિયા નિવૃત્તિઃ, ક્રિયાનિવૃત્તેરયોગિત્વં ॥ ૧૮ ॥

પુદ્ગલરચનાકારમીજી ॥ તિહાંજસચિત્તનલીન ॥ એક

માર્ગતેશિવતણોજી ॥ જ્ઞેદલહેજગદીન ॥ મન૦ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ ॥ જ્યાં સમસ્ત પુદ્ગલ રચના કારમી કે૦ નિર્માદ્ય જાણી અર્થાત્ જવ ના-
ટકને વાલકે કરેલા ધુલિગ્રહ જેવી અસાર જાણી, તેમાં જેનું ચિત્ત લાગે નહીં અ-
ર્થાત્ આસક્ત ન થાય, તેજ એક મોક્ષનો માર્ગ છે. તે માર્ગમાં જે પ્રાણી જ્ઞેદ માને
તે પ્રાણી જગત્માં દીન કે૦ દુઃખી જાણવો ॥ ૧૯ ॥

શિષ્યજ્ઞાણીજિનદેશનાજી ॥ કહેજનપરિણતિજિન્ન ॥ કહે

મુનિનીનયદેશનાજી ॥ પરમાર્થથીઅજિન્ન ॥ મન૦ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ ॥ વીતરાગની દેશના, ગણધર પ્રમુખ શિષ્ય તથા તીર્થ સ્થાપનાદિ કાર્ય માટે
હોય છે ॥ અગ્નિલા એ ધમ્મ દેસણાએ તિથ્યંકર નામકમ્મં બ્વેશ્જ્ઞાઇ ॥ ઇતિ આગમ વ-
ચનાત્ તે દેશના સર્વ મનુષ્ય સાંજલે, સાંજલનારાની પરિણતિ પણ જિન્નજિન્ન હોય
મુનિરાજની દેશના પણ નયેનયે જિન્નજિન્ન હોય, દેશના આપનારની પરિણતિ પણ
જિન્નજિન્ન હોય, પરંતુ તેડં સર્વે પરમાર્થે, સ્યાદ્વાદ મુદ્રાએ અજિન્ન જાણવા ॥ ૨૦ ॥

શબ્દજ્ઞેદઝઘ્મોકિસ્યોજી ॥ પરમાર્થજોએક ॥ કહો

ગંગાકહોસુરુનદીજી ॥ વસ્તુફરેનહીંઠેક ॥ મન૦ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ ॥ શબ્દજ્ઞેદમાં પણ કાંઈ પણ ઝઘડો કે૦ વિવાદ નથી. જો પરમાર્થ એક
હોય તો વાદ શેનો હોય ? જેમ કોઈ ગંગાને સુરનદી કહે, કોઈ જાન્હવી કહે, તેમ
જુદા પર્યાય નામથી કાંઈ વસ્તુમાં જરાપણ ફેર પડે નહીં ॥ ૨૧ ॥

ધર્મક્ષમાદિકપણમટેજી ॥ પ્રગટેધર્મસંન્યાસ ॥ તોઝઘ્મ

ઝાંટાતણોજી ॥ મુનિનેકવણઅભ્યાસ ॥ મન૦ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ ॥ આદૃષ્ટિમાં ક્ષમાદિ ધર્મ મટે અને માત્ર ધર્મ સંન્યાસ પ્રગટે. ધર્મ સંન્યાસ

सामग्री ते अव्य योगनुंज घर ठे. ते अशठ पंक्ति तथा अमायीनेज होय अने एवा मुनिने ऊघडा प्रमुखनो अज्यास नज होय ॥ ११ ॥

अग्निनिवेशसघलोत्यजीजी ॥ चारखहीजेणेदृष्टी ॥ ते
लेशेद्वेपंचमीजी ॥ सुयशअमृतघनदृष्टि ॥ मन० ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ अग्निनिवेश के० कदाग्रह, मात्सर्य इत्यादि सर्व दोष तजीने जेणे पूर्वोक्त चारदृष्टिर्ल प्राप्तकरी ते प्राणी पांचमी थिरादृष्टि पामे. ते दृष्टि केवी ठे? सर्व दिशाए प्रवर्त्तनारा उत्तम यशरूप अमृतने वधारवाने घन के० मेघनी दृष्टि समान ठे. गौतम स्वामीना पन्नरसे तापसना पारणानी जेम वृद्धि करनार ठे. आचार दृष्टिमां ग्रंथिजेद नही परंतु सत्संगति अने सदाचार प्रवृत्ति होय ॥ इति दीक्षा दृष्टिविचार ॥ १३ ॥

॥ ढाल पांचमी ॥

॥ धन धन संप्रति साचो राजा ॥ ए देशी ॥

दृष्टिथिरामांहेदर्शननित्ये ॥ रतनप्रज्ञासमजाणोरे ॥

त्रांतिनहीवलीबोधतेसूक्ष्म ॥ प्रत्याहारवखाणोरे ॥ १ ॥

एगुणवीरतणोनविसारूं ॥ संज्ञारूंदिनरातरे ॥ पशु

ढालीसुररूपकरेजे ॥ समकितने अवदातरे ॥ ए गुण० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हवे पांचमी थिरादृष्टि कहे ठे. थिरा दृष्टिमां ग्रंथिजेद थवाथी सम्यग् दर्शन नित्य होय. बोध ते रत्ननी कान्ति समान होय. भ्रान्ति लेशमात्र न होय. तत्त्वार्थरूप सूक्ष्म बोधनुं यथार्थ ज्ञान होय. अज्ञान अने मिथ्यात्वना पुदगलो न ठे दाता होय ते वेदाय. सरल बुद्धि होय. सर्व इंद्रियार्थ विषयोना रूंधन रूप प्रत्याहार प्रगट थाय ॥ १ ॥ आचो मोटो श्रीमहावीर स्वामीनो गुण हुं चित्तथी विसारूं नहीं. दिनरात निरंतर संज्ञारूं, कारणके मारा इंद्रियार्थ गुणो विषयाथें हता, पशु प्रायें हता, तेने ढालीने सुररूप के० तत्त्वबोधवंत कर्या. दर्शन मोहना विनाशथी सम्यक्त्व गुण प्रगट थयो ॥ २ ॥

वालधुलिघरलीलासरखी ॥ जवचेष्टाइहांजासेरे ॥ सिद्धि

सिद्धिसविघटमापैसे ॥ अष्टमहासिद्धिपासेरे ॥ एगुण० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ जेम वालकोए करेली धुलिना गृहनी लीला परमार्थें गृहरूप सत्य नथी, आ दृष्टिमां वर्त्तता प्राणीने संसारनी सर्व चेष्टा, पुद्गल विवास तेवाज जासे ठे, असत्य लागता नथी. आवीरीते संसारनी अनित्यता जाणवाथी अंतरंगनी सर्व

सिद्धि तेना घटमांज प्रगट थाय. संतोषरूप महासुखोत्पादक गुण प्रगटे. अष्ट महासिद्धि तेनी पासेज रहे. समस्त लब्धिनी सिद्धि ते योगरूप कल्पवृक्षनां कुसुम ठे एम माने ॥ ३ ॥

अहीं अष्ट महासिद्धिनुं वर्णन करे ठे. १ महिमा के० शरीरादिकने मेरू पर्वत करतां पण मोटां करवानी शक्ति. २ लघिमा के० शरीरादिकने वायु करतां पण लघु करवानी शक्ति. ३ गरिमा के० तेउने वज्र थकी पण अत्यंत चारे करवानी शक्ति. ४ प्राप्ति के० भूमि ए रक्षाठतां अंगुलने मेरूना शिखरे पहुँचाडवानी शक्ति. ५ प्राकाम्य के० पाणीने विषे पण पृथ्वीनी जेम गमनादि करवानी शक्ति. ६ ईशिता के० त्रैलोक्य रीझि करण तथा तीर्थेश्वरादि रीझि विकुर्वण शक्ति. ७ वशिता के० सर्व जीवने वश करवानी शक्ति. ८ अप्रतिघात के० पर्वतमां पण प्रवेश करवानी शक्ति. वलि ते उपरांत अंतर्धान, अदृश्य करण, नानारूप करण इत्यादि अनेक चमत्कारिक शक्ति प्रगट थाय.

विषयविकारेंन इंद्रियजोमे ॥ तेइहां प्रत्याहारोरे ॥ केवल

ज्योति ते तत्त्व प्रकाशे ॥ शेष उपाय असारोरे ॥ ए गुण ० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ शब्दादि त्रेवीश विषयना वसे वावन विकारोमां इंद्रियोने जोडे नहीं. अर्थात् आसक्त न करे ते रूप जे प्रत्याहार गुण ते आ दृष्टिमां उपजे. ते प्राणीनी ज्योति मात्र तत्त्व रहस्यनेज प्रकाश करे, अर्थात् ते तत्त्वज्ञाननेज साररूप माने अने अने संसारना बीजा सर्व उपाय के० प्रपंचने असार माने ॥ ४ ॥

शीतलचंदनथीपण उपन्यो ॥ अग्निदहे जेमवननेरे ॥ धर्म

जनित पण जोगइहांतेम ॥ लागे अनिष्ट तेमननेरे ॥ ए गुण ० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ ते उपर दृष्टांत कहे ठे. जेम वावना चंदन अत्यंत शीतल ठतां तेमांथी उत्पन्न थयेलो अग्नि वनना सर्व वृक्षने बाखे ठे, तेम न्यायसंपन्न वैजवथी तथा एकपत्नीव्रतादिकथी गृहस्थ धर्मनी सेवना करे ठे, तोपण ते प्राणीने ते जोगादिकनी सेवना मनमां अनिष्ट लागे. अवसर प्राप्त थतां जोगादिकनो त्याग करवामां लेशमात्र वार लगाडे नहीं. गृहस्थावासने पाश समान माने ॥ ५ ॥

अंशे होय इहा अविनाशी ॥ पुजल जालत मासीरे ॥ चिदा

नंदधनसुयशविदासी ॥ केम होय जगनो आशीरे ॥ ए गुण ० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिमां अंशे के० थोडे जागे अविनाशी थाय. जेम जेम आश्रवना हेतु न्यून थाय, तेम तेम आत्मा निरावरणी थाय. पुजगलनी सर्व रचनाने बाजीग-

રની વાજી જેવી જાણે. તે પ્રાણી જ્ઞાનનો જે આનંદ તેના સમૂહને પ્રાપ્ત કરાવનાર
 ઉત્તમ યશ તેના વિલાસમાં રમણતા કરનારો થાય, અને તેથી ત્રણ યુવનરૂપ જ
 તમાં કોઈ પણ વસ્તુની તેને આશા ન હોય; માત્ર સદ્જ સ્વરૂપનો વિલાસી હોય ॥૫॥
 દર્શનમોહનીના ક્યોપશમે વા ઉપશમે આ દૃષ્ટિ હોય.

॥ ઢાલ ઠઠી ॥

॥ જોલીફા હંસારે વિપયન રાચિયે ॥ એદેશી ॥

અચપલરોગરહિતનિઠુરનહિં ॥ અલ્પહોયદોયનીતિ ॥

ગંધતેસારોરેકાન્તિપ્રસન્નતા ॥ સુસ્વરપ્રથમપ્રવૃત્તિ ॥ ૧ ॥

ધનધનશાસનશ્રીજીનવરતણું ॥

અર્થ ॥ વલી તે પ્રાણી ઇન્દ્રિયાર્થના ચપલપણા રહિત હોય. સમ્યક્ત્વથી તેનું ચિત્ત
 સ્થિર હોય. વલી રોગ રહિત શરીર હોય. તેનું હૃદય કઠણ ન હોય, પરંતુ કોમળ
 હોય. લઘુનીતિ તથા વસ્ત્રીનીતિ વંને શરીરમાં અલ્પ હોય. શરીરનો મેલ સુરજિવંત હોય
 શરીરની કાન્તિ પણ સુંદર હોય. વચન પણ પ્રસન્નતાવાળાં હોય. મધુર સ્વર હોય. પ્ર
 માણે આદૃષ્ટિમાં પ્રવર્તન હોય ॥ ૧ ॥ એવું શ્રીવીતરાગનું શાસન કેળવ્યાજ્ઞારૂપ પ્ર
 વચન તે ધન્ય કેળવ્યા પ્રસંશનીય છે.

ધીરપ્રજાવીરે આગલેયોગથી ॥ મિત્રાદિકયુતચિત્ત ॥ લાજ

ઈષ્ટનોરેઠંઠઅધૃષ્ટતા ॥ જનપ્રિયતાહોયનિત્ય ॥ ધન ॥ ૨ ॥

અર્થ ॥ આગલે કાલે યોગથી ધૈર્યતાના ગુણ વિશેષરીતે જાવે. જેમ અપ્રમત્ત
 વધે તેમ યોગ થાય. ૧ મૈત્રી ૨ પ્રમોદ ૩ કારુણ્ય ૪ માધ્યસ્થ, આ ચાર જાવનાયુત
 ચિત્ત થાય. ઈષ્ટ જે જ્ઞાનાદિ તેનો લાજ થાય. ઠંઠ અધૃષ્ટતા કેળવ્યા એકત્વપણું, અ
 હાવીપણું વાંઠે. જનપ્રિય કેળવ્યા લોકપ્રિયપણું નિરંતર હોય. મૈત્રી પ્રમુખ ચાર જાવના
 ધર્મધ્યાનની પુષ્ટિ કરે છે. યદ્યપિ ધ્યાનની એકાગ્રતા મુહૂર્ત માત્ર હોય છે, પરંતુ ધ્યા
 નની જાવના વહુકાલ સુધી રહે છે. વલી વહુકાલ સુધી જ્ઞાનનું ચિંતવન તે પણ ધર્મ
 ધ્યાન કહેવાય. તેથી મૈત્રી પ્રમુખ જાવના તે ધર્મધ્યાનનું રસાયણ છે. જેમ રસાય
 ણથી જર્જરિત શરીર દૃઢ થાય તેમ જાવનારૂપ રસાયણથી ધ્યાન દૃઢ થાય. જાવનારૂ
 વશે સ્વરૂપ જવજાવના ગ્રંથ તથા યોગશાસ્ત્ર પ્રમુખ ગ્રંથથી જાણવું ॥ ૨ ॥

નાશદોષનોરે તૃપતિપરમલહે ॥ સમતાજચિત્તસંયોગ ॥ નાશ

વચરનોરે બુદ્ધિશતંજરા ॥ એનિપ્પન્નદ્યોગ ॥ ધન ॥ ૩ ॥

अर्थ ॥ कुप्रादि आठ दोष तथा रागद्वेष, कामक्रोध, मदहर्ष, तेनो नाश करे. वली अतत्त्व बुद्धिने तजवाथी, प्रकृष्ट रुचिमागें, तत्त्व श्रद्धानादिकमां तृप्ति पामे. कृतापराधजन उपर पण क्रोधनी मंदता होय अने तेनुं प्रतिकूल न चिंतवे, समता जाव होय. तत्त्वमार्गरूप धर्म व्यापारनो संयोगी होय. वैर विरोधनो नाश करनार होय, पाप प्रवृत्ति थड्जतां पश्चात्ताप करे. तेनी बुद्धि एवी होय के शतंजरा के० सेंकनो मनुष्योनी आजीविकाने लाजकारी होय, इत्यादि योग आठ दोष गयाथी स्वाज्ञा-विकरीते उपजे ॥ ३ ॥

चिन्हयोगनारे जेपरग्रंथमां ॥ योगाचार्यदिष्ठ ॥ पंचमदृष्टी

अकीतेजोडीए ॥ एहवातेदगरिष्ठ ॥ धन० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ वली योगनां चिन्ह के० लक्षणो ब्रह्मचर्यादि कृतप्रतिज्ञा निर्वाह, अपाय निराकरणादि जे पातंजलादि योगाचार्ये सर्वांगे दीठां ठे, ते सर्व पंचम दृष्टिमां होय, अर्थात् पूर्वनी चार दृष्टिथी अधिक गुणयुक्त गरिष्ठ बुद्धि होय. तेज कारणथी मोहनो द्योपशम जे ग्रंथिजेद ते अर्हीं कह्यो ठे ॥ इति थिरा दृष्टि विचार ॥ ४ ॥

ठठीदिठिरेहवेकांताकहुं ॥ तिहांताराजप्रकाश ॥ तत्त्व

मिमांसारेदढहोयेधारणा ॥ नहीअन्यश्रुतवास ॥ धन० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ हवे ठठी कांतानामा दृष्टि कहीये ठीए. आ दृष्टिमां आकाशना तारा स-रखो तत्त्वज्ञाननो प्रकाश होय. जेम तारानो अज्ञाव थतो नथी, तेम ते ज्ञाननो अ-ज्ञाव थतो नथी. तत्त्वनीज विचारणा होय. तत्त्वउपर दृढ के० निबिरु धारणा होय, मिथ्यात्वप्रणीत श्रुतशास्त्रनी वेश मात्र वासना न होय ॥ ५ ॥

मनमहिलानुरे वादलाउपरें ॥ बीजांकामकरंत ॥ तेम

श्रुतधर्मैरे एहमांमनधरे ॥ ज्ञानादेपकवंत ॥ धन० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेम पतिव्रता स्त्रीनुं मन पोताना बहाला स्वामी उपर, बीजा सर्वकाम घरना करतां ठतां, जोडायेहुंज होय तेम कांता दृष्टिवालो प्राणी जो के संसारमां रह्यो थको सर्वकार्य करे, तोपण तेनुं मन तो अर्हत्प्रणीत धर्ममांज जोडायेहुं होय. संसारनां कायों उपर आसक्ति न होय अने ते सम्यग् ज्ञाननोज आदेपक के० आ-दरवावालो होय ॥ ६ ॥

एहवेज्ञानेरे विघननिवारणा ॥ जोगनहीं जवहेत ॥

नविगुणदोषन विषयस्वरूपथी ॥ मनगुण अवगुणखेत ॥ धन० ॥ ७ ॥

અર્થ ॥ એવા જ્ઞાનથી ધર્મનાં વિઘ્નકારક કારણોનું નિવારણ કરે. વલી અજયકુ
મારની જેમ પરને શાસન પ્રજાવનાદિ કારણો મેલવી આપે. તે પ્રાણીયથપિ જોગાદિ
જોગવે ઠે તથાપિ તે, તેને સંસારના હેતુ થતાં નથી. કારણ કે તે પ્રાણીની નિરંતર
એવી વિચારણા હોય ઠે કે સંસારના વિષયો ગુણરૂપ નથી, તેમ દોષરૂપ પણ નથી. વલી
તે વિષયાદિકને વિષે મન જોડવું તે અવગુણનું ક્ષેત્ર ઠે, એમ જાણી તેમાં મનને
પરોવેજ નહીં ॥ ૭ ॥

માયાપાણીરે જાણીતેહને ॥ લંઘીજાયઅમોલ ॥ સાચું
જાણીરે તેવીતોરહે ॥ નચલેમામાડોલ ॥ ધન૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ ॥ તે પ્રાણી માયારૂપ પાણીના વિવિધ તરંગના વિલાસ દેખીને તે માયાને
હલંઘી જાય, અર્થાત્ તેમાં પ્રવેશ કરે નહીં. વલી સમ્યક્ જ્ઞાન તથા શ્રદ્ધાએ તે પ્રાણી
અડોલ હોવાથી જવ પ્રપંચમાં ફસાતો નથી. આત્મસ્વરૂપનું જ્ઞાન સાચું થવાથી જવ
પ્રપંચથી વીતો રહે. સંસારમાં અવિદ્યાના માયાયુક્ત પ્રપંચોથી ક્ષોભ પામે નહીં. અં-
વડ પરિત્રાજક અને સુલસાના દૃષ્ટાંતની જેમ ચલે નહીં ॥ ૮ ॥

જોગતત્વનેરે એમજનવિટલે ॥ જૂઠાજાણેરે જોગ ॥ તેણે
દૃષ્ટિરે જવસાયરતરે ॥ લહેવલી સુયશસંયોગ ॥ ધન૦ ॥ ૯ ॥

અર્થ ॥ જે સંસારના જોગને તાત્ત્વિક જાણે તેને સંસારનો જવ ટલે નહીં, એવો
દૃઢનિશ્ચય થવાથી ઇંદ્રિયોના જોગને જૂઠા કે ૦ માઠા જાણે ઠે. એવા સંસારના જોગથી
પ્રપંચ વધે ઠે પરંતુ મોક્ષપંથ મલતો નથી એવું જે પ્રાણી જાણે ઠે, તે પ્રાણી આ દૃષ્ટિમાં
વર્તતો થકો જવસમુદ્રનો પાર પામે ઠે, અર્થાત્ કર્મરહિત થઈ સુયશમેલવી આત્માના
અદ્વય સુખના વિલાસનો સંયોગ પ્રાપ્ત કરે ॥ ઇતિ ઠઠી કાંતા દૃષ્ટિવિચાર ॥ ૯ ॥

॥ ઢાલ સાતમી ॥

॥ એ ઠિંડી કિહાં રાખી ॥ એ દેશી ॥

અર્કપ્રજ્ઞાસમ વોધપ્રજ્ઞામાં ॥ ધ્યાનપ્રીયાદિટ્ટી ॥

તત્ત્વતણી પ્રતિપત્તિ શ્દાંવલી ॥ રોગનહી સુખપુટ્ટીરે ॥

જવિકાવીરવચન ચિત્તધરીએ ॥ ૧ ॥

અર્થ ॥ હવે પ્રજ્ઞા નામા સાતમી દૃષ્ટિ કહીએ ઠીએ, આ દૃષ્ટિમાં વોધનો પ્રકાશ
પ્રજ્ઞા સરખો હોય અર્થાત્ અર્કપ્રજ્ઞા કે ૦ સૂર્યનો પ્રકાશ જેમ અંધકારનો નાશ-
તેમ આ દૃષ્ટિવંતે પ્રાણી અજ્ઞાનનો નાશ કરે. પ્રશાંતવાહિતાદિ ગુણો જે કાયરોને

दुर्धर ठे, ते आदृष्टिवंतने होय ठे. आ दृष्टिमां ध्यान प्रिय होय. आ दृष्टि ध्यानप्रिया होवाची ते प्राणी ध्यानमांज वर्ततो रहे. तत्त्वनी प्रतिपत्ति के० चारित्रादिक रत्न त्रयनी आदरणा होय. बाह्य अज्यंतरना शरीरना रोग, उपाधि के असमाधि तेने न होय अने सुखनी पुष्टि होय ॥ १ ॥ अहो ज्ञव्यो! एवा श्रीवीरप्रभुनां वचनने मनमां तत्त्वपणे ग्रहण करो.

सघटुं परवश तेडुःखलक्षण ॥ निजवश तेसुखलहीए ॥ ए

दृष्टे आत्मगुण प्रगटे ॥ कहोसुखतेकुण कहीऐरे ॥ जवि० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ जे पर पुद्गलादिकने वशवर्तीपणुं तेज दुःखनुं लक्षण ठे. अने पोताना आत्मस्वज्ञावमांज वर्तुं ते सुखनुं लक्षण ठे. एवीरीते आदृष्टिमां आत्मगुणची परमानंद सुख प्रगट थाय ते सुखनां स्वरूप ने ज्ञानीविना बीजो कोण कहीशके? अर्थात् बीजाची कहीशकाय नहीं ॥ २ ॥

नागरसुखपामरनवजाणे ॥ वद्वजसुखनकुमारी ॥ अनु

जववणतेमध्यानतणुं सुख ॥ कोणजाणेनरनारीरे ॥ जवि० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ जेम नगरना रेहेनारा चतुर पुरुषोना सुखनो विलास गामकानो रेहेनार पामर के० गरीब जाणी शके नहीं तथा जेम कुंवारी कन्या सुंदर जत्तारयुक्त वद्वजना सुखने जाणी शके नहीं तेम आत्माना अनुजव ज्ञानविना ध्याननुं सुख वहि-रात्मा एवा स्त्री अथवा पुरुष कोण जाणी शके? अर्थात् जाणी शके नहीं ॥ ३ ॥

एहदृष्टिमां निर्मलबोधें ॥ ध्यानसदाहोयसाचुं ॥ छपण

रहितनिरंतर ज्योति ॥ रतनतेदीपें जाचुरे ॥ जवि० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिवंत प्राणीने निर्मल बोधनो प्रकाश थवाची निरंतर धर्म ध्यान तथा शुद्ध ध्यान साचांज होय. ध्याननो विचार, आवश्यक निर्युक्ति तथा ध्यान शतकनी वृत्तिची अवधारवो. जेम दूषण रहित, निर्मल जात्यवंत रत्ननी ज्योति निरंतर विशेष प्रकाश आपे तेम ध्यानमां दीन प्राणी कर्मउपाधिने अज्ञावे विशेषपणे आत्मप्रकाशची दीपे ॥ ४ ॥

विषजागद्वय, शांतवाहिता ॥ शिवमारगध्रुवनाम ॥ कहे

असंगक्रियाइहांयोगी ॥ विमलसुयशपरिणामरे ॥ जवि० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिनुं लक्षण कहे ठे. विष जाग के० “रागद्वेष, अहंभक्ति, कामेष्टान्ति-कना द्वयची मोक्ष” एवो बौधनो मत ठे. “अपराधी उपर प्रशांत वाहिता के०

शांतपणुं ते मोक्ष” एवो सांख्यनो मत ठे. “ज्यां उत्पाद के विनाश नही अने जे ध्रुव होय ते मोक्ष” एम जैमिनीयनो मत ठे; अने आ दृष्टिवंत ए सर्व पदार्थ असंग जावथी अलिप्त क्रियायुक्त उत्तम यशरूप आत्म गुणना परिणाम सहित, कर्मोपाधि रहितपणे शुरू ते मोक्ष एवा परिणामवालो होय ठे. ॥५॥ इति सातमी प्रज्ञादृष्टि विचार.

॥ ढाल आठमी ॥

॥ तुज साथे नहीं वोखुं मारा वाहाला ॥ ए देशी ॥

दृष्टि आठमी सारसमाधि ॥ नामपरातसजाणुजी ॥

आपस्वजावेप्रवृत्तिपुरण ॥ शशिसम बोधवखाणुंजी ॥

निरतिचारपदएहमांयोगी ॥ कहीयेनहिअतिचारीजी ॥

आरोहेआरुढेगिरिने ॥ तेंमएहनीगतिन्यारीजी ॥ १ ॥

अर्थ ॥ जव्य लोकना आत्मस्वजाव ज्यां अक्षयपणे वर्त्ते ठे, एवी आठमी दृष्टि सार के० प्रधान आत्म समाधिरूप ठे. तेनुं नाम परा ठे. आ दृष्टिमां पोताना आत्मस्वजावमां पूर्ण प्रवर्त्तन होय. वली बोध प्रकाश, संपूर्ण चंद्रमा सरखो निर्मल प्रशान्तवाहितादि गुणयुक्त होय. आ दृष्टिमां प्रवर्त्ततो 'योगी' निरतिचार पदे प्रवर्त्ते, कोइ पण वखत अतिचार पदमां वर्त्ते नहीं. १ अतिक्रम २ व्यतिक्रम ३ अतिचार, आवात्रणे दोषना प्रकारमां आवे नहीं, तो पठी अनाचारनी प्रवृत्ति होयज क्यांथी ? जेम मुनिराज उपशम, क्षपक श्रेणिरूप गिरि के० पर्वत उपर आरोहे के० चढे, तेम अही परिणाम धाराए आत्माना पंडित वीर्यना विलासे तेपण गुण श्रेणिने आरुढे के० आरोहे. माटे तेनी गति ते जवगतिथी न्यारी ठे ॥ १ ॥

चंदनगंधसमानहिमाद्दं ॥ वासकने, नगवेपेजी ॥

आमंगेवर्जितवलीएहमां ॥ किरियानिजगुणलेखेजी ॥

शिक्षाथी जेमरतननियोजन ॥ दृष्टिभिन्नतेमएहोजी ॥

तामनियोगे करण अपूरव ॥ लदेमुनिकेवलगेहोजी ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वली शरीरादिकनो गंध चंदन समान सहजथी होय; तेम वचन पण सहजथी चंदन समान शीतल होय. क्षमादिक धर्मपण सहजथी होय. वली तेवी वा-
म सहजथी होय के बीजा कोइ इव्यनी अपेक्षा न करे, केमके जेने सहजथी प्राप्त थया होय ते परना गुणनी प्राप्ति वांठे नहीं. वली आ दृष्टिमां संसारनी आ-
न होय. समिति गुति प्रमुख मूळोत्तर गुणोनो अन्यास तेथी सर्व क्रिया आ-
त्माना गुणेन माटे आय. जे क्रियाने अनुसरतां होय ते क्रिया एवी होय के अक्रि-

यागुणने साधे. जेम क्षारादि शतपुटादि शिक्षाना योगे रत्ननी जातिने तादृशस्थाने जोडीए, रत्ननी तो एकज जाति ठे परंतु जेम जेम पुट देता जइए तेम तेम जोवा-वालानी दृष्टिमां जिन्नजिन्न ते रत्न देखाय, तेम आ दृष्टिमां जिन्न जिन्न दृष्टिवंत होय, केमके ठन्नस्थनुं ज्ञान एक सरखुं न होय, तेथी ते कारणथी आ दृष्टांत ठे ते ध्यानमां लेवुं. ते प्रमाणे अपूर्व करणादि गुणस्थानकना करण साधतो अनुक्रमे आ दृष्टिमां वर्ततो मुनिराज केवल ज्ञाननुं गृह पामे ॥ २ ॥

क्षीणदोष सर्वज्ञमहामुनि ॥ सर्वलब्धिफलज्ञोगीजी ॥
परउपगार करीशिवसुखते ॥ पामे योग अयोगीजी ॥
सर्वशत्रुक्षय सर्वव्याधिलय ॥ पूरणसर्वसमीहाजी ॥
सर्वअर्थयोगेंसुखतेहथी ॥ अनंतगुणनिरीहाजी ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिवंत प्राणी सर्व दोषने क्षय करे; वली ते महामुनिराज सर्वज्ञ केवलज्ञानवंत थाय; समस्त लब्धिनां फलनो जोगी थाय; जव्य प्राणीउने चारित्रधर्म पमाडतां तेउने अत्यंत उपगारी थाय; पोते मोक्ष सुख पामे; सयोगि गुणठाणें वर्ती अयोगि गुणठाणें अयोगि पद लइ सिद्धि पामे; सर्व कर्मरूप शत्रुउनो क्षय करतां रोगादि सर्व व्याधियोनोपण नाश करे. एप्रमाणे सर्व समीहा के० वांठाउं पूर्ण थवा-थी केवल आत्मस्वरूपमां लीन थयोथको एकरूपता पामे. सर्व अर्थना योगथी संपूर्ण सुखे तृप्तिवंत रहे, तेथी निरीहा के० निस्पृहपणे प्रगट थया जे अनंतगुण तेनुं अव्याबाध सुख वधतां वधतां पूर्ण आत्मानंदी थाय ॥ ३ ॥

एअमदिष्टी कहीसंक्षेपे ॥ योगशास्त्रसंकेतेजी ॥
कुलयोगीनेप्रवृत्तचक्रजे ॥ तेहतणेहितहेतेंजी ॥
योगीकुलेजायातसधर्मे ॥ अनुगततेकुलयोगीजी ॥
अद्वेषीगुरुदेवद्विजप्रिय ॥ दयावंतउपयोगीजी ॥४॥

अर्थ ॥ आ आठ दृष्टि जव्य प्राणीउना उपकारने अर्थे योगशास्त्र, अध्यात्म ग्रंथ जेवा के उपमितिजवप्रपंच, जवजावना वृत्ति, पातंजल शास्त्र तथा प्रवचन प्रबोधा-दि ग्रंथोने अनुसारे संक्षेपथी कही ठे. योगी वे प्रकारना ठे. १ कुलयोगी २ प्रवृत्त चक्रयोगी. तेउ पोताना चित्तमां अहंकारथी एम माने ठे के अमेपण योगी ठीए तेथी तेउना हितने अर्थे आ दृष्टियो कही ठे. हवे ते योगीउनां लक्षण वतावे ठे. जे योगीना कुलमां जन्म्या होय तथा जेना धर्माचार रुढिमार्गने अनुसरता होय

सामान्यबुद्धि एवर्त्तता सर्व तापसादि पट्टदर्शनीउं ते कुलयोगी जाणवा. जेउं अद्वैती
होय तथा देवगुरु अने छिज के० ब्रह्मचर्यादिगुण जेमने प्रिय होय, वली दयावंत
तथा यत्नावंत होय तेमज ॥ ४ ॥

शुश्रूषादिक अडगुणसंपूरण ॥ प्रवृत्तचक्रतेकहीएजी ॥

यमद्वयलाज्जी परडुगअर्थी ॥ आद्यअवंचकलहीएजी ॥

चारअहिंसादिकयमइठा ॥ प्रवृत्तिथिरसिद्धिनामेजी ॥

शुद्धरुचेंपालेअतिचारह ॥ टालेफलपरिणामेजी ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ १ शुश्रूषा २ श्रवणंचैव ३ ग्रहणं ४ धारणं तथा ॥ ५ उहा ६ पोहो ७ अर्थ
विज्ञानं ८ तत्त्वज्ञानंच धीगुणाः ॥ १ ॥ अथवा १ शुश्रूषा २ श्रुतज्ञान ३ विरति ४
आश्रवरोध ५ संवर ६ निरीहृतप ७ निर्जरा ८ क्रियानिवृत्ति. एटले के शुश्रूषादि आठ
गुण जेनामा संपूर्ण होय, ते प्रवृत्त-चक्र-योगी कहेवाय. वली यमद्वय के० अहिंसा
अने सत्य तेनो लाजवंत तथा परडुग के० अस्तेय अने ब्रह्मचर्यनो अर्थी होय. वली
आद्य अवंचकफलनो धणी होय. अवंचक त्रण प्रकारना ठे. योगावंचक १ क्रियावंचक
२ फलावंचक, तेमांथी आद्य अवंचकनो धणी होय. वली अहिंसादि चार यमने
वश थको होय. वली इठा के० गुणीजननी सम्यक् कथा करवाने मन करे; प्रवृत्ति
के० आचार उत्कृष्टपणे पालवाने प्रवर्त्ते; थिर के० निरतिचारपणे प्रवर्त्ति दृढ रहे;
सिद्धि के० स्वार्थ परार्थने निपजावे. एप्रमाणे अति शुद्ध रुचिपणे चार प्रकारे पाले
वली अतिचार टाली जे रीते फलीचूत थाय तेवा परिणामे साधे. तेवा योगी स-
दासफलाज्यासी जेम एक वखत फेरव्युं चक्र फरी जाजन उतार्या करे तेम आ योगी
क्रिया निःफल न थाय ॥ ५ ॥

कुलयोगीने प्रवृत्तचक्रने ॥ श्रवणशुद्धिपदपातजी ॥

योगदृष्टि ग्रंथेहितहोवे ॥ तेणेकहीएवातजी ॥

शुद्धज्ञावनेसूनिकिरिया ॥ वेहुमां अंतर केतोजी ॥

जलहलतोसुरजनेखजुउं ॥ तासतेजमांतेतोजी ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ कुलयोगी तथा प्रवृत्त चक्रयोगीने शुद्ध मार्ग यम नियमादिक, धर्म शास्त्र-
श्रवण होय तथा शुद्धाचार विनयादि करण, सत्संग तथा गुणोनो पदपात होय.
गुणना धारक ते योगी कहेवाय. परंतु दंजी अने विषयना प्रसंगी ते योगी न
३ ५. आ वातनुं विस्तारथी स्वरूप श्रीहरिचक्रसूरिकृत योगदृष्टि समुच्चय ग्रंथथी
३. शून्यमन अने शून्य आचारे योगी न कहेवाय. दिवसे मध्यान्हे प्रकाश करता

सहस्र किरणोवाला सूर्यना अने अंधारी राते प्रकाश करता खजुआ के० आगीआ कीडाना तेजमां जेटलो फेर ठे, तेटलो अंतर, सम्यक् क्षयोपशम जावनी शुद्धक्रिया-मां अने मोहना क्षयोपशम विनानी शून्य क्रियामां ठे ॥ ६ ॥

गुह्यज्ञावएतेदने कहीए ॥ जेहसुं अंतर जांजेजी ॥

जेहसुंचित्तपटंतर होवे ॥ तेहसुं गुह्यनगजेजी ॥

योग्यअयोग्य विज्ञाग अलहतो ॥ करशेमोटी वातोजी ॥

खमशे ते पंक्ति परखदमां ॥ मुष्टिप्रहारने लातोजी ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ शास्त्रना गुह्यज्ञावके० रहस्य ते तेहनेज कहीए, के जेनी साथे अंतरंग मलतुं होय, अर्थात् मिथ्यात्वनो त्याग करी जेने सम्यग् दर्शन परिणति श्रद्धान होय तेनी पासेज शास्त्रना रहस्य प्रकाशीए. जेनी साथे चित्त पटंतर वर्ततुं होय अर्थात् जेने प्रवचनानुसार सम्यक् श्रद्धान न थयुं होय, तेनीसाथे शास्त्रना रहस्यनो प्रकाश करवो ते घटतुं नथी. योग्य अयोग्यनो विज्ञागके० वेहेंचण जे समजतो नथी, अर्थात् गुरुनो विनय करतो नथी शुद्धाचार पालतो नथी, द्रव्यादि ज्ञावने समजतो नथी, ठतां पोते माह्यो थइने शास्त्र संवंधी मोटी मोटी वातो करेठे, ते पंक्तितोनी परखदके० स-जामां हार पामी मुष्टिप्रहारके० गह्वादिक्थी वहार काढवुं तथा नरकादि वध बंधन अने लातो के० आलोचणना प्रहार अने अपयश तथा अपकीर्ति पामशे. यदुक्तं ॥ जंजायइ अगीयहो, जंच अगीयह निस्सीयो जयइ ॥ वट्टा वेयइ गहं, अणंत संसारियो जणियो ॥ १ ॥ इत्यावश्यकनिर्गुक्ति वचनात्. ते कारणथी गीतार्थ तथा गी-तार्थना आश्रितने विहार कह्यो ठे. तेम गंजीर अर्थनी देशनापण योग्य जनने आपवी.

सत्तात्रण श्रोतागुणअवगुण ॥ नंदीसूत्रे दिसेजी ॥

तेजाणीएग्रंथयोग्यने ॥ देजोसुगुणजगीशेजी ॥

लोकपूरयोनिजनिज इहा ॥ योगज्ञाव गुणरयणेजी ॥

श्रीनयविजयविबुधपयसेवक ॥ वाचक्यशने वयणेजी ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ सत्ता त्रण प्रकारनी श्रीनंदीसूत्रमां कहीठे. १ जे श्रोता गुण तथा दोषने समजे तेवा श्रोताउनी सत्ता राजहंस समान डाही समजवी. २ श्रोताउं अज्ञान ठे, ते सत्ता पशु मृगना बालको सरखी मूर्ख समजवी. ३ जेउं गीतार्थना अपमानी निंदक ठे, ते अयोग्य सत्ता समजवी. तेवीरीते सत्तानुं स्वरूप जाणीने आ ग्रंथनो हार्द तेवी सत्तानो आपजो, जेउंने देतां उत्तम प्रवचन शोभाकारकादि गुणो तथा

जगीश के० ते गुणोत्थी पामवानी सुखरूप लीला ते पामशे. एम इत्थायोग तथा शा
स्त्रादिना जे योग तेरूप जे जावगुण, तडूप मणिरत्नोत्थी समस्त लोक पुरजो ! विशिष्ट
आत्मयोगरूप जाव रत्नोत्थी समग्र लोक तृप्ति पामो ! आ ग्रंथनुं रहस्य पामी जव्यजनो
संसार जावथी मुक्त थारु ! आप स्वजावमां मग्न रेहेजो ! एम श्रीनयविजय पंक्तिना
चरणकमलना सेवक उपाध्याय श्रीयशोविजयगणि जेमणे काशीमां “ न्याय वि-
शारद ” एवुं विरुद प्राप्तकर्तुं, तेमनां वचन जाणजो ॥ ८ ॥

काव्यं ॥ श्री मद्यशोविजयवाचकराजराज, विनिर्मितोदृष्टिविचाररूपः ॥

स्वाध्यायएषप्रथमंततोयं, ज्ञापामयो लेशतयाट्वार्थः ॥ १ ॥

श्री स्तंजतीर्थेऽत्रतपागणिय, नाम्नाचज्ञानाद्रिमलान्निधेन ॥

श्रीसूरिणाञ्जूरि सुखावबोधार्थ मेवलेशंलिखितोहिज्जडं ॥ २ ॥

अर्थ ॥ महामहोपाध्याय श्रीयशोविजयगणिकृत योगदृष्टि विचारनी सजायोनी
सुखे अवबोध थवा साटे श्रीमत्तपागणीय संविज्ञजन पक्षिय जट्टारक श्रीज्ञानविम-
लसूरिए वालावबोधरूप लेशमात्र अर्थ लख्यो ठे. श्री खंजात वंदरमां दोशीजेवजी
उदेकरण तथा वडनगरीया शा. अमुलखचंदना अनुग्रहने वास्ते प्रथमादर्श लख्यो
ठे. श्रीयोगदृष्टि सजायोनी सर्व गाथा ७६ तथा वे श्लोक मली ७८ ठे.

॥ इति महोपाध्याय श्रीयशोविजयगणिकृत योगदृष्टि स्वाध्याय,
श्रीज्ञानविमल सूरिकृत अर्थसहित समाप्तः ॥

॥ श्री आदिनाथाय नमः ॥

॥ अथ ॥

॥ श्रीयशोविजयजी उपाध्यायकृत अध्यात्मसार ग्रंथ
अर्थसहित प्रारंभ करियेँवैयेँ ॥

॥ श्लोकः ॥

ऐंद्रश्रेणिनतः श्रीमान्नंदतान्नाजिनंदनः ॥ उद्धार युगादौ
यो जगदज्ञानपंकतः ॥ १ ॥ श्रीशांतिस्तांतिजिह्मयाद्भविनां
मृगलांढनः ॥ गावः कुवलयोद्धासंकुर्वते यस्य निर्मलाः ॥२॥

अर्थ ॥ इंद्रसंबंधीजे श्रेणितेणे नतके० नमस्कारकरींठे जेनेएवाअने अष्टमहाप्राति-
हार्यरूपलक्ष्मीयेंकरीयुक्त तथा युगनेआदें जगत्ने अज्ञानरूप कादवमांथी उद्धारना-
करनार एहवाजे श्रीरुषजदेवजगवान् तेजयवंतावर्तो! ॥ १ ॥ श्रीशांतिनाथ जगवंतते
जव्यप्राणीओप्रतें संतापना जेदनाराथाओ! मृगनुं लांढनठेजेने एवा तथा जेमचंद्रकिरण
निर्मल थका कुमुदनीनेविकसितकरेठे, तेमजेनीगावःके०वाणीते पृथ्वीनेविषे उद्धासकरेठे

श्रीशैवेयं जिनं स्तौमि जुवनं यशसेव यः ॥ मारुतेन मुखोष्ठेन
पांचजन्यमपूपुरत् ॥ ३ ॥ जीयात् फणिफणप्रांतसंक्रांततनु
रेकदा ॥ उर्ध्वमिव विश्वानि श्रीपार्श्वोवहुरूपजाक् ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ शिवाराणीनापुत्र श्रीनेमनाथजी तेमनेस्तबुंदुं. जेजगवंतेपोताना यशेंकरीने
जेम जगत्नेजखुंठे तेमजपोतानामुखथी प्रगव्योजेवायु तेणेकरीने पांचजन्य नामे शं-
खनेपूरीने तेनोनादकीधो ॥ ३ ॥ फणी के० शेषनाग तेनी फणनाप्रांतेजेमणीतेनेविषे
संक्रम्युंजेशरीर तेणेकरीने त्रणजगत्नो उद्धारजजाणेकरताहोयनी एवाजे श्रीपार्श्वना-
थवहुस्वरूपनाकर्ता, तेजयवंतवर्तो ॥ ४ ॥

जगदानंदनः स्वामी जयति ज्ञातनंदनः ॥ उपजीवंति यद्वा
चामद्यापि विबुधाः सुधाम् ॥ ५ ॥ एतानन्यानपि जिनान्नम
स्कृत्य गुरुनपि ॥ अध्यात्मसारमधुना प्रकटीकर्तुमुत्सहे ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जगत्नेआनंदनाकरनार बलीजेहनी अमृतसरिखीवाणीने हजीसुधी पंक्ति-
तलोको सेवेठे, अंगीकारकरेठे एहवा ज्ञातनंदनजेश्रीवीरजिन तेजयवंतावर्तो ॥ ५ ॥
एपांचेपरमेश्वरने तथा बीजापण जिनोने तथापोतानागुरुने नमस्कारकरीने अध्या-
त्मनो सारजेरहस्य तेप्रगटकरवाने हवेउठाहकरुं ॥ ६ ॥

शास्त्रात्परिचितां सम्यक् संप्रदायाच्च धीमतां ॥ इद्वानुभवयो
गाच्च प्रक्रियां कामपिब्रुवे ॥ ७ ॥ योगिनां प्रीतये पद्यमध्या
त्तरसपेशलं ॥ योगिनां जामिनीगीतसंगीतकमयं यथा ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ घणांशास्त्रोत्थीजलीरीतेंपरिचितकरीने ने वलीपंक्तिलोकोना संप्रदायक
जे अध्यात्मशास्त्रनेविषे अनुभवयोग्य थयुं तेथकी हुंकांश्क संक्षेपमात्र प्रस्तावनाकं
॥ ७ ॥ जेरीतेंयोगीपुरुषने स्त्रीनागीतसंगीत प्रियकारीझागेठे तेरीतें योगीश्वरपुरुषने
प्रीतिनाअर्थें आ अध्यात्तरसेंकरीने मनोहरकारी एह्वो पद्यबंधतायेंकरुं ॥ ८ ॥

कांताधरसुधास्वादा द्यूनां यज्जायतेसुखं ॥ विंडुः पार्श्वे तदध्यात्म
शास्त्रस्वादसुखोदधेः ॥ ९ ॥ अध्यात्मशास्त्रासंचूतसंतोषसुख
शालिनः ॥ गणयन्ति न राजानं न श्रीदं नापिवासवम् ॥ १० ॥

अर्थ ॥ स्त्रीनाअधररूपअमृतना स्वादथीजे जुवानपुरुषने सुखउपजेठे तेसुखने
स्वादतो अध्यात्मशास्त्रनास्वादनो जेसमुद्रठे तेनोएकविंडुमात्र स्वादठे ॥ ९ ॥ जेप्र
णीनेअध्यात्मशास्त्रथी मनोहर संतोषरूपसुख प्रगटथयुं, तेप्राणी राजाने तथाधनदे
अनेइंद्रसरिखानेपण लेखामांगणतानथी ॥ १० ॥

यः किलाशिक्षिताध्यात्मशास्त्रः पांक्त्यमिच्छति ॥ उत्क्षिपत्यंगुली
पंगुः स स्वर्जुफललिप्सया ॥ ११ ॥ दंजपर्वतदंजोलिः सौहार्दा
बुधिचंडमाः ॥ अध्यात्मशास्त्रमुत्ताल मोहजालवनानलः ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ जेमकदपवृक्षना फलने लेवानी इठाये पांगलोपुरु आंगंलीउंचीकरेठे ते जेम
व्यर्थठे, तेमजेप्राणीनिश्चेंअध्यात्मशास्त्रने पाम्यानथी, अने आचार्यपंडितपणुं इठेठे, ते
पणव्यर्थठे ॥ ११ ॥ कपटरूप पर्वतनेजेदवाने वज्रसमान, मेत्रताजावरूपसमुद्रनी वृद्धि
करवाने चंडमासमान, एह्वुं अध्यात्मशास्त्र ते वृद्धिपामेहुंएह्वुंजे मोहजालनुंवन तेहने
वालवानेअर्थें दावानलसमान ठे ॥ १२ ॥

अध्वा धर्मस्य सुस्थः स्यात्पापचौरः पलायते ॥ अध्यात्मशा
स्त्रसौराज्ये न स्यात्कश्चिदुपप्लवः ॥ १३ ॥ येषामध्यात्मशास्त्रार्थतत्त्व
परिणतं हृदि ॥ कषायविषयावेश क्लेशस्तेषां न कर्हिचित् ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ अध्यात्मशास्त्रनुं जळुंराजप्रवर्ततेथकं कशोणुपडव थायनही, धर्मनोमार्ग
य, अने पापरूपचौरटानासीजाए ॥ १३ ॥ जेप्राणीना हृदयनेविषे अध्यात्म शा
नाअर्थनुं तत्त्वत ज्ञान थयुंठे तेनेकषायरूपविषनावेगनो क्लेशतेकदीएनयाय ॥ १४ ॥

निर्दयः कामचंडालः पंक्तितानपि पीरयेत् ॥ यदि नाध्यात्मशा
स्त्रार्थबोधयोधकृपा नवेत् ॥ १५ ॥ विषवद्विसमां तृष्णां वर्धमा
नां मनोवने ॥ अध्यात्मशास्त्रदात्रेण विंदंतिपरमर्षयः ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जो अध्यात्मशास्त्रना अर्थनावोधनी कृपापंडितजेवाने पणनहोयतो निर्दय
एवोजे कामरूपचंडाल ते पंक्तिनेपणपीडाकस्याविना रहेनही ॥ १५ ॥ जेपरमर्षी
श्वरठे, ते अध्यात्मशास्त्ररूप दातरडेकरीने मनरूपीवननेविषे वृद्धिपामती एहवीतृष्णा-
रूप जेहेरनीवेदी तेनेठेदीनाखेठे ॥ १६ ॥

वने वेश्म धनं दौस्थे तेजो ध्वाते जलं मरौ ॥ दुरापमाप्यते धन्यैः
कलावध्यात्मवाङ्मयं ॥ १७ ॥ वेदान्यशास्त्रवित् क्लेशं रसमध्या
त्मशास्त्रवित् ॥ जाग्यभृजोगमाप्नोति वहति चंदनं खरः ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेमवननेविषेघर, दरिद्रनेधन, अंधारामांउद्योत तथा, मरुदेशनेविषेजेपाणी,
तेदुःखेंपामवायोग्यठे, तेमजेधन्यप्राणीहोयठे, तेनेजअध्यात्मशास्त्र कलियुगनेविषे प्रा-
प्तथायठे ॥ १७ ॥ वेदनाजाणतथा बीजाशास्त्रना जाणनाराते क्लेशनाचोक्ताठे, अनेरस-
नाचोक्ता तेअध्यात्मशास्त्रना जाणनाराठे. तेएरसनोचोगतो जेजाग्यवंतहोय, तेज पामे,
अनेजेगधेडोहोय तेतोमात्रचंदनना चारनेउपाडेएटलुंज ॥ १८ ॥

शुजास्फालनहस्तस्यविकाराग्निनयाः परे ॥ अध्यात्मशास्त्रवि
ज्ञास्तु वदंत्यविकृतेक्षणाः ॥ १९ ॥ अध्यात्मशास्त्रहेमाद्रिमथिता
दागमोदधेः ॥ जूयांसि गुणरत्नानि प्राप्यंते विबुधैर्न किम् ॥ २० ॥

अर्थ ॥ शुजानाआस्फोटकरवेकरीने, वलीहाथने तथामुखनेविकारेकरीने, इत्यादि
कनाटिकना अग्निनयेंकरवेकरीने, जोगीपुरुषसुखकरीमानेठे, अनेअध्यात्मशास्त्रना जा-
णजेपुरुषठे, तेतोअविकारीनेत्रनाधणी इंद्रियनाविकाररहितठे. ॥ १९ ॥ अध्यात्मशास्त्र
रूपजे हेमाचलपर्वत तेणेमथ्योजे आगमरूपसमुद्र तेथकीनिकट्यां घणागुणरूपीयां
जेरत्नतेतो विबुधजेपंडितलोकतेपामेठे ॥ २० ॥

रसोचोगावधिः कामे सद्भक्ष्ये चोोजनावधिः ॥ अध्यात्मशास्त्रसे
वायां रसोनिरवधिः पुनः ॥ २१ ॥ कुतर्कग्रंथसर्वस्वगर्वज्वरवि
कारिणी ॥ एति दृङ्मिर्मलीचावमध्यात्मग्रंथज्ञेषजात् ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ कामनोजेरस तेचोगवतांसुधी मधुरठे, जलांचोजननोजेरस तेजमवान

वखतसुधी मधुरपणेवर्तेते, पणअध्यात्मशास्त्रनीसेवानोजेरस तेतो निरवधिटे. केमके
रंजकालधीमांडीने सदा वधतो जेरसठे, पणकिवारे विरस नयाय ॥ ११ ॥ कुतर्कशा
ना सर्वरहस्यनो जेश्रहंकार, तेरूपीताव तेहना विकारवाली अक्षहवीजे दृष्टितेश्रध्या
शास्त्ररूप औषधनायोगशी निर्मलपणाने पामेठे ॥ १२ ॥

धनिनां पुत्रदारादि यथा संसारवृक्ष्ये ॥ तथा पंक्तिवृक्षानां
शास्त्रमध्यात्मवर्जितं ॥ १३ ॥ अध्येतव्यं तदध्यात्मशास्त्रं जाव्यं
पुनः पुनः ॥ अनुष्ठेयस्तदर्थश्च देयो योग्यस्य कस्यचित् ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ धनवंतजनने जेमपुत्रअनेस्त्री तेसंसारनीवृद्धिनां कारणठे, तेम अजिम
जरायला पंक्तिलोकने अध्यात्मशास्त्रविना मात्रसंसारनी वृद्धिठे ॥ १३ ॥ तेमाटे
ध्यात्मशास्त्रनेजणवुं; वलीवारंवारहृदयनेविपेजाववुं; एनाअर्थनुंवारंवार चिंतनकरवुं;
जेपुरुषयोग्यहोय तेनेजशीखववुं, पुस्तकआपवुं. ॥ १४ ॥ एरीतिं अध्यात्मशास्त्रनाम
त्मनो पहेलोअधिकार पुरोथयो.

जगवन् किं तदध्यात्मं यदिच्छमुपवर्ण्यते ॥ शृणु वत्स यथाशास्त्रं
वर्णयामि पुरस्तव ॥ १ ॥ गतमोहाधिकाराणा मात्मानमधि
कृत्य या ॥ प्रवर्तते क्रिया शुद्धा तदध्यात्मं जगुर्जिनाः ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हवेशिष्येपुळ्युंके, हेजगवंत! अध्यात्म तेजुंठेकेजेनुंतमे आबुंवर्णन कीधुं? त
गुरुकहेठेके, हेशिष्य ! शास्त्रमर्यादायें तनेकहुंवुंतेसांजल ॥ १ ॥ जेमुनिराजनोमोह
अधिकारनाशपाम्योठे अनेजेआत्माने आश्रीनेशुद्धक्रियायें अंतरआत्मानेविपेप्रव
तेनुंनाम परमेश्वर अध्यात्मकहेठे ॥ २ ॥

सामायिकं यथा सर्वं चारित्र्येष्वनुवृत्तिमत् ॥ अध्यात्मं सर्वं
योगेषु तथानुगतमिष्यते ॥ ३ ॥ अपुनर्वंधकाद्यावज्जुणस्थानं
चतुर्दशं ॥ क्रमशुद्धिमती तावत् क्रियाध्यात्ममयी मता ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ सामाश्कचारित्रजेम सर्वचारित्रनेविपे अनुगतकारणपणे वर्तेठे, तेम स
ये अध्यात्मपण सहचारीपणेवर्तेठे ॥ ३ ॥ अपुनर्वंधी जेचोथुंगुणठाणं त्यांशी
ने चउदमा गुणठाणालगण अनुक्रमेजेआत्मानी विशुद्धता प्रगटथाय, ते स
क्रियाजाणवी ॥ ४ ॥

आहारोपधिपूजर्हिगौरवप्रतिबंधतः ॥ जवाजिनंदी यां कुर्यात्
क्रियां साध्यात्मवैरिणी ॥५॥ क्षुब्धोन्नरतिर्दीनो मत्सरी जयवा
न शठः ॥ अज्ञोन्नवाजिनंदीस्या न्निष्फलारंजसंगतः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ अनेजेआहारोपधिनेअर्थे तथा पूजापामवानीकृद्धि तेनीगौरवतायें बंधाणा
थका जवाजिनंदीजे क्रिया करे, तेसर्व अध्यात्मक्रियानीवैरिणीजाणवी ॥५॥ १ क्षुब्ध
ता २ लोन्न ३ रति ४ दीनता ५ मत्सरीपणुं ६ जय ७ शठता ८ अज्ञानता एन्नवाजि
नंदिपणाना संगथकीजेक्रियाकरे, तेक्रियानो आरंज निःफल थायठे ॥ ६ ॥

शांतोदांतः सदागुप्तो मोक्षार्थी विश्ववत्सलः ॥ निर्दंष्ट्रां यां क्रियां
कुर्यात् साध्यात्मगुणवृद्धये ॥७॥ अतएव जनः पृष्ठोत्पन्नसंज्ञः
पिपृष्ठिषुः ॥ साधुपार्श्वं जिगमिषु धर्मं पृष्ठन् क्रियास्थितः ॥८॥

अर्थ ॥ १ शांतगुण २ दांतगुण ३ सदागुप्तेंद्रियपणुं ४ मोक्षार्थीपणुं ५ विश्वनुं वात्स
ल्यतापणुं इत्यादिकगुणवालोनिर्दंष्ट्रीपणेजेक्रियाकरे, तेक्रिया अध्यात्मगुणनी वृद्धिकर्ता
थाय ॥७॥ तेमाटेजेनेतत्त्वपुठवानीसंज्ञा उपनीठे, तथा पिपृष्ठिषुके ८ तत्त्वप्रतेहवे पुठवाने
सन्मुखथयोठे ते, साधुनीपासे तत्त्वसांजलवानेअर्थे जवानुंशीलठेजेनुं ते, तथा क्रिया-
योगनेविषे रह्योथको धर्मना तत्त्वने पुठेठे ते ॥ ८ ॥

प्रतिपित्सुः सृजन् पूर्वं प्रतिपन्नश्च दर्शनं ॥ श्राद्धोयतिश्च त्रि
विधोऽनंतांशरूपकस्तथा ॥ ९ ॥ दृढमोहद्वयकोमोहशमकः
शांतमोहकः ॥ रूपकः क्षीणमोहश्च जिनोऽयोगीच केवली ॥ १० ॥

अर्थ ॥ वलीतत्त्वनेअंगीकार करतांथकां पूर्वेप्रतिपन्नथयुंठे सम्यक्त्वदर्शन जेने
एवा श्रावकतथा यतितेत्रणप्रकारना १ उपशमसमकीति २ क्षयोपशमसमकीती ३ क्षा-
यकसमकीति तेअनंतानुबंधीनो अंशखपाव्योठेजेणे ॥९॥ वलीजेणेदर्शनमोहनीयखपा-
वीठे अथवा मोहनीयने उपशमावीठे एहवाजे उपशांतमोही तथा क्षयश्रेणिने वि-
षेवत्तेठे तथा जेणेमोहनोक्षय कस्योठेते सयोगीकेवली तथा अयोगी केवलीजगवंत १०

यथाक्रमममी प्रोक्ता असंख्यगुणनिर्जराः ॥ यतितव्यमतोऽध्या
त्मवृद्धये कलयापि हि ॥ ११ ॥ ज्ञानं शुद्धं क्रिया शुद्धेत्यंशौ द्वावि
ह संगतौ ॥ चक्रे महारथस्येव पद्माविव पतत्रिणः ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ एअनुक्रमेजेकह्या,तेसघला एकएकथकी असंख्यातगुणीनिर्जगाना करता माटे एक कलायेकरीनेपण आध्यात्मनीवृद्धिने अर्थ उद्यमकरवो एहिजहेतुठे ॥१२॥ जेम रथनावेचकते रथनीसाथे संलग्नजठे, तथा पद्मीनीवेपांखोते पद्मीनीसाथे संलग्न ठे,तेम एक शुद्धज्ञान अनेवीजीशुद्धक्रिया एवेअंशते अध्यात्मनीसाथे संलग्नजठे॥१३॥

तत्पंचमगुणस्थाना दारभ्यैवैतद्विचि ॥ निश्चयोव्यवहार
स्तु पूर्वमप्युपचारतः ॥१३॥ चतुर्थेपि गुणस्थाने शुश्रूषा
द्या क्रियोचिता ॥ अप्राप्तस्वर्णभूषाणां रजताभरणं यथा ॥१४॥

अर्थ ॥ पूर्वेपण निश्चयनय अने व्यवहानयनुं आरोपण उपचारथीठे, पण पांचम गुणठाणाथी मांकीनेएनयइठेठे ॥ १३ ॥ अने चोथेगुणठाणेपण शुश्रूषादिक क्रिया उचितठे; जेमकोइनेसोनाना घरेणानमलताहोय,तेनेरुपाना मळेतेपण रूपांमनाय॥१४॥

अपुनर्वंधकस्यापियाक्रियाशमसंयुता ॥ चित्रादर्शनज्ञेदेनध
र्मविघ्नक्षयायसा ॥१५॥ अशुद्धापिहिशुद्धायाःक्रियाहेतुःस
दाशयात् ॥ ताम्रंरसानुवेधेनस्वर्णत्वमधिगच्छति ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ शमजावेकरीनेसहित,दर्शनज्ञेदेकरीने विचित्रप्रकारनी अपुनर्वंधी जे चोथे गुणठाणुंतेहनी क्रियापण धर्मेनाविघने क्षय करनारीठे ॥१५॥ तोपण जलाआशयथ अशुद्धक्रियाकरे, तेपण शुद्धकेवाय; जेम त्रांबुं जेठे तेनेगालीतेमां रसानुवेधकख्या रसायनमेलववाथी सोनुंथइजायठे तेम. ॥ १६ ॥

अतोमार्गप्रवेशायव्रतंमिथ्यादृशामपि ॥ अव्यसम्यक्त्वमारो
प्यददतेधीरबुद्धयः ॥१७॥ योबुध्वाजवनैर्गुण्यंधीरःस्याद्दत
पालने ॥ सयोग्योज्ञावज्ञेदस्तुर्लब्धयोनोपयुज्यते ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ एहिजकारणमाटे धीरबुद्धिनाधणी रत्नत्रयनामार्गनेविषे पेसवाने मिथ्या ॥ १७ ॥ अव्यसमकितनो आरोपकरीने चारित्रआपेठे ॥ १७ ॥ जेप्राणी संसर्ग निर्गुणपणुं जाणीने व्रतपालवानेविषे धीरथाय तेप्राणी धर्मेनेयोग्यजाणवो अतोमार्ग ॥ १८ ॥ जेदतोडुःखेकरीने समजायठे, माटेतेउपयोगमां न करवो ॥ १८ ॥

नोचेज्ञावापरिज्ञानात्सिद्धयसिद्धीपराहते ॥ दीक्षाऽदानेनप्रव्या
नांमार्गोवेदःप्रसज्यते ॥ १९ ॥ अशुद्धानादरेज्यासाद्योगान्नो
प ॥ सिद्धिर्नैसर्गिकीमुक्तातदप्यज्यासिकंयतः ॥ २० ॥

अर्थ ॥ कदापिकोऽक एमकहेजे जावजाण्याविना चारित्रदेवात्री सिद्धिअसिद्धि सर्वहणाइजाय, तेवारे जव्यनेपणदीक्षानआपवी केमके तेनेअंतरंगनी खचरनथी, अने एरीतिं दीक्षानआपवात्री तो सम्यग्मार्गनो उठेद थाय ॥ १९ ॥ एमअशुक्रनोअना-
दरकरे अने शुक्रजोगनोअच्यासनकरे, त्यारेदर्शनजेसमकित तेपणशुक्रनथाय, केमके एकनिसर्ग समकितटाळीनेशुक्रकरवुं तेपणअच्यासथीज अइशके ॥ २० ॥

शुद्धमार्गानुरागेणाशठानांययातुशुद्धता ॥ गुणवत्परतंत्राणां
सान्कापिविद्वन्त्यते ॥ २१ ॥ विषयात्मानुबंधैर्हि त्रिधाशु-
ध्योत्तरं ॥ ब्रुवते कर्मतत्राद्यं मुक्त्यर्थपतनाद्यपि ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ शुद्धमार्गने अनुरागेकरीने अशठताजावेजे आत्मानी शुद्धताके० निर्मल-
शयें गुणवंतप्राणीने आधीनथइने वत्ते, तो तेप्रवृत्ति कोइतेकाणे हणायनही ॥ २१ ॥
विषयेंकरीने, आत्मायेकरीने, अनेअनुबंधेकरीने एत्रणप्रकारनी विशुद्धे; ते एकेकथी
निर्मलठे. एत्रणैकर्मठे, तेमां जेष्ठःखथी पोताना आत्माने मुकाववाने ऊपापातप्रमुख
करे, तेहनेविषयशुद्धिकहियें ॥ २२ ॥

अज्ञानिनां द्वितीयं तु लोकदृष्ट्यायमादिकं ॥ तृतीयं शांतवृत्त्यात
तत्त्वसंवेदनानुगं ॥ २३ ॥ आद्यानाज्ञानबाहुल्यान्मोक्षबाधक
बाधनं ॥ सज्ञावाशयलेशेनोचितं जन्मपरेजगुः ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ अज्ञानीने आत्मशुद्धिनामे बीजीशुद्धिथाय; ते लोकदृष्टिये पांच यम
नियमप्रमुखपालेठे; एवीजो जेद. त्रीजो आत्मानुबंध तेकहिये, जेशांतवृत्तियेतत्त्वनुं संवे-
दनकरे, चिंतनकरे ॥ २३ ॥ पेहेलीशुद्धिमां अज्ञाननीबहुलता घणीठे, तेणेकरीने मोक्ष-
ना बाधकनेबाधनकरे अनेतेनासज्ञावथकी शुजाशयनोलेशमात्रहोय, तोतेथी जन्मम-
रणनी परंपराकांश्चुटेनही एहवुंजोगाच्यासीपुरुषकहेठे ॥ २४ ॥

द्वितीयादोषहानिः स्यात्कचिन्मंडूकचूर्णवत् ॥ आत्यंतिकी तृती-
यातु गुरुबाधवचितया ॥ २५ ॥ अपि स्वरूपतः शुद्धाक्रियात
स्माद्विशुद्धिः ॥ मौनीं जव्यवहारेण मार्गबीजं दृढादरात् ॥ २६ ॥

अर्थ ॥ आत्मशुद्धिनामे बीजाजोगथकी कांश्चलवलेशमात्र दोषनीहानितो थाय,
पणपरंपरायें घणादोषथयेलाते केरुकानाचूर्णनीपेठे एकडेरुकानो नाशथाय, पण तेथी-
बीजाघणा केरुकाउत्पन्नथाय, त्रीजीशुद्धि आत्यंतिकठे, तेथीकर्मनीहानिथाय केमके
तेशुद्धताजाव अनेलघुताजावनी विचारणाकरवाथीप्रगटे एवीठे ॥ २५ ॥ स्वरूपथकी-

જેક્રિયાશુરૂઠે તેજનિશ્ચયપણે આત્માનેવિશુરૂતાની કરનારીને, તેમાટેશુરૂક્રિયાકર
મુનીંદ્રજેપરમેશ્વર તેણેવતાવ્યોજે વ્યવહારતેનું સેવનકરવેકરીને ઘણાઆદરસદ્વિતિ
યાકરે, તો માર્ગજેરત્નત્રયી તેનુંવીજપ્રગટથાયઠે ॥ ૨૬ ॥

ગુર્વાજ્ઞાપારતંત્ર્યેણઙ્ગવ્યદીક્ષાગ્રદાદપિ ॥ વીર્યોદ્ધાસક્રમાત્રાતા
વદ્વઃપરમંપદં ॥ ૨૭ ॥ અધ્યાત્માચ્ચાસકાલેપિક્રિયાકાપ્યે
વમસ્તિદિ ॥ શુભૌઘસંજ્ઞાનુગતંજ્ઞાનમપ્યસ્તિકિંચન ॥ ૨૮ ॥

અર્થ ॥ ગુરુનીઆજ્ઞાને આધીનરહેવાથી ઙ્ગવ્યદીક્ષાલીધીદોય, તોપણ વીર્યોદ્ધાસ
અનુક્રમેવૃદ્ધિકરીને ઘણાજીવ પરમપદને પામ્યાઠે ॥ ૨૭ ॥ પરીતેંશ્રધ્યાત્મનાઅચ્ચા
કાલનેવિપેપણ ક્રિયાકાંક્ષક લેશમાત્રનિશ્ચેવતેંજઠે, અનેશુનકારી ંઘસંજ્ઞાને સદ્
રીપણે તિહાંજ્ઞાનપણકાંક્ષકવતેંઠે ॥ ૨૮ ॥

અતોજ્ઞાનક્રિયારૂપમધ્યાત્મંવ્યવતિષ્ઠતે ॥
એતત્પ્રવર્ધમાનંસ્યાન્નિર્દંષાચારશાલિનાં ॥ ૨૯ ॥

અર્થ ॥ એજકારણમાટે જ્ઞાનનેક્રિયારૂપ તે અધ્યાત્મપણું વતેંઠે, જે જ્ઞાનક્રિયા
તેઅધ્યાત્મઠે. એજજ્ઞાનક્રિયાનિર્દંષાચારેંકરીને મનોહરઅદ્વોજે પ્રાણીતેનેવિપે ઉત્ત
ત્તરવૃદ્ધિનેપામેઠે ॥ ૨૯ ॥ એવીજો અધ્યાત્મનાસ્વરૂપનો અધિકાર સંપૂર્ણથયો ॥

દંષ્ઠોમુક્તિલતાવન્દિર્દંષોરાહુઃક્રિયાવિધૌ ॥ દૌર્જાગ્યકા
રણંદંષોદંષોધ્યાત્મસુખાર્ગલા ॥ ૧ ॥ દંષ્ઠોજ્ઞાનાઙ્ગિદં
ષ્ઠોલિર્દંષઃકામાનલેદ્ધિઃ ॥ વ્યસનાનાંસુહૃદંષોદંષશ્ચૌ
રોત્રતશ્રિયઃ ॥ ૨ ॥ દંષ્ઠેનત્રતમાસ્થાયયોવાંઘતિપરમં
પદં ॥ લોહનાવંસમારુહ્યસોઽધ્વેપારથિયાસતિ ॥ ૩ ॥

અર્થ ॥ મુક્તિરૂપવેલીને દહનકરવામાં કપટતેઅગ્નિસમાનઠે; ને ક્રિયારૂપ ચંદ્ર
ગ્રાસકરવાને કપટતેરાહુઠે; અનેકપટજહુર્જાગ્યતુંકારણઠે; અધ્યાત્મસુખનેગલીજન
ચુંગલીપણકપટઠે. ॥ ૧ ॥ જ્ઞાનરૂપપર્વતને તોડવાનેકપટતે વજ્રસમાનઠે; કામરૂપી
ગ્નનીવૃદ્ધિકરવાને વૃત્તજોડ્યેંતેપણકપટઠે, વ્યસનનોમિત્ર તેકપટઠે; અને વ્રતરૂપ
ીનો ચોરપણ દંષ્ઠજઠે. ॥ ૨ ॥ કપટરાખીવ્રતનેવિપેરહી જેપ્રાણી પરમપદ જે મોક્ષ
૨૦, તેપ્રાણીલોહાનીનાવમાં વેસીસમુદ્રતરવાની ઇઠારાખેઠે, તેવોજાણવો. ॥ ૩ ॥

किं व्रतेन तपोऽनिर्वादं न श्रेयन्निराकृतः ॥ किमादर्शेन किं दीपै
र्यद्यां ध्यानं दृशोर्गतं ॥ ४ ॥ केशलोचधराशय्याजिह्वाब्रह्मव्र
तादिकं ॥ दंष्ट्रेण दुष्यते सर्वत्रासेनैव महामणिः ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ ते तपे पणशुं ? ते व्रते पणशुं ? जो कपट दिशाने तजी नही तो ते सर्व निष्फल ठे. ते
आरसी ए पणशुं ? अने दीवे पणशुं ? जो दृष्टी ए अंध ठे तो ते हने सर्व ठे काणे अंधकार जरे हशे,
॥१॥ केशलोचकरवो, जुमि उपर शयन करवुं, जिह्वा मागवी, शीलव्रतादिक पालवां, ए सर्व
धर्म करणी मात्र कपटे करीने दुषा इजाय ठे, जेम सुंदर मणि होय ने ते उपर एक माघ लागवाथी
तेनी कांति मंद थाय ठे, तेहनी परें जाणवुं ॥ ५ ॥

सुत्यजं रसलां पत्यं सुत्यजं देहचूषणं ॥ सुत्यजाः काम
भोगाद्यास्त्यजं दंष्ट्रसेवनं ॥ ६ ॥ स्वदोषनिन्दवो लोकपूजा
स्याज्जौरवं तथा ॥ इयतैव कदर्थ्यैते दंष्ट्रेण वतवालिशाः ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ रसनुं लोचपी पणुं ते सुखें तजी शकाय, देहनी शोचा पण सुखें तजी शकाय, का-
मभोगादिने पण सुखें तजाय, पण कपटनो त्याग करवो घणोज विकट ठे, ॥ ६ ॥ पोताना
दोषने ढांकी राखे तेथी लोक मां पूजना थाय, तथामोटा इथाय, एहि जपूजा प्रमुखनी ला-
लचमाटे पोताना आत्माने मूर्ख प्राणी कदर्थना उपजावे ठे ! ॥ ७ ॥

असतीनां यथाशीलमशीलस्यैव वृद्धये ॥ दंष्ट्रेणा व्रतवृद्धयर्थं
व्रतवेषभृतां तथा ॥ ८ ॥ जानाना अपि दंष्ट्रस्य स्फुरितं वा
लिशाजनाः ॥ तत्रैव धृत विश्वासाः प्रस्खलंति पदे पदे ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ जेम कुलटानारीनुं शील जे आचार ते कुशीलनी वृद्धिने अर्थें ज होय, तेम क-
पटें वेषधरनार व्रतवंताने चवनी वृद्धि थाय; ते अव्रतनी वृद्धिने अर्थें ज थाय ॥ ८ ॥ कपट-
ना विपाकने जाणताथ कापण मूर्ख अज्ञानी प्राणी तेज कपटने विपे विश्वास करताथ का
पगले पगले खलना पामे ठे ॥ ९ ॥

अहो मोहस्य माहात्म्यं दीक्षां प्रागवतीमपि ॥ दंष्ट्रेण यद्विलुपंति
कज्जलेनेवरूपकं ॥ १० ॥ अब्जे हिमंतनौ रोगो वने वन्दिर्दिने नि
शा ॥ ग्रंथे मौर्ख्यकलिः सौख्ये धर्मे दंष्ट्र उपप्लवः ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ अहो इति खेदे जूठ ! मोहरा जानोमहि मा ! जे जगवंत संबंधी दीक्षा ते पण जेम का-
जले करीने चित्रामणुं लोप थाय ठे. तेहनी परे कपटे करीने लोपी नाखे ठे, जेम कमलने-

विषे हिम, शरीरनेविषे रोग, वननेविषे अग्नि, दिवसनेविषे रात्री, ग्रंथनेविषे मूर्खता, खनेविषे क्लेश, तेउपद्रवनाकरतावे; तेमधर्मनेविषे कपट तेडुःखकर्तावे ॥ ११ ॥

अतएव नयोधर्तुमूढयोत्तरगुणानलं ॥ युक्तासुश्रावतातस्य
नतुदंज्ञेनजीवनं ॥ १२ ॥ परिहर्तुनयोऽङ्गिमप्यलं दृढरा
गवान् ॥ संविज्ञपाक्षिकः सस्यान्निर्दंज्ञः साधुसेवकः ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ एहिजहेतुमाटे मूलगुणपंचमहाव्रत अनेउत्तरगुण करणसित्तरीप्रमुख
वाने जेप्राणी समर्थनहोय, तेणेश्रावकनाव्रतपालवा तेयुक्तजठे पणकपटचारित्रं जी
तेरुंनथी ॥ १२ ॥ हवेजेप्राणी व्रतनेमूकवाने समर्थनथी केमके जेनेव्रतउपर दृढ
गलाग्यो होय तेमूकीशकेनही तोतेनेसंविज्ञपक्ष अंगीकारकरवो श्रेष्ठवे, केमके नि
जीसाधुनी सेवनाकरवाथी घणोगुणथायवे ॥ १३ ॥

निर्दंज्ञस्यावसन्नस्याप्यस्य शुद्ध्यर्थं जाषिणः ॥ निर्जरां यतनादत्ते
स्वल्पापि गुणरागिणः ॥ १४ ॥ व्रतचारासहत्वं ये विदंतोऽप्यात्मनः
स्फुटं ॥ दंज्ञायति त्वमाख्यांति तेषां नामापि पाप्मने ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ निष्कपटीहोय, शुद्धसिद्धांतना अर्थनाजाषकहोय, तेगुणेकरीने तेउस
प्रमुखसाधु जो थोडीपणजतना करेवे, तोपण तेगुणनारागीपणाथी वर्तताथका तेने
ज्जराथायवे ॥ १४ ॥ व्रतनोचारनथीउपरुतो. पोताथीएबुंजाएयाठतांपणजेपोताना
त्माने प्रगटरीते कपटेकरीने यतिपणुंठरावेवे, संयमीपणुं स्थापेवे, तेऽङ्गोतुं नामले
पण पापथाय तोतेनीसेवनातो, पापकारीथायज तेमांशुकेहेबुं ? ॥ १५ ॥

कुर्वते ये न यतनां सम्यग्गालोचितामपि ॥ तैरहो यतिनाम्नैव
दांजिकैर्वच्यते जगत् ॥ १६ ॥ धर्मातिख्यातिदोषेन प्रवृ
द्धितनिजाश्रवः ॥ तृणायमन्यते विश्वं हीनोऽपि धृतकैतवः ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ जेलिंगीजलीरीतें द्रव्यक्षेत्रकालजावजोडने यत्ननथीकरता, तेऽङ्गिथति
नेकर नेकपटीथइ लोकनेठगताफरेवे ॥ १६ ॥ जेहीनाचारीथको कपटनोधरनारो
हीहोय अनेतेयतिधर्मीठे एवीप्रसिद्धिथइ; कोइ तेनालोनेकरीने पाताना आश्र
वांथइ. एहवाजे यतिते समग्रजगत्ने तृणतुल्यजाणेवे, ॥ १७ ॥

आत्मोत्कर्षात्ततोदंज्ञात्परेषां चापवादतः ॥ वध्नाति कठिनं
कर्म बाधकं योगजन्मनः ॥ १८ ॥ आत्मार्यना ततस्त्याज्योदं
ज्ञोऽनर्थनिबंधनं ॥ शुद्धिः स्यादजुभूतस्येत्यागमे प्रतिपादितं ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ पोतानाआत्माना वरुणकरे, घणुंकपटधरे, अनेपारकाअवरणवादवोढे तेणे करीने कठिणकर्मबांधेढे, तेवापुरुषो ते योगिनाजन्मने बाधककरनाराढे; तेशुद्धचारित्रने पामीशकेनही ॥ १७ ॥ माटेअनर्थनुंकारणजेकपट तेनेधर्मार्थिप्राणीये तजवुं, केमके आत्मानाशुद्धितो सरलताजावेंथायढे, एवुंआगमनेविषेकहुंढे ॥ १८ ॥

जैनैर्नानुमतं किंचिन्निषिद्धं न सर्वथा ॥ कार्यं चाव्यमदं ज्ञे
त्येषां ज्ञापारमेश्वरी ॥ १७ ॥ अध्यात्मरतचित्तानां दंष्ट्रः स्वदपो
पिनोचितः ॥ विज्वलेशोपि पोतस्य सिंधुं लंघयतामिव ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ तीर्थकरेंएकांते आज्ञापणनशीकरी, तेमसर्वथा निषेधपणनशीकीधो, तो पणजेकार्यकरवुं तेकपटरहितकरवुं एहिजपरमेश्वरनी आज्ञाढे ॥ १७ ॥ जेम वाहाणमां विद्वानो लेशहोयतेपण समुद्र तरवासांयोग्यनशी, तेम अध्यात्मनेविषेनुं जेनुं मनरंगायुढे, तेनेजरापण कपटकरवुं तेयोग्यनशी ॥ १८ ॥

दंष्ट्रलेशोपि मद्द्व्यादेः स्त्रीत्वानर्थनिबंधनं ॥

अतस्तत्परिहाराय यतितव्यं महात्मना ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ जेम मद्धिनाथजीने कपटनोलेशपण स्त्रीवेदनोकारणिकथयो, माटे सहान्-
पुरुषें कपटतजवाने घणोयल करवो ॥ १९ ॥ इति श्रीअध्यात्मसार ग्रंथनेविषे दंष्ट्र-
त्यागनामा त्रीजोअधिकार समाप्तथयो ॥

तदेवं निर्दंष्ट्राचरणपटुता चेतसि नवस्वरूपं संचित्य क्षण
मपि समाधाय सुधिया ॥ इयं चिंताऽध्यात्मप्रसरसरसी
तीरलहरी सतां वैराग्यादिप्रियपवनपीना सुखकृते ॥ २ ॥

अर्थ ॥ एटलामाटे निर्दंष्ट्राचरणकरवाने हे चेतन! तुं सावधानथा ! आत्मस्वरू-
पनुं चितनकर! केमके क्षणमात्रपण सद्वुद्धिरुदयमांधरीने आत्मस्वरूपनीचिंता करवी
तेहिज आत्मदिशारूप सरोवरनीलहरीढे तेशीतलताकरेएवीढे; एहिजसज्जन लोकने
वैराग्यदिशारूप पवनपूर्णपुष्टताकारीढे: माटेते आत्मिकसुखने अर्थसाधवी ॥ २ ॥

इतः कामौर्वाग्निर्ज्वलति परितोऽसह इतः पतंति ग्रावा
णो विषयगिरिकटाघ्नघटिताः ॥ इतः क्रोधावतों विकृतितटिनी
संगमकृतः समुद्रे संसारे तदिह न नयं कस्य नवति ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ एकतरफकामरूप वरुवानलनो अग्निवलीखोढे, तेडुःखेसहनथाय एवोढे.

अने एकतरफ पंचप्रकारनाविषयरूप पर्वत, तेहथ्रीपड्याजे उन्मादरूपपथरा, तेणेकरी जयंकर; वली एकतरफ विकारदिशारूपनदीना संगथकी क्रोधनाश्रावर्त्तपड्याठे; एवो जे आसंसारसमुद्रतेनेविषे कहो कयाठेकाणे प्राणीनेजयनथी? सर्वत्रजयजवत्ते. ॥ १ ॥

प्रिया ज्वाला यत्रोद्भूति रतिसंतापतरला कटाक्षान् धूमौ
घान् कुवलयदलश्यामलरुचीन् ॥ अथांगान्यंगारा कृतबहुविका
राश्च विषया दहंत्यस्मिन्बहौ ज्वं वपुषि शर्म क मुलजं ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ नेसंसारनेविषे रतिनासंतापेकरीने तरला केचपल एवी जे प्रियाके जा-
र्याते कटुकज्वालावत्ते; वली नीलकमलदलना सरखी जेनीकांतिते एहवानेत्रना त्रि-
कोणमांथीजेजोवुं तेनुं नामकटाक्ष तेरूपधूम्रना समूहचालेठे, तथास्त्रीनाश्रंग ते श्रंग-
रासमानठे, जेअंगवस्त्रेघणाप्रकारना विकारप्रगटथायठे तेमादेसंसाररूप अग्निमां वली
रह्या जे प्राणीतेने जवमांपणसुखनथी तेमजशरीरमां पणकंजसुखनथी ॥ ३ ॥

गले दत्वा पाशं तनयवनितास्नेहघटितं निपीर्यन्ते यत्र प्र-
कृतिकृपणः प्राणिपशवः ॥ नितांतं दुःखार्त्ता विषमविषयै
र्घातिकर्तैर्जवः सूनास्थानं तददह महासाध्वसकरं ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जेनागलानेविषे पुत्र तथा स्त्रीरूपस्नेहनोफांसो नखायोठे, तेनास्नेहपाश-
मां पड्यातुठस्वप्नावनाधणी तेअतिशयपणे पीडापामेठे. आकराविषयरूपजे घातकी
सुजट तेणेकरीनेसंसारते खाटकीनुंस्थानकठे, माटेहाहासंसारतेकेवलदुःखनुंमूलठे ॥४॥

अविद्यायां रात्रौ चरति बहूतो मूर्ध्नि विषमं कषायव्यालौघं
क्षिपति विषयास्थीनि च गले ॥ महादोषान् दंतान् प्रकटयति
वक्रस्मरमुखो न विश्वासाहोयं ज्वति ज्वनक्तंचर इति ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ अज्ञानदिशारूप रात्रिनोचाखनार जेनामाथाउपर विषमकषायरूप सर्पनो-
समूहरह्योठे, जेनागलानेविषे विषयरूपहारकांवांध्यांठे, जेनहोटादोषरूप दांतप्रगटक-
ठे, जेनुंमुख कामनीचेष्टाकरेठे, एवोसंसाररूपीराक्षस तेविश्वासकरवानेयोग्यनथी. ॥५॥

जना लब्ध्वा धर्मजविण्णलवज्जिह्वां कथमपि प्रयांतोवामा-
क्षीस्तनविषमर्गस्थितिकृतः ॥ विदुष्यन्ते यस्यां कुसुमशर
जिह्वेन वलिना जवाटव्यां नास्यामुचितमसहायस्य गमनं ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेप्राणीधर्मरूपधनना लवलेशनेपाम्योठे, तेणेजिह्वामागवाने एकलात्रि-

खुनही, केमके जवाटवीनेविषे बलवत्तरजील एवोजेकाम तेस्त्रीनास्तनरूप विषयीको-
टमांरहीने तेप्राणीमात्रना धर्मरूपधनने छुटीलीयेठे, माटे सहायविना ते प्राणीयें
एकबुं विचरबुं (चालबुं) योग्य नथी ॥ ६ ॥

धनं मे गेहं मे मम सुतकलत्रादिकमतो विपर्यासादासादि-
तविततडःखा अपि मुहुः ॥ जना यस्मिन् मिथ्यासुखमद-
भृतः कूटघटनामयोयं संसार स्तदिह न विवेकी प्रसजति ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ धन, घर, पुत्र, ने स्त्रीआदि सर्ववस्तु मारी ठे, एवाविपर्यासपणाथी विशेषप्र-
सिद्धदुःखजठे, माटे जेप्राणीवारंवार सुखनेमदेजस्यथका सुखमानेठे, ते फोकट ठे. ए
संसारतो केवल कपटरचनायें जस्योठे. तेनेविषे विवेकीप्राणीयें प्रीति करवीनही॥७॥

प्रियास्नेहोयस्मिन्निगमसदृशो यामिकजटोपमः स्वीयो-
वर्गोधनमन्निनवं बंधनमिव ॥ महामेध्यापूर्णं व्यसनविस
संसर्गविषमं जवः कारागेहं तदिह न रतिः कापि विडुषां ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ स्त्रिनोस्नेहतेवेनीसमानठे, बीजासगासंबंधीलोकते पोरियातसमानठे, धन-
संपत्तिते नवाबंधनसरखीठे, अने महा अमेध्येंकरीसहितठे; सातप्रकारना व्यसनरूप
विद्वेंसहितठे; दुंकामांकहियेंतोआसंसारते बंदिखानाजेवोठे माटेपंडितलोकने ए वस्तु-
मांहेली एके वस्तुउपर रति के० मरजी थती नथी. ॥ ८ ॥

महाक्रोधोगृध्रोऽनुपरतिशृगाली च चपला ॥ स्मरोदूकोयत्र
प्रकटकटुशब्दः प्रचरति ॥ प्रदीप्तः शोकाग्नि स्ततमपयशोन्न-
स्म परितः श्मशानं संसारस्तदतिरमणीयत्वमिह किं ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ जेपंडितलोकते आसंसारने स्मशानसरखोकहेठे, केमके स्मशानमांरेहेना-
रीचीजो सर्वसंसारमांठे, तेकहीवतावेठे, जेमस्मशानमां गिधपद्कीठे, तेमसंसारमां म
हाक्रोधते गीधपद्कीठे; अरतिरूपघणीचपल शियालणीठे; घुवरूपद्कीरूप कामठे, तेप्रगट-
पणे कमवाशब्दथी रुदनकरेठे; देदीप्यमान शोकरूपी अग्निप्रज्वलेठे; निरंतर अपयश-
रूप राख ठे; माटे संसारते स्मशान ठे, एमां रमणीक चीज कोइ नथी ॥ ९ ॥

धनाशा यन्नायाप्यति विषयमूर्ध्ना प्रणयिनी विलासोनारीणां
गुरुविकृतये यत्सुमरसः ॥ फलास्वादोयस्य प्रसरनरकव्या-
धिनिवह स्तदास्था नो युक्ता जव विषतरावत्र सुधिया ॥ १० ॥

अर्थ ॥ धननीजेइहा तेश्रतिशयविषयरूप विषममूर्तानी विस्तारनारीठे. स्त्रीये विलास ते महाविकारकारी कुसमनोरसठे. जेनाफलनोस्वाद विस्तारपामतो नर्कनीपिडा ना समूहतुल्यथाय; एवुंसंसाररूप विषयवृद्धठे, एनीहेठल विश्रामकरवोयुक्तनथी ॥१॥

क्वचित् प्राज्यं राज्यं कचन धनलेशोप्यसुखजः कजि जातिस्फातिः
क्वचिदपि च नीचत्वकुयशः ॥ कचिद्भावण्यश्रीरतिशयवती-
क्वापि न वपुः स्वरूपं वैषम्यं रतिकरमिदं कस्य नु जवे ॥१॥

अर्थ ॥ कोइनेतोविस्तारवाहुंराज्यठे, कोइनेधननोलेशपण दोहेलोठे, कोइनीज्जत जातिठे, कोइनीनीचजातिठे, कोइनेअपयशठे, कोइनेबावण्यदीक्षानी लक्ष्मीवणीठे, कं इनुंशरीरपण रुहुं नथी, एवुंसंसारनुंस्वरूपविषमठे. तेकोनेरतिकारीथाय ? ॥ ११ ॥

इहोद्धामः कामः खनति परिपंथी गुणमही मविश्रामः पार्श्व-
स्थितकुपरिणामस्य कलहः ॥ विलात्यंतः क्रामन्मदफणचू-
तां पामरमतं वदामः किंनाम प्रकटजवधामस्थितिसुखं ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ इहांउद्धामकामदिशाठे; तेजपरिपंथीके० शत्रुठे; तेगुणरूपजे महीके० पृथ्वीते नेखणेठे अनेपासेरह्योजे कुपरिणामते विश्रामदीधाविना निरंतर क्लेशकरेठे; एकेशकं खरडाया एवाजेप्राणी तेश्रष्टमदरूपसर्प तेणेकरीयुक्तठे. एवुंपामरलोकने मानवायोग्य आ संसाररूप जे घर तेनुं शुं सुख कहियें ? ॥ १२ ॥

तृपार्ताः खिद्यंते विषयविवशा यत्र जविनः करालक्रोधाकार्का-
वमसरसि शोषं गतवति ॥ स्मरस्वेदक्लेदग्लपितगुण
मेदस्यनुदिनं जवग्रीप्से ग्रीप्से किमिह शरणं तापहरणं ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ संसारनेविषे प्राणीमात्र पुद्गलनी तृणारूपतरसेकरीने पीनाणाठे; अने विषयनीआशायेंकरी परवशययाठे; एहवाप्राणीयो विहामणाक्रोधेंकरीपीनायठे, केमके तेमनेमाटे शमतारूपसरोवरतो मुक्ताइगयुंठे, अनेकामदिशारूपजे परिस्वेद तेनीजेखा-
नता तेणेकरीनिरंतर गुणमेदा खरडायठे. ज्यां एहवोविहामणो आसंसाररूपउलकाव
ठे, त्यां तेना तापने हरे एवो कोइ नथी ॥ १३ ॥

पिता माता भ्राता प्यत्रिलपितसिंहावजिमतो गुणग्रामज्ञाता
न खलु धनदाना च धनवान् ॥ जनाः स्वार्थस्फातावनिशमवदा
नाशयचतुः प्रमाता कः ख्याताविद् जवमुखस्याशु रसिकः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ आसंसारनेविषे पितामातानेप्राताके० ज्ञाश्चादी तेसर्वचिंतितअर्थनी अ-
ज्ञेलाषापुणे त्यांजगीअज्जिमतके० संमतकरीमाने, तथागुणनासमूहनोजाण एहवोधन-
तप्राणीहोयतेपण कृपणपणेकरीने गुणीजनने धनदेइशकेनही, एम सर्वप्राणीपोता-
ना स्वार्थसाधनकरवाने सावधानपणेवर्तते, पणपरमार्थशी वेगला वसेते, एवाजवसुखना
सियाजेजीवतेहना स्वरूपने केहेवाने कोण समर्थ थइ शके! ॥ १३ ॥

पणः पाणिगृह्णात्यहह महति स्वार्थ इह यान् त्यजत्युच्चैर्लोक
स्तृणवदधृणस्तानपरथा ॥ विषं स्वांते वक्त्रेऽमृतमिति च विश्वा
सहतिकृन्नवादित्युद्देशेगोयदि न गदितैः किं तदधिकैः ॥ १५ ॥

अर्थ॥ एमस्वार्थने वशथइने प्राणी चंडालनो हाथपकडी चालेते! अहोइतिआश्चर्य!
नेस्वार्थपणुंतेएहवुंते. वलीजेउत्तमकुलथी उपजेलातेहनेतजेते अने तरणाजेवोनिर्लज्ज
थइने हैयामांतो जेरजर्थुहोय पण मोढे अमृतजेवुंमीतुंवोलेते. एवा अनेक प्रपंच स्वार्थ-
माटेप्राणीकरेते, नेविश्वासघातीथायते. एवाप्राणीआसंसारमांवसेते, तेजोइनेपण आसं-
सारशी जेनुंमनउद्देशपामतुंनथी तेने घणुं शुं कहियें? ॥ १५ ॥

दृशां प्रातैः कातैः कलयति मुदं कोपकलितैरमीभिः खिन्नः
स्यादधनधननिधीनामपि गुणी ॥ उपायैस्तुत्याद्यैरपनय-
ति रोषं कथमपीत्यहो मोहस्येयं जवजवनवैषम्यघटना ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ स्त्रीनीदृष्टिना प्रांतके० खुणातेमनोहरते, माटेतेनाजोवार्थी हर्षउपजेते, अने
स्त्रीनीकोपयुक्तदृष्टिखरावते माटेतेदेखीनेखेदउपजेते, तथाघणाधनवालापुरुषने गुणीज-
नोस्तुतिआदिकरीरीजवेते, ने कष्टसहीनेतेमनोरोपउतारेते, एसघबुंमोहथकीथायते.
माटे जुओमोहरूपीराजानुं केवुंविषमतापणुंते केजेतजवायोग्यते तेनो आदरकरावेते
अने जेनोआदरकरवोजोइये तेनोत्याग करावेते? ॥ १६ ॥

प्रिया प्रेक्षा पुत्रोविनय इह पुत्री गुणरति विवेकाख्यस्तातः
परिणतिरनिद्या च जननी ॥ विशुद्धस्य स्वस्य स्फुरतिहि कु-
टुंबं स्फुटमिदं जवे तन्नोदृष्टं तदपि वत संयोगसुखधीः ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ जीवनेतत्त्वविचारणाकरवीतेस्त्रीते, विनयकरवोतेपुत्रते, गुणनेविपेजेरतिकरवी-
तेपुत्रीते, स्याद्वादपणेस्वपरविवेचनकरवुंतेपिताते, अनिद्याजेपारकीनिंदातजवीतेआत्मा-
नी माताते. एवुंजेअंतरंगकुटुंबते. तेतोजेवारें आत्माशुद्धथाय तेवारेंप्रगटरीतेंपेदाथाय,
पणतेनेजेपुरुषसंयोगीसुखमां मग्नथइरह्योते तेतोकारेपणदेखतोनथी. ॥ १७ ॥

पुरा प्रेमारेजे तदनु तदविठेदघटने तडुठेदे दुःखान्यथ क-
ठिनचेता विषहते ॥ विपाकादापाकाहितकलशवत्तापबहु-
लाज्जनोयस्मिन्नस्मिन्कचिदपि सुखं हंत न ज्ञेये ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ प्रथमप्रेमकरतांदुःखते; तेपठीतेनेनिश्चलपणेराखवाने पणघणुंदुःखते; वली-
तेप्रेमपात्रनो विठेदथाय, मरणथाय अथवाप्रेमत्रुटे त्यारेसजयीवधारे दुःखउपजे, ने ते
सहनकरवाने ठातीघणीकठणराखवीपडे, नींजाडानापाकनेविषे आरोपितकस्यो एवो
जे घट तेनासरखीतापनी बहुलताठे ज्यां तोएवोजे आसंसाररूपनींजाडोतिहां सुखतो
कांइज नवी. समग्र दुःखमयजठे. ॥ १८ ॥

मृगाक्षी दृग्वाणे रिहहि निहतंधर्मकटकं विलिप्ताहृद्देशा
इह च बहुलैरागरुधिरैः ॥ अमंत्यूर्ध्वं क्रूरा व्यसनशतगृ
थाश्च तदियं महामोहक्षोणीरमणरणजूमिः खलु जवः ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ आसंसारनेविषे धर्मराजाना कटकनेतोमृगनयनीना दृष्टिरूपीवाणे दृष्टी ना-
म्युं: रागदिशागपक्षीरवने लोपाइगयाठे रुदयप्रदेशजेनाते उपर अनेकप्रकारना मन
ननमंवंधीकष्टरूपीगीधपक्षीयां जमीरह्याठे; एवो महामोहरूप क्षोणीरमण जे राजा ते-
नी गणहूर्मीममान आ संसार ठे ॥ १९ ॥

दमंति क्रीमंति क्षणमथच खियंति बहुधा रुदंति क्रंदंति ह
णमपि विवादंविदधते ॥ पलायंते मोदं दधति परिनृत्यंति
विवशा जव मोदोन्मादं कमपि तनुजाजः परिगताः ॥ २० ॥

अर्थ ॥ क्षणमांदमे. क्षणमांकीडाकरे (रमे), क्षणमांखेदकरे, क्षणमांवहुप्रकारे रमे,
क्षणांदिवापकरे. क्षणमांअनेकप्रकारना विवादकरे, क्षणमांनासीजाण, क्षणमां दर्शित
घड नाचवामांते. ज्यादीउन्मादमंसारनेविषे देहधारीप्राणीयांकरेठे, ते सर्व मोदराजा-
ने आधीनयका करेठे ॥ २० ॥

अत्राणां विधेव प्रकटग्वत्तमत्रीव कुनयः प्रणालीया म्या
ने विधवदनितायौवनमिव ॥ अनिगणाने पन्या मृगदृशश्च
न्नेदृशदर्श नयकीदार्त्रीमा ददति दययं तात्त्विकदृशां ॥ २१ ॥

अर्थ ॥ अनेदृशविद्याजेमदंदिनने, नेमज ग्वत्तमाणमनीमित्राइ, वलीराजसनामां अ-
न्यदने प्रकटिका पटलेअन्यादनांमार्ग, तथा विधवात्रीनुंयौवन, वलीमृगंजरतारने-

आगलस्त्रीनास्नेहनीलहरी तेजेमखेदनीपात्रथायठे तेमजसंसारनीक्रीडा जेवज्जामणीठे
तेथी तत्त्वदर्शीप्राणीहुःखपामेठे ॥ ११ ॥

प्रज्ञाते संजाते जवति वितथा स्वापकलना द्विचंद्रज्ञानं वा
तिमिरविरहे निर्मलदृशां ॥ तथा मिथ्यारूपं स्फुरति विदि
ते तत्त्वविषये जवोयं साधूनामुपरतविकल्पः स्थिरधियां ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ जेम प्रज्ञातसमयस्वप्नरीरचना निष्फलथइजायठे, जेमकोइनीआंखमां जा-
कलआवीहोय तेहनेआकाशमां वेचंद्रमाज्ञासे पणनिर्मलदृष्टितां वेचंद्रमानुं भ्रांति-
ज्ञानमटीजायठे, तेमसंसारचीन्यारारह्या, एहवाजेस्थिरबुद्धिवाला तत्त्वज्ञानसमजेला-
साधु तेने आ संसार ते मिथ्यारूपज्ञासेठे ॥ १२ ॥

प्रियावाणीवीणाशयनतनुसंवाधनमुखे जवोयं पीयूषैर्घ
टितइति पूर्वं मतिरभूत् ॥ अकस्मादस्माकं परिकलितत
त्त्वोपनिषदामिदानीमेतस्मिन् रतिरपितु स्वात्मनि रतिः ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ स्त्रीनीवाणीचेंकरीने तथा विणानादेकरीने शय्याचेंकरीने वलीशरीरनेचो-
लतुं चापतुंतेणेकरीने जे सुखउपजेठे, ते अमृतेकरीनेघुट्टेहुंहोयतेवुंठे. एवंपूर्वेवाकालें
वर्तायुंहुतुं. पण हवेसहसांकारेंअमने तत्त्वदिज्ञानादभ्यसनी परिकलनापड जाणपणुं
थयुं: तेथी संसारनेविषे तत्त्वसुखिवर्तति नथी. पण आत्मतत्त्वमां रचियइ ते ॥ १३ ॥

दधानाः काठिन्यं निरवधिकासाविग्रहप्रपंचाः पांजाली
कुचकलशयनातिरतिदाः ॥ गलन्यद्वानासे प्रभृमग्गनावा
त्मनि विधौ चिदानंदस्यंदः सदजगति तेज्योन्तु निरतिः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ संसारनासमस्तप्रपंच तेअतिगडतिकाताने अवावरावे, माटे मृजने का-
एअनेपापाणनी एतलीनास्तननीपेरे रतिकारीनप्रीडयता. तेमजे अज्ञानमुंवादय म-
लीगयुंठे अनेआत्मिकज्ञानरूप संजोदयपरो तेमसकलचिदानंदसमनी शीतजवा प्र-
गटी तेणेकरी विषयलापनी अतिसटीगत ॥ १४ ॥

जमे या राज्यध्रीर्गजतुंगरगोलेप्रदृश न न ज्ञानवानप्र
शमजनितादिं मयमति ॥ रतिर्ज प्रपंच जिह्ममतिना न
त्वरतय स्तनः स्वाधीनं सत्यजति सुखमिहलभ्य परं ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ संसारनेदिने राजी होय इतक प्रभुसत्तेसकलक हे, वेहुंजिवंसंसारनासे

नथी ? अर्थात् ते. ज्ञानहाथी, ध्यानघोडा, समतातेवलद, गलङ्गीआत्मानीते; अनेतुंजो मनवमेवाह्यसाथें प्रेमकरेते तोपोतानाआत्मासाथें रतिकेमकरतो नथी ? आत्मिकसुखत-
जीने पौजलिकसुखने कोणइते ? एवोमूर्खकोणहोय ? ॥ २५ ॥

पराधीनं शर्म दयि विषयकांक्षौघमलिनं जवे जीतेः स्थानं त
दपिकुमतिस्तत्र रमते॥बुधास्तु स्वार्धीने ददयिणि करणौत्सुक्य
रहिते निनीनास्तिष्ठन्ति प्रगलितजयाध्यात्मिकसुखे ॥ २६ ॥

अर्थ ॥ पौजलिकसुखकेबुंठे ? एकतोपराधीनते; स्वजावेक्षयवालायकते; विषयनी
वांठनावडेमलिनते; एमसंसारनेविपेजयनांस्थानघणांते, तेठतांकुमतिनाधणी संसारमां
रमेते. अनेपंडितलोकजेते तेस्वाधीनसुखमांरमेते. तेसुखकेबुंठे, केजेकोइकालेंक्षयपामे
नही; इंद्रियोनीजत्सुकतायेंरहितते जेप्राणीआत्मज्ञानमां लयपास्याथकातेतेप्राणी स-
कलजयदिशा रहितयका परमानंदनेविपे मग्नपणेरहेते ॥ २६ ॥

तदेतज्ज्ञापते जगदजयदानं खलु जवस्वरूपानुध्यान शमसु
खनिधानं कृतधियः ॥ स्थिरीभूते ह्यस्मिन्विधुकिरणकर्पूरवि
मला यशःश्रीः प्रौढा स्याज्जिनसमयतत्त्वस्थितिविदा ॥ २७ ॥

अर्थ ॥ आजगत्प्रत्येपंकितलोक एमकहेते, जेपोतानाआत्मजावना स्वरूपनुंचित-
नतेज शमताना सुखनुंकारणते, अनेजगत्नेअजयदाननुं देवावाबुंठे. जेणेकारकता जा-
वेंबुद्धिकरीते तेनेआत्मस्वरूपज्ञान स्थिरथयेथके चंद्रकिरणकर्पूरसरीखी उज्ज्वल य-
शस्वकीतेप्रौढपणे विस्तारपामे, एवातत्त्वज्ञानी तेजिनेश्वरप्राणीत सिद्धांतनातत्त्वनी म-
र्यादायेंवर्त्ते ॥ २७ ॥ इतिजवस्वरूपचिंताधिकारःचतुर्थःसमाप्तः ॥

इतिश्रीनयविजयगणिशिष्य श्रीयशोविजयेनविरचिते अध्यात्मसा
रप्रकरणे प्रथमः प्रबंधः ॥ १ ॥ सर्वश्लोक १०२ तेषां पेहलाना
२४ बीजाना २९ त्रीजाना २२ तथा चोथाअधिकारना ॥ २७ ॥

जवस्वरूपविज्ञाना द्वेषान्नैर्गुण्यदृष्टिजात् ॥ तदिच्छेदेदरू
पं जाग्वैराग्यमुपजायते ॥ १ ॥ सिद्ध्या विषयसौख्यस्य वैराग्यं
वर्णयन्ति ये ॥ मतं न युज्यते तेषां यावदर्थोप्रसिद्धितः ॥ २ ॥

अर्थ ॥ जवनुंस्वरूपजाण्याथकी संसारजपरद्वेषयाथकी संसारनेनिर्गुणपणेदेखवा-
थकी शीघ्रपणे संसारना विवेदनोवैराग्य आत्मानेविपे प्रगटथाय ॥ १ ॥ विषयसुख-

नीसिद्धि-निष्पत्ति-प्राप्तितेवढे जेवैराग्यनुवर्णनकरेते, तेनुंमत घटमान नथी. जिहांसुधी अर्थके० अव्यक्तेतिहांसुधीविषयते, एवीप्रसिद्धिते. “अर्थसत्त्वेविषयसत्त्वं” ॥ इति. ॥१॥

अप्राप्तत्वत्रमाहुच्चै रवाप्तेष्वप्यनंतशः ॥ कामजोगेषु मूढानां
समीहा नोपशाम्यति ॥ ३ ॥ विषयैः क्षीयते कामो नैधनैरिव
पावकः ॥ प्रत्युत प्रोद्धसत्त्वक्ति र्जय एवोपवर्द्धते ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जेएमजाणेत, जेहुंकोइकाले संसारनेविषेश्चाव्योजनथी, जोअनंतितिवारविष-
यसेव्याते, तेठतांआविषयनवापाम्यो,एवोत्रमजेनेउपजेते,एवाजेकामजोगने विषे मुंजा-
इरह्याते, तेनीअजिजाषानोनाशयतोजनथी ॥३॥ जेमइंधनथीअग्निघटेनही, पणउलटी
वृद्धिजपामे, तेमविषयसेवतां कामजोगपण कदापिद्वयपामेनही, उलटी शक्तिउद्धास-
पामतीजाये; वारंवारवधतीजजाए ॥ ४ ॥

सौम्यत्व मिव सिंहानां पन्नगानामिव क्षमा ॥ विषयेषु प्रवृत्ता
णां वैराग्यं खलु दुर्लभं ॥ ५ ॥ अकृत्वा विषयत्यागं योवैराग्यं
दिधीर्षति अपथ्यमपरित्यज्य स रोगोवेदमिहति ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेमसिंहनेसोमपणुंनथी, सर्पनेजेमशमतानथी,तेमविषयमां जेप्रवर्त्या तेमने
वैराग्यदोहिलोते, पण सुगमनथी ॥ ५ ॥ जेविषयनोत्यागकस्याविना चित्तमां वैराग्यनी
धारणाकरेते, तेकुपथ्यतज्याविना रोगटालवानी इहा करे एवुं ते ॥ ६ ॥

न चित्ते विषयासक्ते वैराग्यं स्थातुमप्यलं ॥ अयोधन इवोत्तप्ते
निपतन्विंश्रंजसः ॥७॥ यदींद्रः स्यात् कुहूरात्रौ फलं यद्यव
केशिनी ॥ तदा विषयसंसर्गिचित्ते वैराग्यसंक्रमः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जेम लोढानो घण तप्योहोय तेपाणीनाविंडुने शोपीजायते, तेमजेनुंचित्त
विषयासक्तते, तेनारुदयमां वैराग्यरहीशकतो नथी ॥ ७ ॥ जो अमासनीरात्रीये चंद्र
उगे, अने जोवांजीआवृद्धने फलआवे; तोविषयीजीवना रुदयमां वैराग्यसंक्रमे ॥८॥

ज्वहेतुषु तद्वेषा द्विषये प्वप्रवृत्तितः ॥ वैराग्यं स्यान्निरावाधं
ज्वनैर्गुण्यदर्शनात् ॥ ९ ॥ चतुर्थेपि गुणस्थाने नन्वेवं तत्
प्रसज्यते ॥ युक्तं खलु प्रमातृणां ज्वनैर्गुण्यदर्शनं ॥ १० ॥

अर्थ ॥ ज्वनी वृद्धिनाहेतुउपरजेनेद्वेपहोय विषयनेविषे जेनीप्रवृत्तिनहोय तेप्र
णीने संसारनीनिर्गुणताना चित्तनयकी निरावाधपणे वैराग्यउपजे ॥ ९ ॥ चौथागुण

गणानेविषेपण सम्यक्त्ववंत ज्ञातापुरुषनिश्चयनयपणे संसारनीनिर्गुणताज जुण्टे, तो तेने वैराग्यनीप्राप्तिथायठे, तेयुक्तजठे ॥ १० ॥

सत्यचारित्रमोहस्य महीमा कोप्ययं खलु ॥ यदन्यहेतुयोगे
पि फलायोगोत्र दृश्यते ॥ ११ ॥ दशाविशेषे तत्रापि नचेदं ना
स्ति सर्वथा ॥ स्वव्यापारहतासंगं तथा च स्तवजापितं ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ चारित्र मोहनीनोमहीमा साचोजठे, केमके निश्चेंथकी अन्यजोगहेतुयेंपण फलनुं अयोग्यपणुं तेथकी जोवामां आवेठे ॥ ११ ॥ सम्यक्त्वनीदशाविशेषेंकरीने तेचो येगुणगणपण सर्वथावैराग्यनजहोय, एमनजाणवुं, तिहांपणपोताना आत्मिक स्वजा वनी रमणतायें कुसंगपणुंहणायठे, ए अर्थ वीतरागस्तोत्रनेविषे श्रीहेमाचार्यजीयें करे लोठे; माटे चोथे गुणगणे वैराग्यपणुं होय ॥ १२ ॥

यदा मरुन्नरैर्जश्रीस्त्वया नाथोपच्युज्यते ॥ यत्र तत्र रतिर्नाम
विरक्तत्वं तदापि ते ॥ १३ ॥ जवेत्ता यस्य विविन्ना प्रवृत्तिः कर्म
जावजा ॥ रतिस्तस्य विरक्तस्य सर्वत्र शुजवेद्यतः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जे काळें देवताना राजानी लक्ष्मी हेनाथ! तमेजोगवी तिहांपणजिहांजिहां रति मोहिनीउपजेते तमेकरीनथी, त्यांपणतमेविरक्तपणुजकखुठे. पणरंगाया नथी ॥ १३ ॥ माटे जवनीइहाजेहनेविठेदथायठे, तेनेजेअवश्यवेदवायोग्य जावकर्मनी प्रवृत्तिप्रमुख जेविरक्तआत्मानेरतिपणुंठे तेसर्वत्र शुजवेदनीजवर्तेठे. ॥ १४ ॥

अतश्चाक्षेपकज्ञानात् कांतायां जोगसन्निधौ ॥ न शुद्धिप्रद्वयो
यस्माद्धारिजमिदं वचः ॥ १५ ॥ मायांजस्तत्त्वतः पश्यन्ननु-
द्धिस्ततोऽपुतं ॥ तन्मध्ये न प्रयात्येव यथा व्याघातवर्जितः ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ एहिजकारणमाटे स्वरूपज्ञाननाअज्यासैंकरी अथवा अन्यवस्तुयेंकरी अन्य वस्तुनुंपुरवुं तेक्षेपककेवाय; तेक्षेपकपणुंजेनेनथी; तेनुंनामअक्षेपककहियें; एहवोअक्षेपक ज्ञानवंत निश्चेजावनुंग्रहणकरनारो ते पुरुषजोकांता जेस्त्रीतेनाजोगनेसन्मुख प्रवर्ततो होय, तोपणतेहनी शुद्धिनोप्रकर्षरीतें दयनथाय; एटले ज्ञानशुद्धिते कर्मदयनुं कार णठे एवुंहरिजसूरीनुंवचनठे ॥ १५ ॥ परमार्थदिशाथकी सर्वसंसारने इंद्रजालस मान देखतोथकोअनुद्धेगदिशामांवर्ते, जेहनेकामजोगमां उद्धेगनथी, ने रागपण नथी ते तेणेकरीतेमां तन्मयपणुंनकरे, तेनिरविघ्नपणे यथायोग्येंमोक्षेजजायठे ॥ १६ ॥

जोगान् स्वरूपतः पश्यंस्तथा मायादिकोपमान् ॥ जुंजानोपि
ह्यसंगः सन् प्रयात्येव परं पदं ॥ १७ ॥ जोगतत्त्वस्य तु पुनर्न ज
वोदधिलंघनं ॥ मायोदकदृढावेशस्तेन यातीह कुपथा ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेप्राणी शब्दादिकजोगने परमार्थदिशायें जोतोथको इंद्रजालसमानजाणेतें
विषयादिकने जोगवतोपण तेमांलेपातो नथी, तेनिश्चयपरमपदजे मोक्षतेनेपामेठे ॥ १७ ॥
अनेजेजवाजिनंदीप्राणी तेसंसारना जोगनेज तत्त्वकरीमानेठे, तेप्राणीसंसारसमुद्रने
उलंघीनशके, केमके मायारूपउदकनाआवेशें तेप्राणीकुपंथनेविषेजायठे ॥ १८ ॥

स तत्रैव ज्वोद्धिमे यथा तिष्ठत्यसंशयं ॥ मोक्षमार्गेपि हि तथा
जोगजंबालमोहितः ॥ १९ ॥ धर्मशक्तिं न हंत्यत्र जोगयो-
गवलीयसीं ॥ हंति दीपापहोवायुर्ज्वलंतं न दवानलं ॥ २० ॥

अर्थ ॥ तेप्राणीजोगनो जंबालके० कलमलतेणेमोहितथयोथको मोक्षमार्गेना साध
नेविषेपण ज्वोद्धिमेतापणेनिश्चयथकीरहेठे ॥ १९ ॥ धर्मनिसामर्थताने कामजोगनो
संयोग हणीशकतो नथी, केमके धर्मनीसामर्थता घणीवलवत्तरठे. दीपकसमान अदृप
धर्मनेतो कदापि वायुसमानविषयश्रोतवीनाखे, पणजाज्वल्यमान दावानलसमान जेम
हाधर्मनी वासना तेने वायुनडीशकतो नथी ॥ २० ॥

वध्यते बाढमासक्तौ यथा श्लेष्मणि मक्षिका ॥ शुष्कगोलवद
श्लिष्टो विषयेभ्यो न वध्यते ॥ २१ ॥ बहुदोषनिरोधार्थमनिवृत्तिर
पि क्वचित् ॥ निवृत्तिरिव नो दुष्टा योगानुजवशालिनां ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ जेम श्लेष्मनेविषे माखीलेपाइ फसाइजायठे, तेम विषयनेविषे गाढापणे
आसक्तथतां प्राणीबंधाइजायठे. सुकीमृत्तिकानागोलामांजेम माखीफसातीनथी तेम
आसक्तिरहितउदासीन एवाजेजीव तेविषयनेविषे बंधातानथी ॥ २१ ॥ जेम रोग ने
काढवाने औपधोनीजरूठे, तेमघणादूपणनो रोधकरवानेअर्थे क्वचित्अनिवृत्तिपणुं
पण दुष्टनथी. जेमकामजोगनी त्यागबुद्धिदुष्टनथी, तेमअनुजवजोगेकरीने सहित जेवत्तें
तेनेक्वचित्मात्र अनिवृत्तिठे. तेपण निवृत्तिनीपरेंज दुष्टनथी ॥ २२ ॥

यस्मिन्निषेव्यमाणेपि यस्याशुद्धिः कदाचिन ॥ तेनैव तस्य शुद्धिः
स्यात् कदाचिदिति हि श्रुतिः ॥ २३ ॥ विषयाणां ततोबंधजनने
नियमोस्ति न ॥ अज्ञानिनां ततो बंधो ज्ञानिनां तु न कर्हिचिन् ॥ २४ ॥

वटीअनर्थनी वृद्धिकरनारीथायठे ॥ ३० ॥ लाजेकरीनीचुंजुएठे; अनेमनमांडुष्टध्यान धरेठे, एवाधर्मधुताराप्राणीते पोतानाआत्माने नरकनाकूपमां नाखेठे ॥ ३० ॥

वंचनं करणानां तद्विरक्तः कर्तुमर्हति ॥ सद्भावविनियोगेन स दास्वान्यविज्ञागवित् ॥ ३१ ॥ प्रवृत्तेर्वानिवृत्तेर्वा न संकल्पो न च श्रमः ॥ विकारोद्दिश्यतेऽद्यापि मिति वैराग्यमद्भुतं ॥ ३२ ॥

अर्थ ॥ शुद्धज्ञाननेअर्पणकरीने सदास्वपरविवेचन ज्ञानयुक्त ज्ञानवालाज्ञाता वि रक्तप्राणी इंद्रियोनेठगवानेसमर्थथायठे, पण बीजानशीथाता ॥ ३१ ॥ प्रवृत्तिनेविषे अथवा निवृत्तिनेविषे जेनेसंकल्पनशी, अनेथाकपणनशी, एवासमज्ञावेंवर्तनारना सर्व विकारदूरथायठे, अनेएनुंजनामअद्भुतवैराग्यपणठे ॥ ३२ ॥

दारुयंत्रस्थपांचाली नृत्यतुल्याः प्रवृत्तयः ॥ योगिनो नैव बाधा यै ज्ञानिनो लोकवर्तिनः ॥ ३३ ॥ इयं च योगमायेति प्रकटं गीयते परैः ॥ लोकानुग्रहहेतुत्वान्ना स्यामपि च दूषणं ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ जेमकाष्टनीपुतलीने दोरीनासंचारेंकरी नाचनारीनामाफकनाचती जोइयें ठइयें, पणतेनेकर्मबंधननशी, तेमलौकिकव्यवहारनेविपें वर्त्तताज्ञानी जे योगीश्वरपुरुष तेहनेसंसारनी प्रवृत्तिपीडाकरतीनशी ॥ ३३ ॥ एवैराग्यदिशाने परदर्शनीजोगमाया नेनामेप्रगटपणे बोलावेठे, एपणलोकनेउपकारकर्ताठे, एनेविषेदूषणनशी ॥ ३४ ॥

सिद्धान्ते श्रूयते चेय मपवादपदेष्वपि ॥ मृगपर्षत्परित्रास नि रासफलसंगता ॥ ३५ ॥ औदासीन्यफले ज्ञाने परिपाकमु पेयुषि ॥ चतुर्थेपि गुणस्थाने तद्वैराग्यं व्यवस्थितं ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ सिद्धांतमांपणसांजलीयेंठइयेंके, अपवादनेविषे मृगलासरखीपर्षदाने पण निरासकरवी एजवृषजतुद्वयगीतार्थनी शुद्धज्ञानदिशाजाणवी. ॥ ३५ ॥ परिपक्वइ- थकी एवीजेज्ञानदिशाअने जेनुंफलउदासीनताठे, तेथकीचोयेगुणस्थानके पणवैराग्य- दिशा प्राप्तथायठे. इतिवैराग्यसंज्ञवाधिकारपंचम समाप्तः ॥ ३६ ॥

तद्वैराग्यं स्मृतं दुःख मोहज्ञानान्वया त्रिधा ॥ तत्राद्यं विषयाप्रा प्तेः संसारोद्देगलक्षणं ॥ १ ॥ अत्रांगमनसोःखेदो ज्ञानमव्याप कं न यत् ॥ निजान्नीप्सितलाप्ते च विनिपातोपि जायते ॥ २ ॥

अर्थ ॥ तेवैराग्यत्रणप्रकारनोठे. दुःखगर्जित, मोहगर्जित अने ज्ञानगर्जित. तेमां

प्रथमकह्योतेविषयादिकने नपामवाथकी संसारथीउधेगपामवानुं लक्षणवे,मादेतेहने दुःखगर्जितवैराग्यकहियें. ॥१॥ देहसंवंधी मनसंवंधी जेखेदतेथीउपज्युं, जेज्ञानतेअव्यापककेण्वृद्धिकारीनथाय, आत्मानीपुष्टिकर्त्तानथाय, केमके तेप्राणीपोताने अजिला पकरवायोग्य धनादिकवस्तुनेपामीने तापसादिपणुंठोडीने पातुंगृहस्थपणुंअंगीकारकरे ॥१॥

दुःखाद्विरक्ताः प्रागेवे वंतिप्रत्यागतेः पदं ॥ अधीराश्च संग्रामे प्रविशंतो वनादिकं ॥ ३ ॥ शुष्कतर्कादिकं किंचि द्वैद्यकादिकं मप्यहो ॥ पठन्ति ते शमनदीं नतु सिद्धान्तपद्धतिं ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ दुःखथकीजेवैराग्यपामेठे, तेतोप्रथमथीज पाठागृहस्थावासनी इठाकरेठे; जे दुःखटलेतो घरेजइये, जेमअधीरपुरुष जेकायरते संग्रामनेविषे जतोथको वननीगली मांजराइवेसवानीइठाकरेठे, तेहनीपरें ॥ ३ ॥ प्राणीयोवादविवाद करवानेशुष्कतर्क ग्रंथजणेठे,आजीविकानेअर्थें वैद्यकप्रमुखना ग्रंथजणेठे,पण शमतारसनीनदी एवी सिद्धान्तनी जेपद्धति तेजणतानथी ॥ ४ ॥

ग्रंथपल्लवबोधेन गर्वोष्माणं च विव्रति ॥ तत्त्वांतं नैव गठन्ति प्रशमामृतनिर्जरं ॥ ५ ॥ वेषमात्रचृतोप्येते गृहस्थान्नाति शेरते ॥ नपूर्वोवायिनोयस्मा न्नापि पश्चान्निपातिनः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जे शमताअमृतना ऊरणेपाम्यानथी, तेग्रंथनापल्लवमात्रके खंडखंरुमात्रेकरीने गर्वनीगरमीनेधरीनेज वत्तेठे,पणतत्त्वना रहस्यने पामताजनथी ॥ ५ ॥ जेसाधुनावेपमात्रेकरीने पोतानुं जीवितव्यपणुराखेठे, तेपणगृहस्थतुल्यजठे, पण गृहस्थथी न्यारानथी; जेणेआगलउठाह धस्योनथी, जेगुणपामिने पडवाइ पण थयानथी, केमकेजे गुणपामीने तजेतेतोपडवाइकेहेवाय, पणएतोकोश्वारें परुवाइपणथयानथी, एहवाजे ठे तेतोगुणनेपाम्याजनथी ॥ ६ ॥

गृहेनमात्रदोर्लभ्यं लभ्यन्ते मोदका व्रते ॥ वैराग्यस्यायमर्थोद्दि दुःखगर्जस्य लक्षणं ॥ ७ ॥ कुशास्त्रान्याससंचुतत्रय नैर्गुण्यदर्शनात्॥मोहगर्जं तु वैराग्यं मतं बालतपस्विनां ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ अहोयरमांतो पुरुअन्नपणनथीमलतुं, नेदीकालीधाथकी तोलारुवामखेठे, तेमादेदीकालेवामां शुंडुःखठे? एवुंजाणीने जेदीकालियेठे,तेनुंनाम दुःखगर्जित वैराग्य ॥ ७ ॥ एरीतेंप्रथम दुःखगर्जितवैरागपणुंदेखाड्युं; हवेमोहगर्जित वैराग्यक-

हेते. कुशास्त्रनाश्रयासथी प्रगटयुंजेसंसारनुं निर्गुणीपणुं तेश्रीमोहगर्जित वैराग्य
थायठे. तेबालतपस्वी प्रमुखजाणवा ॥ ८ ॥

सिंहांत सुपजीव्यापि ये विरुद्धार्थजाषिणः ॥ तेषामप्येतदेवे
ष्टं कुर्वता मपि दुष्करं ॥ ९ ॥ संसारमोचकादीना मिवैतेषां न
तात्त्विका ॥ शुभोपि परिणामोय ज्ञातानज्ञान रुचिस्थितिः ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेसिद्धांतनुंउपजीवन करीनेपण सूत्रविरोधि अर्थकेहेते, तेप्राणीजो दुष्कर
करणीकरेते तोपणतेनेएवोजजाणवो ॥ ९ ॥ संसारना दुःखथीमूकाववाना हेतुथीजे
मुसलमानते घोडाप्रमुखने दुःखीदेखी तेनेदुःखथी ठोडववाने दयाजावेकरीमारीना
खेते, तेपणशुभपरिणामनी बुद्धिराखेते तेठतांपरमार्थेपापजठे, तेममोहगर्जितने परमा-
र्थजडेनही. जोएनो परिणामशुभहोय तोपणपरमार्थे ज्ञाननीरुचिथायनही ॥ १० ॥

अमीषां प्रशमोप्युच्चैर्दोषपोषाय केवलं ॥ अंतर्निर्लीनविषम
ज्वरानुजवसन्निजः ॥ ११ ॥ कुशास्त्रार्थेषु दक्षत्वं शास्त्रा
र्थेषु विपर्ययः ॥ स्वतंदता कुतर्कश्च गुणवत्संस्तवोश्चनं ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ जेमअंतरंगमां लीनथश्रद्धो एहवोहाडवेदीज्वर दुःखदाश्थायठे, तेमएनेपण
जेप्रशमादिकगुण थाय, तेपण घणुंकरीने केवलदूषणजणीजथाय, पणगुणजणी नहीज-
थाय, केमकेअंतरंग मिथ्यात्वगयाविना वैराग्यतेदुःखदाइते ॥ ११ ॥ कुशास्त्रनाश्रयने
विषे डाह्याथाय, नेशास्त्रनाविपरीत अर्थकरे, स्वतंदपणेवर्ते, कोइसाथेक्षमाराखेनही,
अनेगुणीनी प्रशंसानकरे ॥ १२ ॥

आत्मोत्पर्कः परजोहः कलहो दंजजीवनं ॥ आश्रवात्तादनं श
क्त्युद्ध्वंघनेन क्रियादरः ॥ १३ ॥ गुणानुरागवैधुर्यं सुपकारस्य
विस्मृतिः ॥ अनुबंधाद्यचिंता च प्रणिधानस्य विच्युतिः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जेपोतानीमोटाइकरे, पारकोडोहकरे, क्लेशकजीआकरे, कपटराखे, पोतानां
पाप ढांके, पोतानुंसामर्थ्य उलंधीने क्रियानोउद्यमकरे, तेआर्त्तध्यानी केहेवाय ॥ १३ ॥ वली
जेगुणीपुरुषोनो रागीनहोय वीजानाकरेलाउपकारने विसरी जाय, तीव्रकर्मबंधनी चि
तासहितवर्त्ते, अनेशुभअध्यात्मना अध्यवसाय रहितपणेवर्त्ते ॥ १४ ॥

श्रद्धा मृदुत्वमौ हृत्य माधुर्यमविवेकिता वैराग्यस्य द्वितीयस्य
स्मृतेयं लक्षणावली ॥ १५ ॥ ज्ञानगर्भं तु वैराग्यं सम्यक् तत्त्व
परिचिदः ॥ स्याद्वादिनः शिवोपायस्पर्शिनस्तत्त्वदर्शिनः ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ श्रद्धा, मृदुता, उरुतता, मधुरता, अविवेकतापणुं एमोहगर्जित वैराग्यनी परंपराजाणवी ॥ १५ ॥ एरीतेंमोहगर्जितवैराग्यनुं स्वरूपकहुं. इवेज्ञानगर्जित वैराग्यनुंस्वरूपकहेठे. जेसम्यक्त्वेतत्त्वनीओलखाणकरे, स्याद्वाददृष्टियेंवत्तें, मोक्षनुंचितनकरे मोक्षना उपायनेफरसे, अनेतत्त्वदिशा देखवानोअर्थीथाय; तेज्ञानगर्जितवैराग्यजाणवो ॥ १६ ॥

मीमांसा मांसला यस्य स्वपरागमगोचरा ॥ बुद्धिः स्यात्तस्य वैराग्यं ज्ञानगर्जं मुदंचति ॥ १७ ॥ न स्वान्यशास्त्रव्यापारे प्राधान्यं यस्य कर्मणि ॥ नासौ निश्चयसंशुद्धं सारं प्राप्नोति कर्मणः ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेहनोविचार पुष्टकारीहोय अनेस्वसिद्धांत तथापरसिद्धांतसंबंधी बुद्धि जेने होय, तेने वैराग्यनीवातकहियें, अनेएवानेज ज्ञानगर्जित वैराग्यप्रगट थाय ॥ १७ ॥ जेनेस्वशास्त्र परशास्त्रना व्यापारनुं प्राधान्यपणुंनथी, तेमज क्रियानेविपेपण प्राधान्य तानथी, तेनिश्चैथकीक्रियानुं निर्मलसारचूतजेफल तेनेक्यारेपणपामेनही ॥ १८ ॥

सम्यक्त्वमौनयोः सूत्रे गतप्रत्यागते यतः ॥ नियमोदर्शित स्तस्मात् सारं सम्यक्त्वमेव हि ॥ १९ ॥ अनाश्रवफलं ज्ञान मव्युष्ठानमनाश्रवः ॥ सम्यक्त्वं तदव्यक्तिरित्येकत्वविनिश्चयः ॥ २० ॥

अर्थ ॥ जेसम्यक्त्वतेमौनचारित्रकहियें, अनेचारित्रते मौनसमकितकहियें; एवुंथ्री आचारांगमध्ये गतप्रत्यागककरीने कहुंठे. ॥ जंसम्मंतिपासहा तंमोणंतिपासहाजम्मोई ॥ तेमाटे नियामकातापणुंजाणवुं. ॥ सिद्धंतिचरणरहिया दंसरणहियानसिद्धंति ॥ इतिवचना त्. तेमाटेसम्यक्त्वतेते सारचूतजाणवुं ॥ १९ ॥ आश्रवनोत्याग तेज्ञाननुंफलठे, अनेअनाश्रवनुंफल तेअव्युष्ठान एटलेविषयमां उजमाल नथाय, विषयनोत्यागीहोय. एनुंनाम निश्चयसम्यक्त्वतकहिये. कारकसम्यक्त्वीनी एवीदृष्टिहोय, एटलामाटे निश्चय नयनीरतिके ॥ प्रीतितेशुद्धाचारित्रवंतनेजहोय ॥ २० ॥

वहिर्निर्वृत्तिमात्रं स्याच्चारित्र्या द्वावहारिकात् ॥ अंतःप्रवृत्ति सारं तु सम्यक् प्रज्ञानमेव हि ॥ २१ ॥ एकांते न हि पट्काय श्रद्धा नेपि न शुद्धता ॥ संपूर्णपर्ययात्तात्त्राद् यन्न याथात्म्यनिश्चयः ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ बाह्यथीधन, कण, कंचन, कामिनीप्रमुख बाह्यवस्तुनोजे त्यागीथाय, एव्यवहारचारित्रना पालवाथी तेप्राणीव्यवहार दृष्टियेंजचावेठे. अनेजेने सम्यक्त्वसहित ज्ञाननी प्रवृत्तिहोय, तेहनेजअंतरंग प्रवृत्तिनो सारकहियें ॥ २१ ॥ समस्तनयनी वासनारहितथका एकांतेठकायनीरक्षानी श्रद्धाकरताथका सम्यक्त्वनीशुद्धता नकेहेवाय.

पण संपूर्णनयनीअपेक्षायें द्रव्यार्थिकपर्यायार्थिकनयना लाजविना यथार्थपणानोलाज-
नहीजथाय, माटेशुरूनयनी अपेक्षायेंवर्तवुं ॥ ११ ॥

यावंतः पर्याया वाचां यावंतश्चार्थपर्यायाः ॥ सांप्रतानागताती
तास्तावद्भव्यं किलैककं ॥ १३ ॥ स्यात्सर्वमयमित्येव युक्तं स्व
परपर्यायैः ॥ अनुवृत्तिकृतं स्वत्वं परत्वं व्यतिरेकजं ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जेमजगत्मां वर्तमान, अनागत, तथाअतीतकालना जेटलाशब्दपर्याय वचन
नाढे, तथापदार्थनाजेटला अर्थपर्यायढे, ते सर्वपर्यायनिश्चैथी एकजद्रव्यढे ॥ १३ ॥ जे-
सत्त्वके० पदार्थते सर्वस्वपरपर्यायमयीहोय. तेआवीरीतेंजे, अनुवृत्तिसहजचारी गुणप-
स्वणेत्वंके० स्वपणुंजाणवुं अने परपणुते व्यतिरेकपणेकरीजाणवुं ॥ १४ ॥

ये नाम परपर्यायाः स्वास्तित्वयोगतोमताः ॥ स्वकीया अप्यमी त्या
हुः स्वपर्यायविशेषणात् ॥ १५ ॥ अतादात्म्येपि संबंधो व्यवहा-
रोपयोगतः ॥ तेषां सत्वं धनस्येवव्यज्यते सूक्ष्मया धिया ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जेटलापरपर्यायढे, तेसर्वपोतानीआस्तिक्यताना अजोगथीजाणवा. तेयद्यपि
पोतानाढे, तोपणगतज्ञावेंढे. अनेपोतानापर्यायतो सामान्यतापणेढे ॥ १५ ॥ परपर्याय
जो पणतादात्म्यज्ञावेंनथी तोपण व्यवहारनयना जोगथीतेहनो संबंधढे. जेमधननोध
णी अनेधनते जूदाजूदाढे, तोपणसूक्ष्म बुद्धियेंविचारतां तेमनोसंबंधजणायढे ॥ १६ ॥

पर्यायाः स्युर्मुनेर्ज्ञानदृष्टिचारित्रगोचराः ॥ यथा जिज्ञा अपि
तथोपयोगाद्भस्तुनोह्यमी ॥ १७ ॥ नोचेदज्ञावसंबंधा न्वेषणे

का गतिर्नवेत् ॥ आधारप्रतियोगित्वे द्विष्टे न हि पृथग् द्वयोः ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ तेमअजिज्ञपणे ज्ञाननातथा चारित्रसंबंधीपर्याय मुनिनेपण होय; जोपण
तेअजिज्ञढे, तोपणउपयोगपणेविचारतां निश्चयनयपोतपोतानाजढे, पणव्यवहारेंएक
आत्मानाढे, एमकेहेवाय ॥ १७ ॥ एमजोनकहियें अने अज्ञावनासंबंधथी गवेपणाक
रियेंतो केवीगतिथाय ? आधारांतरनिरूपकतानेज्ञावें विचारतां, “द्विष्टेविनष्टेद्वयात्,”
एटले पृथक्ज्ञावताना द्वेपकरवाथी विणसेअने तेवेहुथीआत्माजिज्ञनथी ॥ १८ ॥

स्वान्यपर्यायसंश्लेषात् सूत्रेप्येवं निदर्शितं ॥ सर्वमेकं विदन्वेद
सर्वं ज्ञानं तथैककं ॥ १९ ॥ आसक्तिपाटवाच्यासस्वकार्यादिजि
राश्रयन् ॥ पर्यायमेकमप्यर्थ वेत्ति ज्ञावाद् बुधोऽखिलं ॥ २० ॥

अर्थ ॥ स्वपर्यायअने परपर्यायना संबंधथी सूत्रनेविषे पणएमदेखामुंढे, के सव

हुं एकताचावें जाणता, “एगेश्याया,” इत्यादिक सधहुं ज्ञानते संग्रहनयकरी एकजठे ॥ ३० ॥
माटेचित्तनी आसक्तियें अने बुद्धिनी पाटवतायें अज्यासकरवाथी पोताना कार्यपणादि
कने आश्रयताथकी पर्यायना एक अर्थने जाणीने पण बुधजे पंकित ते सर्व जावने जाणे. “जे-
गं जाणइ सेसवं जाणइ” इतिवचनात् ॥ ३० ॥

अंतरा केवलज्ञानं प्रतिव्यक्ति न यद्यपि ॥ कापि ग्रहणमेकांश-
द्वारं चातिप्रसक्तिमत् ॥ ३१ ॥ अनेकांतागमश्रद्धा तथाप्यस्व-
लिता सदा ॥ सम्यग्दृशस्तयैव स्यात् संपूर्णार्थविवेचनं ॥ ३१ ॥

अर्थ ॥ यद्यपि केवलज्ञानने विषे तोकांश पण प्रतिव्यक्तिनथी, तोपण कोइ ठेकाणे एक
अंशनुंज ग्रहण कथुंठे, नेकोइ स्थानकें सर्वांश ग्रहण कीधोठे ॥ ३१ ॥ तोपण अनेकांत आ-
गमनी श्रद्धा ते अस्वलितपणें सदा प्रवर्तेंठे, माटे अनेकांत पणुं अंगीकार करतांज स-
म्यक्त्वठे; तथा उत्सर्ग अपवाद, निश्चय व्यवहार तेना संपूर्ण अर्थनो निश्चय थायठे ॥ ३१ ॥

आगमार्थोपनयनाद् ज्ञानं प्राज्ञस्य सर्वगं ॥ कार्यदिर्व्यवहा-
रस्तु नियतोद्धेखशेखरः ॥ ३३ ॥ तदेकांतेन यः कश्चिद्विरक्तस्या-
पि कुग्रहः ॥ शास्त्रार्थबाधनात्सोयं जैनाज्ञासस्य पापकृत् ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ आगमना अर्थनुं उपनयन जे थापवुं तेथकी प्राज्ञजे बुद्धिवंत तेनुं ज्ञान स-
र्वव्यापक पणें प्रवर्तें; कार्यादिक जे व्यवहारठे, तेतो निश्चयपणें चित्रामणनी रेखासरिखोठे.
श्रेष्ठरूप करवाने जेम आलेखकरे ते सरिखा व्यवहारठे, अने समग्ररूप करवा समानतेनि
अनयनयठे ॥ ३३ ॥ ते माटे एकांत नय अंगीकार करीने प्रवर्तनारा वैराग्यवंत ने पण कुग्रही
कहिये, तो वीजामात्र नामधरावनार होय तेनी तोशीवार्ता ? एक नयवालो शास्त्रना अर्थ
नो बाधक करता जाणवो. ते जो पण जैनाज्ञासठे तोपण पापकारी जाणवो ॥ ३४ ॥

उत्सर्गे चापवादेपि व्यवहारेथ निश्चये ॥ ज्ञाने कर्मणि वा
यं चेन्न तदा ज्ञानगर्जता ॥ ३५ ॥ स्वागमेन्यागमार्थानां शत-
स्येव परार्थके ॥ तावताप्यबुधत्वं चेन्न तदा ज्ञानगर्जता ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ उत्सर्गमार्गमां, अपवादमार्गमां, व्यवहारमार्गमां, निश्चयमार्गमां, ज्ञानन-
यने विषे अने क्रियानयने विषे जो कदाग्रहनथी, तो तेने ज्ञानगर्जित पणुंठे, अने ते ज्ञानि-
पणठे ॥ ३५ ॥ स्वसिद्धांतना जाणवाथी अन्यशास्त्रनुं जाणवुंते तेमांज समायी जायठे.
जेम परार्थनाम उत्कृष्टगणितठे, तेमांसो नुगणितपण समाज जायठे, अने ते टहुं ज्ञा-
नपामिने पण जो अज्ञान पणुं र्हेतो, तेने ज्ञानगर्जिता विलकुल नथी एम जाणवुं ॥ ३६ ॥

नयेषु सार्थसत्येषु मोघेषु परचालने ॥ माध्यस्थ्यं यदि नायातं
न तदा ज्ञानगर्जता ॥३७॥ आझ्यागमिकार्थानां यौक्तिकानां
च युक्तितः ॥ न स्थाने योजकत्वं चेन्न तदा ज्ञानगर्जता ॥ ३७ ॥

अर्थ ॥ पोतपोताना स्वार्थनेविषे सघला नयसत्यठे, नेपरमार्थनी चालनानेविषे नि-
ष्फलठे, अनेतेनयना विवादमांजो मध्यस्थतान आवी तोतेनेज्ञानगर्जताठेजनही॥३७॥
जेश्चाझाग्राह्यअर्थने आझायें ग्रहेनही, आगमप्रमाणेग्रहवायोग्यने आगमें ग्रहे नही,
अनेयुक्तिग्राह्यनेयुक्तिवनेग्रहेनही, एमसहुने पोतपोतानेठेकाणे जोमीजाणेनही, तोतेने
ज्ञानगर्जिता मूलथीजनथी एमजाणवुं ॥ ३७ ॥

गीतार्थस्यैव वैराग्यं ज्ञानगर्जं ततः स्थितं ॥ उपचारादगीतस्या
प्यञ्जीष्टं तस्य निष्ठया ॥ ३८॥ सूक्ष्मैदिका च माध्यस्थ्यं सर्वत्र
हितचिंतनं ॥ क्रियायामादरोभूयान् धर्मे लोकस्य योजनं ॥ ४० ॥

अर्थ ॥ उपरकह्या मुजवतो गीतार्थनेज ज्ञानगर्जितवैराग्यठे, पणअज्ञानीनेनथी,
एमठस्युं. तोपणतेनाउपचारथकी अगीतार्थने पणगीतार्थनीनिष्ठायें ज्ञानगर्जितवै-
राग्यठे ॥ ३८ ॥ तेमाटेसूक्ष्मदृष्टियें मध्यस्थपणुं अंगीकारकरीने अनेपरदूषण तजीने-
वर्तवुं, सर्वजगत्ताजीववुं हितचिंतववुं, मैत्रीजावधरवो, क्रियानेविषेघणो आदरकरवो,
उपयोगधरवो, अनेधर्ममार्गमां लोकनेजोरुवा, एहिजश्रेष्ठठे ॥ ४० ॥

चेष्टा परस्य वृत्तांते मूकांधवधिरोपमा ॥ उत्साहः स्वगुणाभ्यासे
दुःस्थस्यैव धनार्जने ॥ ४१ ॥ मदनोन्मादवमनं मदसंमर्द
मर्दनं ॥ असूयातंतुविघ्नेदं समतामृतमज्जनं ॥ ४२ ॥

अर्थ ॥ मुगाने तथाआंधलाने अनेवेहराने बोलवामां देखवामां अनेसांजलवामां
इत्यादिकपारकावृत्तांतनेविषे जेणेचेष्टातजीठे; अनेपोताना गुणनाअज्यास करवामां जे
उत्साहवंतठे; जेमदरिद्धीधनकमाववानो उद्यमीहोयतेनीपरें उजमालथकोवर्ते ॥ ४१ ॥
कामनाउन्मादनुं वमनकरनारा, मदनासमूहने टालनारा, ईर्षारूपतंतुनातोडनारा, अने
समतारूपश्रमृत कुंडमांमज्जनकरनारा ॥ ४२ ॥

स्वप्नावन्नैव चलनं चिदानंदमयात्सदा ॥ वैराग्यस्य तृतीयस्य
स्मृतेयं लक्षणावली ॥ ४३ ॥ ज्ञानगर्जमिहादेयं त्रयोस्तुस्वो
पमर्दतः ॥ उपयोगः कदाचित् स्या त्रिजाध्यात्मप्रसादतः ॥ ४४ ॥

बुद्धिमान्नायें जाणता, “एरोश्चाया,” इत्यादिक सधबुद्धिमान्ते संग्रहनयकरीएकजठे॥२९॥
माटेचित्तनीआसक्तियें अने बुद्धिनीपाटवतायें अन्यासकरवाची पोताना कार्यपणादि
कनेआश्रयतायकी पर्यायना एकअर्थनेजाणीनेपण बुधजेपंक्ति तेसर्वज्ञावनेजाणे. “जेण-
गंजाणइ तेसवंजाणइ” इतिवचनात् ॥३०॥

अंतरा केवलज्ञानं प्रतिव्यक्ति न यद्यपि ॥ क्वापि ग्रहणमेकांश-
द्वारं चानिप्रसक्तिमत् ॥ ३१ ॥ अनेकांतागमश्रद्धा तथाप्यस्व-
क्षिता मदा ॥ सम्यग्दृशस्तयैव स्यात् संपूर्णार्थविवेचनं ॥ ३२ ॥

अर्थ ॥ यद्यपिकेवलज्ञाननेविषे तोकांडपणप्रतिव्यक्तिनथी, तोपणकोइठेकाणे एक
अंशतुंज ग्रहणकतुंजे, नेकोइस्यानकें सर्वांगग्रहणकीधोठे ॥ ३१ ॥ तोपणअनेकांत आ-
गमनी. अज्ञानेयस्यक्षितपणें सदाप्रवर्तते, माटेअनेकांतपणुंश्रंगीकारकरतांज स-
म्यग्दृश; मतासम्यग्दृशपाद, निश्चयवद्धारतेनासंपूर्णअर्थनोनिश्चयथायठे ॥ ३२ ॥

आगमाधीपनयनाद् ज्ञानं प्राज्ञस्य सर्वगं ॥ कार्योदेव्यवदा-
गन्तु नियतोद्धेयशेखरः ॥ ३३ ॥ तदेकांतेन यः कश्चिद्विरक्तस्या-
पि कृपदः ॥ आश्रयार्थवाचनामोयं जेनाज्ञामस्य पापकृत् ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ आगमनाश्रयेन उपनयनजेथापनुं तेथकीप्राज्ञजे बुद्धिवंत तेनुंज्ञान स-
र्वगारमणोद्धेयः कार्यादिकजेंव्यवद्धारते, तेनोनिश्चयपणें चित्रामणनीग्यासगियोठे.
शेखरस्यज्ञाने जेमअज्ञानकें तेमग्याव्यवद्धारते, अनेममप्ररूपकरवा समानतेनि-
श्चयवठे ॥ ३३ ॥ तेमाटेएकांतनय श्रंगीकारकरीनेप्रवर्तनाग वेगम्यधननेपणकुपट्टी
कटिये तेहीनामात्र नामधरावनागदोय तेनीतोर्जीवानी ? एकनयवालोआश्रयना अर्थ
नोश्रयवद्धारता जाणवो, तेनीपण जेनाज्ञामते नोपण पापकारी जाणवो ॥३४॥

हमर्गे चापदादेपि व्यवदागेथ निश्चये ॥ ज्ञाने कर्मणि वा
ये चेन्न तद् ज्ञानगर्जना ॥ ३५ ॥ म्यागमेन्यागमार्थानां ज्ञान-
न्येय पराव्यये ॥ नावलान्यबुधन्यं चेन्न तदाज्ञानगर्जना ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ हमर्गेचापदादेपि व्यवदागेथ निश्चये, ज्ञाने कर्मणि वा
ये चेन्न तद् ज्ञानगर्जना ॥ ३५ ॥ म्यागमेन्यागमार्थानां ज्ञान-
न्येय पराव्यये ॥ नावलान्यबुधन्यं चेन्न तदाज्ञानगर्जना ॥ ३६ ॥
अर्थ ॥ हमर्गेचापदादेपि व्यवदागेथ निश्चये, ज्ञाने कर्मणि वा
ये चेन्न तद् ज्ञानगर्जना ॥ ३५ ॥ म्यागमेन्यागमार्थानां ज्ञान-
न्येय पराव्यये ॥ नावलान्यबुधन्यं चेन्न तदाज्ञानगर्जना ॥ ३६ ॥

स्खलनाय न शुद्धचेतसां ललनापंचमचारुघोलना ॥

यदियं समतापदावली मधुरालापपरते न रोचते ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ स्त्रीनीपंचमरागनी घोलनाते समतापदनीश्रेणिना मधुरआलापनी रतिवा-
लाशुद्धचेतनावंत जोगीनेरुचेनही, एटलेशुद्धचेतनावंतने खलनाकारीनथाय ॥ ५ ॥

सततंदयि शुक्रशोणितप्रज्ञवं रूपमपि प्रियं नहि ॥

अविनाशिनिसर्गनिर्मलप्रथमानस्वकरूपदर्शिनः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ अविनाशी सहजनिर्मल अनेविस्तारपामतुं एहवुंजे पोतानुंस्वरूप तेहना-
जोनार योगीश्वरतेनेतोजेनुं निरंतर शीलक्षयथायठे अनेवीर्यरुधिरथी उपनुंएवुंजे
स्त्रीआदिकनुं रूपते प्रियकारीलागतुंनथी ॥ ६ ॥

परदृश्यमपायसंकुलं विषयो यत्खलु चर्मचक्षुषः ॥

न हि रूपमिदं मुदे यथा निरपायानुन्नवैकगोचर ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जेवोनिरपाय के० जेहनोनाशनथी एहवोअनुन्नवदिशाने जोवानोरसठे
तेवो रूपते परपदार्थके० बीजानेजोवायोग्यठे, तथानाशवंतठे; अनेचर्मचक्षुनोविषयठे
एहवो जेरूप तेजोवायकीतेनोजेरसते निश्चयनयथकी हर्षकारीनथाय ॥ ७ ॥

रतिविभ्रमहास्यचेष्टितैर्ललनानामिह मोदते ऽबुधः ॥

सुकृतादिपविष्वमीषु नो विरतानां प्रसरंति दृष्टयः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ रतिसुखनेदेखीने तथास्त्रीनानेत्रविभ्रमनी चेष्टायेंकरीने अबुद्धजेअज्ञानी
प्राणी तेघणोहर्षपामेठे, पणए विभ्रमविदासादिकतो सुकृतरूप पर्वतनेवज्रथइ जेदेए
वाठे माटेयोगीश्वरनी दृष्टितेमांरमतीनथी ॥ ८ ॥

न मुदे मृगनाजिमल्लिकालवलीचंदनचंद्रसौरभं ॥ वि

डुषां निरुपाधिवाधित स्मरशीलेन सुगंधिवर्ष्मणां ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ कस्तुरी, मालतीनापुष्प, लवलीके०एलचीचंदनतथाचंद्रके०कपुरनीसुगंधीते
पंडितलोकोने मग्नकरतीनथी; तेमनेतो निरुपाधिक अनुन्नवगोचर स्वरूपचिदानंदने
विषेज मग्नपणुवत्तेठे, पणरूपादिकनेविषेमग्नतापणुं नथी ॥ ९ ॥

उपयोगमुपैति यच्चिरं हरते यन्नविज्ञावमारुतः ॥ न ततः

खलु शीलसौरभा दपरस्मिन्निह युज्यते रतिः ॥ १० ॥

अर्थ॥ जे घणाकालसुधी उपयोगमांआवे,जेनीसुगंधीने विज्ञावदिशारूपवायु हरी शक
तो नथी, एवीजेशीलसुगंधीतेनेमूकी योगीश्वरनुं चित्तअन्यसुगंधीमां लोचातुंनथी॥१०॥

अर्थ ॥ तथाचिदानंदमयपणाना स्वभावश्री सर्वदा चलायमाननही एहवावर्त्तण कवंत जेहोय. एत्रीजा ज्ञानगर्जित वैराग्यनागुणनी लक्षणावलीकही ॥ ४३ ॥ ज्ञानगर्जितवैराग्यतेग्रहवायोग्यते; अने मोहगर्जितवैराग्य तथा दुःखगर्जितवैराग्य उपमर्दनकरीने पोतानाअध्यात्मजावनाप्रसादयकी कदाचित् ज्ञानगर्जितवैराग्यनो उपयोगथाय ॥ ४४ ॥ इतिश्रीवैराग्यजेदाधिकारः पट्टःसमाप्तः ॥

विषयेषु गुणेषु च द्विधा जुवि वैराग्यमिदं प्रवर्त्तते ॥

अपरं प्रथमं प्रकीर्तितं परमध्यात्मबुद्धिर्द्वितीयकं ॥ १ ॥

अर्थ ॥ पृथ्वीनेविषे विषयमांशने गुणमांशवेहुप्रकारे वैराग्यप्रवर्त्तते. तेमांविषयवैराग्यतो अमुख्यपणेकह्योते. बीजोअध्यात्मजावयुक्तगुणवैराग्यतेमुख्यपणेजाणवो ॥१॥

विषयानुपलंजगोचरा अपि चानुश्रविकाविकारिणः ॥

न ज्वंति विरक्तचेतसां विषधारेव सुधासु मज्जतां ॥२॥

अर्थ ॥ जेविषयवैराग्यठेते, प्राप्तिगोचरपणे वर्त्तते, पणनिश्चेश्री ज्ञातापुरुषतेरूपरसदिक्नेविषे आसक्तिकरेनही. जेविरक्तचित्तवालाते अविकारीयकाजहोय. केमकेजेअध्यात्मरूप अमृतधारानेविषे मज्जनकरताहोय, तेहनेविषनीधाराशुंकरनारते ? अर्थात् तेहनेकांशविषनीधारापीना करीशकतीनथी ॥ २ ॥

सुविशालरसालमंजरी विचरत्कोकिलकाकलीजैरैः

किमु माद्यति योगिनां मनो निभृतानादृतनादसादरं ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ जेयोगीश्वर अनहृदनादेसहितठे, तेनेयोगमार्गेकरीने सर्व देहरंगपुरीने “अर्हपद” अथवा “सोहं”पद अथवाउंकारध्वनि मनमांधरेठे, तेनोब्रह्मद्वारेजे नाद उठेठे तेनुंनाम अनहृदनाद कहियें, तेणेकरीजेयुक्तठे तोतेवायोगीश्वरनुंमन जळीविस्तारवंती आंवांनीमंजरीनेविषे विचरतीजे कोकिला तेना मनोहर शब्दसांजळीनेशुंमंगल थशे ? अर्थात्नहीजथशे ॥३॥

रमणीमृडपाणिकंकणक्वणनाकर्णनपूर्णधूर्णनाः ॥ अ

नुभूतनटीस्फुटीकृत प्रियसंगीतरता न यौगिनः ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ स्त्रीनासुकोमल हाथमांरखांजेकंकण तेनोशब्दसांजळीने पूर्णपणे धुम्यांवे ॥ १ ॥ अशुंजवनदिशारूप नाटककरनारीस्त्रीयें प्रियकारीसंगीतबंध कीधांतो, रंगायनही, एटलेलोजायनही ॥ ४ ॥

स्खलनाय न शुद्धचेतसां ललनापंचमचारुघोलना ॥

यदियं समतापदावली मधुरालापरते न रोचते ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ स्त्रीनीपंचमरागनी घोलनाते समतापदनीश्रेणिना मधुरश्रालापनी रतिवा-
लाशुद्धचेतनावंत जोगीनेरुचेनही, एटलेशुद्धचेतनावंतने खलनाकारीनथाय ॥ ५ ॥

सततंक्षयि शुक्रशोणितप्रज्वं रूपमपि प्रियं नहि ॥

अविनाशिनिसर्गनिर्मलप्रथमानस्वरूपदर्शिनः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ अविनाशी सहजनिर्मल अनेविस्तारपामतुं एहवुंजे पोतानुंस्वरूप तेहना-
जोनार योगीश्वरतेनेतोजेनुं निरंतर शीलक्षयथायठे अनेवीर्यरुधिरशी उपनुंएवुंजे
स्त्रीआदिकनुं रूपते प्रियकारीलागतुंनथी ॥ ६ ॥

परदृश्यमपायसंकुलं विषयो यत्खलु चर्मचक्षुषः ॥

न हि रूपमिदं मुदे यथा निरपायानुजवैकगोचर ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जेवोनिरपाय के० जेहनोनाशनथी एहवोअनुजवदिशाने जोवानोरसठे
तेवो रूपते परपदार्थके० बीजानेजोवायोग्यठे, तथानाशवंतठे; अनेचर्मचक्षुनोविषयठे
एहवो जेरूप तेजोवाथकीतेनोजेरसते निश्चयनयथकी हर्षकारीनथाय ॥ ७ ॥

रतिविभ्रमहास्यचेष्टितैर्ललनानामिह मोदते ऽबुधः ॥

सुकृताद्रिपविष्वमीषु नो विरतानां प्रसरंति दृष्टयः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ रतिसुखनेदेखीने तथाल्लीनानेत्रविभ्रमनी चेष्टायेंकरीने अबुद्धजेअज्ञानी
प्राणी तेघणोहर्षपामेठे, पणए विभ्रमविलासादिकतो सुकृतरूप पर्वतनेवज्रथइ जेदेए
वाठे मादेयोगीश्वरनी दृष्टितेमांरमतीनथी ॥ ८ ॥

न मुदे मृगनात्रिमल्लिकालवलीचंदनचंद्रसौरजं ॥ वि

डुषां निरुपाधिवाधित स्मरशीलेन सुगंधिवर्ष्मणां ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ कस्तुरी, मालतीनापुष्प, लवलीके०एलचीचंदनतथाचंद्रके०कपुरनीसुगंधीते
पंडितलोकोने मग्नकरतीनथी; तेमनेतो निरुपाधिक अनुजवगोचर स्वरूपचिदानंदने
विषेज मग्नपणुवत्तेठे, पणरूपादिकनेविषेमग्नतापणुं नथी ॥ ९ ॥

उपयोगमुपैति यच्चिरं हरते यन्नविज्ञावमारुतः ॥ न ततः

खलु शीलसौरजा दपरस्मिन्निह युज्यते रतिः ॥ १० ॥

अर्थ॥ जे घणाकालसुधी उपयोगमांआवे,जेनीसुगंधीने विज्ञावदिशारूपवायु हरी शक
तो नथी, एवीजेशीलसुगंधीतेनेमूकी योगीश्वरनुं चित्तअन्यसुगंधीमां लोकातुंनथी॥१०॥

अर्थ ॥ तथाचिदानंदमयपणाना स्वप्नावशी सर्वदा चलायमाननही कवंत जेहोय. एत्रीजा ज्ञानगर्जित वैराग्यनागुणनी लक्षणावलीकडी ॥ ४३ ॥ ज्ञानगर्जितवैराग्यतेग्रहवायोग्यते; अने मोहगर्जितवैराग्य नया दु. ॥ उपमर्दनकरीने पोतानाअध्यात्मज्ञावनाप्रसादयकी कदानित् ज्ञानगर्जितवैराग्य पयोगथाय ॥ ४४ ॥ इतिश्रीवैराग्यज्ञेदाधिकारः पट्टःसमाप्तः ॥

विषयेषु गुणेषु च द्विधा जुवि वैराग्यमिदं प्रवर्तते ॥

अपरं प्रथमं प्रकीर्तितं परमध्यात्मबुद्धिर्द्वितीयकं ॥ १ ॥

अर्थ ॥ पृथ्वीनेविषे विषयमांशने गुणमांग्वेदुप्रकारे वैराग्यप्रवर्तते. तेम राग्यतो अमुख्यपणेकह्योते. वीजोअध्यात्मज्ञावयुक्तगुणवैराग्यतेमुख्यपणेजा

विषयानुपलंजगोचरा अपि चानुश्रविकाविकारिणः ॥

न भवंति विरक्तचेतसां विषधारेव सुधासु मज्जतां ॥२॥

अर्थ ॥ जेविषयवैराग्यतेते, प्राप्तिगोचरपणे वर्तते, पणनिश्चेश्री ज्ञातापुरुष दिकनेविषे आसक्तिकरेनही. जेविरक्तचित्तवालाते अविकारीयकाजहोय. वैराग्यात्मरूप अमृतधारानेविषे मज्जानकरताहोय, तेहनेविषनीधाराशुंकरनारवे तेहनेकांशविषनीधारापीना करीशकतीनथी ॥ २ ॥

सुविशादरसादमंजरी विचरत्कोकिलकाकलीजरैः

किमु माद्यति योगिनां मनो निभृतानादृतनादसादरं ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ जेयोगीश्वर अनहृदनादेसहितते, तेनेयोगमार्गेकरीने सर्व दे "अहंपद" अथवा "सोहं"पद अथवाउंकारध्वनि मनमांधरेते, तेनोब्रह्मद्वारेजे तेनुंनाम अनहृदनाद कहियें, तेणेकरीजेयुक्तते तोतेवायोगीश्वरनुंमन ज वंती आंवांनीमंजरीनेविषे विचरतीजे कोकिला तेना मनोहर शब्दसांज अशे ? अर्थात्नहीजथशे ॥३॥

रमणीमृडपाणिकंकणकणनाकर्णनपूर्णघूर्णनाः ॥ अ

नुभूतनटीस्फुटीकृत प्रियसंगीतरता न योगिनः ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ स्त्रीनासुकोमल हाथमांरह्यांजेकंकण तेनोशब्दसांजलीने पूर्णप लोचन तेनीअनुभवनदिशारूप नाटककरनारीस्त्रीयें प्रियकारीसंगीतबंध तेमां योगीश्वरनुंमन रंगायनही, एटखेलोचायनही ॥ ४ ॥

स्खलनाय न शुद्धचेतसां ललनापंचमचारुघोलना ॥

यदियं समतापदावली मधुरालापरते न रोचते ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ स्त्रीनीपंचमरागनी घोलनाते समतापदनीश्रेणिना मधुरआलापनी रतिवा-
लाशुद्धचेतनावंत जोगीनेरुचेनही, एटलेशुद्धचेतनावंतने खलनाकारीनथाय ॥ ५ ॥

सततंदयि शुक्रशोणितप्रज्ञवं रूपमपि प्रियं नहि ॥

अविनाशिनिसर्गनिर्मलप्रथमानस्वकरूपदर्शिनः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ अविनाशी सहजनिर्मल अनेविस्तारपामतुं एहवुंजे पोतानुंस्वरूप तेहना-
जोनार योगीश्वरतेनेतोजेनुं निरंतर शीलक्षयथायठे अनेवीर्यरुधिरथी उपनुंएवुंजे
स्त्रीआदिकनुं रूपते प्रियकारीलागतुंनथी ॥ ६ ॥

परदृश्यमपायसंकुलं विषयो यत्खलु चर्मचक्षुषः ॥

न हि रूपमिदं मुदे यथा निरपायानुज्ञवैकगोचर ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जेवोनिरपाय के० जेहनोनाशनथी एहवोअनुज्ञवदिशाने जोवानोरसठे
तेवो रूपते परपदार्थके० वीजानेजोवायोग्यठे, तथानाशवंतठे; अनेचर्मचक्षुनोविषयठे
एहवो जेरूप तेजोवायकीतेनोजेरसते निश्चयनयथकी हर्षकारीनथाय ॥ ७ ॥

रतिविभ्रमहास्यचेष्टितैर्ललनानामिह मोदते ऽबुधः ॥

सुकृताद्रिपविष्वमीषु नो विरतानां प्रसरंति दृष्टयः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ रतिसुखनेदेखीने तथास्त्रीनानेत्रविभ्रमनी चेष्टायेंकरीने अबुद्धजेअज्ञानी
प्राणी तेघणोहर्षपामेठे, पणए विभ्रमविलासादिकतो सुकृतरूप पर्वतनेवज्रथइ जेदेए
वाठे माटेयोगीश्वरनी दृष्टितेमांरमतीनथी ॥ ८ ॥

न मुदे मृगनात्रिमल्लिकालवलीचंदनचंद्रसौरजं ॥ वि

डुषां निरुपाधिबाधित स्मरशीलेन सुगंधिवर्ष्मणां ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ कस्तुरी, मालतीनापुष्प, लवलीके०एलचीचंदनतथाचंद्रके०कपुरनीसुगंधीते
पंडितलोकोने मग्नकरतीनथी; तेमनेतो निरुपाधिक अनुज्ञवगोचर स्वरूपचिदानंदने
विषेज मग्नपणुवत्तेठे, पणरूपादिकनेविषेमग्नतापणुं नथी ॥ ९ ॥

उपयोगमुपैति यच्चिरं हरते यन्नविज्ञावमारुतः ॥ न ततः

खलु शीलसौरजा दपरस्मिन्निह युज्यते रतिः ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जे घणाकालसुधी उपयोगमांआवे,जेनीसुगंधीने विज्ञावदिशारूपवायु हरी शक
तो नथी, एवीजेशीलसुगंधीतेनेमूकी योगीश्वरनुं चित्तअन्यसुगंधीमां लोनातुंनथी ॥ १० ॥

मधुरैर्न रसैरधीरता क्वच नाध्यात्मसुधाविहां सता ॥ अ
रसैः कुसुमैरिवालीनां प्रसरत्पद्मपरागमोदिनां ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ जेम विकस्वरथतां जे कमल तेना स्वाद सुगंधयुक्त रसेमग्रयया एवाजेश्रमर
ते निरस कुसुमजपररतिपामेनही, तेम अध्यात्मरूप श्रमृतरसनाजोगी जेप्राणी तेने
बीजाशर्करादिक मधुररसनी अधीरजताजपजतीनथी; गृधतापणुं करेनही ॥ ११ ॥

विषमायतिजिर्नु किं रसैः स्फुटमायातसुखैर्विकारिभिः ॥

नवमे नवमे रसे मनो यदि मग्नं सतताविकारिणि ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ जे आगल करवा विपाकआपे एवामधुररसेशुंसारुं ? वलीप्रगटपणे राज्य
रुद्धि स्त्रीविषयादिक सुखपाम्याश्रनेतेपाठांजतांरहे तेश्रीविक्रियाप्रगटे तोतेवासुखश्री
शुंसारुं? जोसदायश्रविकारी एवोपूर्णनवमोजेशांतरस तेनेविषे मनमग्नठे, तो
एवारसेशुंफायदोथाय ! अर्थात्कांश्जनही ॥ १२ ॥

मधुरं रसमाप्य निःपते जसनातोरसलोचिनां जलं ॥ परि
भाव्य विपाकसाध्वसं विरतानां तु ततोदृशोर्जलं ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ एकश्रचरत जुवो,के रसना लालचीजेप्राणी तेमधु
खाधानीवात सांचलीने केहेठेके, मारामुखमांषाणीजरायठे
अनेसर्वविरतिजे मुनिराजते मांसादिकमधुररसखाधे आग
नाजयनेविचारी वेउआंखेपाणीआणठे,

इह ये गुणपुष्पपूरिते धृतिपत्नी

विकल्पतल्पके क वहिःस्पर्शरता

अर्थ ॥ इहांचरणकरणादिकजे गुणतेरु
कुशलतारूपशय्या तेदनेविषे मनोपरूपस्त्रीने
ते बाह्यस्त्रीना स्पर्शविपरतकेमथाय ? ॥ १४ ॥

हृदि निवृत्तिमेव विभ्रतां न मुदं चं

विमलत्वमुपेयुषां सदा मति

अर्थ ॥ हृदयनेविषे निवृत्ति
विधि तेहरेआपनीनथी. तथास्तदेवनिर्मल
तेनिष्कलजापत्री ॥ १५ ॥

गणयन्ति जनुः स्वमर्थवत्सुरतोद्धाससुखेन जोगिनः ॥

मदनाहिविषोग्रमूर्धनामयतुल्यं तु तदेव योगिनः ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जोगीप्राणीस्त्रीसाथे विलाससंजोगना सुखेकरी जन्मारोसफलमानेठे, अने योगीश्वरपुरुषतोमदनजेकाम तेनीचेष्टानेसर्पनाविषनी आकरीमूर्धतुल्यमानेठे॥१६॥

तदिमे विषयाः किलैहिका न मुदे केपि विरक्तचेतसां ॥ पर
लोकसुखेपि निःस्पृहाः परमानंदरसालसा अमी ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ वेरागीजीवने आज्ञवसांक्षणिकसुखआपे एवाजेविषय तेनिश्चययकीकांक्षपणहर्षकारीनथी, केमकेत्यागीप्राणीतोपरलोक जेस्वर्गादिकनांसुख तेनेविषेपण निःस्पृहीठे; तेतोमात्रमोक्षसुखनाजअजिदाषीठे ॥ १७ ॥

मदनमोहविवादमत्सर ज्वरबाधाविधुराः सुरा अपि ॥ विष
मिश्रितपायसान्नवत् सुखमेतेष्वपि नैति रम्यतां ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ गर्वअज्ञानविपादअने मत्सरतेरूपजावनी पीनायेंरहितएवाजे देवतातेहना जेविषयादिकसुख तेपणविषमिश्रितदुधपाकनाजोजेननीपरें मनोहरकारीनथी ॥ १८ ॥

रमणीविरहेण बन्धिना बहुवाष्पानिलदीपितेन यत् ॥ त्रिद
शैर्दिवि दुःखमाप्यते घटते तत्र कथं सुखस्थितिः ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ केमके स्त्रीनावियोगरूपअग्नि तेश्रांसुरूप वायरेकरी देदीप्यमानथयो एहवोजे शोकरूपअग्नि प्रगट्यो,तेथी स्वर्गनादेवतानेपण पीनायायठें, तेवारेंस्वर्गमांदेवतानेपणसुखनीस्थितिठे, एहवुं केमकहेवाय? ॥ १९ ॥

प्रथमानविमानसंपदां च्यवनस्यापि दिवोविचिंतनात् ॥
हृदयं न हि यद्विदीर्यते द्युसदां तत्कुलिशाणुनिर्मितं ॥२०॥

अर्थ ॥ जेने विमानसंपदामोटीठे. एवादेवतानेपण च्यवनवेष्टायेंजे दुःखप्रगटंठे, तेदुःखथीदेवतानुं श्रदयमात्रफाटतुंनथी. तेनुंकारणजे तेमनोहृदयतेवज्रनापरमाणुयेंकरी उत्पन्नकरेलुंठे. तेथीपणुकठणठे: माटेजफाटतुंनथी ॥ २०॥

विषयेषु रतिः शिवार्थिनां न गतिष्वस्ति किलाखिद्यान्वपि ॥

घननंदनचंदनार्थिनो गिरिभूमिष्वपरदुर्मेष्विव ॥ २१ ॥

अर्थ ॥ जेमनिषिद्ध नंदनवनना चंदननाविष्टेपनवादाने पर्वतनीभूमियें अथवा

धीजाप्रोद्वयवृद्धरतिथातीनथी, तेममोक्षार्थिने विषयउपर प्रीतिथतीनथी, तेमजस्तु
ध्व नथा अर्थप्रगुय समग्रगतिनेविषे पण प्रीतिथतीनथी ॥ २१ ॥

इति शुद्धमतिः स्थिरीकृता उपरवैराग्यरसस्य योगिनः ॥

स्वशुभेषु वितृष्णतावद्दं परवैराग्यमपि प्रवर्त्तते ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ परवित्तारी शुद्धबुद्धिस्थिरकरीने जेनेधीजावैराग्यनो गुणप्रगट्योठे, तेव
धोभीने आत्मगुणनेवपारे पवीवितृष्णाना आगमरूप परमवैराग्यप्रगटथाय ॥२२॥

विपुलविपुलाकचारण प्रवलाशीविषमुख्यलब्धयः ॥

न भद्राय विरक्तचेतसा मनुपंगोपनताः पलायवत् ॥ २३ ॥

अर्थ ॥ विपुललब्धि, पुलाकलब्धि, चारणलब्धि, गहोटीआशीविषलब्धि, प्रमुख
अनेक लब्धिभोजोपायपजे, तोपण तेवैरागीमुनीने अहंकारजाणीथायनही, मात्रएक
शुक्लेश्वरविना पलायना पुंजरूपतेमानेठे ॥ २३ ॥

कालोपातिशयोपि कोपि नो विबुधानां मदकृष्णमजः ॥ अ

भिकं न विदित्यगी यतो निजजावे समुदंचति स्वतः ॥२४॥

अर्थ ॥ पंडितते कीह गोटाअतिशयाविगुणना समृद्धंसहितहोय, तोपणमदकरेनही
आनंतेभीकीह अभिकतापाणनगणे, मात्रपोताना शुद्धस्वभावमांज आनंदपामे ॥ २४ ॥

इदमे न शिरोपि लुब्धता सदनुष्ठानमसंगमंगति ॥

पुरुषस्य हृदयेभिरभ्यते सहजानंदतरंगरांगता ॥२५॥

अर्थ ॥ पोतानाकृदयवेविषे अक्षेयत्वपरपण लुब्धतानथी, एकसद्व्यनुष्ठानरूप
सहेजानंदना कालोने मत्ततीअसंगानुष्ठानरूपपुरुषनी जेदशातेने वांठेठे; ५॥

इति वर्य भद्रायतिने दिव वैराग्यनि ॥ २६ ॥ उ

पर्याप्त वरितुयचके समुद ॥ यशःश्रियः

अर्थ ॥ वैराग्यविजानीपुरुषने पवीनु
जेवहरी तेहपेभरीने वरवानेइठेठे. इति

निर्ममस्यैव वैराग्यं स्ति ॥

ममतामत्यनर्थां ॥ २॥ नि ॥

यदि ॥ त्यागात्कंचुकमात्रस्य

अर्थ ॥ ममतागहितप्राणीनेज ॥ २॥

र्यदायकजे ममतातेनेतजवी ॥ १ ॥ जेमसर्पकांचली काढवाथी विषरहितथतोन्थी,
तेमजेनेममता जागेठे तेविषयने त्यागकरे, तोपण त्यागीथतोन्थी ॥ ४ ॥

कष्टेन हि गुणग्रामं प्रगुणीकुरुते मुनिः ॥ ममता राक्षसी सर्व
ज्वरयत्येकहृदया ॥ ३ ॥ जंतुकांतं पशूकृत्य जागविद्यौ
षधिबलात् ॥ उपायैर्बहुभिः पत्नी ममता क्रीमयत्यहो ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जेगुणसमूहनेमुनिराज घणाकष्टेकरीप्रगटकरेठे, तेने ममतारूपराक्षसी एक
कोलीयेंखाइजायठे ॥ ३ ॥ केवुंआश्चर्यठेके स्त्रियाराज्यनीपेरे ममतारूपस्त्री ते जीवरू
पजन्तारने पशुजेमर्कट तेरूपेंकरीने शीघ्रपणेअज्ञानरूप जडीबुटीनावलथकी घणेंप्र
कारेनचावीने रमाडेठे ॥ ४ ॥

एकः परज्वे याति जायते चैकएव हि ॥ ममतोद्वेकतः सर्वे सं
बंधं कल्पयत्यथ ॥ ५ ॥ व्याप्नोति महतींभूमिं वटवीजाद्य
था वटः ॥ तथैकममतावीजा त्प्रपंचस्यापि कल्पना ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ एकहुंचेतन परज्वेजायठे अनेएकहुंज आज्वेंआवेठे, पणममताने वश थ
इने रत्नादेवीनीपरें मिथ्यासगपण न्यातजातवगेरेनी कल्पनाकरेठे ॥ ५ ॥ जेम एक
वरुना वीजथकी घणीधरतीयें वडव्यापीनेविस्तारपामेठे, तेमएकममताना वीजथकी घ
णाप्रपंचनी कल्पनाउठेठे ॥ ६ ॥

माता पिता मे भ्राता मे जगिनी वद्वज्रा च मे ॥ पुत्राःसुता मे मि
त्राणि ज्ञातयः संस्तुताश्च मे ॥ ७ ॥ इत्येवं ममताव्याधिं वर्धमा
नं प्रतिक्षणं ॥ जनःशक्नोति नोठेत्तुं विना ज्ञानमहौषधं ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ मातापिता, चाइ, वेन, स्त्री, एसर्वमाहरांठे; पुत्र, पुत्री, मित्र, एपणमाहरांठे;
न्याति परिचित एमाहरांठे ॥ ७ ॥ एप्रकारेंममतारूपरोग दिवसेंदिवसें वधतोजायठे,
तेनेमटारुवाने कोइपणज्ञानरूप औषधविना समर्थथातोन्थी ॥ ८ ॥

ममत्वेनैव निःशंक मारंजादौ प्रवर्त्तते ॥ काळाकादसमुठायी
धनलोभेन धावति ॥ ९ ॥ स्वयं येषां च पोषाय खिद्यते ममता
वशः ॥ इहामुत्र च ते न स्यु स्त्राणाय शरणाय वा ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेमवेलाकवेलाउठीने विप्रवेमासासोनुं खेवानेगयो, तेनीपरेंएक ममतायेंक
रीनेनिःशंकपणे आरंजमांप्रवर्त्तेठे; ममणशेठपरें धननेलोभेकरीदोडेठे ॥ ९ ॥ परज्वमां
इहांनुंकुटुंब शरणआधारनथी, तोपणकुटुंबनेपोषवानी ममतामां खेदपामेठे ॥ १० ॥

बीजाकोशपणवृद्धैरतिथातीनथी, तेममोद्धारिने विषयउपर प्रीतिथतीनथी, तेमजमनु
ष्य तथा स्वर्गप्रमुख समग्रगतिनेविषे पण प्रीतिथतीनथी ॥ ११ ॥

इति शुद्धमतिः स्थिरीकृता ऽपरवैराग्यरसस्य योगिनः ॥

स्वगुणेषु वितृष्णतावहं परवैराग्यमपि प्रवर्त्तते ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ एमविचारी शुद्धबुद्धिस्थिरकरीने जेनेबीजावैराग्यनो गुणप्रगट्योठे, तेवा-
योगीने आत्मगुणनेवधारे एवीवितृक्षाना आगमरूप परमवैराग्यप्रगटथाय ॥१२॥

विपुलार्द्धिपुलाकचारण प्रबलाशीविषमुख्यलब्धयः ॥

न मदाय विरक्तचेतसा मनुषंगोपनताः पलाववत् ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ विपुललब्धि, पुलाकलब्धि, चारणलब्धि, महोटीआशीविषलब्धि, प्रमुख
अनेक लब्धिओजोपणउपजे, तोपण तेवैरागीमुनीने अहंकारजणीथायनही, मात्रएक
मुक्तिसुखविना पलावना पुंजरूपतेमानेठे ॥ १३ ॥

कलितातिशयोपि कोपि नो विबुधानां मदकृज्जुणव्रजः ॥ अ

धिकं न विदंत्यमी यतो निजज्ञावे समुदंचति स्वतः ॥१४॥

अर्थ ॥ पंडितते कोइ मोटाअतिशयादिगुणना समूहेंसहितहोय,तोपणमदकरेनही
अनेतेथीकांइ अधिकतापणनगणे, मात्रपोताना शुद्धस्वज्ञावमांज आनंदपामे ॥ १४ ॥

हृदये न शिवेपि लुब्धता सद्गुणानमसंगमंगति ॥

पुरुषस्य दशेयमिष्यते सहजानंदतरंगसंगता ॥१५॥

अर्थ ॥ पोतानाकृदयनेविषे मुक्तिसुखउपरपण लुब्धतानथी, एकसद्अनुष्ठानरूप
सहजानंदना कल्लोलने मलतीअसंगानुष्ठानरूपपुरुषनी जेदशातेने वांठेठे; पामेठे ॥१५॥

इति यस्य महामतिर्जवे दिह वैराग्यविलासचृन्मनः ॥ उ

पयंति वरितुमुच्चकै स्तमुदारप्रकृतिं यशःश्रियः ॥१६॥

अर्थ ॥ वैराग्यविलासीपुरुषने एवीबुद्धिउपजेठे; तेनेवाउदारप्रकृतिवालाने यशरूप-
जेवह्मी तेहर्पधरीने वरवानेइठेठे. इतिश्रीवैराग्य विषयाधिकारःसप्तमः समाप्तः ॥१६॥

निर्ममस्यैव वैराग्यं स्थिरत्वमवगाहते ॥ परित्यजेत्ततः प्राज्ञो

ममतामत्यनर्थदां ॥ १॥ विषयैः किं परित्यक्तैर्जागर्ति ममता

यदि ॥ त्यागात्कंचुकमात्रस्य जुजंगो नहि निर्विषः ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ममतारहितप्राणीनेज वैराग्यस्थीरपणेरहेठे, तेमाटे बुद्धिवंतप्राणीयें अन-

र्थदायकजे ममतातेनेतजवी ॥ १ ॥ जेमसर्पकांचली काढवाथी विपरदिनग्रंथी
तेमजेनेममता जागेठे तेविषयने त्यागकरे, तोपण त्यागीयतोनी ॥ ४ ॥

कष्टेन हि गुणग्रामं प्रगुणीकुरुते मुनिः ॥ ममता राक्षसी सर्वं
नश्यत्येकहेलया ॥ ३ ॥ जंतुकांतं पशुकृत्य जागविद्यो
षधिवलात् ॥ उपायैर्बहुभिः पत्नी ममता क्रीमयत्यहो ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जेगुणसमूहनेमुनिराज घणाकष्टेकरीप्रगटकरेठे, तेने ममतारूपराक्षसी एक
कोलीयेंखाइजायठे ॥ ३ ॥ केवुंआश्चर्यठेके स्त्रियाराज्यनीपेरे ममतारूपस्त्री ते जीव
पञ्चार्तने पशुजेमर्कट तेरूपेंकरीने शीघ्रपणेअज्ञानरूप जडीबुटीनावलयकी घोंट
कारेनचावीने रमाडेठे ॥ ४ ॥

एकः परन्त्रवे याति जायते चैकएव हि ॥ ममतोषेकतः सर्वे सं
बंधं कल्पयत्यथ ॥ ५ ॥ व्याप्नोति महतींभूमिं वटवीजाद्य
था वटः ॥ तथैकममताबीजा त्प्रपंचस्यापि कल्पना ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ एकलुंचेतन परन्त्रवेजायठे अनेएकलुंज आचर्वेंआवेठे, पणममताने वश व
इने रत्नादेवीनीपरें मिथ्यासगपण न्यातजातवगेरेनी कल्पनाकरेठे ॥ ५ ॥ जेम एक
वरुना बीजयकी घणीधरतीयें वडव्यापीनेविस्तारपामेठे; तेमएकममताना बीजयकी व
णाप्रपंचनी कल्पनाउठेठे ॥ ६ ॥

माता पिता मे भ्राता मे जगिनी वल्लभा च मे ॥ पुत्राः सुता मे मि
त्राणि ज्ञातयः संस्तुताश्च मे ॥ ७ ॥ इत्येवं ममताव्याधिं वर्धमा
नं प्रतिक्षणं ॥ जनः शक्नोति नोढेतुं विना ज्ञानमहौषधं ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ मातापिता, चाइ, वेन, स्त्री, एसर्वमाहरांठे; पुत्र, पुत्री, मित्र, एपणमाहरां
न्याति परिचित एमाहरांठे ॥ ७ ॥ एप्रकारेंममतारूपरोग दिवसेंदिवसें वधतोउठे
तेनेमटारुवाने कोइपणज्ञानरूप औषधविना समर्थथातोनी ॥ ८ ॥

ममत्वेनैव निःशंक मारंभादौ प्रवर्तते ॥ काळाकावसमुदायी
धनलोभेन धावति ॥ ९ ॥ स्वयं येषां च पोषाय स्थिते ममता
वशः ॥ इहामुत्र च ते न स्यु स्त्राणाय शरणाय वा ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेमवेलाकवेलाउठीने विप्रवेमासासोनुं
रीनेनिःशंकपणे आरंभमांप्रवर्तते; ममणशेठपरें
इहांतुंकुठुंव शरणआधारनी,

ना का
खवानी

મમત્વેન વદ્ધન્ લોકાન્ પુણ્ણાત્યેકોર્જિતર્થનેઃ ॥ સોઢા નગ્ક
હુઃખાનાં તીત્રાણામેક એવ તુ ॥૧૧॥મમતાંધોદિ યન્નાગ્નિ તત્પ
શ્યતિ ન પશ્યતિ ॥જાત્યંધસ્તુ યદસ્ત્યેત ક્ષેદ્દ ઇત્યનયોર્મદ્દાન્ ॥૧૭॥

અર્થ ॥ પોતેએકલો ધનમેલવીને મમત્વેંકરીને ઘણાલોકને પુષ્ટિકરેઠે, પણપરજનવમાં
આકરાંનારકીનાંદુઃખઆવશે, તેવારેંએકલોજનોગવશે. ॥૧૧॥જીવતોઆંધલોનશ્રી, પણ
મમતાયેંકરી નાસ્તિકપદાર્થને સ્વરૂંકરીમાનેઠે, તેહનેમિથ્યાદૃષ્ટિઅંધકહિયેં, કેમકે
તેનીચર્મચક્રુઠે, તોપણતેચક્રુયેંકરી આત્મિકઅર્થને નશ્રીદેસતો, માટેએનેદેસતો
પણઆંધલોજજાણવો;અનેજેજાતિઅંધતો ઠે પણજ્ઞાનીનેસંયોગેં આત્માર્થને જુએ ઠે, મા
ટેએવેપ્રકારના અંધમાં ઘણોઅંતરઠે ॥ ૧૨ ॥

પ્રાણાનિત્યતાધ્યાનાત્ પ્રેમભૂમ્ના તતોધિકાં ॥ પ્રાણાપદ્માં પ્રિ
યાં મત્વા મોદતે મમતાવશઃ ॥૧૩॥ કુંદાન્યસ્ત્રીની દશનાન્ મુખં
શ્લેષ્મગૃહં વિધાં ॥માંસગ્રંથી કુચો કુંજો દેમ્નો વેત્તિ મમત્વવાન્ ॥૧૪॥

અર્થ ॥ રાગદિશાયેંકરીને પ્રાણનેઅનિત્યમાને પણપ્રાણની લેનારીજેઘ્ની તેનેમમતાને
વશશ્યદ્ વદ્ધજજાણીને હર્ષપામેઠે ॥૧૩॥ તેઘ્નીનાદાંતયદ્યપિ હાડકાંનાઠે, તોપણતેને કું
દફુલની કલિનાજેવાજાણે, અનેશ્લેષ્મજેલાલ તેણેકરી જરેહું મુખહોય તે
નેચંદ્રતુલ્યવચાણેઠે, અનેસ્તનમાંસનાગંઠાઠે તેનેસોનાના કલશસમાન લેસેઠે, એ વાતો
સર્વમમત્વનેલીધે યાયઠે ॥ ૧૪ ॥

મનસ્યન્યદ્રચસ્યન્યત્ ક્રિયામન્યદેવ ચ ॥ યસ્યા સ્તામપિલો
લાક્ષીં સાધ્વીં વેત્તિ મમત્વવાન્ ॥૧૫॥યા રોપયત્યકાર્યેપિ રાગિ
ણાં પ્રાણસંશયે ॥હૃર્વૃત્તાં સ્ત્રીં મમત્વાંધ સ્તાં મુગ્ધામેવ મન્યતે ॥૧૬॥

અર્થ ॥ વલીતેઘ્નીકેવીઠે ? જેનામનમાંકોઈકહોય, અનેવચનમાં વલી વીજો કોઈક
હોય,અનેજોગતોવલી કોઈત્રીજાની સાથેજકરે, એવીઠે. તેનેવૈરાગીપુરુષકહેઠે, જેઘ્ની
થકી સર્વસચ્ચું. એટલેઘ્નીને સર્વથીજુંકીગણેઠે; પણજેપ્રાણીમમતાવંતઠે, તેતોએવીચંચલ
નેત્રવાલીઘ્નીને સતીમાનેઠે ॥ ૧૫ ॥ ઘ્નીપોતાનારાગી ઘણીનેમરણ થાય એવાંકામ
જલાવે, અનેતેપણ મમત્વેંઆંધલોપુરુષ તેકાર્યકુટાડ પીટાડનેકરે. વલી ઘ્નીવ્યજિચારણી
હોય,તોપણતેનેજોલીકરીમાને. તેઉપરએક દૃષ્ટાંતઠે. “લાલીકેતીવાપની અવલા સેલમસે
લ, જ્યાંથીલાવ્યોલાકમી ત્યાંનીત્યાંજડમેલ” ॥ ૧૬ ॥

चर्माढादितमांसास्थि विष्मूत्रपिठरीष्वपि ॥ वनितासु ममत्वं
य तन्ममत्वं विजृंभितं ॥ १७ ॥ लालयन्बालक नोते त्येवं ब्रुते
ममत्ववान् ॥ वेत्ति च श्लेष्मणा पूर्णा मंगुलीममृतांचितां ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेममत्वनी चेष्टाते धूललीला सरखीठे, तेनेवशथशरह्यो एवोजेपुरुषते
हाड,मांस,विष्टा,मूत्र,तथा चर्मथीमढेली हांरुलीजेवीस्त्रीउपरप्रेमकरेठे;ममत्वधरेठे ॥ १७ ॥
वलीममत्वेकरीने पोतानापुत्रनेरमाडे तेवखतेतेनेवापवापकरीकहे. अने तेवालकना
हाथनीआंगलीयो श्लेष्मथीजरीहोय तेनेअमृतसमानजाणे ॥ १८ ॥

पंकार्जमपि निःशंका सुतमंकान्न मुंचति ॥ तदमेध्येपि मेध्यत्वं जा
नात्यंवा ममत्वतः ॥ १९ ॥ मातापित्रादिसंवंधो नियतोपि म
मत्वतः ॥ दृढभूमि र्भ्रमवतां नैयत्येनावज्ञासते ॥ २० ॥

अर्थ ॥ मोह्यकी बालकनीमाता पोतानाबालकने कादवेंजस्योहोय, तोपणनिः
शंकपणे खोलामांथी मूकतीनथी; वलीविष्टायेंअशुचिहोय, तोपणतेबालकने तेनीमाता
मोहनावशथकी तेहनेपवित्रगणेठे ॥ १९ ॥ जेमधरती शाश्वतदृढे, पणधतुरानाफ-
लजककरनार प्राणीनेफेरआवेठे, त्यारेतेनेधरतीफरतीजणायठे तेममातापितादिकनो
संवंध संसारमां अनादिनो शाश्वतठे; पणमोहवडेमुजाणोप्राणी एमकहेठेजे, माताम-
रीगड; हवेकेमथशे ? शीरीतेंचालशे ? ॥ २० ॥

जिन्नाः प्रत्येकमात्मानो विजिन्नाः पुद्गला अपि ॥ शून्यसंसर्ग इ
त्येवं यः पश्यति स पश्यति ॥ २१ ॥ अहंताममते स्वत्वस्वीयत्वञ्च
महेतुके ॥ जेदज्ञानात्पदायेते रज्जुज्ञानादिवाहिजिः ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ तेमप्रत्येकेंजीवण जुदाजुदाठे, अनेतेकइगतिथीआव्या अनेकइगतियें
जशे ? तेमपुद्गलपणजुदाठे, तथाशरीरनो संगपणशून्यठे, एरीतेजेदेखेठे; तेनेदेखतो
जाणवो ॥ २१ ॥ जेमदोरडानुं ज्ञानथये सर्पनीजीति नाशपामेठे, तेमहुंअनेस्त्रीआदिक
माहरीठेएवो ममत्वथायठे, तेचमहेतुठे. तेचमजेद ज्ञाननजरेंजोवाथी नाशपामे ॥ २२ ॥

किमेतदिति जिज्ञासा तत्त्वजिज्ञानसंमुखी ॥ व्यासंगमेव नोवातु
र्दत्ते क ममतास्थितिः ॥ २३ ॥ प्रियार्थिनः प्रियाप्राप्तिं विना का
पि यथा रतिः ॥ न तथा तत्त्वजिज्ञासो स्तत्त्वप्राप्तिं विना कचित् ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ एसंतारनोसंवंधशुंठे ? एमआत्मतत्त्वने सन्मुख ओलखवानी इवाथइ. ए

ममत्वेन बहून् लोकान् पुष्पात्यैकोर्जिनर्धनेः ॥ गोंदा नरक
दुःखानां तीव्राणामेक एव तु ॥ ११ ॥ ममतां नो हि यज्ञाग्नि न तप
इति न पश्यति ॥ जात्यंधस्तु यदस्त्येत जेद इत्यनयोर्महान् ॥ १० ॥

अर्थ ॥ पोते एकलो धनमेलवीने ममत्वेकरीने पणालोकने पुष्टिकरे, पणपरनमा
आकरांनारकीनां दुःखआवशे, तेवारें एकलोज नोगवशे ॥ ११ ॥ जीवतो आंधलो नथी, पण
ममतायेंकरी नास्तिकपदार्थने खरेंकरीमानेठे, तेहने मिथ्यादृष्टिअंधकहियें, केमके
तेनीचर्मचहुठे, तोपण तेचहुयेंकरी आत्मिकअर्थने नथीदेखतो, माटेणनेदेखतो
पण आंधलोज जाणवो; अने जे जातिअंधतो ठे पण ज्ञानीने संयोगें आत्मारथने जुण ठे, मा
टेणवे प्रकारना अंधमां घणोअंतरठे ॥ १२ ॥

प्राणाऽनित्यताध्यानात् प्रेमभ्रूम्ना ततो धिकां ॥ प्राणापदां प्रि
यां मत्वा मोदते ममतावशः ॥ १३ ॥ कुंदान्यस्थीनि दशनान् मुखं
श्लेष्मगृहं विधं ॥ मांसग्रंथी कुचौ कुंजौ हेमो वेत्ति ममत्ववान् ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ रागदिशायेंकरीने प्राणने अनित्यमाने पण प्राणनी लेनारी जे स्त्री तेने ममताने
वशथइ वल्लजजाणीने हर्षपामेठे ॥ १३ ॥ ते स्त्रीनादांतयद्यपि हाडकांनाठे, तोपण तेने
दफुलनी कळिनाजेवाजाणे, अने श्लेष्मजेलाळ तेणेकरी जरेहुं मुखहोय ते
नेचंद्रतुल्यवखाणेठे, अने स्तनमांसनागंठाठे तेने सोनाना कलशसमान लेखेठे, ए वातो
सर्वममत्वने लीधे आयठे ॥ १४ ॥

मनस्यन्यद्गच्छस्यन्यत् क्रियामन्यदेव च ॥ यस्या स्तामपिलो
लाक्षीं साध्वीं वेत्ति ममत्ववान् ॥ १५ ॥ या रोपयत्यकार्येपि रागि
णां प्राणसंशये ॥ डुर्वृत्तां स्त्रीं ममत्वांध स्तां सुग्धामेव मन्यते ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ वलीते स्त्रीके वीठे ? जेना मनमांको इकहोय, अने वचनमां वली वीजो को इक
होय, अने जोगतो वली को इत्रीजानी साथे जकरे, एवीठे. तेने वेरागी पुरुषकहेठे, जे एस्त्री
थकी सर्वसखुं. एटले स्त्रीने सर्वथी जुंकी गणेठे; पण जे प्राणी ममतावंतठे, तेतो एवीचंचव
नेत्रवाली स्त्रीने सतीमानेठे ॥ १५ ॥ स्त्रीपोतानारागी धणीने मरण थाय एवांकाम
जलावे, अने तेपण ममत्वे आंधलो पुरुष ते कार्यकुटाइ पीटाइनेकरे. वली स्त्रीव्यजिचारणी
होय, तोपण तेने जोलीकरीमाने. तेउपर एक दृष्टांतठे. “लाक्षीके तीवापनी अवला खेलमखे
ल, ज्यांथी लाव्योलाकमी त्यांनी त्यांजश्मेल” ॥ १६ ॥

चर्माढादितमांसास्थि विष्मूत्रपिठरीष्वपि ॥ वनितासु ममत्वं
य तन्ममत्वं विजृंभितं ॥ १७ ॥ लालयन्बालक नोते त्येवं ब्रुते
ममत्ववान् ॥ वेत्ति च श्लेष्मणा पूर्णा मंगुलीममृतांचितां ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेममत्वनी चेष्टाते धूललीला सरखीठे, तेनेवशथशरह्यो एवोजेपुरुषते
हाड,मांस,विष्टा,मूत्र,तथा चर्मथीमढेली हांरुलीजेवीस्त्रीउपरप्रेमकरेठे;ममत्वधरेठे ॥ १७ ॥
वलीममत्वेकरीने पोतानापुत्रनेरमाडे तेवखतेतेनेवापवापकरीकहे. अने तेबालकना
हाथनीआंगलीयो श्लेष्मथीजरीहोय तेनेअमृतसमानजाणे ॥ १८ ॥

पंकार्जमपि निःशंका सुतमंकान्न मुंचति ॥ तदमेध्येपि मेध्यत्वं जा
नात्यंवा ममत्वतः ॥ १९ ॥ मातापित्रादिसंबंधो नियतोपि म
मत्वतः ॥ दृढभूमि र्भ्रमवतां नैयत्येनावजासते ॥ २० ॥

अर्थ ॥ मोह्यकी बालकनीमाता पोतानाबालकने कादवेंजस्योहोय, तोपणनिः
शंकपणे खोलामांथी मूकतीनथी; वलीविष्टायेंअशुचिहोय, तोपणतेबालकने तेनीमाता
मोहनावशथकी तेहनेपवित्रगणेठे ॥ १९ ॥ जेमधरती शाश्वतदृढे, पणधतुरानाफ-
लजककरनार प्राणीनेफेरआवेठे, त्यारेतेनेधरतीफरतीजणायठे तेममातापितादिकनो
संबंध संसारमां अनादिनो शाश्वतठे; पणमोहवडेमुजाणोप्राणी एमकहेठेजे, माताम-
रीगड; हवेकेमथशे ? शीरीतेंचालशे ? ॥ २० ॥

जिन्नाः प्रत्येकमात्मानो विजिन्नाः पुद्गला अपि ॥ शून्यसंसर्ग इ
त्येवं यः पश्यति स पश्यति ॥ २१ ॥ अहंताममते स्वत्वस्वीयत्वञ्च
महेतुके ॥ जेदज्ञानात्पदायेते रज्जुज्ञानादिवाहिजिः ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ तेमप्रत्येकेंजीवपण जुदाजुदाठे, अनेतेकइगतिथीआव्या अनेकइगतियें
जशे ? तेमपुद्गलपणजुदाठे, तथाशरीरनो संगपणशून्यठे, एरीतेजेदेखेठे; तेनेदेखतो
जाणवो ॥ २१ ॥ जेमदोरडानुं ज्ञानथये सर्पनीजीति नाशपामेठे, तेमहुंअनेस्त्रीआदिक
माहरीठेएवो ममत्वथायठे, तेचमहेतुठे. तेचमजेद ज्ञाननजरेंजोवाथी नाशपामे ॥ २२ ॥

किमेतदिति जिज्ञासा तत्त्वजिज्ञानसंमुखी ॥ व्यासंगमेव नोत्तातु
र्दत्ते क ममतास्थितिः ॥ २३ ॥ प्रियार्थिनः प्रियाप्राप्तिं विना का
पि यथा रतिः ॥ न तथा तत्त्वजिज्ञासो स्तत्त्वप्राप्तिं विना कचित् ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ एसंसारनोसंबंधशुंठे ? एमआत्मतत्त्वने सन्मुख ओलखवानी इगथइ. ए

મમત્વેન વહૂન્ લોકાન્ પુણ્ણાત્યેકોર્જિતર્ધનૈઃ ॥ સોઢા નરક
 ડુઃખાનાં તીવ્રાણામેક એવ તુ ॥૧૨॥ મમતાંધોદિ યન્નાસ્તિ તત્પ
 ણ્યતિ ન પશ્યતિ ॥ જાત્યંધસ્તુ યદસ્ત્યેત ક્ષેદ્ ઇત્યનયોર્મદાન્ ॥૧૩॥

અર્થ ॥ પોતે એકલો ધનમેલવીને મમત્વેંકરીને ઘણાલોકને પુષ્ટિકરેઠે, પણ પરજવમાં
 આકરાંનારકીનાં ડુઃખઆવશે, તેવારેં એકલો જ જોગવશે. ॥૧૨॥ જીવતો આંધલો નથી, પણ
 મમતાયેંકરી નાસ્તિકપદાર્થને સ્વરંકરીમાનેઠે, તેહને મિથ્યાદૃષ્ટિઅંધકહિયેં, કેમકે
 તેની ચર્મચક્રુઠે, તો પણ તે ચક્રુયેંકરી આત્મિક અર્થને નથી દેખતો, માટે એને દેખતો
 પણ આંધલો જાણવો; અને જે જાતિ અંધતો ઠે પણ જ્ઞાનીને સંયોગેં આત્માર્થને જુએ ઠે, મા
 ટે એવે પ્રકારના અંધમાં ઘણો અંતરઠે ॥ ૧૨ ॥

પ્રાણાઽનિત્યતાધ્યાનાત્ પ્રેમભૂમ્ના તતોધિકાં ॥ પ્રાણાપહાં પ્રિ
 યાં મત્વા મોદતે મમતાવશઃ ॥૧૩॥ કુંદાન્યસ્થીનિ દશનાન્ મુખં
 શ્લેષ્મગૃહં વિધાં ॥ માંસગ્રંથી કુચૌ કુંજૌ દેમ્નો વેત્તિ મમત્વવાન્ ॥૧૪॥

અર્થ ॥ રાગદિશાયેંકરીને પ્રાણને અનિત્યમાને પણ પ્રાણની લેનારી જે સ્ત્રી તેને મમતાને
 વશ થઈ વહૂ જ જાણીને હર્ષપામેઠે ॥૧૩॥ તે સ્ત્રીનાદાંતયથાપિ હાડકાંનાઠે, તો પણ તેને કું
 દફુલની કલિના જેવા જાણે, અને શ્લેષ્મજેલાલ તેણેકરી જરેહું મુખહોય તે
 ને ચંદ્રતુલ્યવખાણેઠે, અને સ્તનમાં સનાગંઠાઠે તેને સોનાના કલશસમાન લેખેઠે, એ વાતો
 સર્વ મમત્વને લીધે થાયઠે ॥ ૧૪ ॥

મનસ્યન્યદ્રચસ્યન્યત્ ક્રિયામન્યદેવ ચ ॥ યસ્યા સ્તામપિલો
 લાર્ક્ષીં સાધ્વીં વેત્તિ મમત્વવાન્ ॥૧૫॥ યા રોપયત્યકાર્યેપિ રાગિ
 ણાં પ્રાણસંશયે ॥ હૃદૃત્તાં સ્ત્રીં મમત્વાંધ સ્તાં મુગ્ધામેવ મન્યતે ॥૧૬॥

અર્થ ॥ વહીતે સ્ત્રી કેવીઠે ? જેનામનમાં કોઈક હોય, અને વચનમાં વહી વીજો કોઈક
 હોય, અને જોગતો વહી કોઈત્રીજાની સાથે જ કરે, એવીઠે. તેને વૈરાગી પુરુષ કહેઠે, જે સ્ત્રી
 થકી સર્વ સચું. એટલે સ્ત્રીને સર્વથી ઝુંઘી ગણેઠે; પણ જે પ્રાણી મમતાવંતઠે, તેતો એવી ચંચલ
 ને ત્રવાલી સ્ત્રીને સતીમાનેઠે ॥ ૧૫ ॥ સ્ત્રી પોતાના રાગી ધણીને મરણ થાય એવાં કામ
 જલાવે, અને તે પણ મમત્વેં આંધલો પુરુષ તે કાર્ય કુટાઈ પીટાઈ ને કરે. વહી સ્ત્રી વ્યજિચારણી
 હોય, તો પણ તેને જોલીકરીમાને. તે ઉપર એક દૃષ્ટાંતઠે. “લાલીકેતીબાપની અવલા સેલમસે
 લ, જ્યાંથી લાવ્યો લાકડી ત્યાંની ત્યાં જ મેલ” ॥ ૧૬ ॥

चर्माढादितमांसास्थि विष्मूत्रपिठरीष्वपि ॥ वनितासु ममत्वं
य तन्ममत्वं विजृम्भितं ॥ १७ ॥ लालयन्बालक नोते त्येवं ब्रुते
ममत्ववान् ॥ वेत्ति च श्लेष्मणा पूर्णा मंगुलीममृतांचितां ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेममत्वनी चेष्टाते धूललीला सरखीढे, तेनेवशयश्चरह्यो एवोजेपुरुषते
हाड,मांस,विष्टा,मूत्र,तथा चर्मथीमढेढी हांरुलीजेवीस्त्रीउपरप्रेमकरेढे;ममत्वधरेढे ॥ १७ ॥
वलीममत्वेकरीने पोतानापुत्रनेरमाडे तेवखतेतेनेवापवापकरीकहे. अने तेवालकना
हाथनीआंगलीयो श्लेष्मथीजरहीयो तेनेअमृतसमानजाणे ॥ १८ ॥

पंकार्जमपि निःशंका सुतमंकान्न मुंचति ॥ तदमेध्येपि मेध्यत्वं जा
नात्यंवा ममत्वतः ॥ १९ ॥ मातापित्रादिसंबंधो नियतोपि म
मत्वतः ॥ दृढभूमि र्भ्रमवतां नैयत्येनावज्ञासते ॥ २० ॥

अर्थ ॥ मोह्यकी बालकनीमाता पोतानाबालकने कादवेंजस्योहोय, तोपणनिः
शंकपणे खोलामांथी मूकतीनथी; वलीविष्टायेंअशुचिहोय, तोपणतेबालकने तेनीमाता
मोहनावशयकी तेहनेपवित्रगणेढे ॥ १९ ॥ जेमधरती शाश्वतदृढे, पणधतुरानाफ-
लजक्ककरनार प्राणीनेफेरआवेढे, त्यारेतेनेधरतीफरतीजणायढे तेममातापितादिकनो
संबंध संसारसां अनादिनो शाश्वतढे; पणमोहवडेमुजाणोप्राणी एमकहेढेजे, माताम-
रीगड; हवेकेमथशे ? शीरीतेंचालशे ? ॥ २० ॥

जिज्ञाः प्रत्येकमात्मानो विजिज्ञाः पुद्गला अपि ॥ शून्यसंसर्ग इ
त्येवं यः पश्यति स पश्यति ॥ २१ ॥ अहंताममते स्वत्वस्वीयत्वञ्च
महेतुके ॥ ज्ञेदज्ञानात्पलायेते रज्जुज्ञानादिवाहिनिः ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ तेमप्रत्येकेंजीवपण जुदाजुदाढे, अनेतेकइगतिथीआव्या अनेकइगतियें
जशे ? तेमपुद्गलपणजुदाढे, तथाशरीरनो संगपणशून्यढे, एरीतेजेदेखेढे; तेनेदेखतो
जाणवो ॥ २१ ॥ जेमदोरडानुं ज्ञानथये सर्पनीजीति नाशपामेढे, तेमहुंअनेस्त्रीआदिक
माहरीढेएवो ममत्वथायढे, तेभ्रमहेतुढे. तेभ्रमज्ञेद ज्ञाननजरेंजोवाथी नाशपामे ॥ २२ ॥

किमेतदिति जिज्ञासा तत्त्वजिज्ञानसंमुखी ॥ व्यासंगमेव नोवातु
र्दत्ते क ममतास्थितिः ॥ २३ ॥ प्रियार्थिनः प्रियाप्राप्तिं विना का
पि यथा रतिः ॥ न तथा तत्त्वजिज्ञासो स्तत्त्वप्राप्तिं विना क्वचित् ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ एसंसारनोसंबंधजुंढे ? एमआत्मतत्त्वने सन्मुख ओलखवानी इवाथइ. ए

टलेममता तरतनाशपामे. आत्मज्ञानीआगल ममताकिहाठेकाणेरहे? ॥ १३ ॥ जेमका मीपुरुष स्त्रीनोअर्थीथयो, तेस्त्रीपाम्याविना कोइपणठेकाणे रतिनपामे, तेमतत्त्वनोजाण पुरुषपण तत्त्वपाम्याविना क्यायेंरतिनपामे ॥ १४ ॥

अत एव हि जिज्ञासा विष्टंभ्रति ममत्वधीः ॥ विचित्राप्ति
नयाक्रांतः संक्रांत इव लक्ष्यते ॥१५॥ धृतो योगो न ममता
हता न समताऽऽदृता॥न च जिज्ञासितं तत्त्वं गतं जन्म निर
र्थकम् ॥ १६ ॥ जिज्ञासा च विवेकश्च ममतानाशकावुजौ ॥
अतस्ताज्यां निगृह्णीया देनामध्यात्मवैरिणीं ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ एकारणमाटे तत्त्वजाणवानी इह्यायेंकरी ममतानीबुद्धिजेणेदवावीठे, ते प्राणी विचित्रप्रकारनी नय, गम, जंग, रचनायें व्याप्योथको संसारना सर्वपदार्थ ने संभ्रांतजाणे, एटलेइंद्रजालवत्जाणे ॥ १५ ॥ जेणेजोगपणधर्योनही, अनेममता पण हणीनही, तथा समतापणआदरीनही, वलीशास्त्रजाणवानी इह्यापणनकरी, ते नोनरजन्मनिष्फलगयो, एमजाणवुं ॥ १६ ॥ एकजाणवानी इह्या अनेवीजोविवेक ए वेममताने नाशकरनाराठे. तेमाटेएवेहुथकी ममतानो निग्रहकरवो. कारणके ममता ते अध्यात्मनी दुश्मनठे ॥ १७ ॥ इतिममता त्यागाधिकारः अष्टमसमाप्तः ॥

त्यक्तायां ममतायां च समता प्रथते स्वतः ॥ स्फटिके गलितो
पाधौ यथा निर्मलतागुणः ॥१॥ प्रियाप्रियत्वयोर्यार्थे व्यवहार
स्य कल्पना निश्चयात्तव्युदासेन स्तैमित्ये समतोच्यते ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हवेसमता आववानो अधिकारकहेठे. जेमस्फटिकनेविषे उपाधिपणुंढले, तेवारें निर्मलतापणुंवधेठे, तेमजेवारें ममतानोत्यागथाय तेवारेंपोतानीमेलेज सम ताविस्तरे ॥ १ ॥ संसारनेविषेपोताने अर्थेकोइकामपने तेवारें एमंजाणेजेआमाह रो वहालोठे,अनेआदुश्मनठे,पणएसर्व व्यवहारकल्पनाठे; निश्चयथकीतो तेव्यवहार- नाशेकरी मध्यस्थपणुंपामे; तेवारेंज तेसमतावंत केहेवाय ॥ २ ॥

तेष्वेव द्विषतः पुंस स्तेष्वेवार्थेषु रज्यतः ॥ निश्चयात्किंचि दि
ष्टं वाऽनिष्टं वा नैव विद्यते॥३॥ एकस्य विषयोयः स्यात्स्वाप्तिप्रा
येन पुष्टितः ॥ अन्यस्य द्वेष्यतामेति स एव मतिभेदतः ॥४॥

अर्थ ॥ व्यवहारकल्पनावालोतो जेनेविषेद्वेषलावे तेनेजविषे पोतानांअर्थसाध नेकरि राजीथाय;पणजोनिश्चयथकीविचारे, तोएमांकांइ इष्टनथी, तेमअनिष्टपणनथी,

॥ ३ ॥ एकविषयजे एककार्यते ते एकजणने पोतानीरुचियेंपुष्टकारीते अनेवीजानेतेथीज
द्वेषउपजेते. एमतिकदपनानाजेदते, एमजाणवुं ॥ ४ ॥

विकल्पकल्पितं तस्मा द्रयमेतन्न तात्त्विकं ॥ विकल्पोपरमे
तस्य द्वित्वादिवहुपक्षयः ॥५॥ स्वप्रयोजनसंसिद्धिः स्वायत्ता
प्रासते यदा ॥ बहिरर्थेषु संकल्पसमुद्धानं तदा हतं ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ इष्टअनिष्ट ए विकल्पनीकदपनाथकीते; एवेनेजरागद्वेषजाणवा. पण एमांकांइ
तत्त्वनथी. जोमनथीविकल्पजाय, तोरागद्वेष एवेहुदूरथाय ॥५॥ पोताना प्रयोजननी-
सिद्धि जेवारेंपोताने स्वाधीनथाय, तेवारेंवाहारना अर्थसंकल्पनो उठावनाशपामे ॥६॥

लब्धे स्वप्नावे कंठस्थस्वर्णन्यायाद्भ्रमक्षये ॥ रागद्वेषानुप
स्थाने समता स्यादनाहता ॥७॥ जगज्जीवेषु नो प्रातिद्वैविध्यं
कर्मनिर्मितं ॥ यदा शुद्धनयस्थित्या तदा साम्यमनाहतं ॥८॥

अर्थ ॥ जेसकंठउपररहेलुं सुवर्ण साक्षात्देखायते, तेमस्वाप्नाविकगुण पामेथकेवि-
जाविकत्रमणादूरजाय, तेवारें रागद्वेषउठीदूरथाय अनेसमताविशेषेंवधे ॥ ७ ॥ जग-
त्ताजीवनेविषे कर्मनुंविचित्रपणुंते, माटेतेविजावपणुं सारुंनरतुंकेहेवानीरीतें जेवारेंन
जासे, तेवारेंशुद्धनयमां रह्योथको प्रवलसमतानेपामे ॥ ८ ॥

स्वगुणोच्योपि कौटस्था देकत्वाध्यवसायतः ॥ आत्मारामं म
नो यस्य तस्य साम्यमनुत्तरं ॥९॥ समतापरिपाके स्या द्विषय
ग्रहशून्यता ॥ यया विशदयोगानां वासीचंदनतुल्यता ॥१०॥

अर्थ ॥ पोतानागुणथकी पोतानोआत्मासाक्षीकरीने पोतानाएकशुद्धअध्यवसाय-
थकी आत्मानेविषे जेनुंमनरमेते, तेनीसमताअनुत्तरकहियें ॥ ९ ॥ एमजेनेपाकीसम-
ताथइ तेनुंविषयरूपघरसुनुंथयुं; एमजेमुनिनेनिर्मल समतायोगप्रगट्यो, तेमुनिनेवांस-
लेंकरी कोइतेदे अथवा चंदनेकरीकोइपूजेते वेहुतुल्यते. ॥ १० ॥

किं स्तुमः समतां साधौ या स्वार्थप्रगुणीकृता ॥ वैराणि नित्य
वैराणा मपि हंत्युपतस्थुषां ॥ ११ ॥ किं दंष्ट्रेण तपोन्निर्वायमैश्च
नियमैश्च किं ॥ एकैव समता सेव्या तरिः संसारवारिधौ ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ एवा साधुनीसमतानां शुवखाणकरियें ? जेणेपोतानाआत्मानी सिद्धिकर-
वाने समताआदरी, एह्वामुनिते समतारूपघरमारहेताथका आनवनातथा आगवा-

કઈકજવતેસર્વ જવનાવૈરજાવને ટાલીનાલેઠે, જેમનિત્યપાસેવસતાંથકા કુતરાઅને માં
જરીકેઽ વિલાલીતેમનાંવૈરપણ શમીજાયઠે, તેહનીપરેંજાણવું ॥ ૧૧ ॥ કપટીવેશધારણ
કરવાથીજુંથાય! તથાઘણીતપસ્યાયેંપણ જુંથાય! વલીમૌનધારી અતીતનીપેરેંદ્વિયદમ
નકીધેજુંથાય? અને વ્રતધારણકરેપણજુંથાય! માત્રએકસમતાજે સંસારરૂપસમુદ્ગતરવામ
નૌકાજેવીઠે, તેનુંજસેવનકરવુંતેહિજશ્રેષ્ઠઠે ॥ ૧૨ ॥

દૂરે સ્વર્ગસુખં મુક્તિપદવી સા દ્વીયસી ॥ મનઃસંનિહિતં દૃષ્ટં
સ્પષ્ટં તુ સમતાસુખં ॥ ૧૩ ॥ દશોઃ સ્મરવિષં શુષ્યેત્ ક્રોધતાપ
દયં વ્રજેત્ ॥ ઔષ્ધત્યમલનાશઃ સ્યાત્ શમતામૃતમજ્જનાત્ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ ॥ દેવલોકનાસુખતોદૂરઠે. વલીમોક્ષપદવીતેતોમોટીઠે, અનેજવસ્થિતિનેહાથઠે
તેવારે મનનીપાસે પ્રગટપણેદેખીયેં એવીસમતાનુંસુખતે જુંખોડુંઠે! ॥ ૧૩ ॥ સમતારૂ
અમૃતકુંડમાં સ્નાનકરવાનાપ્રજાવથી આંખથીકી કંદર્પરૂપદર્પનું વિપસોપાજાયઠે; ક્રો
ધરૂપતાપ નાશપામેંઠે; ઊઠ્ઠતાશ્રૂપી મેલ તેપણદૂરકરેઠે. ॥ ૧૪ ॥

જરામરણદાવાગ્નિજ્વાલિતે જવકાનને ॥ સુખાય સમતૈકૈ
વ પીયૂષઘનવૃષ્ટિવત્ ॥ ૧૫ ॥ આશ્રિત્ય સમતામેકા નિર્વૃતા
જરતાદયઃ ॥ નહિ કષ્ટ મનુષ્ઠાનમજૂતેષાં તુ કિંચન ॥ ૧૬ ॥

અર્થ ॥ જન્મ, જરા, મરણ, રૂપ દાવાનલેંકરીવલતુંએવું સંસારરૂપવનખંઠ તેમાંસમતા
જેસુખઠે, તેઅમૃતનાવરસાદસરખુંજાણવું ॥ ૧૫ ॥ ચિત્રશાલીમધ્યે એકજસમતાને અવ
લંબતા જરતરાજાઆદિ આઠપાટ કેવલપામિને સિદ્ધથયા, પણ તેમને કષ્ટક્રિયાકાંઈ
પણ કરવીપડીનહી, એહવીએસમતાઠે ॥ ૧૬ ॥

અર્ગલા નરકદ્વારે મોક્ષમાર્ગસ્ય દીપિકા ॥ સમતા ગુણરત્ના
નાં સંગ્રહે રોહણાવનિઃ ॥ ૧૭ ॥ મોહાઘાદિતનેત્રાણા માત્મરૂપમ
પશ્યતાં ॥ દિવ્યાંજનશલાકેવ સમતા દોષનાશકૃત્ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ ॥ વલીસમતા તેનરકનેવારણે જોગલજેવીઠે; અનેમોક્ષમાર્ગનીદીવિઠે; વલીગુણ
રૂપરત્નનો સંગ્રહકરવાને રોહણાચલપર્વતની ઝૂમિકાસરિખીઠે ॥ ૧૭ ॥ જેનાંનેત્ર મો-
હવનેઢંકાયાંઠે અનેજેપોતાનાસ્વરૂપને જોઈશકતાનથી, તેનેદિવ્યઅંજનઆંજવાને સમ-
તાતે શલાકારૂપઠે; અનેઅજ્ઞાનનાપરુલને ઠેદનારીઠે ॥ ૧૮ ॥

क्षणं चेतः समाकृष्य समता यदि सेव्यते ॥ स्यात्तदा सुखम
प्यस्य यद्भक्तुं नैव पार्यते ॥ १९ ॥ कुमारी न यथा वेत्ति सुखं दयित
जोगजं ॥ न जानाति तथा लोको योगिनां समतासुखं ॥ २० ॥

अर्थ ॥ जेप्राणी एकक्षणमात्र मननेखेचीने समतानेसेवे, तेप्राणीने एहवुंसुख
प्रगटे, जेहनोमुखेकहेताथकां पारआवेनही ॥ १९ ॥ जेमकुमारिका चरतारनासुखने
जाणतीनथी, तेम लोकोपणमुनिराजनी समतानासुखने जाणतानथी ॥ २० ॥

नतिस्तुत्यादिकाशंका शरस्तीव्रः स्वमर्ममृत् ॥ समतावर्मगुप्ता
नां नार्त्तिकृत्सोपि जायते ॥ २१ ॥ प्रचितान्यपि कर्माणि जन्मनां
कोटिकोटिभिः ॥ तमांसीव प्रज्ञा चानोः क्षिणोति समता क्षणात् ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ जेणेसमतानुं वखतरपेखुंठे, तेनेनमस्कार, स्तुति, पूजा, लाज, परद्रव्यनी
इष्टादिरूप जेपोतानाज मर्मनेलागनारा एहवाजेतीक्ष्णवाणो तेपीनाकरीशकतानथी.
॥ २१ ॥ जेमसूर्यकिरणप्रकाशथी अंधकारनाशपामेठे, तेमकोटिकोटि जवना प्राणीनां
निविरुसंचितजे पापकर्मठेते, समतावडे एकक्षणमांशाशपामेठे ॥ २२ ॥

अन्यलिङ्गादिसिद्धाना माधारः समतैवेहि ॥ रत्नत्रयफलप्राप्ते
यथा स्यान्नावजैनता ॥ २३ ॥ ज्ञानसाफल्यमेवैव नयस्थानाव
तारिणः ॥ चंदनं वह्निनेव स्यात् कुग्रहेणतु जस्म तत् ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ जेअन्यलिङ्गीसिद्धथया तेपण द्रव्यथी मोदाफलसाधनायका रत्नत्रयनाफ-
लनीप्राप्तिवडे नावथीजैनपणुंपाम्या; माटेतेअन्यलिङ्गीओनेपण समताते एकआधार-
भूतहति ॥ २३ ॥ जोनयस्थानके उतारीजोइयेंतो. एतमतानुंज्ञाननुंफलठे: नेजेमज्ञान-
वडेजवनाप शमेठे, तेमसमतारूपचंदनेकरी जवतापशमीजायठे: पणकुग्रहेके कदाप्र-
दअज्ञानरूप अश्विवेतो समतारूपचंदनवली जस्मथायठे ॥ २४ ॥

चारित्रपुरुषप्राणाः समताख्या गता यदि ॥ जनानुधायनावेश
स्तदा तन्मरणोत्सवः ॥ २५ ॥ मत्त्यज्य नमनामेकां स्याद्यत्कष्ट
मनुष्ठितं ॥ तदीप्सितकरं नैव बीजमुत्तमिदोपरे ॥ २६ ॥

अर्थ ॥ आसंताररूपनामनेविषे तदीप्सित करं नैव बीजमुत्तमिदोपरे ?
तेकहेठे: वेजेवारेंचारित्ररूपीपुरुष मरणपाम्यो. तेवारें नमनामेकांप्राप्तपण जनानुधाय;
पठी तेनाभुतवार्यनोउत्पन्न पापरपाताननुत्तक वगेने जगदानेजातिवेंकडोको दंडा-

कङ्कजवत्सर्वं जवनावैरजावने टाढीनाखेठे, जेमनित्यपासेवसतांथका कुतराअने मां
जरीके० त्रिलानीतेमनावैरपण शमीजायठे, तेहनीपरेंजाणवुं ॥ ११ ॥ कपटीवेशधारण
करवात्रीशुंथाय! तथाघणीतपस्यायेपण शुंथाय! वलीमौनधारी अतीतनीपेरें इंद्रियदम
नकीयेशुंथाय! अने व्रतधारणकरेपणशुंथाय! मात्रएकसमताजे संसाररूपसमुद्रतरवाम
नोकाजेवीठे. तेनुंजसेवनकरवुंतेहिजश्रेष्ठे ॥ १२ ॥

दूरे न्यर्गमुखं मुक्तिपदवी सा दवीयसी ॥ मनःसंनिहितं दृष्टं
न्यष्टं तु समनामुखं ॥ १३ ॥ दृशोः स्मरविपं शुष्येत् क्रोधताप
ज्यं व्रजेन ॥ पौकृत्यमज्जनाशः स्यात् शमतामृतमज्जनात् ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ देवतांरनामुखगोहृष्टं. वलीमोक्षपदवीतेतोमोटीठे, अनेजवस्थितिनेहाथठे
मनोमे मजनीसमे समदणोर्दगीपें पगीगमतानुंमुखते शुंखोदुंठे ॥ १३ ॥ समतारूप
ज्यमनसमसमताप्रजापती आंगणकी कंदर्परूपदर्पनुं विषरोषाइजायठे; क्रो
धज्यमनसमसमताप्रजापती मेदा तैपणदूरकरेठे. ॥ १४ ॥

समनागताभिज्याप्रिये नवकानने ॥ गुणाय समतैके
तं पदपवनवद्विवन ॥ १५ ॥ आश्रित्य समतामेका निर्दृता
जगतादयः । नहि कष्ट मनुष्ठानमनृतेषां तु किंचन ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ समसमताप्रजापती दारातवैकरीवलतुंगुं, गुंणारूपवनपंस तेसांगमतानुं
तेनुंठे. तेअनुनसमसमताप्रजापती ॥ १५ ॥ चित्रजाहीमध्ये एकजगमताने आ
हंजना समसमताप्रजापती आनुपाद केवलपामिने गिरुथया, पण तेमने कष्टक्रियाकां
रूप जगई पद, नई. एकद्वीपसमताठे ॥ १६ ॥

वर्णहो नमोऽहो मोक्षमार्गस्य दीपिका ॥ समता गुणरत्ना
नं मेष्टे मेदाभवति ॥ १७ ॥ मोक्षद्वान्निर्द्वानेव्राणा मात्मरूपम
ममनं । दिव्यं जगत्सर्वमेव समता दीपनाजकृत ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ वर्णममन तेनमननेव्राणे. मोक्षद्वान्निर्द्वानेअनेमोक्षमार्गनीदीपिने; वसीपु
रुतरने मेष्टममनने मेष्टममननेवर्णनी. दीपिकाप्रदीपिने ॥ १७ ॥ जेनांनेत्र मं
द्वान्निर्द्वाने अनेनेनेममननेने मेष्टममनने. तेनेदिव्यजगत्सर्वमेव सम
ताने मेष्टममनने अनेमेष्टममननेने मेष्टममनने ॥ १८ ॥

क्षणं चेतः समाकृष्य समता यदि सेव्यते ॥ स्यात्तदा सुखम
प्यस्य यद्रक्तुं नैव पार्यते ॥ १९ ॥ कुमारी न यथा वेत्ति सुखं दयित
भोगजं ॥ न जानाति तथा लोको योगिनां समतासुखं ॥ २० ॥

अर्थ ॥ जेप्राणी एकक्षणमात्र मननेखेचीने समतानेसेवे, तेप्राणीने एहवुंसुख
प्रगटे, जेहनोमुखेकहेताथकां पारश्चावेनही ॥ १९ ॥ जेमकुमारिका जरतारनासुखने
जाणतीनथी, तेम लोकोपणमुनिराजनी समतानासुखने जाणतानथी ॥ २० ॥

नतिस्तुत्यादिकाशंका शरस्तीव्रः स्वमर्ममृत् ॥ समतावर्मगुप्ता
नां नार्त्तिकृत्सोपि जायते ॥ २१ ॥ प्रचितान्यपि कर्माणि जन्मनां
कोटिकोटिभिः ॥ तमांसीव प्रज्ञा जानोः क्षिणोति समता क्षणात् ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ जेणेसमतानुं वख्तरपेखुंटे, तेनेनमस्कार, स्तुति, पूजा, लाज, परद्रव्यनी
इष्टादिरूप जेपोतानाज मर्मनेलागनारा एहवाजेतीक्षणवाणो तेपीनाकरीशकतानथी.
॥ २१ ॥ जेमसूर्यकिरणप्रकाशथी अंधकारनाशपामेठे, तेमकोटिकोटि जवना प्राणीनां
निविमसंचितजे पापकर्मठेते, समतावडे एकक्षणमांनाशपामेठे ॥ २२ ॥

अन्यलिङ्गादिसिद्धाना माधारः समतैवेहि ॥ रत्नत्रयफलप्राप्ते
र्यथा स्याज्जावजैनता ॥ २३ ॥ ज्ञानसाफव्यमेपैव नयस्थानाव
तारिणः ॥ चंदनं वह्निनेव स्यात् कुग्रहेणतु जस्म तत् ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ जेअन्यलिङ्गीसिद्धथया तेपण ड्रव्यथी मोक्षफलसाधनाथका रत्नत्रयनाफ-
लनीप्राप्तिवडे जावथीजैनपणुंपाम्या; माटेतेअन्यलिङ्गीथोनेपण समताने एकआधार-
भूतहति ॥ २३ ॥ जोनयस्थानके उतारीजोइयेंतो. एतमतानुज्ञाननुंफलठे; नेजेमज्ञान-
वडेजवनाप शमेठे. तेमसमतारूपचंदनेकरी जवनापगमीजायठे; पण कुग्रहेके० कदाग्र-
हअज्ञानरूप अग्निवरेतो समतारूपचंदनवली जस्मघायठे ॥ २४ ॥

चारित्रपुरुषप्राणाः समताख्या गता यदि ॥ जनानुधावनायेन
स्तदा तन्मरणोत्सवः ॥ २५ ॥ संत्यज्य नमनामेकां न्यायकृष्ट
मनुष्ठितं ॥ तदीप्सितकरं नैव बीजमुत्तमिदोषे ॥ २६ ॥

अर्थ ॥ आसंताररूपगामनेविषे सर्वलोक प्रयविश्रयकरता दोनदोनकरंठे. नेशुंठे ?
तेपळेठे: केजेवारेंचारित्ररूपीपुरुष मरणपान्वो. तेवने समतारपीप्रापण जताय्या;
पढी तेनामुत्तकार्पनोडत्सद पापपणाखानमृतक दोने शब्दानेचारित्र्येदोनों दोन-

दोडकरेठे एमसमजवुं ॥ २५ ॥ जेमउखरक्षेत्रमां वीजवाव्युं तेकष्टेफलेनर्ही, तेमएक
समतानेठोडी जेप्राणीकष्टक्रियाकरेठे, तेनेरुहुंफल आगलमलनुंनथी ॥ २६ ॥

उपायः समतैवेका मुक्तेरन्यः क्रियाजरः ॥ तत्तत्पुरुषज्जेदेन तस्या
एव प्रसिद्धये ॥ २७ ॥ दिङ्मात्रदर्शने शास्त्रव्यापारः स्यान्न
दूरगः ॥ अस्याः स्वानुजवः पारं सामर्थ्याख्योवगाढते ॥ २८ ॥

अर्थ ॥ मुक्तिनोउपायतो एकसमताठे;वाकीक्रियाकष्ट सर्वेश्चांवरठे; तेपुरुषने जेदे-
करी एटलेतपजप सर्वसमतानी प्रसिद्धिठे;पुरुषज्जेदते गृहस्थ अने मुनिने शीक्षेठे; ए-
टले क्रियाकरवामां गृहस्थ तथा मुनिनो व्यवहारजुदोठे, पणतेवेउनीक्रिया समतायें
वखाणवी, एवीशास्त्रनीआज्ञाठे ॥२९॥ शास्त्रनाउपदेशतो जेमकोइआंगदीवडे मार्गव-
तावे, पणपोतेकांइसार्थेआवेनही; तेमदिशिमात्रने वतावेएवाठे, पण जेशास्त्रसांचदीने
पोतानाअनुजवमांलावी पोतानेसामर्थ्येकरी पंथअवगाहे,तेजजवाटवीनोपारपामे ॥२९॥

परस्मात् परमेषा यन्निगूढं तत्त्वमात्मनः ॥

तद्ध्यात्मप्रसादेन कार्योस्यामेव निर्जरः ॥३०॥

अर्थ ॥ परपुङ्गवादिक वस्तुतेआत्मानानथी, अने देखवार्थी आआत्मापरमपवि-
त्रठे; आत्मानेविपेआत्मतत्त्व गुप्तठे. माटेअध्यात्मने प्रसादेकरी समतानेविपेहर्षउज्वा-
सकरवो ॥ ३० ॥ इतिसमताधिकारः नवमःसमाप्तः ॥

परिशुद्धमनुष्ठानं जायते समतान्वयात् ॥ कतकक्षोदसंक्रां
तेः कलुषं सलिलं यथा ॥१॥ विषं गरलाऽननुष्ठानं तथेतुर
मृतं परं ॥ गुरुसेवाद्यनुष्ठान मिति पंचविधं जगुः ॥ २ ॥

अर्थ ॥ जेम कतकफलना चूर्णनेयोगें मोहलुंपाणिनिर्मलथाय, तेम समतानायोगथी
शुद्धअनुष्ठानप्रगटथायठे ॥ १ ॥ विषानुष्ठान, गरलानुष्ठान, अनानुष्ठान, तथेतुर-
नुष्ठान ने अमृतानुष्ठान एपांचअनुष्ठान गुरुसेवादिक करणीमांकल्यांठे ॥ २ ॥

आहारोपधिपूजार्द्धि प्रभृत्याशंसया कृतं ॥ शीघ्रं सच्चित्तहं
तत्त्वा द्विषानुष्ठानमुच्यते ॥३॥स्थावरं जंगमं चापि तत्क्षणं
जद्धितं विषं ॥ यथा हंति तथेदं सच्चित्तमैहिकजोगतः ॥४॥

अर्थ ॥ मिष्टान्नजोजननीलालचें, वस्त्रनीलालचें, पूजानीलालचें, दोलतनीइठायें,
जेतप जप कष्टक्रियाकरे, तोक्रियापोताना शुजचित्तनीहणनारीठे. एनुंनाम विषअनुष्ठा-

नजाणवुं ॥३॥ स्थावरविषते सोमलजाणवुं, अनेजंगमविषसर्पादिकनुंजाणवुं; एवेउमां-
थी एकविषखाधाथी तरतमरेठे, तेमजोगाजिलाषेंक्रियाकरवी तेशुजचित्तनेहणेठे ॥४॥

दिव्यजोगाजिलाषेण कालांतरपरिहयात् ॥ स्वादिष्टफल
संपूर्तेर्गरानुष्ठानमुच्यते ॥५॥ यथा कुडव्यसंयोगजनितं ग
रसंज्ञितं ॥ विषं कालांतरे हंति तथेदमपि तत्त्वतः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेदेवेंद्रादिकना सुखपरजवें पामवानीइछाकरीनेतपस्याकरेतेप्राणीकालां
तरें नरकगतिपामे. कष्टकरीने अणदीठांफलनीवांठाकरे तेनेगरलानुष्ठानकेहेवुं ॥ ५ ॥
जेमवंगडीचूर्णप्रमुखनिर्वलद्रव्यने संयोगेंप्रगटथतुंविष तेगरलनामाविषकहियें, ते घणा
दिवस कष्टपमाडीमारेठे, तेमएणतत्त्वथी नर्कफलनीप्राप्तिकरेठे ॥ ६ ॥

निषेधध्यानयोरेव विचित्रानर्थदायिनोः ॥ सर्वत्रैवानिदान
त्वं जिनेजैः प्रतिपादितं ॥ ७ ॥ प्रणिधानाद्यज्ञावेन कर्मा
नध्यवसायिनः॥ समूर्धिमप्रवृत्त्याजमननुष्ठानमुच्यते ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ अनेकप्रकारें महाअनर्थउपजावे एवांपूर्वोक्तवेअनुष्ठाननो निषेधकरवाने
समस्ततीर्थकरें नियाणुंवर्जवानुंकळुंठे ॥ ७ ॥ प्रणिधानादिकनेअज्ञावें कर्मजेक्रियातेमां
अध्यवसायरहितके० शून्यपणेंसमूर्धिमनीपरें शून्यमननी प्रवृत्तियें अथवा देखादेखी-
यें जे क्रियाकरे तेअन्योन्यानुष्ठानकहियें ॥ ८ ॥

उधसंज्ञात्र सामान्यं ज्ञानरूपानिवंधनं ॥ लोकसंज्ञा च नि
र्दोषसूत्रमार्गानिपेक्षणी ॥ ९ ॥ न लोकं नापि सूत्रं नो गुरु
वाचमपेक्षते॥अनध्यवसितं किंचित्कुरुते चोधसंज्ञया ॥१०॥

अर्थ ॥ इहांसामान्यप्रकारें ज्ञानरूपनुंकारणनगवेपे, तेउधसंज्ञा प्रवादरूपकहियें.
तेथी निर्दोषसूत्रनामार्गनीअपेक्षाविना लोकदेखादेखीयें क्रियाकरे अथवा उपयोग
शून्यथकाजेक्रियाकरे, तेअन्योन्यानुष्ठानठे॥९॥ एटलेलोकनीरीनविना अने सूत्रनी तथा
गुरुनावचननीअपेक्षाविना उपयोगशून्यपणें जेकांश्करवुं तेनुंनाम उधसंज्ञाठे ॥ १० ॥

शुद्धस्यान्वेषणे तीर्थोद्देशः स्यादिति वादिनां ॥ लोकाचागदर
अश्वा लोकसंज्ञेति गीयते ॥ ११ ॥ शिक्षिनादिपदोपेतमप्या
वश्यकमुच्यते॥द्रव्यतो जावनिर्मुक्तमशुद्धस्य तु का कथा ॥१२॥

अर्थ ॥ जोअत्यंतशुद्धमार्ग खोलवाजइयें. तो तीर्थनोउद्देश्याय. मांदेलोकना आ-
चारउपरआदर धरूनकरवी. जेमचाजेतेम चालवादीजे. एदवांवचनदोखना जेदोकि

आचारेंप्रवर्त्तं तेनुं नाम लोकसंज्ञाते ॥११॥ अने शिक्काग्रहण, आसेवन, तथा पद संप-
दायें सहित जावशून्यपणेजे आवश्यककरे तेपण अव्यवश्यक कचुंते, तोजे अशु-
द्धज करतेनी तोशीवातकहियें ? ॥ १२ ॥

तीर्थोत्तेदप्रिया हंता विशुद्धस्यैव चादरे ॥ सूत्रक्रियाविलोपः
स्याज्जतानुगतिकत्वतः ॥१३॥ धर्मोद्यतेन कर्त्तव्यं कृतं बहुजि-
रेव चेत् ॥ तदा मिथ्यादृशां धर्मो न त्याज्यः स्यात्कदाचन ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जे तीर्थनो उधेदथाय, तेनाजयथी अशुद्धक्रियाने विपे गाडरीयाप्रवाहनी पें-
गतानुगतिकपणें आदरकरतां कांश्परमार्थ जाणेनही; अने ज्ञानक्रियानो नाशकरे ॥१३॥
जे धर्मना अर्थीय अने एमकहे शो केजे घणाजन करे ते आपणेपण करवुं; तो मिथ्यात्वध-
र्मनापण घणासेवनारते, माटे तेपण कोइकाळेठंडाशेनही; एमठळुं ॥ १४ ॥

तस्माज्जतानुगत्या यत् क्रियते सूत्रवर्जितं ॥ उधतो लोकतो
वा तदननुष्ठानमेव हि ॥१५॥ अकामनिर्जराकत्वं कायक्लेशा
दिहोदितं ॥ सकामनिर्जरा तु स्यात्सोपयोगप्रवृत्तितः ॥१६॥

अर्थ ॥ माटे सूत्रनी शैलीरहितपणे गतानुगतिकपणे उधसंज्ञायें अथवा लोकसंज्ञायें
जे करवुं तेने अन्योन्यानुष्ठानके हेवुं ॥१५॥ जे अज्ञानपणे कायक्लेशकरे, तेने अकामनिर्ज-
राकहेवी, अने उपयोगसहित ज्ञानक्रियाकरवी तेनुं नाम सकामनिर्जराते ॥ १६ ॥

सदनुष्ठानरागेण तद्धेतुर्मार्गगामिनां ॥ एतच्च चरमावर्त्तं नो
भोगादेर्विना भवेत् ॥ १७ ॥ धर्मयौवनकालोयं भववाल्द
शापरा ॥ अत्र स्यात्सक्रियारागो न्यत्र चासत्क्रियादरः ॥१८॥

अर्थ ॥ मार्गानुसारी पुरुष शुद्धक्रियानुष्ठानने रागे करी जेकरे ते तद्धेतुअनुष्ठानके हे
वाय. तेजे वारें ठेवुं पुजलपरावर्त्तरहे, ते वारें जे क्रियाकरे ते अनउपयोगेन करे, माटे एअनु-
ष्ठानपण ते वारें जहोय ॥१७॥ ठेवे पुजलपरावर्त्तें जे वारें तद्धेतुअनुष्ठानप्रगटे, ते वारें एधर्मनो
यौवनकाल प्रगट्यो; अने संसारमांवाळ दिशाहति, तेमटिगइ; एमजाणवुं. एअनुष्ठानेशुद्ध
क्रियानो रागउपजेवे, अने पूर्वनात्रणअनुष्ठानेशुद्धक्रियानो आदरउपजेवे ॥ १८ ॥

भोगरागाद् यथा यूनो वालक्रीमाऽखिला ह्रिये ॥ धर्मयूनस्त
था धर्म रागेणासक्रियाह्रिये ॥ १९ ॥ चतुर्थं चरमावर्त्तं तस्मा
धर्मानुरागतः ॥ अनुष्ठानं विनिर्दिष्टं बीजादिकमसंगत ॥२०॥

अर्थ ॥ जेमयुवान्पुरुष जोगनोविलासी आयठे, नेवालक्रीडाथी लजवायठे; तेम धर्मयौवन कालवंतपुरुष धर्मनारागेंकरी शुद्धक्रियाथी लजवायठे ॥ १९ ॥ तेमाटे तेधर्मनाश्रनुरागथी चरमपुद्गलपरावर्त्तेजवली तळेतुनामेंचोथुंश्रनुष्ठानकळुंठे, पणवी जादिकजेसमकित तेतो असंगके० अप्राप्तठे ॥ २० ॥

बीजं चेह जनान् दृष्ट्वा शुद्धानुष्ठानकारिणः ॥ बहुमानप्रशंसा-
ज्यां चिकीर्षा शुद्ध्यगोचरा ॥ २१ ॥ तस्या एवानुबंधश्चाकलंकः
कीर्त्यतेऽकुरः॥तद्धेतुन्वेषणाचित्रा स्कंधकम्पा च वार्यतां॥२२॥

अर्थ ॥ इहांसमकीतरूपबीज तो तेवारेंथाय, केजेवारें शुद्धक्रियाकरतांप्राणीने देखीने बहुमानप्रशंसाकरे, अनेआगमविधिरागेंपोतेपण झानेशुद्धविधिगोचरहोय. तेवारेंसम-
कितउपजेठे ॥ २१ ॥ एतळेतुश्रनुष्ठाननोश्रनुबंधजे शुद्धप्रणमनते कलंकरहितअंकुर-
कहिये, अने तळेतुश्रनुष्ठाननी खोलकरवी तेनानाप्रकारनो स्कंधकहियें ॥ २२ ॥

प्रवृत्तिस्तेषु चित्रा च पत्रादिसदृशी मता ॥ पुष्पं च गुरुर्यो
गादि हेतुसंपत्तिलक्षणं ॥ २३ ॥ जावधर्मस्य संपत्तिर्या च
सदेशनादिना॥फलं तदत्र विज्ञेयं नियमान्मोक्षसाधकं ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ तेमध्येप्रवर्त्तवुंतेरूप विचित्रप्रकारनापानडा जाणवां, अने सजुरुना योगवडे
स्वर्गमांसुखसंपदापामवी तेरूप फुलजाणवां ॥ २३ ॥ जेवारेंगुरुपासे देशनासांजलीने
जावधर्मरूप संपदापामे तेफलकहियें; तेफलमोक्षसाधनरूपठे, एमजाणवुं ॥ २४ ॥

सहजो जावधर्मो हि शुद्धचंदनगंधवत् ॥ एतज्जर्मनुष्ठा
नममृतं संप्रचक्ष्यते॥२५॥जैनीमाझां पुरस्कृत्य प्रवृत्तं चि
त्तशुद्धितः ॥ संवेगगर्जमत्यंतममृतं तद्विदो विदुः ॥ २६ ॥

अर्थ ॥ सहजस्वाजाविकजे जावधर्मठे, तेतोचंदननी सुगंधसमानठे. तेसहितजेश्रनु-
ष्ठान क्रियाकरवी तेनुंताम अमृतानुष्ठानठे ॥ २५ ॥ प्रजुनीआज्ञावके मनशुद्धियेंप्रवर्त्ते
अनेअत्यंतपणे संवेगगुणेंसहितहोय तेनेगणधरादिक अमृतानुष्ठानकहेठे ॥ २६ ॥

शास्त्रार्थालोचनं सम्यक् प्रणिधानं च कर्मणि ॥ कादाद्यंगा
विपर्यासोमृतानुष्ठानलक्षणं ॥२७॥अयं हि सदनुष्ठानं त्रयम
त्रासदेवच ॥ तत्रापि चरमं श्रेष्ठं मोक्षोपविषनाशनात् ॥२८॥

अर्थ ॥ जखीरीतेंशास्त्रना अर्थविचारें, क्रियामध्येवीर्यउद्भासथरे, . . .

दोपनगणे, अथवाजेकावेजें उचित क्रियाहोयतेक्रियाकरे, एलक्षणश्मृतानुष्ठाननांजा-
णवां ॥ १७ ॥ एपांचअनुष्ठानमांठेलां वेअनुष्ठानतेरुमांठे अनेप्रथमनांत्रण अनुष्ठान ते
रुमांनथी, तेमांपणसर्वथा श्रेष्ठतोश्मृतानुष्ठान जाणवुं. केमके मोहके० अज्ञानतेहं
आकरंजेविषतेएअनुष्ठान वडेनाशपामेठे ॥ १८ ॥

आदरः करणे प्रीतिरविग्रसंपदागमः ॥ जिज्ञासा तज्ज्ञसे
वा च सदानुष्ठानलक्षणं ॥१९॥ जेदैर्जिज्ञं जवेदिवा प्रवृत्ति-
स्थिरसिद्धिः॥चतुर्विधमिदं मोक्षयोजनाद्योगसंज्ञितं॥३०॥

अर्थ ॥ क्रियायेंआदरकरतांरागधरे तथाआगमने अतिमोटीसंपदानुमाने, वर्त्ती
जाणवानीइवाकरे, जाणनोसंगकरे, एशुद्धक्रियानांलक्षणवे ॥१९॥ तेनापण जुदाजुदा
जेदवे१इवा२प्रवृत्ति३स्थिरता४सिद्धियोग. एचारयोगमोक्षनेजोडे. माटेयोगकहियें॥३०॥

इवा तद्वत्कथाप्रीतिर्युक्ता विपरिणामिनी ॥ प्रवृत्तिः पालनं
सम्यक् सर्वत्रोपशमन्वितं ॥ ३१ ॥ सत्क्षयोपशमोत्कर्षाद
तिचारादिचिंतया ॥ रदितं तु स्थिरं सिद्धिः परेषामर्थसाधकं॥३२॥

अर्थ ॥ जेगुरुनोउपदेशसांजली गुरुउपर अनेकथाउपर परमप्रीतिधरे; गुणपरिणमे
तेनेपहेलो इवायोगकहियें. पठीगुरुनाकह्या प्रमाणेसमतायें सहितव्रतपाले, क्रियायें
सहितप्रवर्त्ते, तेवीजोप्रवृत्तियोगकहियें ॥ ३१ ॥ जेरुडाक्षयोपशमना उत्कर्षथी अति
चारनलगावे अने मनस्थिरपणेप्रवर्त्ते एत्रीजोस्थिरयोगकह्यो, अनेनिरतिचारशुद्ध क्रि-
यामांवीजा प्राणीनेजेववीने तेनोपणअर्थसधावे, तेचोथो सिद्धियोग जाणवो ॥ ३२ ॥

जेदा इमे विचित्राः स्युः क्षयोपशमजेदतः ॥ श्रद्धाप्रीत्यादियो
गेन ज्ञानां मार्गगामिनां ॥३३॥ अनुकंपा च निर्वेदः संवेगः
प्रशमस्तथा ॥ एतेषामनुज्ञावाः स्युरिवादीनां यथाक्रमं ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ एइवादिकयोगनावली विचित्रजेदवे, ते क्षयोपशमज्ञावना जेदथीठे. ते
प्रीतिप्रमुखयोगेंकरीने मुक्तिमार्गपामनार ज्ञानजीवने होय ॥ ३३ ॥ १ करुणा
२ ॥ ३ संवेग ४ उपशम एअनुक्रमे इवादिकनाचारप्रकारवे ॥ ३४ ॥

कायोत्सर्गादिसूत्राणां श्रद्धामेधादिज्ञावतः ॥ इवाद्योग
साफल्यं देशसर्वत्रतस्पृशां ॥३५॥गुमुखंमादिमाधुर्यजेद
वन् पुरुषांतरे॥जेदेपीवादिज्ञावानां दोषो नार्थान्वयादिह ॥३६॥

अर्थ ॥ कायोत्सर्गादिक आवश्यकसूत्रनुं श्रद्धापणुंजोत्तावथीथाय, तोश्रावक त यासाधुने इष्टादिकयोग सफलथाय ॥ ३५ ॥ कोइनेगोलमीठोलागेठेश्रने कोइनेखां डमीठीलागेठे. एरीतेंमीठाशनास्वादमां जेमजिन्नताठे. तेमजपुरुषोनी प्रकृतिजिन्नजिन्न माटे इष्टादिकयोगनाजेत्ताव तेनापणजेदठे; तोपणतेमांकांइ दूषणनथी, केमके जे मशर्करादिकनीमीठाश जुदीजुदीठे, तोपण मिठाशनो अर्थएकजठे. मिठाशगमे तेनी होय, पण तेथी मिठाशनो अर्थ सरेठे. तेमज इष्टादिकयोगना जेदठे, तोपण तेथकी अर्थ जेफल तेएकजमलेठे; माटेदूषणनथी एम जाणवुं ॥ ३६ ॥

येषां नेष्टादिलेशोपि तेषां त्वेतत्समर्पणे॥स्फुटो महामृषावाद इ
त्याचार्याःप्रचक्षते॥३७॥ उन्मार्गोत्थापनं बाढमसमंजसकारणे॥
त्रावनित्यमिदं तत्त्वं जाननैर्योगविंशिकां॥३८॥ त्रिधा तत्सदनुष्ठा
नमादेयं शुद्धचेतसा॥ज्ञात्वा समयसंज्ञावं लोकसंज्ञां विहाय च ॥३९॥

अर्थ॥पणजेने शुद्धअनुष्ठानने विषे इष्टादियोगनो लेशपण नथी, तेवाश्रयोग्यनरने जेइष्टादियोगआपे, तेनेप्रगटमृषावादनुं पापलागेठे, एवंपूर्वाचार्यकहेठे ॥ ३७ ॥ जेश्र तिअसमंजस कारणठे, तेनेविषे उन्मार्गस्थापनथायठे; माटेयोगविंशिका ग्रंथना जाण पुरुषे एतत्त्वचितवीने सदश्रनुष्ठानकरवुं. एटलेजेमतेमकरियेंतो उन्मार्गनुं स्थापनथइ जाय॥३८॥माटेशुद्धचेतनायें, मनवचनकायायेंकरीने, सदनुष्ठान सेववां; सिद्धांतना स ज्ञावजाणी लोकसंज्ञा तजीने शुद्धक्रियाकरवी ॥ ३९ ॥ इतिसदनुष्ठानाधिकारदशमः ॥

उचितमाचरणं शुभ्रमिच्छतां प्रथमतो मनसः खलु शोधनं ॥
गदवतां ह्यकृते मलशोधने कमुपयोगमुपैतु रसायनं ॥ १ ॥

अर्थ ॥ अध्यात्मनी शुद्धिकरवामाटे प्रथमथीतो उचितपणे शुभ्रआचरणनीइ षाकरवी ने मननी शुद्धताकरवी. जेमरोगवंतप्राणी मलशोधनकरवाने रेचलीधाविना रसायनखायतो, तेथीतेनेकांइगुणथायनही. केमकेमलजाय, तेवारपठिरसायणखाय, तोगुणकरे; तेमप्रथममनशुद्धिथइहोय, तोजअध्यात्मनी शुद्धिथाय ॥ १ ॥

परजने प्रसन्नं किमु रज्यते द्विषति वा स्वमनो यदि निर्मलं ॥
विरहिणामरतेर्जगतोरतेरपि च का विकृतिर्विमले विधौ ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे!चेतन!जो तारुंमन निर्मलठे, तो लोकताहाराउपर रागधरशे अथवा २

दोपनगणे, अथवाजेकावेजें उचित क्रियाहोयतेक्रियाकरे, एलक्षणश्चमृतानुष्ठाननांजा-
णवां ॥ २७ ॥ एपांचअनुष्ठानमांठेलां वेश्चनुष्ठानतेरुमांठे अनेप्रथमनांत्रण अनुष्ठान ते
रुमांनथी, तेमांपणसर्वथा श्रेष्ठतोश्चमृतानुष्ठान जाणवुं. केमके मोहके० अज्ञानतेनुं
आकरुंजेविपतेएअनुष्ठान वडेनाशपामेठे ॥ २८ ॥

आदरः करणे प्रीतिरविग्रसंपदागमः ॥ जिज्ञासा तज्ज्ञसे
वा च सदनुष्ठानलक्षणं ॥२९॥ जेदैर्जिज्ञं जवेदिवा प्रवृत्ति-
स्थिरसिद्धिः॥चतुर्विधमिदं मोक्षयोजनाद्योगसंज्ञितं॥३०॥

अर्थ ॥ क्रियायेंआदरकरतांरागधरे तथाआगमने अतिमोटीसंपदानुमाने, वली
जाणवानीइठाकरे, जाणनोसंगकरे, एशुद्धक्रियानांलक्षणठे ॥२९॥ तेनापण जुदाजुदा
जेदठे१इठा२प्रवृत्ति३स्थिरता४सिद्धियोग. एचारयोगमोक्षनेजोडे. माटेयोगकहियें॥३०॥

इवा तद्वत्कथाप्रीतिर्युक्ता विपरिणामिनी ॥ प्रवृत्तिः पालनं
सम्यक् सर्वत्रोपशमन्वितं ॥ ३१ ॥ सत्कयोपशमोत्कर्षाद
तिचारादिचिंतया ॥ रहितं तु स्थिरं सिद्धिः परेषामर्थसाधकं॥३२॥

अर्थ ॥ जेगुरुनोउपदेशसांजली गुरुउपर अनेकथाउपर परमप्रीतिधरे; गुणपरिणमे
तेनेपहेलो इवायोगकहियें. पठीगुरुनाकह्या प्रमाणेसमतायें सहितव्रतपाले, क्रियायें
सहितप्रवर्त्ते, तेवीजोप्रवृत्तियोगकहियें ॥ ३१ ॥ जेरुडाकयोपशमना उत्कर्षथी अति
चारनलगाके अने मनस्थिरपणेप्रवर्त्ते एत्रीजोस्थिरयोगकह्यो, अनेनिरतिचारशुद्ध क्रि-
यामांवीजा प्राणीनेजेवलीने तेनोपणअर्थसधावे, तेचोथो सिद्धियोग जाणवो ॥ ३२ ॥

जेदा इमे विचित्राः स्युः कयोपशमजेदतः ॥ श्रद्धाप्रीत्यादियो
गेन ज्ञानानां मार्गगामिनां ॥३३॥ अनुकंपा च निर्वेदः संवेगः
प्रशमस्तथा ॥ एतेषामनुज्ञावाः स्युरिवादीनां यथाक्रमं ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ एइवादिकयोगनावली विचित्रजेदठे, ते कयोपशमज्ञावना जेदथीठे. ते
प्रीतिप्रमुखयोगेंकरीने मुक्तिमार्गपामनार ज्ञानजीवने होय ॥ ३३ ॥ १ करुणा
२ संवेग ४ उपशम एअनुक्रमे इवादिकनाचारप्रकारठे ॥ ३४ ॥

कायोत्सर्गादिसूत्राणां श्रद्धामेधादिज्ञावतः ॥ इवादियोग
साफल्यं देशसर्वव्रतस्पृशां ॥३५॥ गुरुखंमादिमाधुर्यजेद
वत् पुरुषांतरे॥जेदेपीवादिज्ञावानां दोषो नार्थान्वयादिह ॥३६॥

अर्थ ॥ कायोत्सर्गादिक आवश्यकसूत्रनुं श्रद्धापणुंजोत्तावशीथाय, तोश्रावक त यासाधुने इष्टादिकयोग सफलथाय ॥ ३५ ॥ कोइनेगोलमीठोलागेठेश्रने कोइनेखां डमीठीलागेठे. एरीतेंमीठाशनास्वादमां जेमजिन्नताठे. तेमजपुरुषोनी प्रकृतिजिन्नजिन्न माटे इष्टादिकयोगनाजेत्ताव तेनापणजेदठे; तोपणतेमांकांइ दूषणनथी, केमके जे मशर्करादिकनीमीठाश जुदीजुदीठे, तोपण मिठाशनो अर्थएकजठे. मिठाशगमे तेनी होय, पण तेथी मिठाशनो अर्थ सरेठे. तेमज इष्टादिकयोगना जेदठे, तोपण तेथकी अर्थ जेफल तेएकजमलेठे; माटेदूषणनथी एम जाणवुं ॥ ३६ ॥

येषां नेष्टादिलेशोपि तेषां त्वेतत्समर्पणे॥स्फुटो महामृषावाद इ त्याचार्याःप्रचक्षते॥३७॥ उन्मार्गोत्थापनं वाढमसमंजसकारणे॥ ज्ञावनित्यमिदं तत्त्वं जाननैर्योगविंशिकां॥३७॥ त्रिधा तत्सदनुष्ठा नमादेयं शुचचेतसा॥ज्ञात्वा समयसंज्ञावं लोकसंज्ञां विहाय च ॥३८॥

अर्थ॥पणजेने शुद्धअनुष्ठानने विषे इष्टादियोगनो लेशपण नथी, तेवाअयोग्यनरने जेइष्टादियोगआपे, तेनेप्रगटमृषावादनुं पापलागेठे, एवुंपूर्वाचार्यकहेठे ॥ ३७ ॥ जेअ तिअसमंजस कारणठे, तेनेविषे उन्मार्गस्थापनथायठे; माटेयोगविंशिका ग्रंथना जाण पुरुषे एतत्त्वचितवीने सद्वश्रनुष्ठानकरवुं. एटलेजेमतेमकरियेंतो उन्मार्गनुं स्थापनथइ जाय॥३७॥माटेशुद्धचेतनायें, मनवचनकायायेंकरीने, सदनुष्ठान सेववां; सिद्धांतना स ज्ञावजाणी लोकसंज्ञा तजीने शुद्धक्रियाकरवी ॥ ३८ ॥ इतिसदनुष्ठानाधिकारदशमः ॥

उचितमाचरणं शुभमिच्छतां प्रथमतो मनसः खलु शोधनं ॥
गदवतां ह्यकृते मलशोधने कमुपयोगमुपैतु रसायनं ॥ १ ॥

अर्थ ॥ अध्यात्मनी शुद्धिकरवामाटे प्रथमशीतो उचितपणे शुभआचरणनीइ ढाकरवी ने मननी शुद्धताकरवी. जेमरोगवंतप्राणी मलशोधनकरवाने रेचद्वीधाविना रसायनखायतो, तेथीतेनेकांइगुणथायनही. केमकेमलजाय, तेवारपठिरसायणखाय, तोगुणकरे; तेमप्रथममनशुद्धिथइहोय, तोजअध्यात्मनी शुद्धिथाय ॥ १ ॥

परजने प्रसन्नं किमु रज्यते द्विषति वा स्वमनो यदि निर्मलं ॥
विरहिणामरतेर्जगतोरतेरपि च का विकृतिर्विमले विधौ ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे!चेतन!जां तारुंमन निर्मलठे, तो लोकताहाराउपर रागधरशे अथवा द्वेष

करशे, तेथकीतादरे शुंवगारुयवानोठे ? जेमचंद्रमानिर्मलठे, पणतेनाउदयथी विरही जीवो अथवाचोरलोकोने अरतिउपजेठे; अनेजगत्नावीजाजीवोन तेथीआनंदयाय ठे; पणतेथीचंद्रमाने गुणअथवा अवगुणकाईजयतांनथी ॥ २ ॥

रुचितमाकलयन्ननुपस्थितं स्वमनसैव हि शोचति मानवः ॥

उपनते स्मयमानमुखः पुनर्जवति तत्र परस्य किमुच्यतां ॥३॥

अर्थ ॥ रुडीवस्तुमनमांचितवी मनोरथकीधो, अनेतेमनोरथ निपनोनही, तेवारें तेप्राणीपोतानामनमां शोक धरेठे, अनेजेवारें तेधारेदीवस्तुमलेठे, तेवारें खुशीयायठे; एहर्पशोकनोकर्ता आत्माने एकमनजठे; तो वीजायेंमहारुंसारुंनरसुंकसुं, एमशुंकदेवुं? ॥

चरणयोगघटान्प्रविलोठयन् शमरसं सकलं विकिरत्यधः ॥

चपल एष मनः कपिरुच्चकै रसवणिग् विदधातु मुनिस्तु किं ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ मन मांकमाजेवुंठे. केमकेतेचारित्रना योगरूपधृतनाघमाने उंधावालेठे. तथासमतारूपीअमृतरसनाघमाने ढोढीनाखेठे; एवुंएचपल मनते खरेखरुंवांदरुंठे. तेनी आगल मुनिरूप रसवाणीज्पनो करनार वाणीयोविचारोशुंकरे ? ॥ ४ ॥

सततकुट्टितसंयमजूतलोत्थितरजोनिकरैः प्रथयंस्तमः ॥

अतिदृढश्च मनस्तुरगोगुणैरपि नियंत्रित एष नतिष्ठति ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ वलीमुनियेंचारित्रेंकरी कर्मरूपीधूलने दावीनाखीहती, पणमनरूपीघोमा यें नित्यकुडीकुडीने संयमरूपजूमीनुंतलियुं उखेसुं, तेथीकडुपतारूप रजउनीते हनासमूहेंकरी अज्ञानरूपअंधकारथयो; एवोअतिआकरो एमनरूपघोडोठे, तेथुतरूपीदोरडेवंधायोठतो तोफानकरेठे, पणसमोरहेतोनथी ॥ ५ ॥

जिनवचोघनसारमलिम्बुचः कुसुमसायकपावकदीपकः ॥

अहह कोपि मनःपवनो वली शुभमतिधुमसंततिजंगकृत् ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ एककौतुकजुवोके मनरूपीवायुमहावलवान्ठे. केमके रुडीबुद्धिरूपवृक्षने चांगीनाखेठे तथा जिनवचनरूप वरासनोचोरठे; वली कंदर्परूपअग्निनोदीपावनारठे॥६॥

चरणगोपुरजंगपरः स्फुरत्समयबोधतरुनपि पातयन् ॥ भ्रमति

यद्यतिमत्तमनोगजः क कुशलं शिवराजपथे तदा ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ वलीमनरूपहाथीठे, तेचारित्ररूपनगरना दरवाजाचांगतोथको प्रसरेठे. सि-

छांतनावोधरूपीवृद्धनेपण पारुतोथकोजमेढे. एवोमदोन्मत्त मनरूपीहाथी दोडादोड करेढे; तेवारेंसाधुने मोक्षमार्गेजतां कुशलतातेक्यांशीहोय? ॥ ७ ॥

व्रततरुन्प्रगुणीकुरुते जनो दहति छष्टमनोदहनः पुनः ॥

ननु परिश्रम एष विशेषवान् क्व जविता सुगुणे पवनोदये ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जेसाधुढे तेव्रतरुपीवृद्धें फलीवानीने चेतनज्ञानअमृतरसवडे सींचीनेनव-पल्लवकरेढे; पणछुष्ट मनरूपजेअग्निते वली वानीनेवालीनांखेढे; तोरुमागुणरूपवासीमां गुणरूपवायरानेउदयें मुनिनीमेहनततेकेमकरीने सफलथाय? ॥ ८ ॥

अनिगृहीतमना विदधत्परां न वपुषा वचसा च शुभ्रक्रियां ॥

गुणमुपैति विराधनयाऽनया वत छरंतजवभ्रममंचति ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ एकमननो निग्रहकस्याविना वचनेतथाकायायें जेटलीशुभ्रक्रियाकरे तेउप-योगशून्यतायें अविधियेंकरे, अनेतेअविधिनोकरनारो तोअवश्यसूत्रनेविषेठकायनोवि-राधककह्योढे; माटेतेगुणनकरे. जेमनशून्य मने क्रियाकरनारो तेविराधकढे, माटेशून्य-क्रियाकरतो विराधकपणे संसारनेविषेघणा जवजमशे ॥ ९ ॥

अनिगृहीतमनाः कुविकल्पतो नरकमृच्छति तंडुलमत्स्यवत् ॥

इयमन्नक्षणजा नहि जीर्णताऽनुपनतार्थविकल्पकदर्थना ॥ १० ॥

अर्थ ॥ मनवशकिधाविनाजे तपजपकरे, वल्लिमनमां कुविकल्पघणाथाय तेथीतेतंडुल-मृच्छनीपरें नरकेंपळे. एंकुविकल्पकरतोथको जो उपवासकरे, तपकरे, तेथीतेनेमात्रअजी-र्णथाय; केमकेअण्णपाम्याअर्थनो विकल्पकरे, तेनीकदर्थनाअजीर्णनुंकारणढे. ॥ १० ॥

मनसि द्वादतरे विपरीततां वचननेत्रकरेंगितगोपना ॥

व्रजति धूर्त्ततया ह्यनयाखिलं निबिम्बदंजपरैर्मुषितं जगत् ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ जोमनचपलढे तो, वचनगुप्तिकरेतथानेत्रनेगोपवे इंगितआकारचेष्टाविना-काउसग्नकरे, तेसर्वविपरीतजाणवुं. तेसर्वधूर्त्तपणानेपामे अनेएवीरीतेंधुर्त्तपणे कपटक्रि-यानाकरनारा तेमोटाचोरढे, तेजगत्नेबुटनाराढे ॥ ११ ॥

मनसएव ततः परिशोधनं नियमतोविदधीत महामतिः ॥

इदमन्नेषजसंवन्नं मुनेः परपुमर्थरतस्य शिवश्रियः ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ तेमाटेमननेजद्विरीतें निश्चययकी शोधनकरे, तेजपंम्नितनेमनोशुद्धिरूपचूर्ण-ढे; अनेपरमपुरुषार्थनेविषे राताजेमुनि तेनेमुक्तिसिने वशकरवानुं श्रोपधढे ॥ १२ ॥

प्रवचनाब्जविलासरविप्रज्ञा प्रशमनीरतरंगतरंगिणी ॥

हृदयशुद्धिरुदीर्णमदज्वरप्रसरनाशविधौ परमौषधं ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ सिद्धांतरूपकमलने विकसितकरवाने मनशुद्धिते सूर्यकांतिरूपठे; उपशम-
रूप जलकल्लोलवधारवाने मनशुद्धितेनदीरूपठे; वलीप्रसरतोथको एहवो मदरूपजेता-
प तेनेटालवाने मनशुद्धितेपरमसुंदर जडीबुटीनुं औषधठे ॥ १३ ॥

अनुज्ञवामृतकुंरुमनुत्तरव्रतमरालविलासपयोजिनी ॥

सकलकर्मकलंकविनाशिनी मनस एव हि शुद्धिरुदाहता ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ वलीमनशुद्धि अनुज्ञवनो मोटोअमृतकुंडठे; तथाचारित्ररूपहंसने रमवाने
कमलिनीठे, अनेसर्वकर्मकलंक हरवाने अग्निसमान मनशुद्धिनेकहीठे ॥ १४ ॥

प्रथमतो व्यवहारनयस्थितोऽशुचविकल्पनिवृत्तिपरो ज्ञवेत् ॥

शुचविकल्पमयव्रतसेवया हरति कंटक एव हि कंटकं ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ प्रथमथी व्यवहारनयेरह्यो एहवोजेपुरुषते अशुचविकल्पनी निवृत्ति जेना-
शकरवुं तेनेविपे तत्परअज्ञे शुचविकल्पमयजेव्रत तेनीसेवाकरे, तेथीअशुचपणुंटाळी-
जाय. जेमकांटावडे कांटोनीकलीजायठे तेनीपरें ॥ १५ ॥

विषमधीत्य पदानि शनैः शनैर्हरति मंत्रपदावधि मांत्रिकः ॥

ज्वति देशनिवृत्तिरपि स्फुटा गुणकरी प्रथमं मनसस्तथा ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जेममंत्रवादीपुरुष मंत्रपदसमाप्तिसुधी मंत्रनाशवद् धीमेधीमेमनमां जणे, पण
सर्पनाविपनेटाळे; तेमजेदेशथी निवृत्तिकरेतेपणप्रगटपणेप्रथम मननेगुणकारीथाय ॥ १६ ॥

स्फुटमसद्विषयव्यवसायतो लगति यत्र मनोऽधिकसौष्ठवात् ॥

प्रतिकृतिः पदमात्मवदेव वा तदवलंबनमत्र शुचं मतं ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ जेदेखतांज नवल्लोअनेजुंडो एहवोजेविषय तेनाव्यापारथी जेनरनुंचित्तवणी
चतुराश्यी जेवस्तुनेविपेलागे तेवस्तुआत्मानेसाथें जोनीये तेवारें तेनुंप्रतिर्विबजासे,
ते आत्मधर्मेनही; तोपणअध्यात्मरीतें तेनुंजअवलंबन रुकुळुंठे ॥ १७ ॥

तदन काचन निश्चयकल्पना विगलितव्यवहारपदावधिः ॥

न किमपीति विवेचनसंमुखी ज्वति सर्वनिवृत्तिसमाधये ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ पढीकांश्क निश्चयकटपनाथइ, अने व्यवहारपदनीमर्यादागलितथइ. “एगोहं-
नथिमेकोई”, एवीवेचणचेतनासन्मुखथइ, तेवारें सर्वनिर्वृत्तिरूपसमाधिथाय ॥ १८ ॥

इह हि सर्वबहिर्विषयच्युतं हृदयमात्मनि केवलमागतं ॥

चरणदर्शनबोधपरंपरा परिचितं प्रसरत्यविकटपकं ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ जेवारें सर्व बाह्यविषयशीकृदयखस्युं, तेवारेंपोताना आत्मानेविषे केवलए-
कज ज्ञान, दर्शन, चारित्रनाबोधनी परंपराजे आत्मकुटुंबठे, तेनोमिलापते निर्विक-
टपणें प्रसरे, उलखाणथाय एमजाणवुं ॥ १९ ॥

तदिदमन्यडुपैत्यधुनापि नो नियतवस्तुविलास्यपि निश्चयात् ॥

क्षणमसंगमुदेति निसर्गधी र्हतबहिर्ग्रहमंत रुदात्तता ॥ २० ॥

अर्थ ॥ निश्चयनयथकी एआत्माते खरीशुरूवस्तुनो विलासीठे, तेमाटे हमणा अ-
न्यजे रागद्वेषादिजाव तेनेनपामे; वलीक्षणमांपण जेपरपुजलादिकनोसंगनकरे, एवी
स्वाज्ञाविकबुद्धि जेनेथइ तेथीबाह्यजाव हण्यो, अनेअंतरंग उत्कृष्टजावने पाम्यो ॥२०॥

कृतकषायजयः सगज्जीरिमा प्रकृतिशांतमुदात्तमुदारधीः ॥

समनुगृह्य मनोनुन्नवत्यहो गलितमोहतमः परमं महः ॥ २१ ॥

अर्थ ॥ एहवोजेगंजीर खजाववालो, जेणेकषायनो जयमेलव्योठे, अनेजेनीबुद्धिमो
टीठे, अनेखजावें शांतठे, तेजोसम्यक्प्रकारें मननोनिग्रहकरे, तोतेथीमोहांधकारने-
गाळीने परम महातेजस्वीपणानो तेप्राणीजरूर अनुन्नव पामे ॥ २१ ॥

गलितउष्टविकटपपरंपरं धृतविशुद्धिमनो न्नवतीटशं ॥ धृतिमु-

पेत्य ततश्च महामतिः समधिगच्छति शुभ्रयशःश्रियं ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ जेणे माठाविकटपनी श्रेणिटालीठे अनेजेणेविशुद्धतानुं ग्रहणकीधुंठे, तेम-
नोशुद्धिनेपामे, अनेतेवली संतोपीपणानेपामिने तेपंमितपुरुष उज्ज्वलयशरूपलक्ष्मी
अथवा यशशोचानेपामे ॥ २२ ॥ इतिमनशुद्धिनामा एकादशोधिकारः समाप्तः ॥

इतिश्रीपंक्ति यशोविजयेन विरचितेऽध्यात्मसारप्रकरणे

तृतीयःप्रबंधः ॥ २३ आठमाना २९ नवमाना ३९

दत्तमाना २२२ग्यारमाना सर्वश्लोक १२३.

मनशुद्धिश्च सम्यक्त्वे सत्येव परमार्थतः ॥ तद्धिना मोहगर्जा सा-
प्रत्यपायानुबंधिनी ॥ १ ॥ सम्यक्त्वसहिता एव शुद्धा दानादि-
काः क्रियाः ॥ तासां मोक्षफले प्रोक्ता यदस्य सहकारिता ॥ २ ॥

अर्थ ॥ एपूर्वमनशुद्धिकही, तेजोसम्यकत्वगुणहोयतो, निश्चें मनशुद्धि केहेवाय.पण-
सम्यकत्वविनाजे मनशुद्धिमाने, तेमोहगर्जितहोय; एटलेअज्ञानसहितहोय. तेतोउल-
टीकष्टबंधन करनारीठे. माटेहवेसम्यकत्वनो अधिकारकहेठे ॥ १ ॥ दानादिक्रियाप-
ण सम्यकत्वसहितहोय, तोजशुद्धे; तेक्रिया मोक्षफललेवाने सहायकारकठे ॥ २ ॥

कुर्वाणोपि क्रियां ज्ञातिधनजोगांस्त्यजन्नपि ॥ दुःखस्पोरोददा
नोपि नांधोजयति वैरिणं ॥ ३ ॥ कुर्वन्निर्वृत्तिमप्येवं कामजोगां
स्त्यजन्नपि ॥ दुःखस्पोरोददानोपि मिथ्यादृष्टिर्न सिध्यति ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जेमच्यांधलो वैरीनेजीतीशकतोनथी, तेमक्रियाकरेठे, न्यातिधननो जोग
तजेठे, दुःखसहेठे, कायानेकष्टआपेठे, पणएसर्व सम्यकत्वविना व्यर्थजायठे ॥ ३ ॥
जोसंतोपधरे, कामजोगठोडे, कायानेकष्ट आपे, तो पणमिथ्यात्वीथको मुक्तिनेपामेनही ॥ ४ ॥

कनीनिकेव नेत्रस्य कुसुमस्येव सौरजं ॥ सम्यक्त्वमुच्यते सारः
सर्वेषां धर्मकर्मणां ॥ ५ ॥ तत्त्वश्रद्धानमेतच्च गदितं जिनशास-
ने ॥ सर्वे जीवा न दंतव्याः सूत्रे तत्त्वमितीप्यते ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेमच्यांखमां कीकीसारचूतठे, फूलमांसुगंध सारचूतठे, तेमसर्वधर्मक्रिया
मां सम्यक्त्वते सारचूतकळुंठे ॥ ५ ॥ जिनशासननेविषे जेतत्त्वनीश्रद्धाकरवीतेहने
सम्यक्त्वकळुंठे; अनेकोश्रपणजीवने हणवोनही तेनेसूत्रमां तत्त्वकळुंठे ॥ ६ ॥

शुद्धोधर्मोयमित्येत धर्मरुच्यात्मकं स्थितं ॥ शुद्धानामिदमन्या
सां रुचीनामुपलक्षणं ॥ ७ ॥ अथवेदं यथातत्त्व माझ्यैव तथा
ऽखिलं ॥ नवानामपि तत्त्वाना मितिश्रद्धोदितार्थतः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जेशुद्धधर्मते एधर्मरुचीनामा सम्यक्त्वनेज कहियें; अनेएमध्ये उपलक्ष-
णथी वीजीपणशुद्धपदार्थनीरुचिउं प्रगटंठे ॥ ७ ॥ अथवाएसम्यक्त्वते जेमप्रभुआज्ञा
रूप तत्त्वेप्रगटंठे. तेनत्वतोजीवादिकनवप्रकारेंठे; तेनीजेश्रद्धा तेसम्यक्त्वजाणवुं ॥ ८ ॥

इद्वैव प्रोच्यते शुद्धा ऽहिंसा वा तत्त्वमित्यतः ॥ सम्यक्त्वं दर्शितं
सूत्रप्रामाण्योपगमात्मकं ॥९॥ शुद्धाऽहिंसोक्तितत्सूत्र प्रामाण्यं
ततएव च ॥ अहिंसा शुद्धीरेव मन्योन्याश्रयचीर्न तु ॥ १० ॥

अर्थ ॥ बलीश्वं तत्त्वते अहिंसारूप शुद्धतत्त्वते. तेतत्त्वशुद्धाचारप्रमाणे विचारि-
यें, तेवारें आत्माने अजिन्नस्वरूपें सम्यक्त्वदेखाडयुंठे ॥९॥ अने शुद्धिअहिंसाकही
ते सूत्रप्रमाणे; एवेहुनीमात्रवचनेजजुदाइठे. तेमाटेएकअहिंसा तथावीजीतत्वशुद्धि
एवेहुने माहोमाहें मेलवतां दूषणनथी; एकस्वरूपेंठे ॥ १० ॥

नैव यस्मादहिंसायां सर्वेषामेकवाक्यता ॥ तद्बुद्धतावबोधश्च
संज्ञादिविचारणात् ॥ ११ ॥ यथा ऽहिंसादयः पंच व्रत धर्म
यमादिभिः ॥ पदैः कुशलधर्माद्यैः कथ्यन्ते स्वस्वदर्शने ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ केमके अहिंसानेविषे सर्वनी एकवाक्यतानथी, तोपणविचारीजोतां शुद्ध
अवबोध जणायठे ॥ ११ ॥ जेमअहिंसादिक पांचव्रततेधर्मठे, तेमसर्वपोतपोताना दर्श
ननेविषे कुशलथकाधर्मआदेदेइ यमादिकपदेंकरीने व्रतकहेठे ॥ १२ ॥

प्राहुर्जाविब्रतास्तत्र व्रतोपव्रतपंचकान् ॥ यमांश्च नियमान् पाशु
पतान् धर्मान् दशाभ्यधुः ॥ १३ ॥ अहिंसा सत्यवचन मस्तेन्यं वा
प्यकल्पना ॥ ब्रह्मचर्यं तथाक्रोधो ह्यार्जवं शौचमेव च ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ तेसांजाव्रतवाला एमवोलेठे, के पांचव्रतअने पांचउपव्रत मलीनेदशठे.
एमपाशुपतमतवाला दशप्रकारें धर्मदिशा मानेठे. तेयमनियमादिक दश कही वता-
वेठे ॥ १३ ॥ दया, सत्यवचन, अचोरी, अकल्पना, अनेब्रह्मचर्य एपांच यम तथा
अक्रोध, सरलता, शौच, संतोष, गुरुसेवा, एपांचनियमजाणवा ॥ १४ ॥

संतोषो गुरुशुश्रूषा इत्येते दश कीर्तिताः ॥ निगद्यन्ते यमा सांख्ये
रपिव्यासानुसारिभिः ॥ १५ ॥ अहिंसा सत्यमस्तेन्यं ब्रह्मच
र्यं तुरीयकं ॥ पंचमो व्यवहारश्चेत्येते पंच यमाः स्मृताः ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ संतोष, गुरुसेवादि एदशधर्मदशाकहेवाय. हवेवेदव्यासना मतानुसारी सांख्यमन
वालापणयम नियमएमकहेठे १५ दया, सत्य, अचोरी, ब्रह्मचर्य व्यवहार एपांच यमजाणवा

अक्रोधो गुरुशुश्रूषा शाचमाद्वारदाघवं ॥ अप्रमादश्च पंचेति
नियमाः परिकीर्तिताः ॥ १७ ॥ बौद्धैः कुशलधर्माश्च दर्शयन्ते य
दुच्यते ॥ हिंसास्तेयान्यथाकामं पेशुन्यं परुषानृतं ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ अक्रोध, गुरुसेवा, शाच, अद्वयआहार, अप्रमाद, एपांचनियमकहावे ॥ १७ ॥ अनेवोद्दर्शनमांजेकुशलठे, तेधर्मवाला पणदशप्रकारेंकहेठे, तेमकहियेंतेंयें: हिंसा, चोरी, कंदर्प, चाडी, कठोरवचन अने जुहुंवोळवुं ॥ १८ ॥

संजिन्नालापव्यापाद मज्झिध्यादगविपर्ययं ॥ पापकर्मेति दश
धा कायवाङ्मनसै स्त्यजेत् ॥ १९ ॥ ब्रह्मादिपदवाक्यानि ता
न्याहुर्वैदिकादयः॥अतःसर्वैकवाक्यत्वाधर्मशास्त्रमदोर्थकं॥२०॥

अर्थ ॥ जेमतेमवकवुं, मारवुं, अत्रह्यसेववुं, दृष्टिविपर्यास, एदशप्रकारें पापकर्मेतें मन, वचन अने काया एत्रण्योगेंकरीत्यजवा ॥ १९ ॥ अने वैदिकादिकमतवाला पण ब्रह्मादिपद वोळेठे, जेसर्वत्रब्रह्मपदठे, एथीएसर्वधर्मवालानां एकवचनठे. माटे सार्थक पणे सर्वनेधर्मशास्त्रकहियें ॥ २० ॥

क्वचेतत्संज्ञवोयुक्त इति चिंत्यं महात्मना ॥ शास्त्रं परीक्षमाणेना
व्याकुलेनांतरात्मना ॥ २१ ॥ प्रमाणलक्षणादेस्तु नोपयोगो
त्र कश्चनातन्निश्चये ऽनवस्थाना दन्यथार्थस्थिते र्यतः ॥२२॥

अर्थ ॥ तेमाटेएसर्वदर्शननोसंज्ञवकिहां ठेकाणेंठे, एममोटा पुरुषेंचितववुं, तेशा स्त्रनी परीक्षावालायें विचारवुं, तेवलीअव्याकुलपणे अंतरात्मावडे विचारवुं ॥ २१ ॥ इहांप्रमाणलक्षणादिकथकी कशोएउपयोग कार्यकारीनथी, जिहांअन्यथा अर्थउपजे एटलेतेधर्म जुदोथइजाय अनेधर्मतो एकस्वप्नावरूपठे. ॥ २२ ॥

प्रसिद्धानि प्रमाणानि व्यवहारस्य तत्कृतः ॥ प्रमाणलक्षणस्यो
क्तो ज्ञायते न प्रयोजनं ॥२३॥ तत्रात्मा नित्यएवेति येषामेकांत
दर्शनं ॥ हिंसादयः कथं तेषां कथमप्यात्मनोव्ययात् ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ अनेचारप्रमाणतो प्रसिद्धठे; व्यवहारपणतेजकस्योठे; माटेप्रमाण तथा लक्षणनीयुक्तिविषे प्रयोजनजणातुंनथी ॥ २३ ॥ तेमध्येवेनयेंकरी आत्मानित्यजठे; एवुंएकांतमतवालां कहेवुंठे; तेनेमतेतोहिंसादिकनथी. केमके आत्माअविनाशीठे, तेकोइवारेंमरेनही. अनेमरेनही, तेवारेंहिंसापणशानी ? ॥ २४ ॥

मनोयोगविशेषस्य ध्वंसोमरणमात्मनः ॥ हिंसा तत्रेव तत्त्वस्य
सिद्धेरार्थसमाजतः ॥ २५ ॥ नैति बुद्धिगता दुःखोत्पादरूपेयमो
चिती ॥ पुंनि चेदाग्रहात्तस्याः परमार्थोऽव्यवस्थितः ॥ २६ ॥

अर्थ ॥ सघलेमरणे मनोयागनाशपामेठे, तेवारेलोककहेठेके जीवमुबो; पण आत्मातो मरतो नथी; माटेतत्त्वथकी आत्मानिहिंसानथी, एअर्थघटमानठे. एमकहेठे. ॥ १५ ॥ कोइजाणशेजे आगल दुःखउपजावानीजेबुद्धितेहनेहिंसाकहियें; पणएवात योग्यनथी, केमकेतमे बुद्धिनेतो पुरुषजेदआग्रहथकी आत्माथीजिन्नमानोठो, तेथीपण आत्मानि हिंसानथइ. केमकेपरमाथें बुद्धिने आत्मासाथें व्यवस्थानथी ॥ १६ ॥

न च हिंसापदं नाशपर्यायं कथमप्यहो ॥ जीवस्यैकांतनित्यत्वे
नुजवावाधकं ज्ञेयम् ॥ १७ ॥ शरीरेणापि संवंधो न तद्योगावि
वेचनात् ॥ विभुत्वेनैव संसारः कल्पितः स्यादसंशयं ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ एकांतनित्यपणे जीवनोनाशथवानोजे पर्याय तेहिंसापदकहेवाय; तेहने अहोइति आश्चर्य ! अनुजवअवाधकपणेनहोयशुं? होयज. इतिकाकोक्ति ॥ १७ ॥ नित्यपणे शरीरेकरीने पण संवंधनथी; केमके तेनायोगनी वेहेंचणनथी, माटेसंशयरहितपणें ईश्वरवकेकरीनेज ईश्वरकर्ता इत्यादिकसंसारकढप्योठे ॥ १८ ॥

आत्मक्रियां विना च स्या न्मितानुग्रहणं कथं॥कथं संयोगज्जेदा
दि कल्पनाचापि युज्यते ॥१९॥ अदृष्टादेहसंयोगः स्यादन्यत
रकर्मजः ॥ इत्थं जन्मोपपत्तिश्च न तद्योगविवेचनात् ॥ ३० ॥

अर्थ ॥ एकआत्मक्रियाविना एटले आत्माना व्यापारविना परिमितपरमाणुनुग्रहण केमथाय ? वली संयोगवियोगादिकनी कल्पनापणकेमघटे ? ॥१९॥ एमसांजलीने कोइवोढ्योके हरकोइकर्मथी पूर्वसंस्कारदिठाविना शरीरनोसंयोगथायठे; तेनोउत्तरआपेठे. एमजन्मनी उत्पत्तिते जीवनाव्यापारविना, वेचणविनाथायनही, इतिज्ञावार्थः॥३०॥

कथंचिन्मूर्त्ततापैति विना वपुरसंक्रमात् ॥ व्यापारयोगतश्चैव
यत्किंचित्तिदिदं जगुः ॥३१॥ निःक्रियोऽसौ ततोहंति हन्यते वा
न जातुचित् ॥ किंचित्केनचिदित्येवं न हिंसास्योपेपद्यत ॥३२॥

अर्थ ॥ शरीरनेसंयोगेतो जीव कांइकरूपीपणुंपामेठे. जोशरीरनो संक्रमनहोयतो जेकांइठे तेइहांकहेठे ॥ ३१ ॥ जेणेआत्मात्यागीकीधोठे, तेएमकहेठेके आत्माक्रिया रहितठे: माटेकोइनेहणतो नथी: तेमकोइकाळें कोइथीहणातोपणनथी: एवुंजेनाचित्त मांठे तेहिंसानहीमाने ॥ ३२ ॥

अर्थ ॥ आत्माद्रव्यार्थिकनयेंनित्यते; अनेपर्यायार्थिकनयें अनित्यते; एजीवकोइ नेहणेते, अथवा कोइएजीवनेहणेते, तेनांफलपरजवमां आत्माजोगवेते ॥ ३९ ॥ ए जैननेशीलें अन्वय अनेव्यतिरेक एवेगुणेशहित एवोजेअनुजव तेसाहीकरतांथका, एकांतमतवालानी युक्तिओ माहोमांहे हणाइजायते ॥ ४० ॥

पीमाकर्तृत्वतो देहव्यापत्या दुष्टजावतः ॥ त्रिधा हिंसागमे प्रो
क्ता न हीढमपहेतुका ॥ ४१ ॥ हंतुर्जाग्रति को दोषो हिंसनी-
यस्य कर्मणि ॥ प्रसक्तिस्तदज्ञावे चान्यत्रापीति मुधा वचः ॥ ४२ ॥

अर्थ ॥ पीमाकरवाथी, देहपीमाथी, दुष्टजावथी, एवात्रणप्रकारनीहिंसा सिद्धांत मांकहीते; तेकांइजुठीनथी ॥ ४१ ॥ जेप्राणीतुं स्वकृतकर्मनो उदयथयेथके मृत्युथयुं तोतेनाहणनारने शोदोषते ? एतलोहिंसानथइ; अनेजेहणाणो तेनांकर्मउदयआव्यां, तेतेणेजोगव्यां, तो तेमांशीहिंसाते? केमकेजेजीवने मरणनोउदयहालनथी, तेनेमारियें तोपण तेकांइमरतोनथी; माटेहिंसाकोइनीयतीनथी; एवुंजेमानेते तेमिथ्याते ॥ ४२ ॥

हिंस्यकर्मविपाकेस्य दुष्टाशयनिमित्तता ॥ हिंसकत्वं न तेने
दं वैद्यस्य स्याद्विपोरिव ॥ ४३ ॥ इदं सङ्गपदेशादे स्तन्नित्ति
रपि स्फुटा ॥ सोपक्रमस्य पापस्य नाशात्स्वाशयवृद्धिः ॥ ४४ ॥

अर्थ ॥ केमकेजेप्राणीनामनमां दुष्टआशयनुंनिमित्तते, तेनेएहिंसाते. अनेहिंसाना-
कर्मविपाकपण तेनेजते; जोवैद्यनेऔषधकरतां दुष्टचित्तहोय,तोतेऔषधशत्रुसरखुं थाय,
अनेतेवैद्यनेपणहिंसकपणुंलागे. अनेजोवैद्यनुंमननिर्मलते, तोवैद्यनेहिंसकपणुंनलागे
॥ ४३ ॥ एवासङ्गुरुना उपदेशसांजलवाथी हिंसानीनिवृत्तिप्रगटपणेथाय; निर्मलचि-
त्तना आशयनीवृद्धिथकी सोपक्रमीजे निकाचितवांधेलांपाप तेनोनाशथायते. ॥ ४४ ॥

अपवर्गतरौर्वीजं मुस्याऽहिंसेयमुच्यते॥ सत्यादीनि व्रताश्चयत्र
जयंते पल्लवा नवाः ॥४५॥ अहिंसासंज्ञवश्चेदं दृश्यतेऽत्रैव शा
सने ॥ अनुबंधादिसंशुद्धिरप्यत्रैवास्ति वास्तवी ॥ ४६ ॥

अर्थ ॥ जेअहिंसाते मोक्षरूपवृद्धनुंवीजकहियें; अनेसत्यादिकजेव्रतते तेमोक्षरू-
पवृद्धना नवपल्लवअंकुराते. ॥४५॥ तेतोआजिनशासनमां जीवदयानो, अहिंसकपणा
नो संज्ञवजोवामांआवेते; अनेवलीअनुबंधहिंसा तथा हेतुहिंसा अनेस्वरूपहिंसा एत्र
एजातनीजे हिंसातेनीशुद्धि तेपणआजिनशासनमांज वसीरहीते ॥ ४६ ॥

हिंसा या ज्ञानयोगेन सम्यग्दृष्टेर्महात्मनः ॥ तप्तलोहपदन्यास
तुल्याया नानुबंधनं ॥४७॥ सताम्यस्याश्च कस्याश्चिद् यतना न
किशालिनां ॥ अनुबंधो ह्यहिंसाया जिनपूजादिकर्मणि ॥४८॥

अर्थ ॥ मोटाप्राणीजे सम्यग्दृष्टि ते ज्ञानयोगेंकरीवतेंठे, तेनेपणअविरतिशी हिंसा
लागेठे; तेकेवीठे ? जेमतपाव्युंएवुंजेलोहुं तेउपरपगमुकीकोइचाले, पणवदवानेजयें निः
शंकपणें पगठरावेनहीं, तेमसमकीतिपण निशंकपणेहिंसानकरे, अनेतेमाटेज नरक
नोबंधपणकरे नही ॥ ४७ ॥ तेमरुमाजयणावंत जीवनेज्ञानयोगेंकरी जिनपूजाकरता
अहिंसाजेदया तेनोअनुबंधठे; केमकेएपूजातेपरंपरायें मुक्तिफलनी आपनारीठे. ॥४८॥

हिंसानुबंधिनी हिंसा मिथ्यादृष्टेस्तु दुर्मतेः ॥ अज्ञानशक्तियोगे
न तस्याहिंसापि सादृशी ॥ ४९ ॥ येन स्यान्निन्द्वादीनां दिवि
षट्पुर्गतिः क्रमात् ॥ हिंसैव महती तिर्यङ् नरकादिज्ज्वांतरे ॥ ५० ॥

अर्थ ॥ पणनरकगतिनोबंधपडे, एवीजेहिंसाते मिथ्यात्वीदुर्मतिनेहोय. अज्ञानने
योगेकरी तेमिथ्यात्वीजो जीवदयापाले तोतेपण हिंसाजेवीजजाणवी ॥ ४९ ॥ जे
कारणमाटे निन्द्वादिक जम्मादीप्रमुखेपण जीवदयापालीठे; तोपणअज्ञानोदयनायोगें
स्वर्गसांपण दुर्गतिपाम्याठे; अनेढेरूपठे; माटेनिन्द्वावीजे अहिंसाते परमार्थें हिं-
सानांजफलआपे, केमके ज्वांतरे तेमने तिर्यंचनरकादिकनीगति प्रगटेठे ॥ ५० ॥

साधूनामप्रमत्तानां सा चाऽहिंसानुबंधिनी ॥ हिंसानुबंधवि
वेदा कुणोत्कर्षो यतस्ततः ॥५१॥ मुग्धानामियमज्ञत्वात् सानुबं
धा न कर्हिचित् ॥ ज्ञानो जेकाप्रमादाच्या मस्या यदनुबंधनं ॥५२॥

अर्थ ॥ अप्रमत्तसाधु जेसातमागुणठाणावाला तेनेजेहिंसाठे, तेअहिंसानुबंधीठे.
केमके हिंसानोअनुबंध विठेदथयाथकी जिहांतिहांथकी गुणनोउत्कर्षथाय ठे ॥ ५१ ॥
पण एअहिंसाते अज्ञानपणे जोलाप्राणीने कदापिकाळें सुखदायकनथी, एटलेएअनु
बंधसहितनथाय, पणअप्रमत्त साधुने ज्ञानसहितजेअहिंसा अथवाहिंसाते अनुबंधें
अहिंसाजकहियें, केमके एपरंपरायें मोक्षसुखनुंकारणठे. माटे ॥ ५२ ॥

एकस्यामेपि हिंसाया मुक्तं सुमहदंतरं ॥ जाववीर्यादिवैचित्र्या
दाहिंसायां च तत्तथा ॥ ५३ ॥ सद्यः कालांतरे चैत द्विपाकेना
पि चिन्नता ॥ प्रतिपक्षांतरालेनोद्धा शक्तिनियोगतः ॥ ५४ ॥

अर्थ ॥ एकहीहिंसानेविषे पण जेममोटोअंतर देखाड्योठे, तेमजाववीर्यना विचित्रपणाथकी अहिंसानेविषेपण तेमजजाणवुं ॥ ५३ ॥ प्रतिपक्षपणे अंतरालेंकरी अथवातेशक्तिनेयोगेंकरी तत्काल अथवाकालांतरे एविपाकेकरीने पणजिन्नताठे ॥ ५४ ॥

हिंसाप्युत्तरकालीनविशिष्टगुणसंक्रमात् ॥ त्यक्ताविध्यनुबंध
त्वादहिंसैवातिजक्तितः ॥ ५५ ॥ इदं गृह्यं शतोपेता ऽहिंसा य
त्रोपवर्ण्यते ॥ सर्वोपपरिशुद्धतत्प्रमाणं जिनशासनं ॥ ५६ ॥

अर्थ ॥ जेहिंसाठे तेपणजो उत्तरकालें विशिष्टगुणप्रगटे, तथापिअविधिनो अनुबंध तज्यार्थी अने अत्यंतजक्तित्थकी प्राणीने अहिंसारूपज फलदायकथायठे. ॥ ५५ ॥ एरीतेंसैंकमोगमे जंगजालसहित जिहांअहिंसानेवर्णवियें, तेतोसर्वाशें शुरुएवुंजेजिनशासन तेमांजप्रमाणठे ॥ ५६ ॥

अर्थोयमपरोनर्थ इति निर्धारणं हृदि ॥ आस्तिक्यं परमं चिन्हं
सम्यक्त्वस्य जगुर्जिनाः ॥ ५७ ॥ शमसंवेगनिर्वेदानुकंपाभिः
परिष्कृतं ॥ दधतामेतदविबिन्नं सम्यक्त्वं स्थिरतां व्रजेत् ॥ ५८ ॥

अर्थ ॥ अहिंसा तेजअर्थठे; अनेवीजासर्वअनर्थठे; एप्रकारें जेना मनमांधारणाठे, एहवी परमआस्थाप्रगटे तेआस्थाश्रद्धारूप समकितनुंचिन्हठे, एवुंप्रचुयें कळुंठे ॥ ५७ ॥ शमता, संवेग, निर्वेद, अनुकंपा एलक्षणो रुकीरीतें अविबिन्नपणे धरतांथकां समकितजेठे तेस्थिरतापणानेपामे ॥ ५८ ॥ इतिसम्यक्त्वाधिकारःछादशसमाप्तः ॥

मिथ्यात्वत्यागतः शुद्धं सम्यक्त्वं जायतेऽग्निना ॥ अतस्तत्परिहारा
य यतितव्यं महात्मना ॥ १ ॥ नास्ति नित्यो न कर्त्ता च न ज्ञोक्ता
त्मा न निर्वृतः ॥ तदुपायश्च नेत्याहुर्मिथ्यात्वस्य पदानि षट् ॥ २ ॥

अर्थ ॥ तेजेवारें मिथ्यात्वनोनाशथाय, तेवारेंजीवने सम्यक्त्वप्रगटे; माटे मिथ्यात्व टालवानो रुक्ताप्राणीयें उद्यमकरवो ॥ १ ॥ आत्मानर्थी; आत्मानित्यनर्थी; कर्त्तानर्थी; ज्ञोक्तानर्थी; सिद्धनर्थी; तेसिद्धताप्रगटकरवानो उपायनर्थी; एठपदमिथ्यात्वनांठे ॥ २ ॥

एतैर्यस्मान्नवेष्टुं व्यवहारविलंघनं ॥ अयमेव च मिथ्यात्व-
ध्वंसी सङ्गपदेशतः ॥ ३ ॥ नास्तित्वादिग्रहैर्नैवोपदेशो नोप-
देशकः ॥ ततः कस्योपकारः स्या त्संदेहादिव्युदासतः ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ एषदवडेकरी पूर्वाचार्यनाव्यवहार उलंघायठे; लोपायठे; एजमिथ्यात्वने, अनेतेसद्गुरुना उपदेशयकी नाशपामेठे ॥३॥ एतपदरूपी कुग्रहेनड्यायका जेउपदेशआपे, तेउपदेशनकहिये; तेथ्रीकोइनेउपकारनथाय. मिथ्यात्वीनाउपदेशेंसंदेहटलेनही ॥४॥

येषां निश्चय एवेष्टो व्यवहारस्तु संगतः ॥ विप्राणां म्लेच्छजा
धेव स्वार्थमात्रोपदेशनात् ॥ ५ ॥ यथा केवलमात्मानं जाना
नः श्रुतकेवली ॥ श्रुतेन निश्चयात्सर्वं श्रुतं च व्यवहारतः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेमब्राह्मणने म्लेच्छजापावोलवानीमनाइठे, माटेपोतानास्वार्थजेटलीज
वोले; तेमजजेहने एकनिश्चयनयजइष्टे, तेहनेव्यवहारनयतो ब्राह्मणनेम्लेच्छनीजाषा
नाउपदेशनीपरें स्वार्थवास्ते संगतमात्रठे ॥ ५ ॥ जेमश्रुतकेवली व्यवहारथ्रीश्रुतजाणे;
अनेसर्वनिश्चयनयवके श्रुतज्ञानेकरीश्रुतकेवली केवलआत्मानेजाणे ॥ ६ ॥

निश्चयार्थोत्र नो साक्षाद्भक्तुं केनापि पार्यते ॥ व्यवहारो गु
णद्वारा तदर्थविगमद्वयः ॥७॥ प्राधान्यं व्यवहारे चेत्तत्तेषां
निश्चये कथं ॥ परार्थस्वार्थे तुल्ये शब्दज्ञानात्मनोर्ध्वयोः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ इहांनिश्चयअर्थ प्रगटपणेकेरवाने कोइसमर्थनथी. देखीतोगुणप्रगटे तेरु
पद्वारें निश्चयअर्थनीप्राप्ति द्वयरूपव्यवहारकेहेवाय ॥ ७ ॥ जेनेकेवलव्यवहारने वि
पेज प्रधानपणुंठे, तोतेनेनिश्चयनयमांकेमहोय? वलीशब्दनयअने ज्ञाननयरूपप्राणीने
स्वअर्थनेपरअर्थ वेतुल्यठे. जेशब्दतेव्यवहारठे, अनेज्ञानतेनिश्चयठे ॥ ८ ॥

प्राधान्याद्व्यवहारस्य तत्त्वमुत्वेदकारिणां ॥ मिथ्यात्वरूपतैते
षां पदानां परिकीर्तिता ॥ ९ ॥ नास्त्येवात्मेति चार्वाकः प्र
त्यक्षानुपलंभतः ॥ अहंताव्यपदेशस्य शरीरेणोपपत्तितः ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेव्यवहारनाप्रधानपणायकी सर्वनोउठेदथाय तेवाप्राणीने मिथ्यात्वरूप
उपदमां मिथ्यात्वजावथयो, एमजाणवुं ॥ ९ ॥ चार्वाकदर्शनवालाकहेठे, जे आत्मा
नथी. केमकेजो आत्माहोयतो प्रत्यक्षजणाय, तेतोकांइजणातो नथी. अने अहंकार एट
लेआकार्यहुंकरुवुं, तेनोजे व्यपदेशठे तेतोशरीरें करीनेजणायठे ॥ १० ॥

मद्यांगेऽन्योऽप्यव्यक्तिः प्रत्येकमसती यथा ॥ मिलितेऽन्योऽपि भूतेऽन्यो
ज्ञानव्यक्तिस्तथा मता ॥ ११ ॥ राजरंकादिवैचित्र्यं मपि नात्मवला
हितं ॥ स्वाभाविकस्य जेदस्य ग्रावादिष्वपि दर्शनात् ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ जेम महुरातथापाणीप्रमुख मदिरानाअंगठे, पणतेप्रत्येकमां मदिरानीश क्तिनथी; जेवारेंजेगांमळे तेवारेंजशक्तिप्रगटे, तेमपंचभूतजेगांमळेंतेवारें ज्ञानशक्तिप्रग टथायठे ॥११॥ जेमएकशिलाअथवा एककांकरीएसर्व पथरानाजेदठे, तेमआ राजाठे, आरांकठे, एवुंविचित्रपणुंतेआत्मानथी. एतोस्वजावेजेदपड्याठे ॥ ११ ॥

वाक्यैर्न गम्यते चात्मा परस्परविरोधिभिः ॥ दृष्टवान्न च कोप्ये
नं प्रमाणं यद्वाचो भवेत् ॥१३॥ आत्मानं परलोकं च क्रियां च वि
विधां वदन् ॥ जोगेज्यो ज्ञशयत्युच्चैर्लोकचित्तं प्रतारकः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ वलीसर्व मतवाळाना मांहोमांहें विरोधीवचनहोवाथी आत्मानीप्रतीतिन श्रीथती, केमके कोश्येंआत्मादीठोनथी के जेथकी एकेनुंवचन प्रमाणथाय ॥ १३ ॥ आत्माने परलोकने अर्थें एमविचित्रप्रकारनीक्रियाकरावेठे. एहवुंकहेनारा विचारालो कने सुखजोगथीज्रष्टकरेठे. एम जेलोकोनाचित्तने फेरवेठे, तेधूर्तगुरुजाणवा ॥ १४ ॥

त्याज्यास्तन्नैहिकाः कामाः कार्या नानागतस्पृहा ॥ जस्मीभूतेषु
भूतेषु वृथा प्रत्यागतिस्पृहा ॥ १५ ॥ तदेतद्दर्शनं मिथ्या जीवप्र
त्यक्ष एव यत् ॥ गुणानां संशयादीनां प्रत्यक्षाणामजेदतः ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ माटेआजवमां पम्याजेसुखजोग तेतजवानही, अने आवताजवमां सुख पा मशुं एवीवांठानकरवी. केमके पंचभूतनुंपुतळुं वलीनेराखथशे, एटलेपरजवनी झुठा स र्वफोगटजशे ॥ १५ ॥ एरीतेचार्वाक दर्शननुंमतकळुं. पणएदर्शनखोटुंठे. केमके प्रत्य क्षणे संशयादिकजेगुण, तेजीवनेठे माटेजीवप्रत्यक्ष अजेदपणेठे ॥ १६ ॥

नचाहंप्रत्ययादीनां शरीरस्यैव धर्मता ॥ नेत्रादिग्राह्यतापत्ते
नियतंगौरवादिवत् ॥ १७ ॥ शरीरस्यैव चात्मत्वे नानुभूतस्मृति
र्भवेत् ॥ बालत्वादिदशाजेदा त्तस्यैकस्यानवस्थितेः ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेमकोइआदरआपे तेपणआत्माठे, तेमअहंकारादिकप्रत्ययजेठे, तेआत्माठे. तेकां इशरीरनोधर्मनथी अहंकारदिनेत्रमांजणायठे, तेदेखवारूपठे ॥ १७ ॥ शरीरनेजो आ त्माकहियें, तोआत्माजमथयो. तेवारेंपूर्वनी अनुभवेलीवात आत्माविनाकोने सांजरेठे? शरीरनेतोसांजरतुंनथी. अने बाल यौवनतथावृद्धत्यादिकजे शरीरनीदशाना जेदठे, तेथीआत्मापण बालत्वादि दशावंतथायठे. पणनिश्चयनयथी आत्मानीएकदिशाठे. अने शरीरनीअवस्था एकनथी. केमके अनवस्थितदोपनो प्रसंगठे. माटे ॥ १८ ॥

नात्मागं विगमेप्यस्य तद्धवधानस्मृतिर्यतः ॥ व्यये गृहगवाह
स्य तद्धवधार्थाधिगंतवत् ॥ १९ ॥ नदोपकारणात्कार्ये वासना
संज्ञमात्रं न ॥ ज्ञानस्य स्मरणापत्ते रंवानुज्ञवसंक्रमात् ॥ २० ॥

अर्थ ॥ शरीरनो तो नाश थाय अने आत्मा पर जवे जाय, पण जाति स्मरणे करी पूर्वजन्मा
दिकनुं स्मरणे; जेम घरना गोखमांवेशीने नगरना पदार्थ दीठा, अने पठी ते गोखपडी
गयो तो पण जोयानुं स्मरण जतुं नथी ॥ १९ ॥ कारण थकी वाल्या वस्थानी वासनाना
संक्रमण थकी, जे कार्य आत्मा करे ते कार्यनी जो स्मृति नरही, तो पण तेने दूषण नथी. जेम
मातायें पोताना अनुजवना संक्रमण थकी बालकने बोलवुं चाववुं शीखवुं होय, तेनी
बालकने स्मृति न होय तेहनी परें जाणवुं ॥ २० ॥

नोपादनाडपादेयवासना स्थैर्यदर्शने ॥ करादेरतथात्वेन योग्य
त्वादेरणुस्थितौ ॥ २१ ॥ मद्यांगेभ्यो मदव्यक्ति रपिनो मेल
कंविना ॥ ज्ञानव्यक्तिस्तथा ज्ञाव्याऽन्यथा सा सर्वदा जवेत् ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ उपादानना योगें करी स्थिरताना दर्शनने विषे उपादान वासनान होय. जेम
स्तादि जे ते उपादेयते; अने तेनुं उपादानते हस्तादिकना परमाणुते; माटे परम
णुरूप सूक्ष्म स्थितिमां स्थिरदर्शन न संजवे ॥ २१ ॥ जेम मदिराना अंग थकी मद
क्ति प्रगटपणे नथी, पण जेगे मल वेथायते, अथवा पीधापठी आत्माने संयोगें थायते, ते मझा
ननी प्रगटता पण आत्माने योगें थायते; नही तो सदाय एकहुं ज्ञान रह्युं जोइयें ॥ २२ ॥

राजरंकादिवैचित्र्य मप्यात्मकृतकर्मजं ॥ सुखदुःखादिसंवित्ति
विशेषो नान्यथा जवेत् ॥ २३ ॥ आगमाज्जम्यते चात्मा दृष्टेष्टा
र्याविरोधिनः ॥ तद्वक्ता सर्वविज्ञैनं दृष्टवान्नीतकश्मलः ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ आराजाठे अने आरांकठे, एवजीवने विचित्र जाव उपजेते; एवी लोक वाणीठे;
ते सर्व पोतानां की धेलां कर्म थकी जाणवी. सुखदुःख सर्व कर्म थकी प्रगट थायते. अन्य-
जुं विशेष कारण कां इ नथी ॥ २३ ॥ जे दृष्टियें दीतुं ते प्रत्यक्ष प्रमाण; अने इष्टार्थ ते अ-
प्रमाण; तथा उपमा प्रमाण ते अनुमान मां जलेते; माटे एत्रण प्रमाणने अविरोधि-
आगम प्रमाण तेणें करी आत्माने जाणवो जायते. ते आगमतो जेनां सर्व पाप गयें
देखावुं ॥ २४ ॥

अत्रांतानां च विफला नासुष्मिक्यः प्रवृत्तयः ॥ परबंधनहेतोः कः
स्वात्मानमवसादयेत् ॥१५॥ सिद्धिः स्थाएवादिवद्भव्यक्ता संशयादे
व चात्मनः ॥ असौ खरविषाणादौ वस्त्वार्थविषयः पुनः ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ अत्रांतजे ज्ञानीपुरुष तेनेहमणानीप्रवृत्तिते निःफलतानहोय; माटे पर
बंधननाहेतुयेंकरी पोतानाआत्माने कोणखेदमांनाखे ? ॥ १५ ॥ आत्मानीप्रगटपणे
संशयथीसिद्धिठे, एवीवाततोवगडांमां जाडनातुंठाजेवी देखाय, पणसंशयकरतांथकां
जेखसंवृद्धते नजणाय. तेमज संशयवडे आत्मानेनजाणियें. अनेजेविपरीतअर्थे आत्माने
माने तेनेगधेडाने शिंगरामाननारजेवोसमजवो ॥ १६ ॥

अजीवइति शब्दस्य जीवसत्तानियंत्रिता ॥ असतो न निषेधोय
तसंयोगादिनिषेधनात् ॥ १७ ॥ संयोगः समवायश्च सामान्यं च
विशिष्टता ॥ निषिध्यते पदार्थानां तएव न तु सर्वथा ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ अजीवशब्दमां जीवशब्दनीसत्तावलगेलीठे; पणनिषेधअठतोठे. जेथी ना
स्तिकमतवाला संयोग, समवाय, अनेसामान्य, तथा विशेषने निषेधेठे. तेपणसर्वथा
पणे वस्तुस्वरूपने निषेधिशकतानथी; केमके संयोगसमवाय अने सामान्य नही मा
नवाथकी पणअजीव शब्द बोलवो तेयद्यपिअजीवपदार्थसत्ते, तथापिशब्दअसत्मानि
यें, तोते असत्पदार्थनो निषेधदेखातो नथी॥१७॥ माटे संयोग, समवाय, सामान्य इत्या
दिकपदार्थनुंविशेषपणुं तेनास्तिकमतवाला निषेधकरेठे. पणतेसर्वनिषेधथायनही॥१८॥

शुद्धं व्युत्पत्तिमजीवपदं सार्थं घटादिवत् ॥ तदर्थस्य शरीरं नो
पर्यायपदज्ञेदतः ॥१९॥ आत्मव्यवस्थितेस्त्याज्यं ततश्चावाकद
र्शनं ॥ पापाः किलैतदात्मापाः सद्भापारविरोधिनः ॥ २० ॥

अर्थ ॥ शमादेशुर्लुनिर्मलएवीव्युत्पत्ति तेजीवप्राणधारणे एवेअर्थेयुक्त एवुंजीव
पदसाचुंठे; घटादिकनीपेरेठतुंठे; पणनवानवा पर्यायना जेदथकी जीवनेमूलअर्थे श
रीरनथी ॥ १९ ॥ एरीतें आत्मानुंस्थापनकरीने चार्वाकदर्शननेठांडवुं; एदर्शनीसाथें
आलापकरवो तेपणपापरूपठे; केमकेएसत्यवादीसाथें विरोधकारकठे; तेथीतजवुं॥२०॥

ज्ञानरूपावलीरूपो नित्यो नात्मेति सौगताः ॥ क्रमाक्रमाज्यां
नित्यत्वे युज्यतेऽर्थक्रिया न हि ॥ २१ ॥ स्वप्नावहानितो ध्रौव्यं क्र
मेणार्थक्रियाकृतौ ॥ अक्रमेण च तज्ज्ञावे युगपत्सर्वसंज्ञवः ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ हवेवौरुमतवालावोल्याके, आत्माज्ञानरूपठे. पणक्षण-आवळिकाप्रमाणे स्थितिठे; माटेआत्मानित्यनथी. एटलेजीवते क्षणमांकोधकरे, क्षणमांमानकरे, ए मज्जिन्नश्रवस्थाथायठे; एकश्रवस्थानित्यरेहतीनथी; परंपरायें क्रमअक्रमपणेजो नित्य आत्माकोइवेलायेंहोय, तोअर्थक्रियाकलाप घटेनही; माटेनित्यआत्मानथी ॥ ३१ ॥ एनोस्वजावहणाय,तेवारेध्रुवपणुंपामे;अनुक्रमेअर्थक्रिया आकृतिनेविषे अक्रमेकरीने ते- जावनेविषे समकालेंविचारतां सर्वसंचवहोय. माटेअमारोक्षणिकमतसाचोठख्यो ॥३२॥

क्षणिके तु नदोषोस्मिन् कुर्वङ्गूपविशेषिते ॥ ध्रुवेक्षणोनुत्पणाय निवृत्तेश्च गुणोमहान् ॥ ३३ ॥ मिथ्यात्ववृद्धिकृद्भूतं तदेतदपि दर्शनं ॥ क्षणिके कृतहानिर्य तथात्मन्यकृतागमः ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ वलीआक्षणिकमतमां दोषनथी. केमके नवनवांरूपकरेठे; पणजेसमयें जेरू- पहोय, तेसमयेंतेरूपनालक्षणेंकरीध्रुवठे. तेमांतृणानो अनेनिवृत्तिनो मोटोगुणठे. जेथीध्रुवतारूप महागुणपामियें, एमवौरुकहेठे ॥ ३३ ॥ एउपरथी खरेखरं एदर्शन मिथ्यानीवृद्धिकरनासंठे. केमकेआत्मानेक्षणिक माननारनासुकृतनीहानिथायठे. जोक दीपापनकरे, तोपणजुठावोलवानुं पापतोपरजवेजोगववुंण्डे. माटेअकृतागमकहियें॥३४॥

एकद्रव्यान्वयाज्ञावा द्वासनासंक्रमश्च न ॥ पौर्वापर्यं हि ज्ञावानां सर्वत्रातिप्रसक्तिमत् ॥ ३५ ॥ कुर्वङ्गूपविशेषे च न प्रवृत्तिर्नवाऽनु मा ॥ अनिश्रयान्न बाध्यत्वं तथा चोदयतो जगौ ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ जेमएकद्रव्यनो सापेक्षपणे एकजावनथी, माटेवासनानुं संक्रमणनथायः ॥ ३५ ॥ पूर्वापरपणुंसर्वत्रशक्तिरूपें परिणमेठे ॥ ३५ ॥ रूपविशेषकरताठतां प्रवृ- त्तिकरवी अथवा वारवीतेतो नही, पणक्षणिकमतवालायेंतो अनिश्रयथकी आत्माने ॥ ३६ ॥ क्षणिकपणुकहुंठे ॥ ३६ ॥

न वैजात्यं विना तत् स्यान्नतस्मिन्ननुमाजवेत् ॥ विना तेन न तत्सि ध्निर्नाव्यक्तं निश्चयं विना ॥ ३७ ॥ एकतः प्रत्यभिज्ञानं क्षणिकत्वं च बाधते ॥ योद्धमन्वज्जवं सोढं स्मरामीत्यवधारणात् ॥ ३८ ॥

अर्थ ॥ विजातिविना तेनहोय, एमांकांइअनुमान घटतुंनथी; केमकेतेविना तेनी सिद्धि पणनथी; निश्चयविना प्रत्यक्षज्ञानपणनथीयातुं ॥३७॥ तथाहुंआअनुजवुंठुं, तेहुंसंजार्हुं- एअवधारणथकी आत्माने त्रैकालिक एकताज्ञान तेक्षणिकपणे बाधकार थायठे॥३८॥

नास्मिन्विषयबाधो यत् क्षणिकेपि यथैकता ॥ नानाज्ञानान्वये त
द्वत् स्थिरे नानाक्षणान्वये ॥ ३९ ॥ नानाकार्यैक्यकरण स्वाप्ता
व्ये च विरुध्यते ॥ स्याद्वादसन्निवेशेन नित्यान्वयक्रियान हि ॥ ४० ॥

अर्थ ॥ एनित्यात्मानामतवर्गे विषयबाधकपणं नहोय. क्षणिकमतनेविषेपणएम-
जजेम ज्ञानान्वयं एकत्वापणुते, तेमस्थिरश्चात्मानेविषे नानाक्षणान्वेसंयोगे एकता-
जाणवी ॥ ३९ ॥ बहुकार्यना एकीकरणस्वप्तावने अंगीकारकरेवते विरोधपडेते, अ
नेस्याद्वादशैलीये स्थापना करवाथी नित्यापेक्षपणे अर्थक्रिया विरोधपामतीनथी, के
मके वेहुनयें प्रकृतिअर्थ अनुसरेते. माटे ॥ ४० ॥

नीलादावप्येतद्भेद शक्तयः सुवचाः कथं ॥ परेणापि हि नानैक
स्वप्तावोपगमं विना ॥ ४१ ॥ ध्रुवे क्षणेपि न प्रेम निवृत्तमनुप
प्लवात् ॥ ग्राह्याकारश्च ज्ञाने गुणस्तन्नात्र दर्शने ॥ ४२ ॥

अर्थ ॥ नीलादिवर्णनेविषे भेदशक्तिनहोय, एमसुखेकेम केहेवाय ? परपुञ्जलवडेकरी
नेपण एकस्वप्तावने टाट्याविना नानाविधपणं संजवेनही ॥ ४१ ॥ ध्रुवतापणानेविषे
इक्षणनेविषेपण एटलेलोचननेविषेपण उपप्लवमाटे निवृत्तपणेप्रेमनजोश्यें. जेमग्राह्या
कार ज्ञाननेविषेगुणते, तेमश्चा दर्शनमांगुणनथी ॥ ४२ ॥

प्रत्युतानित्यप्तावे हि स्वतः क्षणजबुद्धिया ॥ हेत्वनादरतः सर्व
क्रियाविफलता जवेत् ॥ ४३ ॥ तस्मादिदमपि त्याज्यमनि
त्यत्वस्य दर्शनं ॥ नित्यसत्यचिदानंदपदसंसर्गमिच्छता ॥ ४४ ॥

अर्थ ॥ उलटाअनित्यप्तावनेविषेपण पोताथी क्षणनीबुद्धियेंकरी हेतुनाअनादर
थकीसघदीक्रिया निःफलथाय ॥ ४३ ॥ तेमाटेए अनित्यदर्शनपणठोरुवुं. सदेव नित्य
सत्यपणे मुक्तिपदना संसर्गने इच्छताप्राणीयें जरूरत्यजवुं ॥ ४४ ॥

न कर्ता नापि प्रोक्तात्मा कापिलानां तु दर्शने ॥ जन्मधर्माश्रयो
नायं प्रकृतिः परिणामिनी ॥ ४५ ॥ प्रथमः परिणामोस्या बुद्धिर्ध
र्माष्टिकाऽन्विता ॥ ततोहंकारतन्मात्रेण जियभूतोदयः क्रमात् ॥ ४६ ॥

अने ॥ हवेकपिलदर्शनवाला बोढ्याके, आत्माकर्तानथी; तेमप्रोक्तापणनथी; आ
त्माप्रगटधर्माश्रय वालोनथी; मायापरिणामवर्त्तेते ॥ ४५ ॥ एमायानो प्रथमपरि.

શુશ્રૂષા, શ્રવણં, ચૈવગ્રહણશ્ચાદિક આઠપ્રકારની બુદ્ધિરૂપધર્મેકરીસહિતઠે. અથવા તેથી અહંકાર, તન્માત્ર, ઇન્દ્રિય, પાંચજૂતોદય, એશ્વનુક્રમેજાણવું ॥ ૪૬ ॥

ચિદ્રૂપપુરુષોબુદ્ધેઃ સિદ્ધ્યૈ ચૈતન્યમાનતઃ ॥ સિદ્ધિસ્તસ્યા અવિપ
યા વહેદનિયમાદિતઃ ॥ ૪૭ ॥ હેતુત્વેષુ પ્રકૃત્યર્થે જિયાણામત્ર
નિર્વૃત્તિઃ ॥ દૃષ્ટાદૃષ્ટાવિજ્ઞાનાશ્ચ વ્યાસંગશ્ચ ન યુજ્યતે ॥ ૪૮ ॥

અર્થ ॥ બુદ્ધિનીસિદ્ધિનેશ્ચે આત્માચિદ્રૂપઠે; વહીચૈતન્યઠે, તોપણ નિશ્ચયસહિત
અવિદેદપણે તેબુદ્ધિનીજેસિદ્ધિ તેશ્ચવિપરીઠે ॥ ૪૭ ॥ હેતુત્વેંકરી આત્માનેપ્રકૃતિશ્ચ
નેવિષે ઇન્દ્રિયોના નિવૃત્તિપણાનો દીઠાશ્ચદિઠાના વિજ્ઞાગથી પ્રસંગઘટતોનથી ॥૪૮॥

સ્વપ્ને વ્યાઘ્રાદિસંકલ્પા ન્નરત્વાનન્નિમાનતઃ ॥ અહંકારશ્ચ નિયત
વ્યાપારઃ પરિકલ્પ્યતે ॥ ૪૯ ॥ તન્માત્રાદિક્રમસ્તસ્માત્પ્રપંચો
ત્પત્તિદેતવે ॥ ઇતંબુદ્ધિર્જગત્કર્ત્રી પુરુષો ન વિકારજાક્ર ॥ ૫૦ ॥

અર્થ ॥ જેમસ્વપ્નનેવિષે વ્યાઘ્રાદિકના સંકલ્પથી અનેપુરુષાર્થના નિરન્નિમાનથી અ
હંકારનેનિશ્ચયે વ્યાપારરૂપકલ્પચેંઠિયે ॥૪૯॥ તેપ્રપંચની ઉત્પત્તિનાહેતુનેશ્ચેતન્માત્રા
દિકનો ક્રમઠે. એરીતેંજગત્નીકરનારી બુદ્ધિઠરેઠે. માટેવિકારનોજનનારઆત્માનથી ॥૫૦॥

પુરુષાર્થોપરાગૌદ્રૌ વ્યાપારાવેશૈવ ચ ॥ અત્રાંશોવેશ્યહં વસ્તુ
કરોમીતિ ચ ધીસ્વતઃ ॥ ૫૧ ॥ ચેતનોહં કરોમીતિ બુદ્ધેર્જેદાગ્રહા
ત્સ્મયઃ ॥ એતન્નાશેડનવઠિન્નં ચૈતન્યં મોહ ઇપ્યતે ॥ ૫૨ ॥

અર્થ ॥ સર્વપ્રવૃત્તિવ્યાપારનેવિષે એકપુરુષાર્થશ્ચને વીજોતપરાગ એવેવ્યાપારજલેઠે, તેવારે
હુંઅંશેજાણું; હુંવસ્તુકરું; એવીકદાગ્રહીબુદ્ધિચાયઠે ॥૫૧॥ હુંચેતનહું, હુંકરું; એવોગ
ર્વેબુદ્ધિનાહેતુથી પ્રગટેઠે. એવાગર્વનોનાશકરી સ્વજાવેરહું ચૈતન્યપણુંમુક્તિનેપામેઠે. ॥૫૨॥

કર્તૃબુદ્ધિગતે હુઃસ્વસુખે પુંસ્થુપચારતઃ ॥ નરનાથે યથા શ્રુત્યગતૌ
જયપરાજયૌ ॥ ૫૩ ॥ કર્તા જોક્તા ચ નતસ્મા દાત્મા નિત્યો
નિરંજનઃ ॥ અધ્યાત્માદન્યથાબુદ્ધિ સ્તદાચોક્તં મહાત્મના ॥ ૫૪ ॥

અર્થ ॥ આત્માનેવિષે હુઃસ્વસુખપામશું, એહવીકર્તાપણાનીબુદ્ધિજેચાયઠે, તેજપચા
ઠે. જેમસેવકનોજય અથવા પરાજયતે રાજાહોવાથીજણાયઠે ॥ ૫૩ ॥ શ્ચાદિક
આત્માકર્તાજોક્તાનથી; પણનિત્યનિરંજનઠે; અનેજેબુદ્ધિઠે, તેતો અધ્યાત્મથી જુદીઠે;

પલમુનિયે કહેલુંઠે ॥ ૫૪ ॥

प्रकृतेः क्रियमाणानि गुणैः कर्मणि सर्वथा ॥ अहंकारविमूढा
त्मा कर्ताहमिति मन्यते ॥ ५५ ॥ विचार्यमाणं नो चारु तदेतद्
पि दर्शनं ॥ प्रकृतिचैतन्ययोर्व्यक्तं सामानाधिकरण्यतः ॥ ५६ ॥

अर्थ ॥ प्रकृतिनाशुणेकरी क्रियमाणजे कर्म तेनो हुंकर्तातुं, एम सर्व प्रकारें अहंकारें
मूढआत्मानेनेठे ॥ ५५ ॥ एवोविचारकरेथी एदर्शनपणखरुंनथी; केमकेप्रगटबुद्धि
प्रकृतिअनेचैतन्यनो सामानाधिकरणें विचारकरतां, रुनुनथीजणातुं ॥ ५६ ॥

बुद्धिः कर्त्री च ज्ञोक्ती च नित्याचे न्नास्ति निर्वृत्तिः ॥ अनित्या चेन्न
संसारः प्राग्धर्मादेरयोगतः ॥ ५७ ॥ प्रकृतावेव धर्मादिस्वीकारे
बुद्धिरेव का ॥ सुवचश्च घटादौ स्यादीदृग् धर्मान्वयस्तथा ॥ ५८ ॥

अर्थ ॥ वलीतमेजो कर्ता ज्ञोक्तापणे बुद्धि मानशो, पणजोतेबुद्धिनित्यठेतो, मोक्ष
नथी. एटलेमोक्षठरशेनही. अनेजोबुद्धिने अनित्यमानशेतो, पूर्वधर्मनाअयोग्यथकी
संसारठरशेनही ॥ ५७ ॥ प्रकृतिनेविषेधर्मादिकने अंगीकारकीधायी बुद्धिनेशुंकेहेवी
जोश्यें ? अनेघटादिकनेविषेएवाधर्मनो अन्वयतेसुखेंकहेवो. इतितर्कवादः ॥ ५८ ॥

कृतिजोगौ च बुद्धेर्देहंधो मोक्षश्च नात्मनः ॥ ततश्चात्मानमुद्दि-
श्य कूटमेतद्विच्यते ॥ ५९ ॥ पंचविंशतितत्त्वज्ञो यत्रयत्राश्र-
मे रतः ॥ जटी सुंभी शिखी चापि मुच्यते नात्र संशयः ॥ ६० ॥

अर्थ ॥ जोकरबुं, जोगवबुं बुद्धिनेठे, तोबंधमोक्षआत्मानेनथी. तेपणबुद्धिनेजजोश्
यें. माटेआत्मानेउद्देशीने नहीसमजवामांआवे एरीतेंकूटकविकहेठे ॥ ५९ ॥ पंचविंश
तत्त्वनोजाणजेपुरुषठे, ते कोइपणआश्रममांरतहोय; एटलेजटाधरहोय, अथवासुंभावे,
अथवाचोटीरखावे, तोपणतेसंदेहविनासंसारथीमुकाय. एवुंकपिलमतवालाकहेठे॥६०॥

एतस्य चोपचारत्वे मोक्षशास्त्रं वृथाखिलं ॥ अन्यस्य हि विमो-
क्षार्थं न कोप्यन्यः प्रवर्तते ॥ ६१ ॥ कापिलानां मते तस्मा दस्मि
न्नैवोचिता रतिः ॥ यत्रानुजवसंसिद्धः कर्ता ज्ञोक्ता च बुध्यते ॥ ६२ ॥

अर्थ ॥ एरीतें एआत्मानेविषे मोक्षनेउपचारिपणें अंगीकारकरेठे, तेनुंसकलमो
क्षशास्त्र फोगटथायठे. केमकेकोइने मोक्षआपवा कोइवीजोप्रवृत्तथायनही. ॥ ६१ ॥
जिहांअनुजवसिद्ध आत्मानुंकर्तापणें तथाज्ञोक्तापणुलोपेठे, एटलेमानतानथी, तेमाटे
एहवा कपिलनामतमां प्रीतिकरवीते, ठीकनथी ॥ ६२ ॥

नास्तिनिर्वाणमित्याहुरात्मनः केप्यबंधतः ॥ प्राकपश्चाद्युगप
द्वापि कर्मबंधाव्यवस्थितेः ॥ ६३ ॥ अनादिर्यदि संबंध इष्यते
जीवकर्मणोः ॥ तदानंत्यान्न मोक्षः स्यात्तदात्माकाशयोगवत् ॥ ६४ ॥

अर्थ ॥ केटलाकश्चबंधमतवालाठे, ते एमकहेठेके, आत्माने मोक्षनिर्वाणनथी; केमके
प्रथमकेअथवापठी समकालें आत्माने कर्मबंधनथी, तोमुक्तिशेनीहोय? ॥ ६३ ॥ जोजीवने
तथाकर्मने अनादिसंबंधमानियें, तोआदिनही, तिहांअंतपणकेमथाय? माटेअनंतपणा
नाप्रसंगथी कोशकालेंमोक्षनथाय. जेमआत्माथकीआकाशयोग कदापिनिन्ननथाय ॥ ६४ ॥

तदेतदत्यसंबंधं यन्मियो हेतुकार्ययोः ॥ संतानानादिता बीजां-
कुरवत् देहकर्मणोः ॥ ६५ ॥ कर्ता कर्मान्वितो देहे जीवः कर्मणि दे-
हयुक् ॥ क्रियाफलोपप्लुक्तत्वे दंडान्वितकुलालवत् ॥ ६६ ॥

अर्थ ॥ एहबुंवोलेठे, एवचनपणजुठुठे. केमके कारणकार्यनेमांहोमांहे संबंधते.
जेमपुत्रपौत्रादिकनो अनादिसंबंधथायठे, तेबीजनाअंकुरानीपेरेंठे, तेमजशरीरतथाकर्म
नोपणअनादिसंबंधते ॥ ६५ ॥ कर्मसहितजीव कर्तापणदेहमारह्योठे, एवुंजेकहेठे ते-
पणजुठुठे. जेमदंडसहितकुंजारनीपरें क्रियानुफलजोगवे, तेपण असंबंधते तेनीपरे. ॥ ६६ ॥

अनादिसंततेर्नाशः स्याद्बीजांकुरयोरिव ॥ कुकुब्ज्यंडकयोः स्वर्ण
मलयोरिव चीनयोः ॥ ६७ ॥ ज्वेषु च व्यवस्थेयं संबंधो जीवकर्म-
णोः ॥ अनाद्यनंतोऽज्वयानां स्यादात्माकाशयोगवत् ॥ ६८ ॥

अर्थ ॥ तमेकहोठेके अनादिसंतति नाशनथाय. तेनोतोनाशयतो देखीयेंठश्यें;
जेमबीजवणस्ये अंकुरनथाय अने अंकुरानाशयये बीजनहीथाय; कुकडीनाशयये इंडु-
नाशपामे; अनेइंरानोनाशयये कुकडीनाशपामे; वलीअनादिनो सुवर्णथी मेलजुदो
थायठे. तेमआत्माथकी कर्मजुदांथायठे ॥ ६७ ॥ एरीतेंअनादिसंतति जीवकर्मनोजे
संबंधते नाशथायठे. तेजव्यजीवोआश्रयीठे; अनेजेहने अनादिसंतति टलतीनथी,
तेअजव्यजीवो आश्रयीठे. आत्मातोआकाशना योगनीपरेंठे ॥ ६८ ॥

ज्वयज्जावे समानेपि जीवाजीवत्वजेदवत् ॥ जीवज्जावे समानेपि ज
व्याज्वयत्वयोर्निदा ॥ ६९ ॥ स्वाजाविकं च ज्वयत्वं कलशप्राग
जावतः ॥ नाशकारणसाम्राज्याद्दिनश्यन्न विरुध्यते ॥ ७० ॥

अर्थ ॥ जेमज्वयनीरीतें तोसर्वज्वय एकज्वयपणें तुड्यठे, पणतेज्वयमां जेदकरियें
तोजीवअजीव ए वेथाय; तेमज जीवपणेतो सर्वजीवसरिखाठे, पणजेदकरतां ज्वय-

तथाअज्ञव्य एवेहेदथायते ॥ ६९ ॥ जेमघटउत्पत्तिपेहेलां माटीअव्यस्वाजाविकपणेठे;
अनेमाटीनानाशथी घटप्रगटेठे, तेविरुद्धनथी; तेमस्वाजाविकअव्यपणे कर्मनीअनादि-
संततिना नाशरूपकारणना सामर्थ्यथी परमात्मापणुंप्रगटे तेपणविरुद्धनथी. ॥ ७० ॥

अव्योहेदो न चैवं स्याद्गुर्वानंत्यान्नजोशवत् ॥ प्रतिमादलवत् का
पि फलजावेपि योगतः ॥ ७१ ॥ नैतद्वयं वदामोयअव्यः सर्वोपि सि
ध्यति ॥ यस्तु सिध्यति सोवश्यं अव्य एवेति नो मतं ॥ ७२ ॥

अर्थ ॥ एरीतेंअव्यपणानो उहेदनथाय. मोटाअनंतपणाथकी आकाशनाअंशनी
परें घटआखे आकाशपणआखुं, अनेघटजांगे आकाशखंरुथयो. पणआकाशकांश्चवधुं
नही. तेमकर्मनानाशथकी आत्माअधिकथतो नथी. जेमकोइठेकाणे प्रतिमानादलनी
परें प्रतिमादलपाषाणथी विंवरूप फलउपजे तेममोक्षनुं उपजवुं थाय ॥ ७१ ॥ अमे
एमकहेता नथीके सघलाअव्यजीवो सिद्धिपामे. पणजेसिद्धिवरे तेनेनिश्चय अव्य
कहियें एअमारोमतठे ॥ ७२ ॥

ननु मोक्षेपि जन्यत्वाद्भिनाशिनी अवस्थितिः ॥ नैव प्रध्वंसवत्त
स्या निधनत्वव्यवस्थितेः ॥ ७३ ॥ आकाशस्येव वैविक्ता मुजरादे
घटद्वये ॥ ज्ञानादेः कर्मणो नाशे नात्मनो जायते ऽधिकं ॥ ७४ ॥

अर्थ ॥ मोक्षनेविषे प्रगटथवापणुंनथी, माटेअव्यस्थिति नाशवंतीठे. पणमोक्षमां
अनंतपणानी स्थितिठे, माटेमुक्तिनोनाशनथी ॥ ७३ ॥ जेममोगरेंकरी घडोजांग्यो,
अनेघडानेद्वयें आकाशजुडुथयुं, पणवधुंनही, तेमज्ञानथी कर्मनोनाशथाय, पण
आत्माअधिकथायनही ॥ ७४ ॥

न च कर्माणुसंवंधान्मुक्तस्यापि न मुक्तता ॥ योगानां बंधहेतूना
मपुनर्भवसंज्ञवात् ॥ ७५ ॥ सुखस्य तारतम्येन प्रकर्षस्यापि सं
ज्ञवात् ॥ अनंतसुखसंवित्तिर्मोक्षः सिध्यति निर्जयः ॥ ७६ ॥

अर्थ ॥ जिहांमूलथीजकर्मपरमाणुनो संबंधनथी, अनेजेमूकाणा तेनेकांश्चमुकाववा
पणुंनथी, तथामिथ्यात्व, अविरति, कषाय, योग एचारबंधहेतुनायोगठे, तेनुं फरीथवापणुं
नथी, तेहनेसिद्धिकहियें ॥ ७५ ॥ सुखनुंतारतम्य तथाज्ञाननीउत्कृष्टता प्रगटथयेथी एट
वेअनंतसुखजाणवाथी निर्जयपणेजे सिद्धिवरे तेनुंनाममोक्षकहियें ॥ ७६ ॥

वचनं नास्तिकाजाना मात्मसत्तानिषेधकं ॥ त्रान्तानां तेन नादे
यं परमार्थगवैषिणा ॥ ७७ ॥ न मोक्षोपाय इत्याहु रपरेनास्तिको
पमाः ॥ कार्यमस्ति न हेतुश्चे येषां तेषां कदथना ॥ ७८ ॥

अर्थ ॥ माटे नास्तिकमतवालानां वचन आत्मसत्ताना निषेधकठे, तेजमचित्ता लायें आदरवानही. अथवानास्तिकमतवालानां जयनांवचनठे, एमजाणीआदरवान ही. जेपरमार्थनो गवेषकहोय तेणेठांडवा ॥ ७७ ॥ हवेवलीबीजा नास्तिकमतने मलताज मतवालाठे, तेनुंकेहेवुं एमठे के मोक्षनोउपायनथी. एटलेकार्यजेमोक्षतेतोठे, पणतेनुंकारणजे उपाय तेनथी. एममानेठे तेमनेपण विटंवनाठे ॥ ७८ ॥

अकस्मादेव जवतीत्यलीकं नियतावधेः ॥ कदाचित्कस्य दृष्ट
त्वाद्ब्रजाषे तार्किकोप्यदः ॥ ७९ ॥ हेतुभूतनिषेधानां स्वानुपा
ख्यविधिर्न च ॥ स्वप्नाववर्णना नैव मवधेर्नियतत्वतः ॥ ८० ॥

अर्थ ॥ कोश्कतो अणचिंतव्यो अकस्मात्मोक्षथायठे, एमकेहेठे. एपणजुवुंठे. नि यत अवधिमर्यादाजठे. तेमाटीनापिरुथीघटनिपजेठे, तेकदाचित्दीतुंठे, एमतेहनेता किंकशास्त्रवालाकहेठे, जेअमुकवखतमांजपुरंधाशे. एवोकांइनियमनथी ॥ ७९ ॥ हेतुभू तमोक्षनोनिषेधनथी. पोतानोअनुपकथनीय एटलेपोतानेबोलवुंनही एह्वोजेविधिते पणनथी, अनेस्वप्नाववर्णनकरवुं स्तुतिकरवीतेनथी. केमकेएसर्वनीअवधिठे. एटलेअ वधियेंज मोक्षथाशे, तेमाटेमोक्षनुं साधनकरवुतेजुवुंठे, एमकेहेठे ॥ ८० ॥

नच सार्वत्रिको मोक्षः संसारस्यापि दर्शनात् ॥ नचेदानीं न तद्व्य
क्तिर्व्यजको हेतुरेव यत् ॥ ८१ ॥ मोक्षोपायोस्तु किंत्वस्य निश्चयो
नेति चेन्मतं ॥ तत्र रत्नत्रयस्येव तथा ज्ञावविनिश्चियात् ॥ ८२ ॥

अर्थ ॥ सर्वत्रमोक्षनथी. केमके जेहमणानथी, तेनीप्रगटतापणनथी; अनेसंसारतो प्रत्यक्षदेखायठे; माटेजेहनोजेहेतुठे, तेजप्रगटनथी, तोतेहनोसंशयठे. ॥ ८१ ॥ मोक्ष नोउपायठे? किंवानथी? एवातनो निश्चयनथी. माटेएमतपणजुगठे. मोक्षनोहेतुतोरत्न त्रयनीपरें तेमजज्ञावें निश्चयथीजाणियें ॥ ८२ ॥

जवकारणरागादि प्रतिपक्षमदः खलु ॥ तद्विपक्षस्य मोक्षस्य
कारणं घटतेतरां ॥ ८३ ॥ अथ रत्नत्रयप्राप्ते प्राक्कर्मलघुता
यथा ॥ परतोपि तथैव स्यादिति किं तदपेक्षया ॥ ८४ ॥

अर्थ ॥ रत्नत्रयीजेठे, तेसंसारनां कारणजेरागादिक तेहनाशत्रुठे. अनेसंसाररूपका र्यनोशत्रु मोक्षठे. माटेमोक्षनुं कारणजे उपायतेघटेठे. ॥ ८३ ॥ केमकेरत्नत्रयनीप्राप्तिथ याथकी पूर्वजवनाकर्मनी जेवीलघुताथाय, तोवीजाथकीपणतेमजथायएअपेक्षायें जो अवधिनथी तोपणशुंथयुं? ॥ ८४ ॥

नैव यत्पूर्वसेवातो मृहीतो साधनक्रिया ॥ सम्यक्त्वादिक्रिया त
स्माद् दृढैव शिवसाधने ॥ ८५ ॥ गुणा प्राङ्मूर्ध्वत्युच्चैरथवाकर्म
लाघवात् ॥ तथा ज्वयतया तेषां कुतोपेक्षानिवारणं ॥ ८६ ॥

अर्थ ॥ जेपूर्वसेवाथकीते घचनाघोलनारूपथी, रुजुताथी, साधनक्रियामंदरूप ते
वीनहोय, माटे समकीतादिकक्रिया तेमोक्षसाधनमांदढठे ॥ ८५ ॥ अथवाकर्मना
लघुतापणाथकी मोटाजेगुणतेप्रगटथायठे; तेप्रकारें तेनीज्वयतापणेकरीने मोक्षठे.
पणमोक्षनीअपेक्षा वारीनथी. इतिसंशयिनः ॥ ८६ ॥

तथाज्वयतयाक्षेपाद्गुणा न च न हेतवः ॥ अन्योन्यसहकारित्वाद्
दंरुचक्रभ्रमादिवत् ॥ ८७ ॥ ज्ञानदर्शनचारित्राण्युपायास्त-
न्नवक्ष्ये ॥ एतन्निषेधकं वाक्यं त्याज्यं मिथ्यात्ववृद्धिक् ॥ ८८ ॥

अर्थ ॥ तेमज्वयपणानातिरस्कारथकी पुनर्हेतुभूत गुणनहोय; केमके परस्पर स
हकारीठे; माटे दंडचक्रभ्रमणनीपेरें ज्वयतापणे ज्ञानादिक गुणप्रगटथाय, तेगुणमोक्ष-
नाहेतुठे; एउत्तरकह्योठे ॥ ८७ ॥ माटेसंसारनाक्षयरूपजेउपाय तेज्ञानदर्शन अनेचा-
रित्रठे; तेनोजेनिषेधकरे अने मिथ्यात्वनीवृद्धिकरें तेनुं वचनत्यागकरवुं ॥ ८८ ॥

मिथ्यात्वस्य पदान्येतान्युत्सृज्योत्तमधीधनः ॥

ज्ञावयेत्प्रातिलोभ्येन सम्यक्त्वस्य पदानि षट् ॥ ८९ ॥

अर्थ ॥ एपूर्वेकह्याजे सर्वशास्त्रना मतवाद तेमिथ्यातनाठेकाणां, तेनेठांडीने बुद्धि-
रूपधननुं ग्रहणकरीने मिथ्यात्वनेप्रतिकूलपणेजे समकितनां ठपदठे. तेनेज्ञाववां ॥ ८९ ॥
इति मिथ्यात्वत्यागाधिकारः त्रयोदशः समाप्तः ॥

मिथ्यात्वदावानलनीरवाहमसदगृहत्यागमुदाहरंति ॥

अतोरतिस्तत्र बुधैर्विधेया विशुद्धजावैः श्रुतसारवज्रिः ॥ १ ॥

अर्थ ॥ मिथ्यात्वरूप जेदावानल तेनेशमाववाने मेघसमान एह्वामिथ्यात्वकदाग्रह
रूपप्रसारनो त्यागपंडितेंकह्योठे. कदाग्रहनात्यागनेविपेरतिकरवी. जेपंनिनहोय, वज्री
शुक्रताजाववालोहोय, अनेसिद्धांतनासारनो जाणहोय तेमणेकदाग्रहने ठांटवो ॥ १ ॥

असदग्रहाग्निज्वलितं यदंतः क तत्र तत्त्वव्यवसायवद्विः ॥

प्रशान्तिपुष्पाणि हितोपदेशं फलानि चान्यत्र गेवपयंतु ॥ २ ॥

अर्थ ॥ जेनुंअंतःकरण अठतापदार्पना कदाग्रहरूप अग्निवैवद्व्युंठे. तेनाग्रहवमां

तत्त्वव्यापाररूप वेलीकेमकरीजगे ? अनेसमतारूपफुल केमफुटे ? तथाहितउपदेश
रूप फलक्यांथीहोय ? तेमाटे कदाग्रहनेतजीने वीजेठेकाणे तत्त्वनीखोल करवी ॥१॥

अधीत्य किंचिच्च निशम्य किंचिदसद्ग्रहात्पंक्तिमानिनो ये ॥

मुखं सुखं चुंबितमस्तु वाचो लीलारहस्यं तु न तैर्जगादे ॥३॥

अर्थ ॥ कांश्चकजणीने तथा कांश्चकशास्त्रसांजलीने आत्मानेपंडितपणुं मानता
एवामूर्खकदाग्रहनाधरनारते पोतानुंमुखचुंबितजेवाचा तेनेमुखमाने; पणतेमुखेंकरीवी
लारूप रहस्यजेज्ञानते अवगाहेनही ॥ ३ ॥

असद्ग्रहोत्सर्पदतुर्वर्षोधांशतांधीकृतमुग्धलोकैः ॥ वि

मंविता हंत जमैर्वितंडापांस्त्यकंदूलतया त्रिलोकी ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जेनेकदाग्रह्यकी घणोर्गर्ववध्योठे, अनेस्वकद्विपतज्ञानने अंशेकरी जडि
कजीवोनेजेणे आंधलाकीधाठे, एहवाजडप्राणीयें पंडिताइनी खरजेंकरीनेहंतइतिखेदे
पादुप्रहारेंथकी त्रणलोकने वितंकाकेण डाकरुमालेंविटंवनाकरीठे ॥ ४ ॥

विधोर्विवेकस्य न यत्र दृष्टि स्तमोघनं तत्त्वरविर्विलीनः ॥ अ

शुक्लपद्मस्थितिरेषनुनमसद्ग्रहास्थूलमतिर्मनुष्यः ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ जेनाकृदयमां विवेकरूपचंद्रनी दृष्टिनथी, तथाघणोअंधकारठे, अनेतत्त्वरूप सूर्य
अस्तपाम्योठे, तेथीतेकृष्णपद्मनी निशावत्स्थितिमांठे. केमकेतेने कदाग्रहेंठव्योठे ॥ ५ ॥

कुतर्कदात्रेण लुनाति तत्त्ववद्वीरसान्सिचति दोषवृद्धं ॥ द्वि

पत्ययः स्वाङ्गफलं शमारव्य मसद्ग्रहः कोपिकुहूविलासः ॥६॥

अर्थ ॥ जेकदाग्रहीठे, ते कुविचाररूपदातरमैंकरी तत्त्वरूपवेलीनेठेदेठे; अनेपापरू
पवृद्धनेपाणीपायेठे; तथासमतारूपअमृतफलने हेतुंधुलमांनाखेठे; एवोकोइ कदाग्रह
रूप अमावास्यानी रात्रीनोविलासठे ॥ ६ ॥

असद्ग्रावमये हि चित्ते न कापि सज्जावरसप्रवेशः ॥ इ

हांकुरश्चित्तविशुद्धबोधः सिद्धांतवाचां वत कोपराधः ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ तेकदाग्रहीमाणसनुं चित्तपथ्यरजेवुंठे. जेमपठरमांपाणीजेदेनही, तेम
जिनवाणीरूपरस तेकदाग्रहीमाणसमां प्रवशकरेनही. तेथीतेनाचित्तरूपवृद्धमां शुद्ध
बोधरूप अंकुरप्रगटेनही; तोतेमांसिद्धांतनीवाणीनो शोवांक ? ॥ ७ ॥

व्रतानि चीर्णानि तपोपि तप्तं कृता प्रयत्नेन च पिंडशुद्धिः ॥ अ

भूतफलं यत्तु न निन्दवानामसद्ग्रहस्यैव हि सोपराधः ॥ ८ ॥

द्ग्रहस्थेन समं समंता त्सौहार्दभृदुःख मवैति तादृग ॥

ते यादृक्कदली कुट्टक स्फुट त्रुटत्कंटककोटिकीर्णा ॥ १९ ॥

जेमकेलनुंवृद्धतेकंथेरादिक वृद्धनेसंगे कांटायेकरीकोरायठे, तेमजेप्राणीक मित्राश्करेते अंतेष्टुःखनाविपाक पामेठे ॥ १९ ॥

या विवेको विनयो विशुद्धिः सिद्धांतवाद्वाच्य मुदारता च ॥

सद्ग्रहाच्चाति विनाशमेते गुणास्तृणानीव कणादवाग्नेः ॥ २० ॥

जेमअग्निथी घासनासमूह जस्मीजूत थायठे; तेम विद्या, विनय, विवेक, वि-
वे सिद्धांतउपर वद्वजतापण, अने उदारता एसर्व कदाग्रहथी नाश पामेठे ॥ २० ॥

प्रियो नो गुणवांस्तु कश्चिन्मूढेषु मैत्री नतु तत्त्ववित्सु ॥ अस

पदितविश्रमाणां स्थितिः किंलासावधमाधमानां ॥ २१ ॥

॥ जेकदाग्रहीनी सोवतेरह्या, तेने स्वार्थप्रियनही ते प्राणीअवगुणवंत, मूर्ख
वाश्करे, अने पंडितसाथें मित्राश्करेनही, एवाकदाग्रहीनी सोवतेरह्या, जेअ
प्रथम नीचप्राणी तेहनीस्थितिठे, तेकही ॥ २१ ॥

इदंविदंस्तत्त्वमुदारबुद्धि रसद्ग्रहं यस्तृणवज्जहाति ॥ जहा

ति नैनं कुलजेव योषि जुणानुरक्ता दयिता यशःश्री ॥ २२ ॥

॥ एमजाणीने तत्त्वनेओलखनार मोटीबुद्धिवालाप्राणी कदाग्रहने तृणष
पेठेठांमै; तेने जेम कुलवंतीस्त्री जरतारने त्यजतीनथी, तेमगुणरागीएवीजे यश
रूप लक्ष्मीतडूपस्त्रीयो ठांडतीनथी ॥ २२ ॥ इतिकदाग्रहत्यागाधिकारचतुर्दशः ॥

इति महोपाध्याय श्रीयशोविजयगणि विरचितेअध्यात्मसार

प्रकरणे चतुर्थःप्रबंधः वारमांअधिकारमां ५८ तेरमां

ना ७९ चउद्माना २२ सर्वमली १६९ काव्यथया

असद्ग्रहव्ययाध्वांत मिथ्यात्वविषयीप्रुषः ॥ सम्यक्त्वशालिनो

गात्म शुद्धे योगः प्रसिध्धति ॥ १ ॥ कर्मज्ञानविज्ञेदेन स द्विधा

चादिमः ॥ आवश्यकादिविहितः क्रियारूपः प्रकीर्तितः ॥ २ ॥

ग्रहनानाशथी मिथ्यात्वरूपअंधकारनो विषयगयोठे जेमांथीएह
अंतःकरणथयांठे जेहना एहवाजेप्राणी तेमने अध्यात्मनीशु

आमे घटे वारि घृतं यथा सद्भिनाशयेत्तं च घटं च सद्यः ॥ अम
द्र्यह्यस्तमतेरतथैव श्रुतात्प्रदत्ताङ्गजयोर्विनाशः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जेमकाचाघनामां पाणीजरवाथी वनानो तेमजपाणीनोनाशयायठे, तेमज
कदाग्रहीमाणसने शास्त्र शीखवतांशास्त्रनो तेमजतेपोतानोवनेनोविनाशयायठे ॥ १४ ॥

असद्र्यह्यस्तमतेः प्रदत्ते हितोपदेशं खलु यो विमूढः ॥ शुनी
शरीरे स महोपकारी कस्तूरिकाक्षेपनमादधाति ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ जेमविष्टायेंजखुंमुखदेखी कुतरीनेउपकारकरवा कस्तूरीनोक्षेपकरे, तेमूर्खजा
णवो; तेमकदाग्रहीप्राणीने उपकारकरवाने हितउपदेशआपेते पणमूर्खजाणवो ॥ १५ ॥

कष्टेन लब्धं विशदागमार्थं ददाति योऽसद्र्यहद्रूपिताय ॥ स
खिद्यतेयत्नशतोपनीतं बीजं वपन्नूपरञ्जुमिदेशे ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जेमघणाउद्यमे अनाजनांवीज जेगांकारी उखरजमीनमांवावे, तेआगव
जतांसदाय खेदपामेठे; तेम पंडितप्राणी गुरुनोविनयकरी कष्टेकरीनिर्मळ आगमसि
द्धांतनाअर्थने पाम्योहोय, तेजो कदाग्रहेकरी छुपितप्राणीने तेहनो अर्थ शीखवा
नोउद्योगकरे, तोतेथी अंतेखेद पामेठे ॥ १६ ॥

शृणोति शास्त्राणि गुरोस्तदाज्ञां करोति नासद्र्यहवान् कदा
चित् ॥ विवेचकत्वं मनुते च सारग्राही शुवि स्वस्य च चालनीवत् ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ जोगुरुपासेथीशास्त्रसांजले, तोपणकदाग्रहीजेहोय ते कोड्काळें ते गुरुनी
आज्ञानमाने. ते पोतानीमेले पोतानेएहवुंमाने, जे हुंज सर्वपदार्थनी वरावरवेचणक
रुंहुं. पणतेतोजेम पृथ्वीमां चालणीमांथी चारीनेसारभूतवस्तु काहाडीलेइने वाकी
असार धान्यरहेठे, तेहनो ते ग्राहीठे ॥ १७ ॥

दंजाय चातुर्यं मधीतशास्त्रं प्रतारणाय प्रतिज्ञापदुत्वं ॥ ग
र्वाय धीरत्वमहोगुणाना मसद्र्यहस्ते विपरीतसृष्टिः ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ माटे अहोइतिआश्चर्य ! विधातायें कदाग्रहीमाणसमां वीपरीतगुणसृज्या
! जेवादेवतेवीपात्री, अनेमेघजलसर्पनामुखमां जेमविपतुल्ययज्ञायठे, एकेहेवतने
धातायें खरीपानीठे. केमके जे कदाग्रहीनी चतुराइतेकपटनेअर्थेंथाय, अने शास्त्र
ते मदनेअर्थेंथाय, तथा बुद्धिग्राह्यपण अने उपदेशतेलोकने उगवानासाधन
नेअर्थेंथायअने धैर्यपण तेगर्वकरवानेअर्थेंथाय ॥ १८ ॥

असद्ग्रहस्थेन समं समंता त्सौहार्दभृदुःख मवैति तादृग ॥
उपैति यादृक्कदली कुट्टक स्फुट त्रुटत्कंटककोटिकीर्णा ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ जेमकेलनुंबृद्धतेकथेरादिक वृद्धनेसंगे कांटायेंकरीकोरायठे, तेमजेमका
दाग्रहीसाथें मित्राश्करेते अंतेडुःखनाविपाक पामेठे ॥ १९ ॥

विद्या विवेको विनयो विशुद्धिः सिद्धांतवाद्भव्य मुदारता च ॥

असद्ग्रहाद्याति विनाशमेते गुणास्तृणानीव कणादवाप्तेः ॥ २० ॥

अर्थ ॥ जेमअग्निथी घासनासमूह जस्मीजूत थायठे; तेम विद्या, विनय, जिज्ञासा, शुद्धि, अने सिद्धांतउपर वद्वजतापण, अने उदारता एसर्व कदाग्रहथी नाश करेते.

स्वार्थः प्रियो नो गुणवांस्तु कश्चिन्मूढेषु मैत्री नतु तत्त्ववित्प्राप्त्यम्
द्रव्यापादितविश्रमाणां स्थितिः किलासावधमाधमानां ॥ २१ ॥

अर्थ ॥ जेकदाग्रहीनी सोवतेरह्या, तेने स्वार्थप्रियनही ते प्राणीकड्यांतें स्वार्थ
साथेंमित्राश्करे, अने पंडितसाथें मित्राश्करेनही, एवाकदाग्रहीनी स्वार्थ
धममांअधम नीचप्राणी तेहनीएस्थितिठे, तेकही ॥ २१ ॥

इदंविदंस्तत्त्वमुदारबुद्धि रसद्ग्रहं यस्तृणवज्जहति ॥ २२ ॥

ति नैनं कुलजेव योषि जुणानुरक्ता दयिता यशःश्री ॥ २३ ॥

अर्थ ॥ एमजाणीने तत्त्वनेओलखनार मोटीबुद्धिवावाप्राणी कदाग्रह
लानीपेठेठांके; तेने जेम कुलवंतीस्त्री जरतारने त्यजतीनथी, तेमजाणीने
कीर्त्ति रूप लक्ष्मीतद्रूपस्त्रीयो ठांडतीनथी ॥ २२ ॥ इतिकदाग्रहनाश

इति महोपाध्याय श्रीयशोविजयगणि विरचिते

प्रकरणे चतुर्थःप्रबंधः वारमांशधिकारमांशः

ना एण चउद्माना २२ सर्वमली १६९

असद्ग्रहव्ययाध्वांत मिथ्यात्वविषयीप्रपः ॥ २४ ॥

ध्यात्म शुद्धे योगः प्रसिध्धति ॥ २५ ॥ कर्मज्ञान

तत्र चादिमः ॥ आवश्यकादिविहितः क्रियमाणः

अर्थ ॥ हवेकदाग्रहनानाशथी मिथ्यात्वरूपग्रंथकानें
वातमकितेंकरी उज्ज्वलअंतःकरणथयांठे जेहना पदार्थां

द्वितीयकीयोगप्रसिद्धरीतिं प्रगटे ॥ १ ॥ तेयोगनावेजेदठे. एककर्मयोग, अनेबीजोज्ञान योग. तेमांकर्मयोगते आवश्यकदिकजे क्रियाकरवीतेरूपकहोते ॥ २ ॥

शारीरस्पंदकर्मात्मा यदयं पुण्यलक्षणं ॥ कर्मातनोति सज्जो

गात्कर्मयोगस्ततः स्मृतः ॥ ३ ॥ आवश्यकादिरागेण वात्स

दयाङ्गगवजिरां ॥ प्राप्नोति स्वर्गसौख्यानि न याति परमं पदं ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ शरीरचेष्टारूप तेकर्मात्माकहियें, एयोगपुण्यरूपठे. तेरुडाजोगथकी कर्म नेविस्तारेठे. तेमाटेएनेकर्मयोगकहियें ॥ ३ ॥ आवश्यकादिकक्रियानेरागे तथाजिन वाणीने विलासैंकरीने स्वर्गनासुखनेपामे, पणएयोगेंमुक्तिपदनेनपामे ॥ ४ ॥

ज्ञानयोगस्तपः शुद्धमात्मरत्येकलक्षणं ॥ इन्द्रियार्थोन्मनीजा

वात्समोक्षसुखसाधकः ॥ ५ ॥ न परप्रतिबंधोस्मिन्नदपोप्येका

त्मवेदनात् ॥ शुभ्रं कर्मापि नैवात्र व्याक्षेपायोपजायते ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ बीजोज्ञानयोगतेहनेकहियें, जेतपशुद्धिपणे आत्मानेविषेरतिपामे. तेएक लक्षण अने इन्द्रियोनाविषयथीदूररहेवुं, तेबीजुं, एवांलक्षणेयुक्तजेयोग तेनेपामेलोपुरुष तेमोक्षसुखनेसाधे ॥ ५ ॥ एकआत्मज्ञानयोगना ज्ञानमां बीजोप्रतिबंधनथी; अने जेकर्मथीमोक्षमांजतां वारलागे तेशुभ्रकर्मपणनथी ॥ ६ ॥

नह्यप्रमत्तसाधूनां क्रियाप्यावश्यकादिका ॥ नियता ध्यानशु

द्धत्वाद्यदन्यैरप्यदः स्मृतं ॥ ७ ॥ यस्त्वात्मरतिरेव स्यादात्मत

प्तश्च मानवः ॥ आत्मन्येव च संतुष्टस्तस्य कार्यं न विद्यते ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ अप्रमत्तसाधुने आवश्यकप्रमुखजेक्रिया तेनोपण करवानेविषे प्रतिबंधन थी. केमकेतेनेध्यानरूपशुद्धिठे; माटे ॥ ७ ॥ वल्लिअन्यदर्शनमां पण श्रीकृष्णकहेठे के, हे अर्जुन ! जेआत्मसुखमांतृप्तठे, तेनेआत्मानेविषेज रतिठे, अनेसंतोषठे. जेआत्म सुखमां संतुष्टठे, एहवोजेजीव तेहनेकांशपणकर्तव्यनथी ॥ ८ ॥

नैव तस्य कृतेनार्थो नाकृते नेह कश्च नाना चास्य सर्वभूतेषु कश्चि

दर्थव्यपाश्रयः ॥ ९ ॥ अवकाशो निषिद्धोस्मिन्न रत्यानंदयोर

पि ॥ ध्यानावष्टंभतः कास्तु तत्क्रियाणां विकल्पनं ॥ १० ॥

अर्थ ॥ तेप्राणीनेकार्यकरवे अर्थनथी; तेमजनकरवाथी खोटपणनथी; तेहनेसर्व तनेविषेकांशप्रयोजननथी ॥ ९ ॥ एठेकाणे अरतिनो अनेआनंदनो अवकाशनथी के, ध्याननीस्थिरताथी तेक्रियानोविकल्पपण केमहोय ? ॥ १० ॥

देहनिर्वाहमात्रार्था यापि जिज्ञासनादिका॥क्रिया सा ज्ञानिनोऽसं-
गान्नैव ध्यानविधातनी ॥ ११ ॥ रत्नशिखादृगन्या हितन्नियोज-
नदृग् यथा ॥ फलज्जेदात्तथाचारक्रियाप्यस्य विनिवृत्ते ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ देहनिर्वाहरूपे मुनिने गोचरीप्रमुखजे क्रियातेक्रिया ज्ञानिनाश्रसंगानुष्ठा-
नशी ध्यानमांविघ्नकरेनही ॥ ११ ॥ रत्नमाणिक्यपरीक्षाना ग्रंथजुदा अनेनजरपरीक्षा-
पणजुदी. ग्रंथजणीने जेमनजरपरीक्षामांफल जेदथीप्रवर्तेते, तेमआचारक्रियापण फे-
लजेदेकरी जित्तजित्ते, एटले जेदवंतीते ॥ १२ ॥

ध्यानार्था हि क्रिया सेयं प्रत्याहृत्य निजं मनः ॥ प्रारब्धा जन्मसं-
कल्पादात्मज्ञानाय कल्पते ॥ १३ ॥ स्थिरभूतमपि स्वांतं रजसा
चलतां व्रजेत् ॥ प्रत्याहृत्य निगृह्णाति ज्ञानी यदिदमुच्यते ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जोपोतानामनने पातुंवालीने जन्मसंकल्पथीमांडीने आत्मज्ञानजणी क-
द्विपये तोतेक्रियाध्यानरूपते ॥ १३ ॥ स्थिरथयेजुंजेमन तेपणरजोगुणेकरी चपलताने-
पामे. तेहनेपातुंवाली तेनोनिग्रहकरे तेनेज्ञानीकेहवो ॥ १४ ॥

शनैः शनैरुपरमेदबुद्ध्या धृतिगृहीतया ॥ आत्मसंस्थं मनः कृत्वा
न किंचिदपि चिंतयेत् ॥ १५ ॥ यतो यतो निःसरति मनश्चंचलम
स्थिरं ॥ ततस्ततो नियम्येत्तदात्मन्येव वशं नयेत् ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ हे अर्जुन ! मननेधीरेधीरेधीरजवनेअनेबुद्धिवडे स्थिरकरवुं. पठीतेमनजेवारें
आत्मानास्वरूपनेविपेजाय, तेवारे कांश्चीजुं चिंतनकरवानी जरूनथी ॥ १५ ॥ मनचंचलने-
अस्थिरते: तेनेज्यांज्यां जायत्यांत्यांथीपातुंवालीने आत्मानीसाथें वशकरीराखवुं ॥ १६ ॥

अतएवादृढस्वांतः कुर्यात्सास्त्रादिना क्रियां ॥ सकलां विषयप्र-
त्याहरणाय महामतिः ॥ १७ ॥ श्रुत्वा पेशाचिकीं वार्त्तां कुलव-
ध्वाश्च रक्षणं ॥ नित्यसंयमयोगेषु व्यापृतात्मा ज्ञेय्यतिः ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ एमपरदर्शनमांषण करुंते. माटेज्यांनुधी मनन्यिग्नहोय. न्यांनुधी जाम्रो.
कक्रिया जेटलीकरियें. तेटलीतयेंतफळनघाय, जेवारेंविषयत्याग आय. नेवारेंजमफ-
लघाय. माटेजेप्राणीमननेविषयधीवालवामां उजनाखरे. तेमहामति वालाजाणया
॥ १७ ॥ जेमएकशेठनोपुत्र देशांतरगयो. तेनाघरनीमानेना एकदृष्टाडफ एकजूनगदे
नो हतो. तेठलपामि पुत्रतुंरूपधारणकरी तेनिघरनी दाखनीनायेंडागुदट्यां. एम

करनांतिशेनोदीकरो पोतानेघरेंआव्यो तेवारेंधरमां लडाश्चालवालागी. पठीराजद
 वारें इनसाफनेवास्तेगया तिहांथी जूतनेघरमांथी काढवानुंठसुं. पणतेजूतनिकळो
 नही. नेकेदेवालाग्योकेहुं जवानोनथी: हुंपसपुत्रहुं: एवातसांजलीवहुने लाजलागी. वेपे
 शेनेजूनने वेरीसायें बुरूकरवानुंकामजलाव्युं. अनेवहुने घरनोधंधोजलाव्यो. एरीतें
 अनाचारदाव्यो. अनेवहुनेराखी. तेसमुनियेंपण संयमनायोगें आत्मानेराखवो ॥ १० ॥

या निश्चयकलीनातां क्रिया नातिप्रयोजना ॥ व्यवहारदशास्था
 नां ता एयानिगुणावहाः ॥ १९ ॥ कर्मणोपि हि शुद्ध्यश्चक्षमेधा
 दियोगतः ॥ अक्षयं मुक्तिहेतुत्वं ज्ञानयोगानतिक्रमात् ॥ २० ॥

अर्थ ॥ जेसुंनननिधायनं स्तीनवे. तेनेक्रियानुं प्रयोजननथी. व्यवहारदशावा
 ने निष्ठाने कर्मिगुणनरीने. ॥ १९ ॥ शुनकर्मथीअने अज्ञाबुद्धिनायोगथी अखंसप
 नेअज्ञानांने दुर्गमनरीना. तेनेमुक्तिनोहेतु प्रगटथाय ॥ २० ॥

अन्यथापि सक्रियापेदा योगिनां चित्तशुद्ध्ये ॥ ज्ञानपाके शमस्यै
 न स्यादसंशयः स्मृतं ॥ २१ ॥ आत्मरुद्धेर्मुनेयोगं कर्मकाणामु
 च्यते ॥ योगारदस्य तस्यैव शमः काणामुच्यते ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ जेवरीजिदानीअपेदायें अस्यामकणें, ते योगीअने चित्तशुद्धिनेअ
 न्यथापि नस्योने असमकणें. असअन्यदशनीच पणरुद्धेने ॥ २१ ॥ हे अर्जुन
 काणामुच्यते ॥ २२ ॥ जेनेकर्मना एककाणें, जेवारेंसर्व संकटपशमिजाप
 नेअनेनेअपेदायें अस्यामकणें तेनेज्ञानादने समनांजकाणें ॥ २२ ॥

यदा हि नेदियथैव न कर्मस्वनुपज्यते ॥ सर्वसंकल्पमन्यमी
 येनानुत्तरेच्यते ॥ २३ ॥ ज्ञानं क्रियाविहीनं न क्रिया वा
 ज्ञानवर्धनम् ॥ गुणप्रधानज्ञानेन दज्ञानेनः क्रियेनयोः ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ जेवरीदियथैव न कर्मस्वनुपज्यते, तेवारीसर्व संकटपशमिजाप
 नेअनेनेअपेदायें अस्यामकणें ॥ २३ ॥ क्रियाविना ज्ञाननथी, अनेज्ञानविना क्रिया
 नथी ॥ जेवरीज्ञानेनेअने अनेज्ञानेनेअपेदायें अस्यामकणें ॥ २४ ॥

इति च कर्मयोगेन चित्तशुद्धिहेतुः ॥ निश्चयप्रवृत्तीनां
 ज्ञानयोगेन चित्तशुद्धिः ॥ २५ ॥ अनादृदि मुश्न वा चरणम्पदा
 नानां ॥ अनादृदि मुश्न वा चरणम्पदा ॥ २६ ॥

अर्थ ॥ कर्मयोगेंकरीने मनशुद्धिपामेला अने निर्दोषविहारी एहवाजेज्ञानी तेहने ज्ञानयोग मुख्यपणेसेववो उचितठे. एवोवीतरागनोमतठे ॥ २५ ॥ एमाटेरुडीश्रद्धा येदेशविरतिरूप चारित्रनो स्पर्शकीधापठी दुःखेपाविशकियें, एवामुनिनोआचार जेस र्वविरतिपणुंठे, तेलेवो. एटलेप्रचुर्यें पठीसंयमलेबुंकचुंठे ॥ २६ ॥

एकोद्देशेन संवृत्तं कर्म यत्पौर्वज्जूमिकं ॥ दोषोन्नेदकरं तत्स्या
द् ज्ञानयोगप्रवृद्धये ॥ २७ ॥ अज्ञानिनां तु यत्कर्म न ततश्चि
त्तशोधनं ॥ योगादेरेतथाज्ञावान् म्लेच्छादिकृतकर्मवत् ॥ २८ ॥

अर्थ ॥ कोइएकदेशआश्रिने पूर्वज्जूमिते पूर्वजवरूपसंवृत्तपणे उद्देशीने एटलेदेश-
थकी जेपेहेलांवृत्तआदस्यां एहवीजेक्रिया तेपणदुःखने टालनारीठे. वलीज्ञानयोगनी
वृद्धिकर्त्ताथायठे ॥ २७ ॥ अनेअज्ञाननीजेक्रियातेचित्तशुद्धि करवानेअर्थ नहीथाय. के-
मकेतेहनेज्ञानयोगनो अज्ञावठे, माटे म्लेच्छनाकरेंला कार्यसरखीतेजाणवी ॥ २८ ॥

न च तत्कर्मयोगेपि फलं संकल्पवर्जनात् ॥ संन्यासो ब्रह्मवो
धाद्या सावद्यत्वात्स्वरूपतः ॥ २९ ॥ नो चेदित्थं जवेबुद्धिर्गोहिं
सादेरपि स्फुटा ॥ इयेनाद्या वेदविहिता द्विशेषानुपलक्षणात् ॥ ३० ॥

अर्थ ॥ तोतेवाकर्मयोगेपण फलनथी. फलतोसंकल्प वर्जे तेवारेंजथायठे. आत्मज्ञा
नविना त्यागपणनथी, अनेएनुंस्वरूप सावद्यठे. माटेब्रह्मजेज्ञान तेनावोधथकी फल-
प्रगटे ॥ २९ ॥ जोकदापिएमबुद्धिनहोय, तेवारेंतो गोहिंसादिक थकीम्लेच्छादिकनेपण
प्रगटशुद्धिहोय, तथासिंचाणानावधथीवेदमां पशुयागकह्या, तेथकीहिंसकर्मनायोगें
वेदीयाना अनेम्लेच्छना एकसरखांजलक्षणठे; कांइविशेषनथी ॥ ३० ॥

सावद्यकर्म नो तस्मादादेयं बुद्धिविप्लवात् ॥ कर्मोदयागते त
स्मिन्नसंकल्पादबंधनं ॥ ३१ ॥ कर्माप्याचारतोज्ञातु मुक्ति
ज्ञावो न हीयते ॥ तत्र संकल्पजो बंधो गीयते यत्परैरपि ॥ ३२ ॥

अर्थ ॥ एटलामाटे बुद्धिनाविपर्यासपणाथी सावद्यकर्मआदरबुनही, अनेजोदेवयोगें
तेवांकर्मकरवानुं उदय आव्युं, तेवारेंतेकर्मकरवानो जोसंकल्पनथी, तोतेकर्मनुं बंधन-
पणनथी ॥ ३१ ॥ सांसारिकक्रियानोजो आचारठे. तोपणज्ञानीने मुक्तिज्ञावनी द्हाणनथी.
केमकेसंकल्पथी बंधनठे, एवुंअन्यदर्शनवादानुंपणवेहेबुंठे, तेजुओआगलकहेठे ॥ ३२ ॥

कर्मण्यकर्म यः पश्येदकर्मणि च कर्म यः ॥ स बुद्धिमान्मनुष्ये
षु स युक्तः कृतकर्मकृत् ॥ ३३ ॥ कर्मण्यकर्म वा कर्म कर्मण्य
स्मिन्नृचे ऽपि ॥ नोचे वा जंगवैत्रियादकर्मण्यपि नो मते ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ जेकर्मनेविसर्जे, अकर्मपणुंदेखेते, अनेकर्मनथीकरतो, अनेजाणेत जेहुंकरं
तुं, तेनेमाणसमां बुद्धिवंतकहियें. तेकरवापणानाकर्मने अकरवापणुंदेखेते. ते पोतेपोता
नेस्वरूपेंते. एमघणीजंगजाल प्रगटेते ॥ ३३ ॥ निःकर्ममार्गनेविषे नहीमान्युं, तेश्चक
रुंथयुं; अने अकरवापणेजेकरेते, तेनावेजांगाते. एमकरवामांविचित्र जांगाते ॥ ३४ ॥

कर्म नैःकर्मवैषम्यमुदासीनो विज्ञावयन् ॥ ज्ञानी न लिप्यते जोगैः
पद्मपत्रमिवांजसा ॥ ३५ ॥ पापाकरणमात्राद्भि न मौनं विचिकि
त्सया ॥ अनन्यपरमात्मा स्यात् ज्ञानयोगी जवेन्मुनिः ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ उदासीजाववालो विचित्रपणेंकर्मनुं विषमपणुंचिंतवे. जेमकमलपत्रजलमांले.
पातुंनथी, तेमज्ञानीपुरुष जोगमांलेपातो नथी ॥ ३५ ॥ पापनकरवाथी कांश्मुनिपणुंआव-
तुंनथी, संशयरहितपणे पोतेजज्ञानयोगमय परमात्माथाय तेनेमुनिकहियें ॥ ३६ ॥

विषयेषु न रागी वा द्वेषी वा मौनमश्रुते ॥ समं रूपं विदंस्तेषु
ज्ञानयोगी न लिप्यते ॥ ३७ ॥ सतत्त्वचिंतया यस्यात्रिसमन्वा
गता इमे ॥ आत्मवान् ज्ञानवान्वेद धर्मब्रह्ममयो हि सः ॥ ३८ ॥

अर्थ ॥ विषयनेविषे जेनेरागनथी, तेमद्वेषपणनथी तेनेमुनिकहियें. मध्यस्थपणे
रूपादिकनेजाणतो, जेज्ञानी योगीतेने लेपलागतोनथी ॥ ३७ ॥ जेणेतत्त्वनीश्रोलखा
णवडे समताधारणकीधी, तेनेज आत्मानीश्रोलखाणथइ, अनेतेजज्ञानी तथातेजधर्म
मय तथाब्रह्ममयकेदेवाय ॥ ३८ ॥

वैषम्यबीजमज्ञानं निव्रंति ज्ञानयोगिनः ॥ विषयांस्ते परिज्ञाय
लोकं जानंति तत्त्वतः ॥ ३९ ॥ इतश्चापूर्वविज्ञाना द्विदानंदविनोद
तः ॥ ज्योतिष्मंतो ज्वल्येते ज्ञाननिर्वृतकल्मषाः ॥ ४० ॥

अर्थ ॥ संसागनुंविषमबीज जेश्चज्ञानते, तेबीजनेज्ञानयोगीवालीनांखेते; तथाविष-
यादिकनेश्रोलखीने तत्त्वथीलोकनांस्वरूपनेजाणेत ॥ ३९ ॥ तेश्चपूर्वअनुजवथी अनेज्ञा-
ननाश्चानंदमयविनोदथी महाज्योतिर्वंतथायअनेतेनांपापज्ञानेकरीवलीजाय ॥ ४० ॥

तेजोलेश्याविवृद्धिर्या पर्यायकर्मवृद्धितः ॥ चाषिता जगवत्या
दौ सेवञ्चूतस्य जायते ॥४१॥ विषमेपि समेक्षीयः स ज्ञानी स
पंक्तिः ॥ जीवन्मुक्तः स्थिरं ब्रह्म तथाचोक्तं परैरपि ॥ ४२ ॥

अर्थ ॥ दीक्षापर्यायनीवृद्धिर्ही ज्ञानसुखनीवृद्धिर्थायते, एमजगवतीआदि सूत्रोमां
कह्युंते. तेवाप्राणीनेप्रगटथाय ॥ ४१ ॥ विषमनेविषेजे समजावेंजुए, तेवाज्ञानीनेपंक्ति
कहियें. वली जीवन्मुक्त अनेस्थिर तथाब्रह्मपणतेनेजकहियें ॥ ४२ ॥

विद्याविनयसंपन्ने ब्राह्मणे गवि हस्तिनि ॥ शुनि चैव श्वपाके च
पंक्तिः समदर्शिनः ॥ ४३ ॥ इहैव तैर्जितः सर्गो येषां साम्ये
स्थितं मनः॥निर्दोषं हि समं ब्रह्म तस्माद् ब्रह्मणि ते स्थिताः ॥४४॥

अर्थ ॥ तेमजपरदर्शनियेंपणकह्युंतेके, हे अर्जुन ! विद्याविनयसहित ब्राह्मण,
गाय, हाथी, कुतरं, चंडाल, एसर्वने समदृष्टियेंजुएते तेनेपंक्तिकहियें ॥ ४३ ॥ एहवा
जीवेंइहांवेठेथकेज जगत्सृष्टीनेजीतीलइने तेनुंमनसमतापाम्युं. तेनिर्दोषिपणोसम्यक्
जेआत्मस्वरूप तेनिर्दोषते. तेनेपाम्योतेब्रह्मज्ञानेरह्यो एमजाणवुं ॥ ४४ ॥

न प्रहृष्येत्प्रियं प्राप्य नोद्विजेत्प्राप्य चाप्रियं ॥ स्थिरबुद्धिर
समूढो ब्रह्मविद्ब्रह्मणि स्थितः ॥ ४५ ॥ अर्वाग् दशायां दोषाय
वैषम्ये साम्यदर्शनं ॥ निरपेक्ष मुनिनां तु रागद्वेषक्षयाय तत् ॥ ४६ ॥

अर्थ ॥ जेरुडुंमलेहर्षनकरे, अनेजुडुंप्राप्तथये शोकनधरे, तेस्थिरबुद्धिवालो चतुर-
प्राणी ब्रह्मनोजाणते ब्रह्मज्ञानेरह्योते एमजाणवुं ॥ ४५ ॥ हेठलीदशावालाने तोजेवि-
षमनेविपें समपणेजोवुं तेदोषनुंकारणते; अनेजेनिरपेक्षीमुनि तेनेतोविषमने समपणे-
जोवुं तेरागद्वेषनोक्षय करनारथायते ॥ ४६ ॥

रागद्वेषक्षयादेति ज्ञानी विषयशून्यतां ॥ विद्यते त्रिद्यते वाऽयं
हन्यते वा न जातुचित् ॥४७॥ अनुस्मरतिनातीतं नैव क्लृप्त्य
नागतं ॥ शीतोष्णसुखदुःखेषु समो मानापमानयोः ॥ ४८ ॥

अर्थ ॥ रागद्वेषनाक्षयथी ज्ञानीमुनि विषयनीशून्यतापणाने पामेते. तेनेकोइठेडी
शकेनही, कोइजेदीशकेनही, कोइहणीशकेनही. केमके तेपोतानो आत्माआत्मस्वरूपें
मानेते ॥४७॥ केमकेतेज्ञानीपुरुष गइवस्तुनेसंजारेनही. अनेथनागतवस्तुनेइठेनही. शी
तअने उष्णतथासुख अनेदुःख वलीमानअनेअपमान एसर्वने समपणोमानेते ॥ ४८ ॥

कर्मण्यकर्म यः पश्येदकर्मणि च कर्म यः ॥ स बुद्धिमान्मनुष्ये
पु स युक्तः कृतकर्मकृत् ॥ ३३ ॥ कर्मण्यकर्म वा कर्म कर्मण्य
स्मिन्नुज्जे ऽपि ॥ नो ज्ञे वा जंगवैत्रियादकर्मण्यपि नो मते ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ जेकर्मनेविसर्जे, अकर्मपणुंदेखेते, अनेकर्मनथीकरतो, अनेजाणेत जेहुंकरं
तुं, तेनेमाणसमां बुद्धिवंतकहियें. तेकरवापणानाकर्मने अकरवापणुंदेखेते. ते पोतेपोता
नेस्वरूपेंते. एमवणीजंगजाल प्रगटेते ॥ ३३ ॥ निःकर्ममार्गनेविषे नहीमान्युं, तेश्रक
रवुंथयुं; अने अकरवापणेजेकरेते, तेनावेजांगाते. एमकरवामांविचित्र जांगाते ॥ ३४ ॥

कर्म नैःकर्मवैषम्यमुदासीनो विज्ञावयन् ॥ ज्ञानी न लिप्यते जोगैः
पद्मपत्रमिवांजसा ॥ ३५ ॥ पापाकरणमात्राद्दि न मौनं विचिकि
त्सया ॥ अनन्यपरमात्मा स्यात् ज्ञानयोगी जवेन्मुनिः ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ उदासीजाववालो विचित्रपणेंकर्मनुं विषमपणुंचितवे. जेमकमलपत्रजलमांषे-
पातुंनथी, तेमज्ञानीपुरुष जोगमांक्षेपातो नथी ॥ ३५ ॥ पापनकरवार्थी कांश्मुनिपणुंश्राव-
तुंनथी, संशयरहितपणे पोतेजज्ञानयोगमय परमात्माथाय तेनेमुनिकहियें ॥ ३६ ॥

विषयेषु न रागी वा द्वेषी वा मौनमश्रुते ॥ समं रूपं विदंस्तेषु
ज्ञानयोगी न लिप्यते ॥ ३७ ॥ सतत्त्वचिंतया यस्यात्रिसमन्वा
गता इमे ॥ आत्मवान् ज्ञानवान्वेद धर्मब्रह्ममयो हि सः ॥ ३८ ॥

अर्थ ॥ विषयनेविषे जेनेरागनथी, तेमद्वेषपणनथी तेनेमुनिकहियें. मध्यस्थपणे
रूपादिकनेजाणतो, जेज्ञानी योगीतेने क्षेपलागतोनथी ॥ ३७ ॥ जेणेतत्त्वनीश्रोलखा
णवडे समताधारणकीधी, तेनेज आत्मानीश्रोलखाणथइ, अनेतेजज्ञानी तथातेजधर्म
मय तथाब्रह्ममयकेहेवाय ॥ ३८ ॥

वैषम्यबीजमज्ञानं निव्रंति ज्ञानयोगिनः ॥ विषयांस्ते परिज्ञाय
लोकं जानंति तत्त्वतः ॥ ३९ ॥ इतश्चापूर्वविज्ञाना त्रिदानंदविनोद
तः ॥ ज्योतिष्मंतो ज्वल्येते ज्ञाननिर्धूतकल्मषाः ॥ ४० ॥

अर्थ ॥ संसारनुंविषमबीज जेश्रज्ञानठे, तेबीजनेज्ञानयोगीवालीनांखेते; तथाविष-
यादिकनेश्रोलखीने तत्त्वश्रीलोकनांस्वरूपनेजाणेत ॥ ३९ ॥ तेश्रपूर्वथनुजवथी अनेज्ञा-
ननाश्चानंदमयविनोदथी महाज्योतिवंतथायअनेतेनांपापज्ञानेकरीवलीजाय ॥ ४० ॥

तेजोलेश्याविवृद्धिर्या पर्यायकर्मवृद्धितः ॥ ज्ञाषिता जगवत्या
दौ सेवञ्चूतस्य जायते ॥४१॥ विषमेपि समेक्षीयः स ज्ञानी स
पंक्तिः ॥ जीवन्मुक्तः स्थिरं ब्रह्म तथाचोक्तं परैरपि ॥ ४२ ॥

अर्थ ॥ दीक्षापर्यायनीवृद्धिर्ही ज्ञानसुखनीवृद्धिर्थायते, एमजगवतीआदि सूत्रोमां
कह्युंते. तेवाप्राणीनेप्रगटथाय ॥ ४१ ॥ विषमनेविषेजे समजावेंजुए, तेवाज्ञानीनेपंक्ति
कहियें. वली जीवन्मुक्त अनेस्थिर तथाब्रह्मपणतेनेजकहियें ॥ ४२ ॥

विद्याविनयसंपन्ने ब्राह्मणे गवि हस्तिनि ॥ शुनि चैव श्वपाके च
पंक्ताः समदर्शिनः ॥ ४३ ॥ इद्वैव तैर्जितः सर्गो येषां साम्ये
स्थितं मनः॥निर्दोषं हि समं ब्रह्म तस्माद् ब्रह्मणि ते स्थिताः ॥४४॥

अर्थ ॥ तेमजपरदर्शनियेंपणकह्युंतेके, हे अर्जुन ! विद्याविनयसहित ब्राह्मण,
गाय, हाथी, कुतरं, चंडाल, एसर्वने समदृष्टियेंजुएते तेनेपंक्तिकहियें ॥ ४३ ॥ एहवा
जीवेंइहांवेतेथकेज जगत्सृष्टीनेजीतीलइने तेनुंमनसमतापाम्युं. तेनिर्दोषिपणेंसम्यक्
जेआत्मस्वरूप तेनिर्दोषते. तेनेपाम्योतेब्रह्मज्ञानेरह्यो एमजाणवुं ॥ ४४ ॥

न प्रहृष्येत्प्रियं प्राप्य नोद्विजेत्प्राप्य चाप्रियं ॥ स्थिरबुद्धिर
संमूढो ब्रह्मविद्ब्रह्मणि स्थितः ॥ ४५ ॥ अर्वाग् दशायां दोषाय
वैषम्ये साम्यदर्शनं ॥ निरपेक्ष मुनिनां तु रागद्वेषक्षयाय तत् ॥ ४६ ॥

अर्थ ॥ जेरुडुंमलेहर्षनकरे, अनेजुडुंप्राप्तथये शोकनधरे, तेस्थिरबुद्धिवालो चतुर-
प्राणी ब्रह्मनोजाणते ब्रह्मज्ञानेरह्योते एमजाणवुं ॥ ४५ ॥ हेठलीदशावालाने तोजेवि-
षमनेविपें समपणेंजोवुं तेदोषनुंकारणते; अनेजेनिरपेक्षीमुनि तेनेतोविषमने समपणें-
जोवुं तेरागद्वेषनोक्षय करनारथायते ॥ ४६ ॥

रागद्वेषक्षयादेति ज्ञानी विषयशून्यतां ॥ विद्यते ज्ञिद्यते वाऽयं
हृन्यते वा न जातुचित् ॥४७॥ अनुस्मरतिनातीतं नैव क्वांदत्य
नागतं ॥ शीतोष्णसुखदुःखेषु समो मानापमानयोः ॥ ४८ ॥

अर्थ ॥ रागद्वेषनाक्षयही ज्ञानीमुनि विषयनीशून्यतापणाने पामेते. तेनेकोइतेदी
शकेनही, कोइजेदीशकेनही, कोइहणीशकेनही. केमके तेपोतानो आत्माआत्मस्वरूपें
मानेते ॥४७॥ केमकेतेज्ञानीपुरुष गइवस्तुनेसंजारेनही. अनेअनागतवस्तुनेइतेनही. जी
तथने उष्णतथासुख अनेदुःख वलीमानअनेअपमान एसर्वने समपणेंमानेते ॥ ४८ ॥

कर्मण्यकर्म यः पश्येदकर्मणि च कर्म यः ॥ स बुद्धिमान्मनुष्ये
पु स युक्तः कृतकर्मकृत् ॥ ३३ ॥ कर्मण्यकर्म वा कर्म कर्मण्य
स्मिन्नुज्जे ऽपि ॥ नो ज्ञे वा जंगवैत्रियादकर्मण्यपि नो मते ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ जेकर्मनेविसर्जे, अकर्मपणुं देखेठे, अनेकर्मनथी करतो, अनेजाणेठे जेहुंक
हुं, तेनेमाणसमां बुद्धिवंत कहियें. तेकरवापणानाकर्मने अकरवापणुं देखेठे. ते पोतेपोता
नेस्वरूपेंठे. एमघणीजंगजाल प्रगटेठे ॥ ३३ ॥ निःकर्ममार्गनेविषे नहीमान्युं, तेअक
रवुंथयुं; अने अकरवापणेजेकरेठे, तेनावेजांगाठे. एमकरवामांविचित्र जांगाठे ॥ ३४ ॥

कर्म नैःकर्मवैषम्यमुदासीनो विज्ञावयन् ॥ ज्ञानी न लिप्यते जोगैः
पद्मपत्रमिवांजसा ॥ ३५ ॥ पापाकरणमात्राहि न मौनं विचिकि
त्सया ॥ अनन्यपरमात्मा स्यात् ज्ञानयोगी ज्वेन्मुनिः ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ उदासीजाववालो विचित्रपणेंकर्मनुं विषमपणुंचितवे. जेमकमलपत्रजलमांले.
पातुंनथी, तेमज्ञानीपुरुष जोगमांलेपातो नथी ॥ ३५ ॥ पापनकरवाथी कांश्मुनिपणुंआव
तुंनथी, संशयरहितपणे पोतेजज्ञानयोगमय परमात्माथाय तेनेमुनिकहियें ॥ ३६ ॥

विषयेषु न रागी वा द्वेषी वा मौनमश्नुते ॥ समं रूपं विदंस्तेषु
ज्ञानयोगी न लिप्यते ॥ ३७ ॥ सतत्त्वचिंतया यस्याजिसमन्वा
गता इमे ॥ आत्मवान् ज्ञानवान्वेद धर्मब्रह्ममयो हि सः ॥ ३८ ॥

अर्थ ॥ विषयनेविषे जेनेरागनथी, तेमद्वेषपणनथी तेनेमुनिकहियें. मध्यस्थपणे
रूपादिकनेजाणतो, जेज्ञानी योगीतेने द्वेषलागतोनथी ॥ ३७ ॥ जेणेतत्त्वनीश्रोलखा
एवडे समताधारणकीथी, तेनेज आत्मानीश्रोलखाणथइ, अनेतेजज्ञानी तथातेजधर्म
मय तथाब्रह्ममयकेहेवाय ॥ ३८ ॥

वैषम्यवीजमज्ञानं निवृत्तिं ज्ञानयोगिनः ॥ विषयांस्ते परिज्ञाय
लोकं जानंति तत्त्वतः ॥ ३९ ॥ इतश्चापूर्वविज्ञाना द्विदानंदविनोद
नः ॥ ज्योतिष्मंतो ज्वंत्येते ज्ञाननिर्वृतकल्मषाः ॥ ४० ॥

अर्थ ॥ संसारनुंविषमवीज जेथज्ञानठे, तेवीजनेज्ञानयोगीवालीनांखेठे; तथाविष
यादिकनेश्रोलखीने तत्त्वथीलोकनांस्वरूपनेजाणेंठे ॥ ३९ ॥ तेथपूर्वथनुजवथी अनेज्ञा
ननाश्चानंदमयविनोदथी महाज्योतिवंतथायथनेतेनांपापज्ञानेकरीवलीजाय ॥ ४० ॥

उपयोगैकसारत्वादाश्वसंमोहबोधनः ॥ मोक्षाप्ते युज्यतेचैव
तथाचोक्तं परैरपि ॥५७॥ तपस्विन्योधिको योगी ज्ञानिन्योप्य
धिको मतः ॥ कर्मिन्यश्चाधिको योगी तस्माद्योगी नवार्जुन ॥५८॥

अर्थ ॥ मोक्षप्राप्तिनेविषे उपरकहेदोज्ञानयोग घटेठे, केमके शीघ्रपणे ज्ञानजा
यत एहवोउपयोगजमात्र एकसारठे; अनेअन्यदर्शनीएपण एमजकळुंठे ॥ ५७ ॥ तप-
सीथी योगीअधिकठे; ज्ञानीथी अने राजाथीपण योगीनेमोटोकळोठे; तेमाटेश्रीकृष्णे
अर्जुननेकळुंठेके, हे अर्जुन ! तुमेपणयोगीथाओ ! ॥ ५८ ॥

समापत्तिरिहव्यक्तमात्मनः परमात्मनि ॥ अज्ञेदोपासनारूप
स्ततः श्रेष्ठतरोह्यं ॥ ५९ ॥ उपासना जागवती सर्वेभ्योपि ग
रीयसी ॥ महापापक्षयकरी तथा चोक्तं परैरपि ॥ ६० ॥

अर्थ ॥ माटेइहां आत्मानीसमाप्तिप्रगटेठे. आत्मा तथा परमात्मा ए वेउनेविषे
अज्ञेदपणे सेवनरूपजेयोग तेघणोजश्रेष्ठे ॥ ५९ ॥ माटेसर्वथीमोटी अनेमोटापापने-
टाळेएवीप्रचुनीसेवाठे. अनेपरदर्शनीयेपण एवुंजकळुंठे ॥ ६० ॥

योगिनापि सर्वेषां सज्जतेनांतरात्मना ॥ श्रद्धावान् प्रजते यो
मां स मे युक्ततमोमतः ॥६१॥ उपास्ते ज्ञानवान् देवं यो निरंज
नमव्ययं ॥ स तु तन्मयतां याति ध्याननिर्धूतकल्मषः ॥ ६२ ॥

अर्थ ॥ ॥ सर्वयोगीमांपण अंतरआत्माये जळ्योएवो श्रद्धावंतप्राणी तोतेहनेकहि
ये. जेमुजनेसेवे, तेमुजसरखोपुरुषोत्तमथाय, एमश्रीकृष्णअर्जुननेकहेठे ॥६१॥ ज्ञानवंत,
निरंजन अने अविनाशीदेवजाणीने, जेपुरुषमनेसेवेठे, तेतन्मयिपणेत्यायठे, अने जेणे-
महाराध्यानथी पापवालीनाख्याठे, हे ! अर्जुन ! तेपुरुषमहारारूपेंथायठे ॥ ६२ ॥

विशेषमप्यजानानो यः कुग्रहविवर्जितः ॥ सर्वज्ञं सेवते सोपि
सामान्यं योगमास्थितः ॥ ६३ ॥ सर्वज्ञो मुख्य एकस्तत् प्रतिप
त्तिश्च यावता ॥ सर्वेपि ते तमापन्ना मुख्यं सामान्यतो बुधाः ॥ ६४ ॥

अर्थ ॥ जेविशेषनेअणजाणतोठे, तोपणजे कदाग्रहेंरहितठे अनेजेसर्वज्ञनेसेवेठे,
तेपण सामान्ययोगे आश्रितठे ॥ ६३ ॥ सर्वप्रमाणमां एकसर्वज्ञतोमुख्यठे: तेहनीसे-
वाना करनारजेटलाठे, तेसर्वेतेहिज सर्वज्ञनाचावनेपामे. पणसर्वज्ञनुंमुख्यपणुं पंक्तिनो
सामान्यथकीकहेठे ॥ ६४ ॥

जितेंद्रियो जितक्रोधो मानमायानुपद्रुतः ॥ लोभसंस्पर्शरहितो
वेदखेदविवर्जितः ॥ ४ए ॥ संनिरुध्यात्मनात्मानं स्थितः स्वकृ
तकर्मजित् ॥ हठप्रयत्नोपरतः सहजाचारसेवनात् ॥ ५० ॥

अर्थ ॥ जेक्रोधरहित, तथा मानमायानाउपद्रवें रहित, अने लोभनास्पर्शरहित, वेदो
दयरहित, खेदरहितहोय तेनेजितेंद्रियकहिंयें ॥ ४ए ॥ तेआत्माएकरी आत्मानेरोधी-
रह्यो, पोतानाकस्या कर्मनेजेदतो कदाग्रह्णीविरम्यो, स्वाज्ञाविकआचारने सेवतो ॥ ५० ॥

लोकसंज्ञाविनिर्मुक्तो मिथ्याचारप्रपंचहत् ॥ उद्ध्वसत्कंमक
स्थानः परेण परमाश्रितः ॥ ५१ ॥ श्रद्धावानाज्ञया युक्तः श
स्त्रातीतोह्यशस्त्रवान् ॥ गतो दृष्टेषु निर्वेदमनिन्दुतपराक्रमः ॥ ५२ ॥

अर्थ ॥ लोकसंज्ञाशी मुकाणो, मिथ्यात्वआचारनोटाळनार, योगस्थानकें उद्ध्वसि
तथयोठे, एवो जेउत्कृष्टजावें आत्मानोआश्रितथयोठे ॥ ५१ ॥ तथाश्रद्धावंत, आज्ञायुक्त
अने माठाअध्यवसायरूपजे शस्त्र तेशीवेगलोरेहेलो, अनेवाह्यशस्त्रशीरहित, देखा
इतापदार्थनेविषे वैराग्यवान्, बली बलवीर्यनेअणगोपवनार ॥ ५२ ॥

निक्षिप्तदंमोध्यानाग्निदग्धपापैधनव्रजः ॥ प्रतिस्रोतोनुगत्वेन
लोकोत्तरचरित्रचतु ॥ ५३ ॥ लब्धान् कामान्वद्भिष्कुर्वन्नकुर्व
न्बहुरूपतां ॥ स्फारीकुर्वन् परं चक्षु रपरं च निमीलयन् ॥ ५४ ॥

अर्थ ॥ अने त्रणदंमरहित, जेणे ध्यानरूपअग्निएकरी पापरूपकाष्टनासमूहने वा
ल्योठे, जे सामेंप्रवाहे चालवेकरीने लोकोत्तरचारित्रनो धरनार ॥ ५३ ॥ तथा विषय
सुखपामीने तेसुखदूरकरनार तथामायाकपट अनेक्रोधादिकने अणकरतोथको तेज्ञान-
चक्षुने विकस्वरकरतो अज्ञानरूप चक्षुने बंधकरतोथको ॥ ५४ ॥

पश्यन्नंतर्गतान् ज्ञावान् पूर्णज्ञावमुपागतः ॥ जुंजानोध्यात्मसा
म्राज्यमवशिष्टं न पश्यति ॥ ५५ ॥ श्रेष्ठो हि ज्ञानयोगोयमाध्यात्म
न्येव यज्जगो ॥ बंधप्रमोदं जगवान् लोकसारे मुनिश्चितं ॥ ५६ ॥

अर्थ ॥ बलीजेअध्यात्मज्ञावने देखतोथको पूर्णज्ञावने पामेलो, अध्यात्मनी ठकुराज्ञे
नेथको अन्यपदार्थने नशीजोतो ॥ ५५ ॥ एउपरकह्यो तेउत्कृष्टज्ञानयोगठे, एअध्या-
मे वंध मोक्षपण जगवंतेनिश्चये आचारांगनालोकसार अध्ययने कह्योठे ॥ ५६ ॥

उपयोगैकसारत्वादाश्वसंमोहबोधनः ॥ मोक्षाप्ते युज्यतेचैव
तथाचोक्तं परैरपि ॥५७॥ तपस्विज्योधिको योगी ज्ञानिज्योप्य
धिको मतः ॥ कर्मिज्यश्चाधिको योगी तस्माद्योगी नवार्जुन ॥५८॥

अर्थ ॥ मोक्षप्राप्तिनेविषे उपरकहेलोज्ञानयोग घटेठे, केमके शीघ्रपणे ज्ञानजा
यत एहवोउपयोगजमात्र एकसारठे; अनेअन्यदर्शनीएपण एमजकहुंठे ॥ ५७ ॥ तप-
सीथी योगीअधिकठे; ज्ञानीथी अने राजाथीपण योगीनेमोटोकह्योठे; तेमादेश्रीकृष्णे
अर्जुननेकहुंठेके, हे अर्जुन ! तुमेपणयोगीथाओ ! ॥ ५८ ॥

समापत्तिरिहव्यक्तमात्मनः परमात्मनि ॥ अग्नेदोपासनारूप
स्ततः श्रेष्ठतरोह्ययं ॥ ५९ ॥ उपासना जागवती सर्वेज्योपि ग
रीयसी ॥ महापापक्षयकरी तथा चोक्तं परैरपि ॥ ६० ॥

अर्थ ॥ माटेइहां आत्मानिसमाप्तिप्रगटेठे. आत्मा तथा परमात्मा ए वेउनेविषे
अग्नेदपणे सेवनरूपजेयोग तेघणोजश्रेष्ठे ॥ ५९ ॥ माटेसर्वथीमोटी अनेमोटापापने-
टाळेएवीप्रचुनीसेवाठे. अनेपरदर्शनीयेंपण एवुंजकहुंठे ॥ ६० ॥

योगिनापि सर्वेषां सज्जतेनांतरात्मना ॥ श्रद्धावान् नजते यो
मां स मे युक्ततमोमतः ॥६१॥ उपास्ते ज्ञानवान् देवं यो निरंज
नमव्ययं ॥ स तु तन्मयतां याति ध्याननिर्धूतकल्मषः ॥ ६२ ॥

अर्थ ॥ ॥ सर्वयोगीमांपण अंतरआत्मायें नज्योएवो श्रद्धावंतप्राणी तोतेहनेकहि
यें. जेमुजनेसेवे, तेमुजसरखोपुरुषोत्तमथाय, एमश्रीकृष्णअर्जुननेकहेठे ॥६१॥ ज्ञानवंत.
निरंजन अने अविनाशीदेवजाणीने, जेपुरुषमनेसेवेठे, तेतन्मयिपणेत्यायठे, अने जेणे-
महाराध्यानथी पापवादीनाख्याठे, हे ! अर्जुन ! तेपुरुषमहारारूपेंथायठे ॥ ६२ ॥

विशेषमप्यजानानो यः कुग्रहविवर्जितः ॥ सर्वज्ञं सेवते सोपि
सामान्यं योगमास्थितः ॥ ६३ ॥ सर्वज्ञो मुख्य एकस्तत् प्रतिप
त्तिश्च यावता ॥ सर्वेपि ते तमापन्ना मुख्यं सामान्यतो बुधाः ॥ ६४ ॥

अर्थ ॥ जेविशेषनेअणजाणतोठे, तोपणजे कदाग्रहेंरहितठे अनेजेसर्वज्ञनेसेवेठे,
तेपण सामान्ययोगे आश्रितठे ॥ ६३ ॥ सर्वप्रमाणमां एकसर्वज्ञानोमुख्यठे; तेदनीस-
वाना करनारजेटळाठे, तेसर्वेंतेहिज सर्वज्ञानाज्ञावनेपामे. पणसर्वज्ञानुंमुख्यपणुं पंक्ति
सामान्यधकीकहेठे ॥ ६४ ॥

न ज्ञायते विशेषस्तु सर्वथा सर्वदर्शिभिः ॥ अतो न ते तमापन्ना
विशेष्य भुवि केचन ॥ ६५ ॥ सर्वज्ञप्रतिपत्यंशा तुल्यता सर्व
योगिनां ॥ दूरासन्नादिज्ञेदस्तु तद्भृत्यत्वं निदंति न ॥ ६६ ॥

अर्थ ॥ तेसर्वथा सर्वज्ञ सर्वदर्शीतेवडेपण विशेषतो जाणतो नथी, तेथीतेकोइ विशेष
पञ्चमीकाने पाम्यानथी; एटले पृथ्वीमांकोइ विशेषजाणपणे सर्वज्ञपणुं पाम्यानथी ॥ ६५ ॥
सर्वज्ञपणानाजेप्रत्येक अंशठे तेसर्वयोगीनेसरिखाठे; माटेहुकमा अनेवेगळापणान
ज्ञेदथी तेदनुंसेवकपणुं कांइहणातुंनथी ॥ ६६ ॥

माध्यस्थमवलंब्यैव देवतातिशयस्य हि ॥ सेवा सर्वैर्बुधैरिष्टा का
लातीतोपि यज्जगौ ॥ ६७ ॥ अन्येषामप्ययं मार्गो मुक्ताविद्या
दिवादिनां ॥ अग्निधानादिज्ञेदेन तत्त्वरीत्या व्यवस्थितः ॥ ६८ ॥

अर्थ ॥ माध्यस्थपणुं अवलंबीने एटलेदेवताना अतिशयनुं माध्यस्थपणुं धारीने
सर्वपंडितेंसेवामानीठे. कालथी अतीतठे. तोपणएमकहेठे ॥ ६७ ॥ बीजापणमुक्ता
दीनां अनेअविद्यादिकवादी जेपरदर्शनीतेनेपण आमार्गठे. एटले पूर्वेकह्योतेमार्गठे. जो
पण नामादिकज्ञेदेकरी कदापिजूदाठे, तोपणतत्त्वरीतें जोतांएकजव्यवस्थाठे. ॥ ६८ ॥

मुक्तोबुद्धोर्हेश्यापि यत्र ऐश्वर्येण समन्वितः ॥ तदीश्वरः स एव स्या
त् संज्ञाज्ञेदोत्र केवलं ॥ ६९ ॥ अनादिशुद्धइत्यादि र्योज्ञेदो
यस्य कल्प्यते ॥ तत्तत्तंत्रानुसारेण मन्ये सोपि निरर्थकः ॥ ७० ॥

अर्थ ॥ तेव्यवस्थाकहीदेखाडेठे. कोइदर्शनी मुक्तकहेठे; कोइबुद्धकहेठे; कोइ
अर्हत्कहेठे; कोइकएश्वर्ययुक्तएटलेईश्वरकहेठे; एसर्वसर्वज्ञनीसंज्ञानाज्ञेदठे. बीजुकां
नथी ॥ ६९ ॥ तेमजवली अनादिशुद्धईश्वरठे; इत्यादिकज्ञेदजे परदर्शनीओकटपेठे,
तेज्ञेदसिद्धांतने अनुसारेविचारीयें तोमानवा पण निरर्थकठे. इतिज्ञावः ॥ ७० ॥

विशेषस्यापरिज्ञानाद् युक्तीनां जातिवादिनः ॥ प्रायोविरोधत
श्चैव फलाज्ञेदाच्च जावतः ॥ ७१ ॥ अविद्या क्लेशकर्मादि यतश्च
भवकारणं ॥ ततः प्रधानमेवैत त्संज्ञाज्ञेदमुपागतं ॥ ७२ ॥

अर्थ ॥ केमकेजे विशेषनेनहिजाण्णथी उक्तियुक्तीनाजातिवचनथी अने प्रायंवि
रोधथकी जावथीफलनोअज्ञेदठे, एहेतुमाटे ॥ ७१ ॥ जेअविद्या, क्लेश, अने कर्मइत्यादिकज्ञे
संसारनाकारणप्रगटे, तेकटलाएक दर्शनीओजूदाजूदाकहेठे. एटलेकोइअविद्या, कोइ
क्लेश, कोइकर्म, एमसंज्ञायेंकरीज्ञेदकहेठे. पणएत्रणप्रधानपण एकजठे ॥ ७२ ॥

यस्यापि यो परोच्चेद श्रित्रोपाधिस्तथा तथा ॥ गीयतेऽतीतहेतु
ज्यो धीमतां सोप्यपार्थकः ॥ ७३ ॥ ततः स्थानप्रयासोयं यत्त
द्भेदनिरूपणं ॥ सामान्यमनुमानस्य यतश्च विषयोगतः ॥ ७४ ॥

अर्थ ॥ एअविद्यादिकत्रणनावली बीजाच्चेद कटपनायेंअनेकथायठे. तेथीअनेकप्र
कारनी उपाधिनीपजे. तेमतेमजाणियेंजेहेतुनोअज्ञावथायठे, पणतेउपाधिच्चेद पंडित-
नेनिरर्थकठे; एमजाणवुं ॥ ७३ ॥ तेथीआस्थाननोजेप्रयास तेच्चेदनुंनिरूपणकरवाने
अनुमाननोविषय तेसामान्यजाणवो. केमकेज्यांअनुमान प्रमाणकरियें, त्यांसामान्यपणे
उपयोगीहोयतेवारें अनुमानविषयनो अज्ञावथाय ॥ ७४ ॥

संक्षिप्तरुचिजिज्ञासो विशेषान्न बलं बलं ॥ चारिसंजीविनीचा
रङ्गत्वादत्रोपयुज्यते ॥ ७५ ॥ जिज्ञासापि सतां न्याय्या यत्प
रेपि वदंत्यदः ॥ जिज्ञासुरपि योगस्य शब्दब्रह्मातिवर्तते ॥ ७६ ॥

अर्थ ॥ जेम संजीविनीनामाचारोजे घासबुटीतेने ओलखनारी एकमोटीस्त्रीयें ते
बुटीनेयोगे बीजीनानीस्त्रीनाजर्तारने पशुअवस्थामांथी पुरुषवनाव्यो, तेम संक्षेपरूचि
वालो विशेषबलवान्केवारेंकेहेवाय ? जेवारेंतेनीप्रीति साचेसाचीहोय तेवारेंकहेवाय.
पणसाचीप्रीतिविनानुं विशेषबलतेबलमांनगणाय ॥ ७५ ॥ माटे एत्रणजेकामादियोग-
तेनेविषे सत्पुरुषेंजाणपणंराखवुं उचितठे. परदर्शनीनुं केहेवुंपणएवुंजठे. हे अर्जुन !
जेपुरुषज्ञानयोगनेजाणवाइठे, तेपुरुषपरमात्मानी दिशानेपामे ॥ ७६ ॥

आर्तो जिज्ञासुरर्थार्थी ज्ञानी चेति चतुर्विधाः ॥ उपासकास्त्रयस्त
त्र धन्या वस्तुविशेषतः ॥ ७७ ॥ ज्ञानी तु शांतविद्वेषो नित्यज
क्तिर्विशिष्यते ॥ अत्यासन्नो ह्यसौ चतुरंतरात्मा सदाशयः ॥ ७८ ॥

अर्थ ॥ एकदुःखी, बीजोजाणवानी इवावालो, त्रीजोधननोअर्थी, अने चोथोज्ञानी
एचारप्रकारना हे अर्जुन ! मारासेवकोठे. पणतेमध्ये एकधनार्थीविना जे बीजात्रण
जातना सेवकतेवस्तुतत्त्वनाजाणठे. माटेधन्यठे; वखाणवायोग्यठे ॥ ७७ ॥ एत्रणने
धन्यकह्यातेमां पण जेनोविक्षेपशम्योठे, अने नित्यजक्तिवंत एहवोज्ञानीपुरुषजे चोथो,
तेमोटोजाणवो. तेज्ञानीअमारीपासे अत्यंतनजीकरहेठे; माटेश्रेष्ठठे. केमकेअंतरात्मायें-
वर्तेंठे, अनेतेनाआशयनिर्मळठे. तेमाटे ॥ ७८ ॥

कर्मयोगविशुद्धस्तद् ज्ञाने युंजीत मानसं ॥ अज्ञश्च श्रद्धानश्च
संशयानो विनश्यति ॥ ७९ ॥ निर्जयः स्थिरनासाग्रदत्तदृष्टिर्व्रते
स्थितः ॥ सुखासनः प्रसन्नास्यो दिशश्चानवलोकयन् ॥ ८० ॥

न ज्ञायते विशेषस्तु सर्वथा सर्वदर्शिनिः ॥ अतो न ते तमापन्ना
विशेष्य जुवि केचन ॥ ६५ ॥ सर्वज्ञप्रतिपत्यंशा तुल्यता सर्व
योगिनां ॥ दूरासन्नादिज्ञेदस्तु तद्भृत्यत्वं निहंति न ॥ ६६ ॥

अर्थ ॥ तेसर्वथा सर्वज्ञ सर्वदर्शीतेवडेपण विशेषतोजाणतो नथी, तेथीतेकोइ विशेष
पञ्चमीकाने पाम्यानथी; एटले पृथ्वीमांकोइ विशेषजाणपणे सर्वज्ञपणुंपाम्यानथी ॥६५॥
सर्वज्ञपणानाजेप्रत्येक अंशठे तेसर्वयोगीनेसरिखाठे; माटेढुकका अनेवेगळापणाना
ज्ञेदथी तेदुनुंसेवकपणुं कांइहणातुंनथी ॥ ६६ ॥

माध्यस्थमवलंब्यैव देवतातिशयस्य हि ॥ सेवा सर्वैर्बुधैरिष्टा का
लातीतोपि यज्जगौ ॥ ६७ ॥ अन्येषामप्ययं मार्गो मुक्ताविद्या
दिवादिनां ॥ अग्निधानादिज्ञेदेन तत्त्वरीत्या व्यवस्थितः ॥६८॥

अर्थ ॥ माध्यस्थपणुं अवलंबीने एटलेदेवताना अतिशयनुं माध्यस्थपणुं धारीने
सर्वपंडितेंसेवामानीठे. कालथी अतीतठे. तोपणएमकहेठे ॥ ६७ ॥ बीजापणमुक्ता-
दीनां अनेअविद्यादिकवादी जेपरदर्शनीतेनेपण आमार्गठे. एटले पूर्वेकह्योतेमार्गठे, जो
पण नामादिकज्ञेदेकरी कदापिजूदाठे, तोपणतत्त्वरीतें जोतांएकजव्यवस्थाठे. ॥ ६८ ॥

मुक्तोबुद्धोर्द्वेश्यापि यत्र ऐश्वर्येण समन्वितः॥तदीश्वरः स एव स्या
त् संज्ञाज्ञेदोत्र केवलं ॥ ६९ ॥ अनादिशुद्धइत्यादि योजेदो
यस्य कल्प्यते ॥ तत्तत्तंत्रानुसारेण मन्ये सोपि निरर्थकः ॥७०॥

अर्थ ॥ तेव्यवस्थाकहीदेखाडेठे. कोइदर्शनी मुक्तकहेठे; कोइबुद्धकहेठे; कोइ
अर्हत्कहेठे; कोइकएश्वर्ययुक्तएटलेईश्वरकहेठे; एसर्वसर्वज्ञनीसंज्ञानाज्ञेदठे. बीजुकां
नथी ॥ ६९ ॥ तेमजवली अनादिशुद्धईश्वरठे; इत्यादिकज्ञेदजे परदर्शनीथोकल्पें
तेज्ञेदसिद्धांतने अनुसारेविचारीयें तोमानवा पण निरर्थकठे. इतिज्ञावः ॥ ७० ॥

विशेषस्यापरिज्ञानाद् युक्तीनां जातिवादिनः ॥ प्रायोविरोधत
थैव फलाज्ञेदाच्च जावतः ॥ ७१ ॥ अविद्या क्लेशकर्मादि यतश्च
जवकारणं ॥ ततः प्रधानमेवैत त्संज्ञाज्ञेदमुपागतं ॥ ७२ ॥

अर्थ ॥ केमकेजे विशेषनेनहिजाण्वाथी उक्तियुक्तीनाजातिवचनथी अने प्रायें
रोधथकी जावथीफलनोअज्ञेदठे, एहेतुमाटे ॥७१॥ जे अविद्या, क्लेश, अने कर्मइत्यादिक
संसारनाकारणप्रगटे, तेकटलाएक दर्शनीथोजूदाजूदाकहेठे. एटलेकोइअविद्या, कां
क्लेश, कोइकर्म, एमसंज्ञायें करीज्ञेदकहेठे. पणएत्रणेप्रधानपणे एकजठे ॥ ७२ ॥

अर्थ ॥ आर्त्त, रौद्र, धर्मनेशुक्ल, एचारध्याननाज्ञेदहे. तेमध्येप्रथमनावेध्यानते संसारनाकारणिकहे. अने पाठलावेध्यानते मुक्तिनांकारणवाचीहे ॥ ३ ॥ तेमांप्रथमआर्त्त-ध्यानना चारज्ञेदकहेहे. प्रथमअनिष्टजेशब्दादिक, तेनोवियोगवांहे के रखेअनिष्टनोसं-योगवने; तेमअनिष्टमलेजे पीडाथायतेनुं चिंतनकरेतेथीव्याकुलथाय ॥ ४ ॥

इष्टानां प्रणिधानं च संप्रयोगवियोगयोः ॥ निदानचिंतनं पाप
मार्त्तमिहं चतुर्विधं ॥ ५ ॥ कापोतनीलकृष्णानां लेश्यानामत्र
संज्ञवः ॥ अनतिक्लिष्टज्ञावानां कर्मणां परिणामतः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ बीजोज्ञेद इष्टनुंचितनकरे; एटलेखेष्टवस्तुना संयोगनोवियोगथज्ञाय;
त्रीजो नियाणुंकरे; चोथो रोगनाशौषधनीचिंताकरे. एचारआर्त्तध्याननाप्रकारहे ॥ ५ ॥
एमध्ये कापोत, नील, कृष्ण, एत्रणलेश्यानोसंज्ञवहे. केमके जेमांअतिक्लिष्टज्ञावनानथी
एवीकर्मनीपरिणतिना परिणामेंकरी एत्रणलेश्यानोसंज्ञवहे ॥ ६ ॥

क्रंदनं रुदनं प्रोच्चैः शोचनं परिदेवनं ॥ ताडनं लुंचनं चेति लिं
गान्यस्य विडुर्बुधाः ॥ ७ ॥ मोघं निंदन्निजं कृत्यं प्रशंसन् पर
संपदं ॥ विस्मितः प्रार्थयन्नेताः प्रसक्तश्चैव दुर्जनः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ वकोरकरवो, उंचेस्वरेरडवुं, शोचनाकरवी, नामदश्नेररुवुं, मारवुं, माथाना
वालतोरुवा, इत्यादिकने पंडितआर्त्तध्याननां लक्षणकहेहे ॥ ७ ॥ अमेमंदबुद्धिथैयें
एमकहीनेपोतानुंकार्यनिंदे, अमेशुंपाढीशुं ? मुक्तिमार्गतोमोहोढोहे, एमप्रशंसाकरे, एम
विस्मितथको लोकपासे मांगतोफरे, इत्यादिकदुर्जननीरीतहे ॥ ८ ॥

प्रमत्तश्चेज्जियार्थेषु गृहो धर्मपराङ्मुखः ॥ जिनोक्तमपुरस्कुर्व
न्नार्त्तध्याने प्रवृत्तते ॥ ९ ॥ प्रमत्तांतगुणस्थानानुगमे तन्महात्म
ना ॥ सर्वप्रमादमूलत्वा त्याज्यं तिर्य्यगगतिप्रदं ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेप्रमादीहोय, विषयमांढीनहोय, धर्मथीउलटोहोय, जिनवाणीनेगोपवे,
तेवोपुरुष आर्त्तध्यानमांप्रवर्त्ते ॥ ९ ॥ माटेएध्यानउपला गुणगणापामतांथकां प्रमाद-
मांपाके, अनेएध्यान ठछागुणगणालगेंरहे; माटेमोटामुनियें सर्वप्रमादनुंमूल तथाति-
र्य्यगगतिपमाके एवुंजाणीनेएध्याननेढोडवुं ॥ १० ॥

निर्दयं वधवंधादिचिंतनं निविमुक्नुधा ॥ पिशुनासत्यमिथ्या
वाक् प्रणिधानं च मायया ॥ ११ ॥ चौर्य्यधीनिरपेक्षस्य तीव्रक्रो
धानलस्य च ॥ सर्वाजिशांकाकलुषं चित्तं च धनरक्षणो ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ हे अर्जुन ! कर्मयोगें विशुद्धको तेप्राणी ज्ञानमांपोतानुं मनजोमेठे. अ-
ने हे अर्जुन ! एकमूर्ख, बीजो श्रद्धारहित, अनेत्रीजो संशयजरेलोमाणस एत्रणैवि-
नाशपामेठे ॥७९॥ निर्जय, नाशिकानाश्रयजागनेविषे दृष्टिराखीने स्थिररहेनार, तथा
निरंतर व्रतमांरहेनार, एहवोसुखआसनेवेगो, बलीप्रसन्नमुखठे जेहनुं, अने एकदृष्टि
खनार आहुंश्रवहुंनहीजोनार ॥ ८० ॥

देहमध्यशिरोग्रीव मवक्रं धारयन्बुधः ॥ दंतैरसंस्पृशन् दंतान्
मुष्टिष्ठाधरपल्लवः ॥ ८१ ॥ आर्त्तरौंजे परित्यज्य धर्मे शुक्ले च
दत्तधीः ॥ अप्रमत्तो रतो ध्याने ज्ञानयोगी ज्वेन्मुनिः ॥ ८२ ॥

अर्थ ॥ केरु, मस्तक, अने कोटतेने पांसराधरतो, एटले शरीरनी चपलाङ्वांकाश
हित एहवोकाह्यो; दांतेकरीदांतने श्रणफरसतो एटले स्पर्शकरतोनथी अने जेनाहोठ
पल्लववेजुडरीतींमलेलाहोय ॥ ८१ ॥ तथा आर्त्तरौंजध्यानठांडीने धर्मशुक्लध्यानमांडु
रुद्धीधीठे अनेज्ञावेंश्रप्रमत्तपणें ध्यानमांरतथको एवोजेमुनि तेनेज्ञानयोगीकेहेवो ॥८२॥

कर्मयोगं समज्यस्य ज्ञानयोगसमाहितः ॥

ध्यानयोगं समारुह्य मुक्तियोगं प्रपद्यते ॥ ८३ ॥

अर्थ ॥ तेमुनिकर्मयोगनो अज्यासकरी चढवानेजजमालथइ ज्ञानयोगरूपदोरडुं
जाळी, समाधिपणे ध्यानयोग नीशरणीयें चढीने मुक्तियोगरूपमंदीरनेपामे ॥ ८३ ॥
इतियोगाधिकारः पंचदशमोसमाप्तः

स्थिरमध्यवसानं यत्तद्व्यानं चित्तमस्थिरं ॥ जावना वाप्यनुप्रे
क्षा चिंता वा तत्रिधा मतं ॥ १ ॥ मुहूर्त्तांतर्जवेद्व्यान मेकार्थे मन
सः स्थितिः ॥ बह्वर्थसंक्रमे दीर्घाप्यविविक्ता ध्यानसंततिः ॥ २ ॥

अर्थ ॥ जेचित्तचपलठे, पणतेचित्तनेजेस्थिरपणे चित्तनाश्रयवसायने प्रगटकरेतेवा
रें तेनेध्यानयोगीकहिंयें. एकजावना, बीजीश्रनुप्रेक्षा, अनेत्रीजुं चिंतानुध्यान, एत्रणप्र
कारें चित्तचपलथायठे ॥ १ ॥ अंतर्मुहूर्त्तध्यानहोय, पणजिह्वां एकठामें एकअर्थनेविषे
घणायर्थनुं संक्रमणथाय, एवीमननी स्थितिहोय, तिह्वांध्याननी अविचित्रिन्नदीर्घपणे प-
रंपराथाय. तिह्वांकांश्चान्तर्मुहूर्त्तनो नियमनथी ॥ २ ॥

आर्त्त रौंजच धर्मं च शुक्लं चेति चतुर्विधां तत्स्यान्नेदाविद् द्वौ
द्वौ कारणं ज्वमोदयोः ॥ ३ ॥ शब्दादीनामनिष्ठानां वियोगा
संप्रयोगयोः ॥ चिंतनं वेदनायाश्च व्याकुलत्वमुपेयुषः ॥ ४ ॥

ये ॥ धर्मनेजाणीपत्री ज्ञानचावना, दर्शनचावना, चारित्रचावना, अने वैराग्य
१. एचारचावनाने धर्मजाणी ध्यावची ॥ १९ ॥ तेमां ज्ञानचावनाची निश्चलप-
नः अनेदर्शनचावनाची अमृदपणुंयायः वलीचारित्रचावनाची पूर्वकर्मनीतिर्जरा-
अने वैराग्यचावनाची त्रिगदिकनोमंग नया पुनलनीश्टा अनेन्यतेनोउडेड.
परीतंपचारचावनानां फलजाण्वां. ॥ २० ॥

म्यिरचित्तः किलेतात्ति यानि ध्यानस्य योग्यनां ॥ योग्यनैव हि
नान्यस्य नयाचोक्तं पंगेपि ॥ २१ ॥ चंचलं हि मनः कृणु प्रमा-
थि बलयन दृढं ॥ तस्यादं निग्रहं मन्ये वाये सि मुहुकरं ॥ २२ ॥

ग्रंथ ॥ एतावनामां जेदुंजिनमिन्द्रोउ, तेनेकवसं शिखरगदे, सदेनेजाणीचा-
॥ योग्यनापसेः पणवीजोकोहनगसे, तेमनजदशनसांजकान्ते, तेकदेते, " २० ॥
निपुंदेः हे कृष्ण ! मनोचंचलं, अनेदृढं तेननयनोउते, तेननो जेपनं
रीनेक, ? कामं, पवनरीपंदंमनदुष्टं अनेकनयने ॥ २१ ॥

अर्थजयं सदागदो मनोउर्निग्रहं चतुं ॥ २२ ॥ अर्थजयं न दोपेय ॥
शरणा ॥ २२ ॥ ॥ २२ ॥ अर्थजयं न दोपेय ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ हवेजेनिर्दयहोय, जीवनोवध वंधनादिकंचितवे, आकरो कोधीहोय, चाडी ओहोय, जुतुंवोले, मिथ्यात्वनुं वचनवोले, माया कपटधरे ॥ ११ ॥ चोरीकरनार, परमार्थरहित, क्रोधरूपअग्नियें धमधमतोरहे, धनसंचयकरनार, धननेकाटीराखे, पणजं कायेंमेलुमनराखनार, एटलेखेने कोइमारुंधनजुए अनेलेइजाय ॥ १२ ॥

एतत्सदोषकरणकारणानुमतिस्थिति ॥ देशाविरतिपर्यंतं रौ
जध्यानं चतुर्विधं ॥ १३ ॥ कापोतनीलकृष्णानां लेश्यानामत्र
संज्ञवः ॥ अतिसंश्लिष्टरूपाणां कर्मणां परिणामतः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ एरीतेंएध्याननेकरवे, कराववे अने अनुमोदवानीस्थितियें करीएध्यान दो पनुंकारणवे. एध्यान चोथा अविरतिगुणठाणा अनेपांचमा देशविरति गुणठाणासुधी होय, एरीतेंरौद्रध्यानना चारजेदकह्या ॥१३॥ कापोत, नील, अने कृष्ण एत्रणलेश्यानां इहांसंज्ञवठे. एअति संश्लिष्टरूपजे कर्मतेनापरिणामश्रीहोयठे ॥ १४ ॥

उत्सन्न बहुदोषत्वं नानामरणदोषता ॥ हिंसादिषु प्रवृत्तिश्च कृ
त्वाधं स्मयमानता ॥५॥ निर्दयत्वाननुशयौ बहुमानः परापदि ॥
लिंगान्यत्रेत्यदोधीरैस्त्याज्यं नरकदुःखदं ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ एप्रायें घणादोपनुंकारणवे. नानाप्रकारना जीवनेमारवाना दोषेंकरी हिंसा-
दिकमां प्रवृत्तिथाय, पापकरीने खुशवक्तीपणुंमाने ॥ १५ ॥ निर्दयपणुं, पश्चात्तापपणुं,
परआपदायें राजीपणुं, अनेमहाविषयीपणुं, एचिन्हेकरी एध्याननरकना दुःखनुंआप-
नारुंठे; माटेएध्यानने ठांडुं ॥ १६ ॥

अप्रशस्ते इमे ध्याने डुरंते चिरसंस्तुते ॥ प्रशस्तं तु कृताज्या
सो ध्यानमारोढुमर्हति ॥ १७ ॥ ज्ञावनादेशकाले च स्वासत्तालं
वनक्रमात् ॥ ध्यातव्यध्यानानुप्रेक्षा लेश्यालिंगफलानि च ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ एवांएवेध्यानते महानिर्वलठे. एनोघणो परिचयकरियें, तोतेश्रीकडवावि-
पाकप्रगटे. माटेडाह्यापुरुषें अज्यासकरता उज्ज्वलध्याने चढुंयोग्यठे ॥ १७ ॥ ह्वेधर्म-
ध्यानकहेठे. देशकालजोइने शुजज्ञावनाकरवी, पोतानीसत्ताना आलंवननाक्रमश्री ध्येय
ध्याता अनेध्याननी अनुप्रेक्षा ते शुजलेश्याना चिन्हनुंफलठे ॥ १८ ॥

ज्ञात्वा धर्मं ततोऽध्यायेच्चतसस्तत्र ज्ञावनाः ॥ ज्ञानदर्शनचारि
त्रवेराग्याख्याः प्रकीर्तिताः ॥ १९ ॥ निश्चलत्वमसंमोहो निर्जरा
पूर्वकर्मणां॥संगाशंसा ज्योत्तेदः फलान्यासां यथाक्रमात् ॥२०॥

अर्थ ॥ धर्मनेजाणीपढी ज्ञानज्ञावना, दर्शनज्ञावना, चारित्रज्ञावना, अने वैराग्य ज्ञावना, एचारज्ञावनाने धर्मजाणी ध्याववी ॥ १९ ॥ तेमां ज्ञानज्ञावनार्थी निश्चलप-
ण्ण्थाय; अनेदर्शनज्ञावनार्थी अमूढपण्ण्थाय; वलीचारित्रज्ञावनार्थी पूर्वकर्मनीनिर्जरा-
थाय; अने वैराग्यज्ञावनार्थी स्त्रियादिकनोसंग तथा पुजलनीइहा अनेजयतेनोउठेद-
थाय; एरीतेंएचारज्ञावनानां फलजाणवां. ॥ २० ॥

स्थिरचित्तः किलैतान्नि र्याति ध्यानस्य योग्यतां ॥ योग्यतैव हि
नान्यस्य तथाचोक्तं परैरपि ॥ २१ ॥ चंचलं हि मनः कृष्ण प्रमा
थि बलवत् दृढं ॥ तस्याहं निग्रहं मन्ये वायोरिव सुदुष्करं ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ एजावनामां जेनुंचित्तस्थिरहोय, तेनेध्यानमांस्थिरतारहे. माटेतेप्राणीध्या-
ननी योग्यतापामे; पणवीजोकोइनपामे. तेमजपरदर्शनमांपणकचुंठे, तेकहेठे. ॥ २१ ॥
अर्जुनपुठेठे; हे कृष्ण ! मनतोचंचलठे; अनेशत्रुना सैन्यसरखुंदठे, तेमननोनिग्रह-
शीरीतेकरं ? केमके पवननीपेठेमनदुष्कर अनेअग्राह्यठे ॥ २२ ॥

असंशयं महाबाहो मनो दुर्निग्रहं चलं ॥ अभ्यासेन च कौंतेय वै
राग्येण च गृह्यते ॥ २३ ॥ असंयतात्मना योगो दुःप्राप्य इति
मे मतिः ॥ वश्यात्मना तु यतता शक्योवाप्तुमुपायतः ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ श्रीकृष्णकहेठे. हे महाबाहो ! के० मोटीठेवाहुजेनी एवाहे अर्जुन ! खरेख
रुंमनचपलठे. तेनोनिग्रहकरवो तोकठणठे, तोपण हे कुंतिनापुत्र ! हे अर्जुन ! अभ्यास
अने वैराग्येकरीने मनवशथाय एवुंठे. ॥ २३ ॥ हे अर्जुन ! जेनेपोतानो आत्मावश-
नार्थी, एवोजेपुरुष तेनेध्यानयोगपामवो दुःकरठे, एवीमारीमतिठे. पणजेणेआत्माने
वशकीधोठे, तेनेउद्यमेंकरी अने अभ्यासेंकरी ध्यानयोगपामवो सुलजठे ॥ २४ ॥

सदृशप्रत्ययावृत्त्या वैतृष्ण्याद्वदिरर्थतः ॥ एतच्च युज्यते सर्वं जा
वनान्नावितात्मनि ॥ २५ ॥ स्त्रीपशुह्वीवदुःशीलवर्जितस्थान
मागमे ॥ सदा यतीनामाज्ञप्तं ध्यानकाले विशेषतः ॥ २६ ॥

अर्थ ॥ सरखोप्रत्ययजे विश्वासतेणेसहित अनेवाच्यपदार्थनी नृष्णायेंगहित नथा
शुद्धज्ञावनार्थेंजावितपुरुषने एआत्मावशकरवो नर्वप्रकारेंघटेठे ॥ २५ ॥ स्त्री. पशु. नपुंमक
दुःशीलादि रहित एत्वीवसतिमुनियें तेदवी. एमथागममां मुनिनेमदाय प्रनुमथाळा
करीठे. तेमांपण ध्यानवेलायेंतो विशेषतें कहिते. एमजाणवुं ॥ २६ ॥

स्थिरयोगस्य तु ग्रामे विशेषः कानने वने ॥ तेन यत्र समाधानं
स देशो ध्यायतो मतः ॥ २७ ॥ यत्रयोगसमाधानं कालोपीष्टः
स एव हि ॥ दिनरात्रिद्वयादीनां ध्यानिनो नियमस्तु न ॥ २८ ॥

अर्थ ॥ स्थिरयोगवालायें गाममां अने विशेषेकरीने वगमां तथा वनमां जिहां-
चेत्तसमाधानीमां रहे, तेस्थानकें ध्यानकरवुं ॥ २७ ॥ जेवखतयोगस्थिररहे, तेकालसुडो-
रमजवो; पण ध्यानवालाने दिवस अथवा रात्रिनो नियम नथी ॥ २८ ॥

यैवावस्था जिता या तु न स्याद्ध्यानोपघातिनी ॥ तथा ध्यायेन्निष-
ण्णो वा स्थितो वा शयितोऽथवा ॥ २९ ॥ सर्वासु मुनयोदेशकाला
वस्थासु केवलं ॥ प्राप्तास्तन्नियमो नासां नियता योगसंस्थिता ॥ ३० ॥

अर्थ ॥ ध्यानवंतमुनिने जे अवस्थायें, जे ठेकाणे, अने जे वेलायें ध्यानने व्यववात नलागे
जे ठेकाणे, तेवेलायें, तेरीतें वेठा, उजा, अथवा सुता ध्यानकरवुं ॥ २९ ॥ सर्वदेशकाल अव-
स्थाने विषेर ह्याजे, मुनितेने कांइ नियम नथी. केमके ते नियतपणे योगमां स्थिररह्याठे. ॥ ३० ॥

वाचना चैव पठना च परावृत्त्यनुचितनं ॥ क्रिया चालंबनानीह स
धर्माविश्यकानि च ॥ ३१ ॥ आरोहति दृढज्व्यालंबनो विषसं
पदं ॥ तथा रोहति स ध्यानं सूत्राद्यालंबनाश्रितः ॥ ३२ ॥

अर्थ ॥ वाचना, पठना, परावर्तना, अने अनुप्रेक्षा एधर्मेनां आलंबन इहांकह्यां, ते
अवश्यकरीं ठे ॥ ३१ ॥ जे प्राणी खरीवस्तुनो आलंबकठे, ते प्राणी कठण ठेकाणे पण जे-
वचके, तेमजे जैनसूत्रादिकनो जे आलंबकठे ते प्राणी रुढे ध्याने पण चढे ॥ ३२ ॥

आलंबनादरोद्भूत प्रत्यूहक्षययोगतः ॥ ध्यानाद्वारोहणचंद्रो
योगिनां नोपजायते ॥ ३३ ॥ मनोरोधाधिको ध्यानप्रतिपत्ति
क्रमो जिने ॥ शेषेषु तु यथायोगसमाधानं प्रकीर्तितं ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ आलंबनना आदरथी प्रगट्योजे विघ्ननोक्षय तेना योगथी ध्यानरूपपर्वत
उपरचढतां, योगीश्वरने त्रष्टपणुं थतुं नथी ॥ ३३ ॥ योगनिरोधध्यानतो केवलीनेठे. मन
तेधकरण, इत्यादि अनुक्रम जिनमतमांठे. वाकी वीजादर्शनमांतो जेम नजरमां आवे
तेमयोगनुंसमाधानकळुं ठे ॥ ३४ ॥

आज्ञापायविपाकानां संस्थानस्य च चिंतनात् ॥ धर्मध्यानोपयु-
क्तानां ध्यातव्यं स्याच्चतुर्विधं ॥ ३५ ॥ नयचंगप्रमाणाख्यां हेतूदाह-
रणान्वितां ॥ आज्ञां ध्यायेज्जिने जाणामप्रामाण्यकलंकितां ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ आज्ञा, अपाय, विपाक, अने संस्थान एचार जेदना चिंतनथकी धर्मध्यानवालायें धर्मध्यानकरवुं ॥ ३५ ॥ सातनय, सप्तजंगी, चारप्रमाणसहित तथाहेतु उदाहरणसहित अनेअप्रमाणरूपदूषणेंरहितएवीजिनेश्वरनीआज्ञाध्याववीएप्रथमजेद. ॥ ३६ ॥

रागद्वेषकषायादिपीमितानां जनुष्मतां ॥ ऐहिकामुष्मिकांस्तां
स्ता ज्ञानापायान्विचिंतयेत् ॥ ३७ ॥ ध्यायेत्कर्मविपाकं च तं तं यो
गानुज्ञावजं ॥ प्रकृत्यादिचतुर्भेदं शुभाशुभाविज्ञागतः ॥ ३८ ॥

अर्थ ॥ जे जीव राग, द्वेष, कषायवन्नेपीनायाळे, ते आलोक ने परलोकसंवंधीक घटे बीजेपाश्ये चिंतवे ॥ ३७ ॥ जेयोगनाअनुज्ञवशीथयो, अने प्रकृति, स्थिति, रस, प्रदे-
शनावंधशी नीपनो, एहवोजेकर्मनोविपाक तेने शुभाशुभवेंहेचणशीध्यावे ॥ ३८ ॥

उत्पादस्थितिजंगादि पर्यायैर्लक्षणैः पृथक् ॥ जेदेर्नामादित्रिलो
कसंस्थानं चिंतयेद् भृतं ॥ ३९ ॥ चिंतयेत्तत्र कर्तारं ज्ञोक्तारं नि
जकर्मणां ॥ अरूपमव्ययं जीवमुपयोगस्वलक्षणं ॥ ४० ॥

अर्थ ॥ उत्पाद, व्यय अने ध्रुव, काल, तथाजंगादि, पर्यायलक्षणेकरी जुदाजुदाजेदे
नाम, स्थापना, अव्यय, जावजेदेकरी नेचउदराज्यलोकनुं संस्थानधारीनेचिंतवे॥ ३९ ॥ ति
हांपोतानाकर्मनो कर्ताज्ञोक्ता आत्माळे, एमचिंतवें. एजीवशरूपी, अविनाशी, अनेउ
पयोगलक्षणयुक्तळे, एमचिंतवें ॥ ४० ॥

तत्कर्मजनितं जन्मजरामरणवारिणा ॥ पूर्णं मोहमहावर्तका
मौर्वानलजीषणं ॥ ४१ ॥ आशामहानिदापूर्णं कषायकलशो
बलत् ॥ असद्विकल्पकह्योलचक्रं दधतमुद्धतं ॥ ४२ ॥

अर्थ ॥ ह्वेकर्मजनितरूप समुद्रवखाणेळे. तेजन्मजरा अने मरणरूप जळे पूर्ण
जस्योळे, तथा मोहरूपमोटा आवर्त, तद्रूपजमरी अने कामरूपवडवानलें करीजयंकर
॥ ४१ ॥ आशारूप प्रचंडवायुयें जरपूर, कषायरूप चारकलशायेंयुक्त, अने माठावि-
कल्परूपमहाउद्धत कह्योलजिहांउठलेळे, एवोजवसमुद्र जयंकरळे ॥ ४२ ॥

हृदिस्त्रोतसिकावेला संपातधुरतिक्रमं ॥ प्रार्थनावद्विसंतानं
दुःपूरविषयोदरं ॥ ४३ ॥ अज्ञानधुर्दिनं व्यापद्विद्युत्पातोद्भव
झयं ॥ कदाग्रहकुवातेन हृदयोत्कंपकारिणं ॥ ४४ ॥

अर्थ ॥ वलीतेसमुद्रमां मनमां श्रोतसिका एटलेजे हर्षे तथाशोकनुंजरावुं, तेरूपवे
लाएटलेजरतिकहियें, माटे जोएमांपड्योतो पठीनिकलवुंघणुंकण्ठे; अने याचनारूप
सेवावनो समूहवे, जेनेविषे तथाहुःखेपूर्णथाय एवोविषयरूप मध्यभागवेजेनो ॥ ४३ ॥
जिहांअंधकारेव्याप्युं एवुंअज्ञानरूपवादलुंठे, तथा जेमांआपदारूप बीजलीपरवानो
जयवे, अने कदाग्रहूरूप खराब पवननो उद्भवथयोवे, तेणेकरीने देखताज्ञान नजरवा
वानुंतो हैयुंध्रुजेएहवो, कर्मजनितसमुद्रविहामणोवे ॥ ४४ ॥

विविधव्याधिसंबंधमत्स्यकहपसंकुलं ॥ चिंतयेच्च जयांजो
धि चलद्दोषाजिडुर्गमं ॥ ४५ ॥ तस्य संतरणोपायं सम्यक्त्व
दृढबंधनं ॥ बहुशीलांगफलकं ज्ञाननिर्यामिकान्वितं ॥ ४६ ॥

अर्थ ॥ जेसमुद्र विविधजातिनाजेरोगना संबंध रूपी मठ अने काचवार्येंकरी
आकुलवे, तथा जेमांचंचलता, शून्यता अने गर्वतेरूपजेदोषतडूप महोटापर्वतवे; एवो
जवरूपसमुद्रनेचिंतवे ॥ ४५ ॥ हवेएवासमुद्रशीतरवानोउपाय, तेसमकितरूप दृढबं-
धनवेजिहां, अने जेनेअठारहजार शिलांगरथरूपपाटीयां जड्यांवे, तथा ते जहाज
ज्ञानरूपचलावनार निर्यामकजेना खुदा तेणेसहितवे ॥ ४६ ॥

संवरास्ताश्रवठिडं गुप्तिगुप्तसमंततः ॥ आचारमंरूपोद्दीप्ताप
वादोत्सर्गजूझयं ॥ ४७ ॥ असंख्यैर्धुर्धरैर्यौधैर्दुःप्रधृष्यं सदाशये ॥
सद्योगरूपस्तंजाग्रन्यस्ताध्यात्मसितांशुकं ॥ ४८ ॥

अर्थ ॥ वली तेजहाजनापाटीआनेविपेरह्याजे ठिडोतेहनेसंवररूपीकीचक तडूपते
लवडेपुंछ्यांवे, तथा मनोगुप्तिरूप गुप्तसुकानतेमार्गवतावेवे, तेणेकरीतेवाहण समुंचा-
लेवे, तथा आचाररूपमंडपेशोजतुंथकां वली तेवहाणमांउत्सर्ग अने अपवादरूप
वेजातनोमाखजरेलोवे ॥ ४७ ॥ जेवहाणमां शुद्धअध्यवसायरूप घणावलवंतसुजटो जेराग
केपादिशत्रुने दुःप्रधृष्यवेवे; तथा जलोजेयोग तेरूपकुठं जेथंज तेनाउपर अध्या-
त्मरूप उज्ज्वल सम खेंच्योवेजिहां ॥ ४८ ॥

तपोनुकूलपवनोद्भुतसंवेगवेगतः ॥ वैराग्यमार्गपतितं चा
रित्रं वह्नं श्रिताः ॥ ४९ ॥ सज्जावनारख्यमंजूपा न्यस्तसच्चि
त्तरत्नतः॥यथाऽविघ्नेन गच्छन्ति निर्वाणनगरे बुधाः ॥ ५० ॥

अर्थ ॥ तेसनद्दी तपस्वरूप अनुकूल पवनप्रगट्योवे, अने ते पवनेकरी संवेगगुण

रूपवेगप्रगट्योढे; तेणेकरी वैराग्यमार्गमां तेवहाणचालतुंजायढे; एहवुंचारित्ररूप जे वहाणतेमांवेगथका मुनिराजोते ॥ ४९ ॥ रुढीचावनारूप मंजूषामां गुप्तपणेशुच चित्तरूपीरत्नस्थाप्युंढे जेणे, एवा मुनि निर्विघ्नपणे मुक्तिरूपनगरनेपामेढे. ॥ ५० ॥

यथा च मोहपट्टीशे लब्धव्यतिकरे सति ॥ संसारनाटकोत्तेदा
शंकापंकाविले मुहुः ॥ ५१ ॥ सज्जीकृतस्वीयजटे नावं डुर्बुद्धि
नामिकां ॥ श्रिते डुर्नीतिनौवृंदरूढशेषजटान्विते ॥ ५२ ॥

अर्थ ॥ एवातनीखवर चोरनोराजाजे मोहरूपिश्चोपद्विपति तेनेपडी. तेवारेंतेमोह जेचोरनोराजाढे, तेणेविचासुंजे रखेनेसंसाररूपनाटकनो उद्देदथइजाय; एवीशंकारूप जेकचरो तेमांवेपाणोथको ॥ ५१ ॥ तेमोहराजा पोतानासुजटोने सज्जकरीने डुर्बुद्धि नामे जे नावतेमां पोतेवेगोथको दुष्टाचाररूपवीजाजे नावढे, तेमांवढीवीजावणासुजटोने वेसारीनेपोतें जवसमुद्रमांआव्यो ॥ ५२ ॥

आगच्छत्यथधर्मेशजटौघे रणमंमपं ॥ तत्त्वचिंतादिनाराच
सज्जीजृते समाश्रिते ॥ ५३ ॥ मिथोलप्ते रणावेशे सम्यग् द
र्शनमंत्रिणा ॥ मिथ्यात्वमंत्रिविषमा प्राप्यते चरमा दशा ॥ ५४ ॥

अर्थ ॥ तेवखते धर्मराजाना सुजटोनाजेशोकते मोहनासैन्यनेजोइने रणमंडपजूमि-मांआवी तत्त्वचिंताप्रमुखजे वहणतेढेइने सज्जथयाथका ॥ ५३ ॥ तेपढीवेउनेमाहो मांहे युरूचालवालाग्युं; तेमांसम्यग्दृष्टिजेप्रधान तेणेमिथ्यात्वप्रधानने विषमचरमदशाके० मरणदशापमाडी, एटले मृत्युप्रायकीढोढे ॥ ५४ ॥

लीलयैव निरुध्यंते कषायचरटा अपि ॥ प्रशमादिमहायोधैः
शीलेन स्मरतस्करः ॥ ५५ ॥ हास्यादिषट्कलुंटाकटुंदं वैरा
ग्यसेनया ॥ निजादयश्च ताड्यंते श्रुतयोगादिजिर्जटैः ॥ ५६ ॥

अर्थ ॥ अने उपशमादिक महासुजटे लीलायेंकरीने कषायरूप चोरटानेरोक्या तथा शीलसुजटे कंदर्परूपचोरनेजीत्यो ॥ ५५ ॥ वैराग्यनीसेनायेंकरीने हास्यादिकजे उचोरतेने जीत्या अने ज्ञानयोगादिकजेसुजटो तेणेनिजादिकने मारीकाढ्या ॥ ५६ ॥

जटाज्यां धर्मशुक्लाज्यां मार्तरौजाजिधौ जटौ॥निग्रहेणेंडियाणां च
जीयते जागसंयमः ॥ ५७ ॥ दयोपशमनश्चदुर्दर्शनावरणा
दयः ॥ नश्यत्याशासैन्यं च पुण्योदयपराक्रमात् ॥ ५८ ॥

अर्थ ॥ धर्मध्यानअनेशुक्लध्यान एवेसुजटें आर्त्तअने रौद्र एवेसुजटनेहण्या. तथा पांचइंद्रियनानिग्रहरूपसुजटें उतावलेंकरी असंयमरूपसुजटनेजीत्यो ॥ ५९ ॥ दर्शनावरणीयना क्षयोपशमसुजटें चक्षुर्दर्शनावरणादिक योद्धाश्रोनेमास्या; वलीपुण्योदयना पराक्रमशी आशारूपसैन्य नासीगयुं ॥ ५८ ॥

सहद्वेषगजेंडेण रागकेसरिणा तथा ॥ सुतेन मोहजूपोपि धर्मजूपेन हन्यते ॥ ५९ ॥ ततः प्राप्तमहानंदा धर्मभूपप्रसादतः ॥ यथाकृतार्था जायंते साधवो व्यवहारिणः ॥ ६० ॥

अर्थ ॥ हवे ठेवटेद्वेषरूपहाथीयेंवेगे तथा रागरूपसिंहेंसहित एहवो मोहराजा तेनेपण धर्मराजायें हण्यो ॥ ५९ ॥ तेवारपठी साधुरूपी व्यवहारिया धर्मराजानो प्रसादजेपसाय तेथीकृतार्थथइ आनंदपामी सुखेपोतानो व्यापारकरताथया ॥ ६० ॥

विचिंतयेत्तथा सर्वं धर्मध्याननिविष्टधीः ॥ ईदृगन्यदपि न्यस्तमर्थजातं यदागमे ॥ ६१ ॥ मनसश्चेंद्रियाणां च जयाद्योनिर्विकारधीः ॥ धर्मध्यानस्य स ध्याता शांतोदांतः प्रकीर्तितः ॥ ६२ ॥

अर्थ ॥ एरीतेंसर्वधारीलेवुं. तेधर्मध्यानमां जेमुनिनीबुद्धिपेठीठे, तेणेएनेतथाएना जेवा बीजापणजेआगमसिद्धांतमां पदार्थना समूहस्थाप्याठे, तेनुंचितनकरवुं ॥ ६१ ॥ जेमननो अनेइंद्रियनोजयकरीने निर्विकारबुद्धिवालो थयो, तेनेधर्मध्याननोध्याताक होठे. वलीशांतदांतपणुं पणतेहनेजहोय ॥ ६२ ॥

परंपरपि यदिष्टं च स्थितप्रज्ञस्य लक्षणं ॥ घटते ह्यत्र तत्सर्वं तथा चेदं व्यवस्थितं ॥ ६३ ॥ प्रजहाति यदा कामान् सर्वान् पार्थ मनो गतान् ॥ आत्मन्येवात्मसंतुष्टः स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥ ६४ ॥

अर्थ ॥ परदर्शनीपण स्थितप्रज्ञनुंलक्षण एमकहेठे. अनेतेसर्वइहांघटेठे. तेमजइ हांअवस्थितहोयनेजाणवुं ॥ ६३ ॥ हे अर्जुन ! जेवारेंकंदर्पनेठोडे, अने मननासर्वकामने त्यागी आत्मसंतोषीथइने आत्मानेविपेरहे, तेप्राणीने तेवारेंस्थितप्रज्ञावंतकहियें ॥ ६४ ॥

दुःखेन्यनुद्विग्नमनाः नृगेषु विगतस्पृहा ॥ वीतरागत्रयक्रोधः स्थितधीर्मुनिरुच्यते ॥ ६५ ॥ यः सर्वत्रानभिस्नेहस्तत्तत्प्राप्य शुक्ताशुभ्रं ॥ नाजिनंदति न केचित् तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ६६ ॥

अर्थ ॥ जेहनेदुःखमां उद्वेगनथी, अनेसुखनीइठानथी, तथाजेहना राग, जय, अने क्रोधगयाठे, तेमुनिने स्थितबुद्धिवालो कहियें ॥ ६५ ॥ जेनेविषयउपर स्नेहनथी, जेवुंतेवुं शुजअशुज मळेतोपण रागद्वेषनथी, हे अर्जुन ! तेनीबुद्धिरुमीठे एमजाणवुं ॥ ६६ ॥

यदा संहरते चायं कूर्मो गानीव सर्वशः ॥ इंद्रियाणींन्द्रियार्थेभ्यः
स्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ६७ ॥ शांतो दांतो ज्वेदीदृगात्माराम
तया स्थितः ॥ सिद्धस्य हि स्वप्नावोयं सैव साधकयोग्यता ॥ ६८ ॥

अर्थ ॥ हे अर्जुन ! जेमकाचवो अंगनेसंहरी संकोचीराखे, तेमइंद्रिओनेविषयथी पाठीवाळे तेनीबुद्धिमोटीठे ॥ ६७ ॥ तेशांतगुणअने दांतगुणीहोय, तेनेआत्मारामवडे आत्मामारह्यो कहियें. सिद्धिनोस्वप्नावपण एवोजठे, अने एवाजेहोयतेनेजसाधकता-पणानी योग्यता कहियें ॥ ६८ ॥

ध्यातायमेव शुक्लस्याप्रमत्तः पादयोर्द्वयोः ॥ पूर्वविद् योग्ययोगी
व केवली परयोस्तयोः ॥ ६९ ॥ अनित्यत्वाद्यनुप्रेक्षा ध्यानस्यो
परमेपि हि ॥ ज्ञावयेन्नित्यमत्रांतः प्राणा ध्यानस्य ते खलु ॥ ७० ॥

अर्थ ॥ एधणीशुक्ल ध्याननावेपायानो अप्रमत्तथको ध्यावनारथाय. पूर्वधरपणेयोगी होय, अथवा अयोगीहोय; पण केवलीपणेहोय, पठीशेषवेपायानेध्यावे ॥ ६९ ॥ ध्यान नेविरामकालें अनित्यत्वादिज्ञावना ठांकेनही, विभ्रमरहितपणे नित्यज्ञावनाज्ञावे. तेध्या-नना प्राण जाणवा ॥ ७० ॥

तीव्रादिभेदज्ञाजः स्युर्लेश्यस्तिस्व इहोत्तराः ॥ लिंगान्यत्राग
मश्रद्धाविनयः सज्जुणस्तुतिः ॥ ७१ ॥ शीलसंयमयुक्तस्य ध्यायतो ध
र्ममुत्तमं ॥ स्वर्गप्राप्तिफलं प्राहुः प्रौढपुण्यानुबंधिनीं ॥ ७२ ॥

अर्थ ॥ इहांउत्तरजे पाठवीत्रणलेश्याउं एटले तेजो, पद्म अने शुक्ल एत्रणलेश्या जेठे ते तीव्र, तीव्रतर, अनेतीव्रत्तम एत्रणजेदनीजजनारीठे. तेनाएचिन्हठेजे आगमनी श्रद्धा, विनय, रुमागुणनीस्तवनाकरवी ॥ ७१ ॥ शील अने संयमयुक्तप्राणीने उत्तम धर्मध्यान ध्यातेथके स्वर्गप्राप्तिफलकहुंठे. तेमोटापुण्यानुबंधी पुण्यनेपामे ॥ ७२ ॥

ध्यायेत्तुक्कमथदांतिमृडत्वाजीवमुक्तिभिः ॥ तद्वस्योणोमनो
धृत्वा व्यपनीय मनो जिनः ॥ ७३ ॥ सवितर्कं सविचारं सपृथ
क्त्वं तदादिमं ॥ नानानयाश्रितं तत्र वितर्कपूर्वकश्रुतं ॥ ७४ ॥

अर्थ ॥ जेसमतापणे तथानिष्कपटपणे अनेजीवनमुक्तपणे एवीस्थितिराखीने शुद्ध ध्याननेध्यावे, अनेठव्हास्थपणे अणुमां मनधरीनेरहे, तेवारेंरागद्वेषनेजीते ॥ ७३ ॥ सपृथक्त्व, सवितर्क, सविचार; तेमांआदिनोजेसवितर्क एनामेशुद्धध्याननो पेहलोपायो तेनेनानाविध नयेसहित विचारपूर्वक श्रुतेकरीध्याववो ॥ ७४ ॥

अर्थव्यंजनयोगानां विचारोन्योन्यसंक्रमः ॥ पृथक्त्वं ज्व्यप र्यायगुणांतरगतिः पुनः ॥ ७५ ॥ त्रियोगयोगिनः साधोर्वितर्का द्यन्वितं ह्यदः॥ईषच्चलत्तरंगाऽब्धेः क्षौजाज्जावदशानिजं ॥ ७६ ॥

अर्थ ॥ अर्थ, अक्षर अने योगएनाजेविचार तेनुंमाहोमाहें संक्रमण तेनुनामपृथक्त्व कहियें; तेकेवुंठे ? के, द्रव्य, गुण, अनेपर्याय तेमांगतिठे जेनीएवुंठे. एपेहेलोजेद ॥७५॥ त्रणयोगे उपरम्या जेयोगी तेसाधुनेवितर्कादिक थोडाचंचलत्तरंगठे, जेमां एह्वोजेस मुद्र तेक्षोन्ननोजेअज्ञाव तेवी दशासरखुंठे ॥ ७६ ॥

एकत्वेन वितर्केन विचारेण च संयुतं ॥ निर्वातस्य प्रदीपाज्ज द्वितीयं त्वेकपर्ययः ॥७७॥सूक्ष्मक्रियानिवृत्ताख्यं तृतीयं तु जिनस्य तत्॥अर्धरुद्धांगयोगश्च रुद्धयोगे द्वयस्य च ॥ ७८ ॥

अर्थ ॥ एकत्ववितर्कविचारनामजे बीजोपायो तेपवनरहितजे दीवो तेसरखोठे. एवीजोपायोते एकपर्यायरूपठे ॥ ७७ ॥ सूक्ष्मक्रियानिवृत्तिनामे त्रीजोपायो ते केवली नेहोय. तेमांवादरजे काययोगतेने अर्द्धरुद्धोठे, अने मन तथावचनएवेयोगनेसमस्त रुंधे तेवारें त्रीजोपायोध्यावे ॥ ७८ ॥

तुरीयं तु समुत्तिन्नक्रियमप्रतिपाति तत् ॥ शैलवन्निःप्रकंपस्य शैलेप्यं विश्ववेदिनः ॥ ७९ ॥ एतच्चतुर्विधं शुद्धध्यानमत्र द्वयोः फलं ॥ आद्ययोः सुरलोकाप्तिरंत्ययोस्तु महोदयः ॥ ८० ॥

अर्थ ॥ ह्वेचोथापायामां क्रियाउठेदीठे. अनेपोतेंपर्वतनीपरें अप्रतिपातिथयोठे, एह्वो विश्ववेदी तेजगत्ना सर्वज्ञावनो जाणजे केवली तेनिःप्रकंप पर्वतनीमाफक इहांप्रथम वे पायामांजेकाळकरते, स्वर्गगतिपामे. अने उपरनावेपायामांकाळकरवाथी मोक्षपामे॥८०॥

आश्रवापायसंसारानुज्ञावन्नवसंततीः ॥ अर्थे विपरिणामं वा नुपश्येत्तुष्टविश्रमे ॥ ८१ ॥ द्वयोः शुक्ला तृतीये च लेश्या सा परमामता ॥ चतुर्थशुक्लचेदस्तु लेश्यातीतः प्रकीर्तितः ॥ ८२ ॥

अर्थ ॥ शुक्लध्याननेविश्रामें आश्रवनोनाशदेखे. संसारनास्वरूपने जवनीपरंपरादेखे-
अनेअन्यपदार्थें आत्मानुविपरिणामपणुंजुए ॥ ८१ ॥ एशुक्लध्यानना प्रथमवेपायामां
वेलेस्या तथात्रीजेपायेतो परमउत्कृष्ट शुक्लवेस्याकहिठे, अने चोथोपायोजेठे तेतो ले-
स्यायेंरहितकह्योठे ॥ ८२ ॥

लिङ्गं निर्मलयोगस्य शुक्लध्यानवतोऽवधः ॥ असंमोहो विवेकश्च
व्युत्सर्गश्चाभिधीयते ॥ ८३ ॥ अवंधाडपसर्गेज्यः कंपते न वि
चेति च ॥ असंमोहान्न सूक्ष्मार्थे मायास्वपि च मुह्यति ॥ ८४ ॥

अर्थ ॥ शुक्लध्यानवालाने निर्मलयोगहोय, तेनांलक्षणकहेठे. अहिंसकहोय; मोह-
रहित, विवेकीहोय; अनेत्यागबुद्धियें युक्तहोय ॥ ८३ ॥ वलीअवंधीययो माटे उपसर्ग
अनेपरिसह तेशीकंपेनही; तथावीहेपणनही; एअहिंसकलक्षणहोय, तथासूक्ष्मअर्थमां
वलीमायामांमुजायनही; एअसंमोहएटले मोहरहितनुं लक्षणकहुं ॥ ८४ ॥

विवेकात्सर्वसंयोगाद्भिन्नमात्मानमीक्षते ॥ देहोपकरणासंगो
व्युत्सर्गाज्जायते मुनिः ॥ ८५ ॥ एतद्ध्यानक्रमं शुद्धं मत्वा जगव
दाज्ञया ॥ यः कुर्यादेतदध्यासं संपूर्णाध्यात्मविभवेत् ॥ ८६ ॥

अर्थ ॥ सर्वसंयोगशी आत्मानेजूदोदेखे, एविवेकनुंलक्षणठे. देहतथाउपकरणनी
त्यागबुद्धियें असंगानुष्ठान वत्तेठे, एव्युत्सर्गनुंलक्षणठे. एचारलक्षण ६६ मा श्लोकमां
कह्यांठे. तेनोएअर्थविवरिने कह्यो एलक्षणजेमुनिहोयते, ज्ञानपणुपामे ॥ ८५ ॥ एरीतें
ध्याननोजेअनुक्रम तेशुद्धरीतें जाणीनेप्रभुनी आज्ञाप्रमाणे एनोअध्यास जेकरशे, तेसं-
पूर्णअध्यात्म ज्ञानीथाशे ॥ ८६ ॥ इतिध्यानाधिकारः षोडशः ॥

यत्र गच्छति परं परिपाकं पाकशासनपदं तृणकल्पं ॥

स्वप्रकाशसुखबोधमयं तद्ध्यानमेव जवनाशिजध्वं ॥ १ ॥

अर्थ ॥ माटेउत्कृष्ट परिपक्वध्यान पामेथके मुनिराजतेइंद्रनीपदवीनेपण तृणपला
वरोवरगणे. माटे जेथकी आत्माने प्रकाशकारी सुखेज्ञानप्रगटे एवुं संसारनुं नाशकरनां
रंध्यानसेववुं ॥ १ ॥

आतुरैरपि जमैरपि साक्षात् सुत्यजा हि विषया नतु रागः ॥

ध्यानवांस्तु परमद्य निदर्शी तृप्तिमाप्य न तमृच्छति भूयः ॥ २ ॥

अर्थ ॥ कामातुरजेप्राणी तथाजडजेप्राणीतेपण प्रगटपणे विषयसुखने सुखेंठांनि;

गगनगदिगा ठांवी छुबटवे: अने ध्यानवंत मुनितो मात्र परमात्मानो जदर्शनी ठे. ते
व्यानमां नृनिगमिने फरीवीरागछेपने वांठेनही ॥ २ ॥

या निगा सकल जूनगणानां ध्यानिनो दिनमहोत्सव एषः ॥

यत्र जायति च तेऽग्निनिविष्टा ध्यानिनो जवति तत्र सुपुष्टिः ॥ ३ ॥

अर्थ । सर्वजानीने निडामांजे राजी जायठे, ते ध्यान दिशावाळाने परात्रीते जाय-
महोत्सवः दिवसः. अने मंगारीजीव विषयमांलीन थका जेवे लायें जागेठे, तेवे साध्या-
मंग्यामृनिगमने जवन मयने ॥ ३ ॥

संस्तुनोक्त मितां नृजलानां सर्वतः साफलकर्मफलानां ॥

विनिश्चितं सत्त्वं तत्र तत्त्वैरन्यथानमेव परमार्थनिदानं ॥ ४ ॥

अर्थ । सगळ्या जलाने, पाणी, पोहोळेंगदेठे, तेमजे मां सर्वथकी साकलकर्मनाफलनी
विनिश्चित सत्त्वं तत्र तत्त्वैरन्यथानमेव परमार्थनिदानं. त्यां जलनिर्मल होय. माटे साकल
मार्गाने विनिश्चित जायती. ध्यानोपरम अर्थेंतुं कायणठे. ॥ ४ ॥

तत्र तत्र नृनिः कृतानामगम्यमानगैर्ननननृपनमज्जिः ॥

तत्र तत्र विनिश्चितं सत्त्वं तत्र तत्त्वैरन्यथानमेव परमार्थनिदानं ॥ ५ ॥

अर्थ । सगळ्या जलाने, पाणी, पोहोळेंगदेठे, तेमजे मां सर्वथकी साकलकर्मनाफलनी
विनिश्चित सत्त्वं तत्र तत्त्वैरन्यथानमेव परमार्थनिदानं. त्यां जलनिर्मल होय. माटे साकल
मार्गाने विनिश्चित जायती. ध्यानोपरम अर्थेंतुं कायणठे. ॥ ५ ॥

साकलकर्मफलानां ध्यानमग्नं शिवशर्म गच्छि ॥ ना

विनिश्चितं सत्त्वं तत्र तत्त्वैरन्यथानमेव परमार्थनिदानं ॥ ६ ॥

अर्थ । सगळ्या जलाने, पाणी, पोहोळेंगदेठे, तेमजे मां सर्वथकी साकलकर्मनाफलनी
विनिश्चित सत्त्वं तत्र तत्त्वैरन्यथानमेव परमार्थनिदानं. त्यां जलनिर्मल होय. माटे साकल
मार्गाने विनिश्चित जायती. ध्यानोपरम अर्थेंतुं कायणठे. ॥ ६ ॥

तत्र तत्र नृनिः कृतानामगम्यमानगैर्ननननृपनमज्जिः ॥ ध्यान

विनिश्चितं सत्त्वं तत्र तत्त्वैरन्यथानमेव परमार्थनिदानं ॥ ७ ॥

अर्थ । सगळ्या जलाने, पाणी, पोहोळेंगदेठे, तेमजे मां सर्वथकी साकलकर्मनाफलनी
विनिश्चित सत्त्वं तत्र तत्त्वैरन्यथानमेव परमार्थनिदानं. त्यां जलनिर्मल होय. माटे साकल
मार्गाने विनिश्चित जायती. ध्यानोपरम अर्थेंतुं कायणठे. ॥ ७ ॥

योजयत्यमितकालवियुक्तां प्रेयसीं शमरतिं त्वरितं यत् ॥
ध्यानमित्रमिदमेव मतं नः किंपरैर्जगति कृत्रिममित्रैः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ शमतारतिरूप स्त्रीनीसार्ये प्राणीनेघणा कालशीवियोग हतो. तेक्षणमां वियोगजांगीने संयोगमिलावे एहवो ध्यानरूप परममित्रते. ते ध्यानमित्र अमारप्रमा ण्ठे, एमध्यान करनारप्राणी बोलेते. माटेसंसारमां कृत्रिम परमित्रशीशुंथाय? तेकृ त्रिममित्रोकरतांतो ध्यानमित्रघणोश्रेष्ठते ॥ ८ ॥

वारितस्मरवलातपचारे शीलशीतलसुगंधिनिवेशैः ॥
उब्रितप्रशमतदपनिविष्टो ध्यानधाम्नि लज्जते सुखमात्मा ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ हवे ध्याननेरंगमंदिरनी उपमाश्रापेते. जिहांकामरूपतापटव्योते, अने शीलरूप शीतलसुगंधीपसरीरहीते, तेवीवेठकनेविषे शमतारूपमोटीतलाइते, तेउपर आत्मावेठोथको पूर्णआनंदपामेते; एवुंध्यानरूपमंदिरते ॥ ९ ॥

शीलविष्टरदमोदकपीठं प्रातिहार्यशमतामधुपर्कैः ॥ ध्या
नधाम्नि ज्वति स्फुटमात्मा हुतपूतपरमातिथिपूजा ॥ १० ॥

अर्थ ॥ ध्यानमंदिरमां शीलरूपसिंहासने इंद्रियदमनरूपजलनोवाजोडते, अने श-
मतारूप पोलीओ तेएवाध्यानघरमां पवित्रपणे आत्मानेतेनीनेतेनी मधुपर्ककरी परो-
णागतकरेते ॥ १० ॥

आत्मनो हि परमात्मनि यो ज्ञेदबुद्धिकृत एव विवादः ॥ ध्या
नसंधिकृदमुं व्यपनीय जागन्नेदमनयोर्वितनोति ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ आत्मा अने परमात्मानेविषे जेनेदबुद्धिनोविवादहतो, एटलेतेमांपंक्षितना
विवादरूपजगडाहता, तेनेध्यानरूपसंधिपाले एटलेध्यानपुरुषे तेविवादोनेटादया
अनेजलदीथी एवेउनुंअज्ञेदपणुंकरीआण्युं ॥ ११ ॥

कामृतं विषभृते फणिलोके कक्षयिण्यपि विधौ त्रिदिवे वा ॥
काप्सरो रतिमतां त्रिदशानां ध्यान एव तदिदं बुधसेव्यं ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ विषयकीजरेलोजे नागलोकतिहां अमृतक्यांथीहोय? तेमदिनदिनक्षय पा
मतोजेचंद्रमा तेमांअमृतकिहांथीहोय? अनेदेवलोकमांअप्सरानायोगं राताजेदेवता
तेमांपणअमृत किहांथीहोय? माटेएमात्र ध्यानरूपअमृतसत्यते. तेनेजपंडितेसेवबुं ॥

गोस्तनीषु न सितासु सुधायां नापि नापि वनिताधरविवे ॥ तं
रसं कमपि वेत्ति मनस्वी ध्यानसंज्ञवधृतौ प्रथते यः ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ गायनास्तनमांजेरसनथी, जेसाकरमांरसनथी, अनेजेरसश्चमृतमांपणनथी
तेमजस्त्रीनाश्रधरजेहोठ तेमांपणजेरसनथी तेरसध्यानथीप्रगट्यो अनेसंतोषथी विस्त-
र्यो एहवोजेकोइकश्चपूर्वरस तेनेतोकोइक पंक्तिजजाण्ठे ॥ १३ ॥

इत्यवेत्य मनसा परिपक्वध्यानसंज्ञवफले गरिमाणं ॥ तत्र य
स्य रतिरेनमुपैति प्रौढधाममृतमाशु यशः श्रीः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ एप्रकारें मनेकरीनेपरिपक्वजे ध्यानतेथीप्रगट्युंजे फलतेहनेमोटाइपणे जा-
णीनेतेमांजेरतिपामे तेमहातेजवंत कांतिवानपुरुषते अनेतेनेज यशलक्ष्मीवरशे ॥१४॥
इतिश्रीध्यानस्तुत्यधिकारः सप्तदशःसमाप्तः ॥

इतिश्रीहोपाध्यायश्रीयशोविजयगणिविरचिते अध्यात्म
सारप्रकरणे पंचमपरिच्छेदः तेमां पनरमांना ७३ सोल
मांना ७६ अने सतरमाना १४ मलीने १७३ काव्यठे.

आत्मध्यानफलं ध्यानमात्मज्ञानं च मुक्तिदं ॥ आत्मज्ञानाय
तन्नित्यं यत्नः कार्यो महात्मना ॥१॥ ज्ञाते ह्यात्मनि नो भूयो
ज्ञातव्यमवशिष्यते ॥ अज्ञानं पुनरेतस्मिन् ज्ञानमन्यन्निरर्थकं ॥ २ ॥

अर्थ ॥ आत्माने ध्याननुंफलतेध्यानठे, पणआत्मज्ञानहोय तेवारेंजतेनेमुक्ति आपे,
माटेज्ञानतेमोटुंठे. तोमोटापुरुषें आत्मज्ञानजणी उद्यमकरवो ॥ १ ॥ जेणे आत्माने
जाण्यो तेनेफरीवीजुंकइजाणवानुंरह्युंनथी. अनेजिहांसुधी आत्मानेजाण्योनथी, तिहां-
सुधी वीजुंसर्वजाण्युं ते निरर्थकठे ॥ २ ॥

नवानामपि तत्त्वानां ज्ञानमात्मप्रसिद्धये ॥ येनाजीवादयो ज्ञावाः
स्वप्नेदप्रतियोगिनः ॥३॥ श्रुतो ह्यात्मपरोक्षेदोऽनुभूतः संस्तुतो
पि च ॥ निसर्गाडपदेशाद्वा वेत्ति ज्ञेदं तु कश्चन ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ नवेतत्त्वनुंपणजे जाणपणुंकरवुंठे, तेपणआत्मज्ञान प्रगटकरवानेअर्थेंठे. कार-
णके अजीवादिकजेज्ञाव तेपणआत्मज्ञानवकेशमायठे ॥ ३ ॥ पोतानोअनेपारकोजे
ज्ञेद तेहेनेज्ञेदरूपेंसांजट्यो, अनुभव्यो, परिचयथयोथको, सेहेजे अथवा उमदेशयकी
कोइकज्ञेदनेजाण्यो ॥ ४ ॥

तदेकत्वपृथक्त्वाच्यामात्मध्यानं हितावहं ॥ वृथैवाग्निनिविष्टा
नामन्यथा धीर्विम्बना ॥ ५ ॥ एक एव हि तत्रात्मा स्वप्नावस
मवस्थितः ॥ ज्ञानदर्शनचारित्र्यलक्षणप्रतिपादितः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तेमाटेएकत्व पृथक्त्वेकरी आत्मज्ञान हितकारीथाय, नहीतो फोकटपणे
मिथ्यात्वनीबुद्धिनीविटंबनाढे ॥ ५ ॥ तिहांएकजआत्मा स्वप्नावपणेरह्योढे, तेआत्मा
तोज्ञानदर्शन अने चारित्र्यरूपलक्षणेकह्योढे ॥ ६ ॥

प्रज्ञानैर्मल्यशक्तीनां यथारत्नान्न ज्ञानता ॥ ज्ञानदर्शनचारित्र्य
लक्षणानां तथात्मनः ॥ ७ ॥ आत्मनो लक्षणानां च व्यवहारो हि
ज्ञानता ॥ षष्ठ्यादिव्यपदेशेन मन्यते न तु निश्चयः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जेमरत्ननीकांति अने निर्मलता एवेउनीशक्तिकांश्जुदीनथी, तेमज्ञानदर्शन
अने चारित्र्यलक्षणे जेआत्मातेकांश्जुदोनथी ॥ ७ ॥ आत्मा अनेआत्मानुंलक्षण एवे
व्यवहारेजुदांढे. तेषष्टिआदेदश्च विज्ञक्तिनेव्यपदेशेकरीमानियें, पणनिश्चयथीनही ॥ ८ ॥

घटस्य रूपमित्यत्र यथाज्ञेदो विकल्पजः ॥ आत्मनश्च गुणानां
च तथा ज्ञेदो न तात्त्विकः ॥ ९ ॥ शुद्धं यदात्मनो रूपं निश्चये ना
नुभूयते ॥ व्यवहारो जिदाकारानुप्नावयति तत्परं ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेमघटनुंरूपतेनोजेदते विकल्पमात्रे, तेमआत्माने अने गुणनेपरमार्थें
ज्ञेदनथी ॥ ९ ॥ जेआत्मरूपशुद्धे, तेनिश्चयनयेकरी अनुप्नावयढे; अने व्यवहारवरें
परके० कायातेपणश्रोत्रखायढे ॥ १० ॥

वस्तुतस्तु गुणानां तद्रूपं न स्वात्मनः पृथक् ॥ आत्मा स्यादन्यथा
नात्मा ज्ञानाद्यपि जगं ज्ञेत् ॥ ११ ॥ चैतन्यपरसामान्या
सर्वेषामेकतात्मनां ॥ निश्चितः कर्मजनितो ज्ञेदः पुनरुपप्लवः ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ वस्तुजावेतोगुणनुं अने आत्मानुंरूपजुडुनथी. जोजुडुंकहीयेंतो, आत्माढे
तेअनात्माथाय; ज्ञानादिकेजरुथाय ॥ ११ ॥ चैतन्यपरसामान्यपणे सर्वआत्मांनी एक
ताढे; अनेनिश्चयथी तोकर्मप्रगव्योजेज्ञेद तेतोविटंबनारूपढे ॥ १२ ॥

मन्यते व्यवहारस्तु भूतग्रामादिज्ञेदतः ॥ जन्मादेश्च व्यवस्थातो
मिथोनानात्वमात्मनां ॥ १३ ॥ न चैतन्निश्चये युक्तं भूतग्रामो य
तोऽखिलः ॥ नामकर्मप्रकृतिजः स्वभावो नात्मनः पुनः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जीवसमूहनाजेदथी तथावालजुवान वृद्ध एश्वस्थावकेमांद्दोमांद्दे विनि
त्रपणुंजणायठे. एमव्यवहारनयवालोमानेठे ॥ १३ ॥ पणएवातनिश्चयनयवालो मान
तो नथी. तेएमकेहेठेके, एजीवनेसर्वश्वस्था नामकर्मना स्वजावथीप्रगटेठे; पणएश्व
त्मानोमूलस्वजावनथी ॥ १४ ॥

जन्मादिकोपि नियतः परिणामो हि कर्मणां॥ न च कर्मकृतो जेदः
स्यादात्मन्यविकारिणि ॥ १५ ॥ आरोप्य केवलं कर्म कृतां विकृ
तिमात्मनि ॥ त्रमंति त्रष्टविज्ञाना त्रीमे संसारसागरे ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जन्मजरादिक परिणाम कर्मनेवशठे, अनेश्वआत्मातो अविकारीठे. तेथी
कर्मनोजेद आत्मानेसंजवेनही. केमकेएश्वआत्मस्वजावनही ॥ १४ ॥ जन्मजरादिक
कर्मप्रकृतिठे, अनेकर्मजनित जावनेकेवल आत्मानेविषे आरोपीने त्रष्टज्ञानी जयंक
संसारसमुद्रमां जमशे ॥ १६ ॥

उपाधिजेदजं जेदं वेतइस्फटिके यथा ॥ तथा कर्मकृतं जेदमात्म
न्येवाजिमन्यते ॥ १७ ॥ उपाधिकर्मजो नास्ति व्यवहारात्स्व
कर्मणः ॥ इत्यागमवचो लुप्तमात्मवैरूप्यवादिनः ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ स्फटिकमां जेममूर्खप्राणी जेदमानेठे, तेमउपाधिजेदं आत्मानेविषे प्रगट्या
जे कर्मकृतजेदते एमानेठे ॥ १७ ॥ पोतानाव्यवहारथी कर्मजनित जेउपाधिते नथी,
एनमानता आत्मविरूपवादी आगमनुवचन लोपेठे ॥ १८ ॥

एकक्षेत्रस्थितोप्येति नात्मा कर्मगुणान्वये ॥ यथा जव्यस्व
जावत्वाच्चुक्षो धर्मास्तिकायवत् ॥ १९ ॥ यथा तैमिरकश्चंद्र मप्ये
कं मन्यते द्विधा ॥ अनिश्चयकृतोन्मादस्तथात्मानमनेकधा ॥ २० ॥

अर्थ ॥ धर्मास्तिकायनीपरे एकक्षेत्रमां रह्योठेतोपण कर्मगुणनासंयोगने पामता
नथी. एवोश्वआत्मा क्तास्वजावथी शुद्धठे ॥ १९ ॥ जेमतिमिरके० ग्रहणवेलो एकचंद्र
नेवेचंद्रमानेठे, तेमनिश्चयनयनी वातविनानोजे प्राणीते उन्मादममत्वेकरी आत्मानं
अनेकप्रकारे मानेठे ॥ २० ॥

यथानुजयने ह्येकं स्वरूपास्तित्वमन्ययात ॥ सादृश्यास्तित्व
मन्येकमविनष्टं नथान्मनां ॥ २१ ॥ सदमद्रादपिशुनान् संगो
पि व्यवहग्नः ॥ दूर्यायन्येकताग्नं मतां शुद्धनयःसुद्धन् ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ जेमअन्वयथी एकस्वरूपास्तिपणाने अनुज्ञवियेठइयें, तेमसरखापणे जे विद्यमानपणुंठे, तेथकीआत्माने एककहियें ॥ ११ ॥ व्यवहारनयथी सदृशसद्वारूपजे चाडियो तेनेतुपावीने शुद्धनयरूपजे मित्रठे, तेएकतारूप रत्ननेदेखाडेठे ॥ १२ ॥

नृनारकादिपर्यायै रम्यं तन्न विनश्वरैः ॥ जिन्नैर्जहाति नैकत्व
मात्मद्रव्यं सदान्वयि ॥ १३ ॥ यथैकं हेमकेयूरकुंकुलादि
षु वर्तते ॥ नृनारकादिजावेषु तथात्मैको निरंजनः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ नरनारकादि पर्यायजेउपजेठे, अनेविणशेठे, तेजिन्नपर्यायकांश्चरम्यनथी; माटे तेपर्यायिकरीने सदाअन्वयीजे शुद्धवंशीआत्मतत्त्व तेएकत्वपणाने ठांरुतुंनथी ॥ १३ ॥ जेमसुवर्णएकठे, पणवाजुबंध, कंठी, कुंकुलादिक पर्यायैवर्तते, तेमआत्माएकठे, पणनरनारकादिकना जवेकरीजिन्नठे; पणआत्मातो एकनिरंजनठे ॥ १४ ॥

कर्मणस्ते हि पर्याया नात्मनः शुद्धसाक्षिणः ॥ कर्मक्रिया स्वज्ञावो
यदात्मा तु न स्वज्ञाववान् ॥ १५ ॥ नाणूनां कर्मणो वासौ जवस्व
र्गः स्वज्ञावजः ॥ एकैकविरहे ज्ञावान्नवतत्त्वांतरं स्थितं ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जेनरनारकादिकजव तेतो सर्वकर्मना पर्यायठे, पणशुद्धसाक्षी निश्चयनयें आत्मपर्यायठे, अनेकर्मक्रियारूपजे स्वज्ञावतेकांश्चात्मानो मूलस्वज्ञावनथी, आत्मा तो अज, अविनाशीस्वस्वज्ञावीठे ॥ १५ ॥ कर्मनाजेपरमाणुआ तेआसंसार स्वर्गस्वाज्ञाविक नथी; एकैकउज्ज्वलतानेविषे ज्ञावथकी नवतत्त्वमां रचुंठे ॥ १६ ॥

श्वेतद्रव्यकृतं श्वैत्यं जित्तिजागे यथा द्रयोः ॥ ज्ञात्यनंतजवत्सत्यं
प्रपंचोपि तथेक्षतां ॥ १७ ॥ यथास्वप्नावबुद्धेर्धो विबुधेन न दृ
श्यते ॥ व्यवहारमते स्वर्गो ज्ञानिना न तथेक्षते ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेमश्वेतद्रव्यें कीधेळुंजे चित्रामण तेवेजीतना जागमांशोजे, तेमअनंतजवसत्यतायें एप्रपंचनेजाणवुंठे ॥ १७ ॥ जेमस्वप्नमां दीठेलोअर्थ जाग्यापठीदेखायनही, तेमव्यवहारेंस्वर्गादिकमार्ग श्रेष्ठठे. पणनियतप्रमाणीज्ञानीपुरुषने संसार नजणाय. ॥ १८ ॥

मध्याह्ने मृगतृष्णायां पयःपूरो यदेक्षते ॥ तथा संयोगजः सर्गो
विवेकख्यातिविह्वले ॥ १९ ॥ गंधर्वनगरादीनामंवरेऽम्वरो य
था ॥ तथा संयोगजः सर्वो विदासो वितथाकृतिः ॥ २० ॥

अर्थ ॥ जेममध्याह्ने मृगतृष्णावरुं पृथ्वीउपर जलपूरदेखायठे, तेमसंयोगेंउपनी जे सृष्टितेविवेकनी ख्यातियेंनाशदेखायठे ॥ ३१ ॥ जेमगंधर्वनगरवरुं आकाशें आरुवर जणाय, तेमसंयोगेप्रगळ्याजे सर्वविलास तेजुगठे ॥ ३० ॥

इतिशुद्धनयायत्तमेकत्वं प्राप्तमात्मनि ॥ अंशादिकल्पनाप्य
स्य नेष्टा यत्पूर्णवादिनः ॥ ३१ ॥ एक आत्मेति सूत्रस्याप्यय
मेवाशयोमतः ॥ प्रत्यगुज्योतिपमात्मानमाहुः शुद्धनयाः खलु ॥ ३२ ॥

अर्थ ॥ एरीतेंशुद्धनयेजे एकत्वपणुग्रहुं, तेआत्मानेविषे पाम्युं; एनेअंशादिकनीजे कल्पनातेपूर्णवादिने वाहालीनथी ॥३१॥ सूत्रमां, “एगेआया” एवोजेपाठठे, तेएजथा शयेंकह्योठे. एकप्रगटज्योतिरूपजे आत्मा तेतेजरूपठे, एमशुद्धनयवालाकेहेठे ॥ ३२ ॥

प्रपंचसंचयक्लिष्टान्मायारूपाद्विज्ञेमि ते ॥ प्रसीद जगवन्नात्म
न् शुद्धरूपं प्रकाशय ॥ ३३ ॥ देहेन सममेकत्वं मन्यते व्यव
हारवित् ॥ कथंचिन्मूर्ततापत्तेर्वेदनादिसमुद्भवात् ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ निश्चयनयकहेठेके, प्रपंचसंचयवडे संक्लिष्टएटवे दुःखरूपएवुं जेएमायारूपठे, तेथकी हे जगवन् ! हे आत्मा ! हुं वीहुंतुं. माटे प्रसन्नथाओ, अनेशुद्धरूप प्रकाशकरो ! ॥ ३३ ॥ कोइकप्रकारेंरूपीपणुं पाम्योजे आत्मातेनेवेदनादिक उपजेठे. माटे व्यवहारनयवालो शरीरसाथें आत्मानुंएकत्वपणुं मानेठे ॥ ३४ ॥

तन्निश्चयो न सदते यदमूर्त्तो न मूर्त्ततां ॥ अंशेनाप्यवगाहेत
पावकः शीततामिव ॥ ३५ ॥ उष्णस्याग्नेर्यथा योगाद् धृतमु
ष्णमिति भ्रमः ॥ तथामूर्त्तांगसंबन्धादात्मा मूर्त्त इति भ्रमः ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ पणतेवातनिश्चयवालो सहीशकतो नथी; जेमअग्निशीतलता पामतो नथी, तेमजेअरूपीआत्माठे, तेअंशेकरीनेपणरूपीपणाने पामतो नथी ॥ ३५ ॥ जेमबलताअग्निनेसंयोगें धृतउल्लथयुं एवोभ्रमठे, तेमरूपीशरीरने संयोगें आत्मापणरूपीदीसेठे, एणभ्रमणाजदेखायठे ॥ ३६ ॥

न रूपं न रसो गंधो न न स्पर्शो न चाकृतिः ॥ यस्य धर्मो न शब्दो
वा तस्य का नाम मूर्त्तता ॥ ३७ ॥ दृशादृश्यं हृदाग्राह्यं वाचा
मपि न गोचरः ॥ स्वप्रकाशं हि यद्रूपं तस्य का नाम मूर्त्तता ॥ ३८ ॥

अर्थ ॥ केमकेरूप, रस, गंध, स्पर्श, संस्थान पटलावानां आत्मानेनथी; एतो पुन्र
खनेठे. तेमजवाद्यधर्मपणनथी, शब्दनथी; तेवारेंआत्मानेशीरीतेरूपीकहेवाय? ॥ ३७ ॥
वलीआत्मानजरदेखाय एवोपणनथी, मनथीग्रहवाय एवोपणनथी, तथावचने पणअ
गोचरठे, जेजुंरूपपोताना प्रकाशेठे, पणवीजना प्रकाशेनथी, तेनेरूपीकेमकेहेवाय? ॥ ३८ ॥

आत्मा सत्यश्चिदानंदः सूक्ष्मात्सूक्ष्मः परात्परः ॥ स्पृशत्यपि
च मूर्त्तत्वं तथा चोक्तं परैरपि ॥ ३९ ॥ इंद्रियाणि पराण्याहुरिं
द्रियेभ्यः परं मनः ॥ मनसोपि परा बुद्धि र्योबुद्धेः परमस्तु सः ॥ ४० ॥

अर्थ ॥ आत्मासत्यठे; चिदानंदमयीठे; सूक्ष्मथीपणसूक्ष्मठे; उक्कृष्टमांउक्कृष्टठे; ते
मूर्त्तपणुंकेमफरसे? तेमजपरदर्शनमां श्रीकृष्णकहेठे, हे! अर्जुन! शरीरमां इंद्रियोमोटीठे,
अने इंद्रियोथीमनमोडुंठे; मनकरतां बुद्धिमहोटीठे, अनेतेथीआत्मासोटीठे ॥ ३९ ॥ ४० ॥

विकले हंत लोकेस्मिन्नमूर्त्ते मूर्त्तता त्रमात् ॥ पश्यत्याश्चर्यवद्
ज्ञानी वदत्याश्चर्यवद्भवः ॥ ४१ ॥ वेदना येन मूर्त्तत्वं निमित्ता
स्फुटमात्मनः ॥ पुञ्जलानां तदापत्तेः किंत्वशुद्धस्वशक्तिजा ॥ ४२ ॥

अर्थ ॥ हंतइतिखेदे. आविकललोकनेविषे अमूर्त्तिआत्मानेविषे मूर्त्तिपणानात्रमथ
कीजेज्ञानीपुरुषठे, तेअचंबोदेखेठे, अनेवचनपणअचंबानांबोलेठे ॥ ४१ ॥ जेमाटे जी
वात्मानेमूर्त्तिनिमित्तवेदना प्रगटपणेठे, एमजोमानिएतो, पुञ्जलनेवेदनाथइजोइयें; ते
माटेएवेदनातो आत्माने अशुद्धशक्तिथी अनुभवथायठे ॥ ४२ ॥

अक्षधारा यथा ज्ञानं स्वयंपरिणमत्ययं ॥ तथेष्टानिष्टविषय
स्पर्शधारेण वेदनां ॥ ४३ ॥ विपाककालं प्राप्यासौ वेदना प
रिणामजाक् ॥ मूर्त्ते निमित्तमात्रं नो घटे दंडवदन्वयि ॥ ४४ ॥

अर्थ ॥ इंद्रियद्वारेंकरी जेम ज्ञानदिशा पोतानीमेले परिणमेठे, तेमइष्टअनिष्टविष
यस्पर्शद्वारेंकरी वेदनापरिणमेठे ॥ ४३ ॥ विपाककालपामीने आवेदनापरिणामने जेम
आत्माजजेठे, तेथी अमारेमतें मूर्त्तिपणुंतेनिमित्तमात्रथयुं, अन्वयीके० सहचारीथयुं,
जेमघटनेविषे दंडसहचारीठे तेनीपेठेजाणवुं ॥ ४४ ॥

ज्ञानाख्या चेतना बोधः कर्माख्यद्विष्टरक्तता ॥ जंतोः कर्मफ
लाख्या सा वेदना व्यपदिश्यते ॥ ४५ ॥ आत्मा तस्मादमूर्त्तत्वं चैत
न्यं चातिवर्तते ॥ अतो देहेन नैकत्वं तस्य मूर्त्तेन कर्हिचित् ॥ ४६ ॥

अर्थ ॥ ज्ञाननामे चेतनातेबोधते अने कर्मनामेद्विष्टरक्तताते, तेवढेजीवने कर्मफलनामेवेदना व्यपदेशपामेते ॥ ४५ ॥ तेमाटेअमूर्त्तिआत्माते चैतन्यपणाने उलंघेनही अनेमूर्त्तिमान् देहसार्थेआत्माने कोइप्रकारें एकत्वपणुंतेजनही ॥ ४६ ॥

सन्निकृष्टान्मनोवाणी कर्मादेरपि पुजलात् ॥ विप्रकृष्टाधनादेश्च
जाव्यैवं जिज्ञात्मनः ॥ ४७ ॥ पुजलानां गुणोमूर्त्ति रात्मा ज्ञानगु
णः पुनः ॥ पुजलेज्यस्ततोऽजिज्ञात्मात्मज्व्यं जगुर्जिनाः ॥ ४८ ॥

अर्थ ॥ एरीतें कर्मवर्गणाना, मनोवर्गणाना, वचनवर्गणाना, जेआत्मानेसमीपवर्ति, एकत्वसंगतवर्ति एवातनधनादिक जेपुजल, तेतोसर्वआत्माथी जिज्ञाके० दूरते ॥ ४७ ॥ केमकेपुजलनोगुणतोमूर्त्तिमान्ते, अने आत्मातोज्ञानगुणमयते, माटेपुजलथी आत्मज व्यजुंते एमप्रभुकहेते ॥ ४८ ॥

धर्मस्य गतिहेतुत्वं गुणो ज्ञानं तथात्मनः ॥ धर्मास्तिकायात्तज्जिज्ञ
मात्मज्व्यं जगुर्जिनाः ॥ ४९ ॥ अधर्मे स्थितिहेतुत्वं गुणो ज्ञान
गुणोऽसुमान् ॥ ततो धर्मास्तिकायान्यमात्मज्व्यं जगुर्जिनाः ॥ ५० ॥

अर्थ ॥ धर्मास्तिकायनोगुण गतिहेतुते अनेआत्मानोगुणज्ञानते, माटेधर्मास्तिका
यथी आत्माजुदोते, एमप्रभुकहेते ॥ ४९ ॥ अधर्मास्तिकायनोगुण स्थितिहेतुते अने
आत्मानोज्ञानगुणते, माटे अधर्मास्तिकायथी आत्मज्व्यजुंते एमप्रभुकहेते ॥ ५० ॥

अवगाहो गुणो व्योम्नो ज्ञानं खल्वात्मनो गुणः ॥ व्योमास्ति
कायात्तज्जिज्ञमात्मज्व्यं जगुर्जिनाः ॥ ५१ ॥ आत्मज्ञानगुणः सिद्धः
समयो वर्तनागुणः ॥ तज्जिज्ञं समयज्व्यादात्मज्व्यं जगुर्जिनाः ॥ ५२ ॥

अर्थ ॥ आकाशनोगुणअवगाहते, अनेआत्मानोगुणज्ञानते माटे आकाशास्तिकाय
थीआत्मज्व्यजुंते एमप्रभुकहेते ॥ ५१ ॥ आत्माज्ञानगुणसिद्धते, काल वर्तनारूपते
माटेकालथी आत्मज्व्यजुंते, एमप्रभुकहेते ॥ ५२ ॥

आत्मनस्तदजीविन्यो विजिज्ञत्वं व्यवस्थितं ॥ व्यक्तिभेदेन वादेशा
दजीवत्वमपीप्यते ॥ ५३ ॥ अजीवा जन्मिनः शुद्धजावप्राणव्य
पेक्षया ॥ सिद्धश्च निर्मलज्ञाना ज्व्यप्राणव्यपेक्षया ॥ ५४ ॥

अर्थ ॥ एप्रमाणेअजीवथी आत्मानुजुंदापणुं सत्यव्युं, पणभेदेकरी देशयक्ती अजी

वपणुपणवंठीयेठइये ॥ ५३ ॥ जेमनिर्मलज्ञानवंतसिद्धने ड्रव्यप्राणनी अपेक्षारहितप
णे अजीवपणुकहिये, तेमशुद्धजावप्राणनीअपेक्षारहित जीवनेअजीवकहियेठैये ॥५४॥

इंद्रियाणि बलं श्वासो ब्रह्मसो ह्यायुस्तथापरं ॥ ड्रव्यप्राणाश्चतुर्भेदाः
पर्यायाः पुद्गलाश्रिताः ॥ ५५ ॥ जिन्नास्ते ह्यात्मनोऽत्यंतं तदेतै
र्नास्ति जीवनं ॥ ज्ञानधैर्यसदाश्वासनित्यस्थितिविकारिभिः ॥५६॥

अर्थ ॥ इंद्रिय, बल, श्वासो ब्रह्मस, अने आयुष्य एरीतें ड्रव्यप्राण चारभेदेठे. एनापर्यायतो
पुद्गलने आश्रीरह्याठे ॥५५॥ ते आत्माश्री अत्यंत जुदाठे, माटे एवढे कांइ आत्माने जीवतुं
नथी. एपर्यायतो ज्ञान, धैर्य, तेनाश्वासनीजेकांइ नित्यस्थितितेणेकरी वर्जितठे ॥ ५६ ॥

एतत्प्रकृतिभूताग्निः शाश्वतीभिस्तु शक्तिभिः ॥ जीवत्यात्मा स
देत्येषा शुद्धद्रव्यनयस्थितिः ॥५७॥ जीवो जीवति न प्राणैर्विना तै
रेव जीवति ॥ इदं चित्रचरित्र्यं को हंत पर्यनुयुज्यतां ॥ ५८ ॥

अर्थ ॥ एप्रकृतिरूप शाश्वतीशक्ति तेणेकरीने आत्मासदैवजीवेठे, एशुद्धद्रव्यनयनी
स्थितिजाणवी ॥५७ जीवकांइप्राणेकरीने जीवतोनथी, एजीवतोप्राणविनाजीवेठे, एअचंवा
नीवात विचित्रकारी चरित्रसांचली कोणनहर्खें? अने एवातशुद्धनयें कोणनजोडे? ॥५८॥

नात्मा पुण्यं नवा पापमेते यत्पुद्गलात्मके ॥ आद्यवालशरीरस्यो
पादानत्वेन कल्प्यते ॥५९॥ पुण्यं कर्म शुभं प्रोक्तमशुभं पाप
मुच्यते ॥ तत्कथं तु शुभं जंतून् यत् पातयति जन्मनि ॥६०॥

अर्थ ॥ आत्मापुण्यनही, तेमपापपणनही, केमके पुण्यनेपापतो पुद्गलरूपठे. प्रथम
वालकाले जेशरीरतेनेउपादानजावेकल्पेठे ॥ ५९ ॥ जेशुभकर्म तेपुण्यकहिये, अनेजे
अशुभकर्मतेपापकहिये, तेवारे तेशुभकर्मजेठे, तेजीवनेसंसारमांकेमपाडेठे? ॥ ६० ॥

नह्यायसस्य बंधस्य तपनीयमयस्य च ॥ पारतंत्र्याविशेषेण फ
लभेदोस्ति कश्चन ॥६१॥ फलाच्यां सुखदुःखाच्यां न भेदः पुण्य
पापयोः ॥ दुःखान्नभिद्यते हंत यतः पुण्यफलं सुखं ॥ ६२ ॥

अर्थ ॥ एकलोहनीवेडी अने एकसुवर्णनीवेडी तेपणपरवशपणुंठे, माटेविचारीयेंतो
फलभेदकांइनथी, तेमअशुभकर्मते लोहनीवेडीअनेजे शुभकर्मते सुवर्णनीवेडी ॥६१॥

सुखनांफल अने दुःखनांजेफलप्रगटेवे, तेथीपुण्यपापमध्ये कांश्चेदनथी. जेथकीपुण्य सुखविलसे, एपुण्यनुंफलवे, तेपणदुःखरूपजवे ॥ ६२ ॥

सर्वे पुण्यफलं दुःखं कर्मोदयकृतत्वतः ॥ तत्र दुःखप्रतीकारे विमूढानां सुखत्वधीः ॥६३॥ परिणामाच्च तापाच्च संस्काराच्च बुधैर्मतं ॥ गुणवृत्तिविरोधाच्च दुःखं पुण्यज्वं सुखं ॥ ६४ ॥

अर्थ ॥ माटेसर्वपुण्यनुंफल तेदुःखरूपवे, केमकेएकर्मनाउदयथीथायवे. माटेदुःख नाप्रतीकारनेविषे मूर्खनेसुखबुद्धिउपजेवे ॥ ६३ ॥ पंक्तिकहेवेके, परिणामथी, तथाता पथी,अनेसंस्कारथी गुणवृत्तिविरोधी एहवुं जेपुण्य,तेथीनीपनुं जेसुखतेदुःखप्रायवे॥६४॥

देहपुष्टे नरामर्त्यनायकानामपि स्फुटं ॥ महाजपोषणस्येव परिणामोतिदारुणः ॥६५॥ जलुकाः सुखमानिन्यः पिवंत्यो रुधिरं यथा ॥ जुंजांना विषयान् यांति दशामंते ऽतिदारुणां ॥ ६६ ॥

अर्थ ॥ नरनेराजाने, तथा इंद्रादिकनेपण जेसुखमांशरीरनीपुष्टिथायवे, तेमोटावो कमानीपेवेवे, ए कथाउत्तराध्ययनमां कहीवेतिहांथीजाणवी. जेवारे वधथयो, तेवारे परिणामेअतिदुःखवे ॥ ६५ ॥ जेमजलोवोही पीतांथका सुखमानेवे, तेमविषयजोग वतांथकाप्राणी सुखमानेवे, पणतेथीअंते माठीदशानेपामेवे ॥ ६६ ॥

तीव्राग्निसंगसंशुष्यत्पयसामयसामिव ॥ यत्रोत्सुक्यात्सदाह्रा णां तप्तता तत्र किं सुखं ॥ ६७॥ प्राक्पश्चाच्चारतिस्पर्शात्पुटपाक सुपेयुषि ॥ इंद्रियाणांगणेतोप व्याप एव न निर्वृत्तिः ॥ ६८ ॥

अर्थ ॥ आकरीअग्निमां बलतरायेकरी लोहपाणीपीयेवे, तेमज्यांसदा इंद्रियोनी उलंकंवाथीघणीज बलतरारहेवे, त्यां शुं सुखवे ? ॥ ६७ ॥ पेहेलाअथवापठी पणजेथकी अरतिउपजे, तेनेअडकवाथी विपाकपामेथके इंद्रियोना समूहमां ताप व्यापेपणसुखन थाय,एटवे पेहेलावांध्यांजेकर्म तेजेवारे जोगववामांथावे,तेवारेपण अरतिव्हेइनेजथावं, अनेपठी तेकर्मो विपाकेपण दुःखथापे ॥ ६८ ॥

सदा यत्र स्थितो द्वेपोद्ध्वेखः म्वप्रतिपंथिषु ॥ सुखानुभवकाले पि तत्र तापद्वतं मनः॥६९॥ स्कंधान् स्कंधांतरारोपे चारस्येव न तत्त्वतः ॥ अद्यादद्यादेपि दुःखम्य संस्कारोपि निवर्तते ॥ ७० ॥

अर्थ ॥ जेहनेसंदैवशत्रुउपर द्वेपरह्योठे, तेप्राणीजो घरमांसुखेवेगोहोय, तोपणतेहनेसुखनहोय. तेमविषयसुखमां अनुभवकालेपण विषयना तापेकरीजेनुंमनहणांठे, तेहनेसुख क्यांथीहोय? ॥ ६९ ॥ जेमएकखंजाउपरथी बीजाखंजाउपरचारद्वीधो, पणतत्त्वथी चारउतस्योनही एमइंद्रियोनेआनंदे दुःखनोसंस्कारमटतोनथी ॥ ७० ॥

सुखं दुःखं च मोहश्च तिस्रोपि गुणवृत्तयः ॥ विरुद्धा अपि वर्तन्ते
दुःखजात्यनतिक्रमात् ॥ ७१ ॥ क्रुधनागफणाजोगोपमोजोगोघ्नवो
खिलः ॥ विलासश्चित्ररूपोपि त्रयहेतुर्विवेकिनां ॥ ७२ ॥

अर्थ ॥ सुख, दुःखअनेमोह एत्रणे जोपणविरुद्धे, तोपणगुणवृत्तियेवर्तंठे; केम-
केदुःखनीजातिने उलंघनकरीशकतानथी, माटे गुणवर्त्तिरूपठे ॥ ७१ ॥ क्रोधीनागनी-
फणना विस्तारसरखो, सर्वजोगविलासठे, वदीतेजोगविलास यद्यपिविचित्ररूपठे, त-
थापि विवेकीजनने तेजयनोहेतुठे. ॥ ७२ ॥

इत्थमेकत्वमापन्नं फलतः पुण्यपापयोः ॥ मन्यते यो न मूढात्मा
नांतस्तस्य त्रयोदधेः ॥ ७३ ॥ दुःखैकरूपयोर्जिन्नस्तेनात्मा पु
ण्यपापयोः ॥ शुद्धनिश्चयतः सत्यचिदानंदमयः सदा ॥ ७४ ॥

अर्थ ॥ एरीतें फलनीअपेक्षायें पुण्यपापनुं एकत्वपणुंठराव्युं. पणजेमूर्खनमानशे,
तेसंसारमांजटकशे; अनेजेमानशेतेजवसागरतरीजशे ॥ ७३ ॥ पुण्यअनेपाप एवेहुएक-
सरखादुःस्वरूपजठे;तेथकीआत्माजिन्नठे;शुद्धनिश्चयनयथी सदासत्चिदानंदमयठे. ॥ ७४ ॥

तत् तुरीयदशाव्यंगरूपमाचरणा न्वयात् ॥ ज्ञात्युष्णो द्योतशी
लस्य घननाशाज्वरेखि ॥ ७५ ॥ जायंते जाग्रतो ऽक्षेभ्यश्चित्रार्थि
सुखवृत्तयः ॥ सामान्यं तु चिदानंदरूपं सर्वदशान्वयि ॥ ७६ ॥

अर्थ ॥ एवाततेचोथीदिशायें जाणवायोग्यठे. जेमवर्षाकालमां मेघवरसीरह्या पठी
वादलनाशथायठे, अनेसूर्यप्रज्ञाशेजेठे, तेमव्यंगरूपविचित्र एहवाआचरणविशेपेंकरी
चोथीदशामांशेजेठे ॥ ७५ ॥ जागताजीवने इंद्रियोनीसुखवृत्तिओ नानाप्रकारनीथा-
यठे, पणसामान्य जे चिदानंदस्वरूप तेनेतोसर्वदशामां सरखुंसुखठे ॥ ७६ ॥

स्फुलिंगनैर्यथा बन्धि दीप्यते ताप्यतेऽथवा ॥ नानुभूतिपराञ्चू
ती तथैतान्निः किलात्मनः ॥ ७७ ॥ साक्षिणः सुखरूपस्य सुपुप्तौ
निरहंकृतेः ॥ यथा ज्ञानं तथा शुद्धविवेके तदतिस्फुटं ॥ ७८ ॥

अर्थ ॥ तणपेंकरीनेजेम अग्निदीपेनही, तपेनही, तेमअनुज्ञवादिकें करीने आत्मानेकइंनयी ॥ ७७ ॥ निद्रावस्यामांजेम सुखरूपनोसाखीजे आत्मातेने अहंकारें रहितसुखनो जासयायठे, तेमशुद्धविवेकनेविषे तोप्रगटपणेसुखजासेठे ॥ ७८ ॥

तत्रिदानंदजावस्य चोक्तात्मा शुद्धनिश्चयात् ॥ अशुद्धनिश्चयात्कर्म कृतयोः सुखदुःखयोः ॥ ७९ ॥ कर्मणोपि च जोगस्य स्वगादेव्यवहारतः ॥ नैगमादिव्यस्थापि जावनीयाऽनया दिशा ॥ ८० ॥

अर्थ ॥ तेमांशुद्धनिश्चयनयथकी आत्माचिदानंदजावनोचोक्ताठे; अनेअशुद्धनिश्चयनयथकीकर्मकर्म्यांजे सुखदुःखतेनोचोक्ताठे ॥ ७९ ॥ फुडनीशय्या तथा फुडनांज्याप्र प्रमुचनेविषेतोगकर्मनी व्यवहारश्रीप्रवृत्तिठे; तेमनैगमादिकनयनी व्यवहाराण आरीरीतें नावियें; तेनीचेंद्वख्याप्रमाणेठे. ॥ ८० ॥

कर्त्तापि शुद्ध जावाना मात्माशुद्धनयाद्विजुः ॥ प्रतीत्यवृत्तिं यच्च शुद्धाणांमेष मन्यते ॥ ८१ ॥ अनुपलवसाम्राज्ये विपजागपरिहारे ॥ आत्मा शुद्धम्यजावानां जननाय प्रवर्त्तते ॥ ८२ ॥

अर्थ ॥ शुद्धजावनोकर्ता आत्माशुद्धनयथी समर्थठे, जेवारेंशुद्धपरिणामीठे, तेममर्तरीयवृत्तिनेआश्रयाने शुद्धजावनोकर्ताठे. एमशुद्धनयवालोमानेठे ॥ ८१ ॥ उपद्रवअंतगदादिंकरहित साम्राज्यपणानेविषे शुद्धजावनोनाशयथेठते आत्माशुद्धस्वभावप्रमदकनवाने प्रवर्त्तेठे ॥ ८२ ॥

चिन्मेव हि संमारे गगादिक्लेशवामितं ॥ तदेव तैर्विनिर्मुक्तं जवानं इति कथ्यते ॥ ८३ ॥ यश्च चिन्दिणक्लिष्टो नामावात्मा दिगोधनः ॥ अनन्यविकृतं रूपमिन्यर्थव्यं ह्यदः पदं ॥ ८४ ॥

अर्थ ॥ जेगादिक्लेशवर्त्ते चिन्वामितद्वाय, तेसंमारेकंदेवाय. अने गगंदेवश्रीमुकावहुं तेहेतुन मुक्तिठे. एमजागहुं ॥ ८३ ॥ गगंदेवेंव्याप्यां जेमननोक्लिष्ट परिणामें, तेकांइच्छाकनोवर्त्ते. अन्नादंरूपनो मन्यार्थेपणेअविकारीठे ॥ ८४ ॥

अन्यदनुसंगेनान्येनमिथ्या यथा वचः ॥ तयात्मा शुद्धरूपश्चैवं शुद्धनयः शुद्धः ॥ ८५ ॥ शुद्धपर्यायरूपमनदान्मा शुद्धम्यनयद्वत् ॥ प्रथमप्रथमवदि तेदोअर्थं हि नाविकः ॥ ८६ ॥

अर्थ ॥ जेम आत्मानोउपयोग श्रुतवंतठे एखोटुंठे, तेमशब्दनयवालाकहेठेके आत्माशुरूरूपनथी, एणखोटुंठे ॥ ८५ ॥ शुरूपर्यायरूप आत्मा, पूर्वपश्चात्पणानो जे-
जेद तेपणे शुरूस्वज्ञावनोकर्ताठे. एमतात्त्विकठे ॥ ८६ ॥

ये तु दिक्पटदेशीयाः शुद्धव्यतयात्मनः ॥ शुद्धस्वज्ञावकर्तृत्वं
जगुस्ते पूर्वबुद्ध्यः ॥ ८७ ॥ अव्यास्तिकस्य प्रकृतिः शुद्धा संग्रह
गोचरा ॥ येनोक्ता संमतौ श्रीमत्सिद्धसेनदिवाकरैः ॥ ८८ ॥

अर्थ ॥ दिगंवरएमकहेठेके, शुरूअव्यर्थें वलीजेमउपयोगविनाश्रुतजण्यो तेनुंपण
शुरूस्वज्ञावनुं कर्त्तापणुंजतुंनथी; केमकेतेतेने स्वज्ञावेजपरिणमेठे. एमअपूर्वबुद्धिनुं
केहेवुंठे ॥ ८७ ॥ अव्यास्तिकनयनीजे शुरूप्रकृतिठे, तेसंग्रहनयउपरचाले, केमकेसम्मति
ग्रंथमां सिद्धसेनसूरियेंकळुंठे ॥ ८८ ॥

तन्मते च न कर्तृत्वं ज्ञावानां सर्वदान्वयात् ॥ कूटस्थः केवलं ति
ष्ठत्यात्मा साद्वित्वमाश्रितः ॥ ८९ ॥ कर्तुं व्याप्रियते नायमुदासी
न इव स्थितः ॥ आकाशमिव पंकेन लिप्यते न च कर्मणा ॥ ९० ॥

अर्थ ॥ तेनेमते कर्त्तापणुंनथी, केमकेसदैवज्ञावनो अन्वयठे. माटेकूटस्थकेवल नि-
र्विक्रियजे आत्मा तेसाक्षीपणाने आश्रीनेरह्योठे ॥ ८९ ॥ करवानोव्यापार करतोनथी;
उदासीनीपेठेरह्योठे. जेमकचरे आकाशलेपातुंनथी, तेमकर्मेश्यात्मा लेपातोनथी ॥ ९० ॥

स्वरूपं तु न कर्तव्यं ज्ञातव्यं केवलं स्वतः ॥ दीपेन दीप्यते ज्यो
ति नित्यपूर्वं विधीयते ॥ ९१ ॥ अन्यथा प्रागनात्मा स्यात्स्वरूपा
ननुवृत्तिः ॥ अवहेतुसहस्रेणाप्यात्मता स्यादनात्मनः ॥ ९२ ॥

अर्थ ॥ पोतानारूपनेनवीनकरवुंनथी. मात्रपोताना रूपनेपोतायकीकेवल जाणी
लेवुंठे. जेमदीवेथी ज्योतिदीपेठे, तेमनित्य शाश्वतआत्मा स्वप्रकाशहोवाथी पोतेपो-
ताने प्रकाशेठे ॥ ९१ ॥ एम आत्माने स्वप्रकाश अने शाश्वत अंगीकार करीएनही
अने परप्रकाश तथा कर्तृत्व सिद्धमानीए तो, पूर्वेशनात्मपणुं अंगीकार करवुंपमशे.
केमके क्रियावडे उत्पन्नथएलापदार्थनुं पूर्वनुं रूप जुंजुज होयठे, एवोनियमठे. ग्वी
रीतेआत्माना उत्पत्तिनी पूर्वं आत्माने अनात्मामानवो पमशे अने क्रियावडे आ-
त्मानुं रूपांतरथाएठे, एममानीएतो, आत्माना आवृत्ति अंगीकारकरवीपमशे. आवृत्ति
अंगीकारकरीएतो संसारविषयक हजारोवृत्त्यरूप हेतुवडे हजारोरूप बदलाशे. त्यागें

પૂર્વ પૂર્વનુરૂપશ્ચનાત્મા અને ઉત્તર ઉત્તરક્રિયાજન્યરૂપ આત્મામાનવો પદ્મશે, અનેત્તમ કલ્યાણી ઠેવટેં અનવસ્થા દોષ પ્રાપ્તયશે ॥ ૯૨ ॥

નયે તેનેહ નો કર્તા કિંત્વાત્મા શુદ્ધજાવમ્ભુત્ ॥ ઉપચારાત્તુ લોકે
પુ તત્કર્તૃત્વમપીપ્યતે ॥ ૯૩ ॥ ઉત્પત્તિમાત્રં ધર્માણાં વિશેષગ્રા
હિણો જગુઃ ॥ અવ્યક્તિરાવૃત્તેસ્તેપાં નાજાવાદિતિ કા પ્રમા ॥ ૯૪ ॥

અર્થ ॥ તેમાટેશ્ચાનયનેવિષે કર્તાપણુનથી કેમકે આત્માશુદ્ધજાવનો ધરનારે અનેલોકમાં ઉપચારથી તેનુંકર્તાપણુકેહેટે ॥ ૯૩ ॥ વિશેષગ્રાહી જેજ્ઞાનીપુરુષોટે તેપૂ-
ર્વોક્તરીતે આત્માને ક્રિયાસિદ્ધ માનતાનથી, કિંતુ આત્માનાધર્મોની ઉત્પત્તિ માનેટે.
આંહી કોઈને શંકાયશે કે, જેમ આત્માઅવ્યક્તટે, તેમઆત્માનાધર્મપણ અવ્યક્તટે; તો
જ્યારેઆત્માની ઉત્પત્તિ માનતાનથી, ત્યારેતેનાધર્મનીઉત્પત્તિપણ કેમમનાય ? તેનું સ-
માધાનજે, કેટલીએકઅવ્યક્ત વસ્તુઓ આકાશનીપેટે જેમનીતેમરહેટે અને કેટલી
એક રૂપાંતરને પામેટે; આત્માશાશ્વતાવ્યક્તટે અને તેનાધર્મઅશાશ્વતાવ્યક્તટે માટેટે
ઓની આવૃત્તિથાયટે. કેમકે જેમઆત્માની અનાવૃત્તિમાં ઘણાંપ્રમાણોટે, તેમઆત્માના
ધર્મનીઆવૃત્તિ નયવામાં કોઈપ્રમાણનથી, તેથીઆત્માની પુનરાવૃત્તિ ચતીનથી; પણઆ-
ત્માના ધર્મોનીપુનરાવૃત્તિથાયટે, એવુંસિદ્ધથયું ॥ ૯૪ ॥

સત્ત્વં ચ પરસંતાને નોપયુક્તં કથં ચ ન ॥ સંતાનિનામનિત્યત્વા
ત્સંતાનોપિ ન ચ ધ્રુવં ॥ ૯૫ ॥ વ્યોમાવ્યુત્પત્તિમત્તત્તદવગાદાત્મના
તતઃ ॥ નિત્યતા નાત્મધર્માણાં તદ્દષ્ટાંતવલાદપિ ॥ ૯૬ ॥

અર્થ ॥ આત્માનુંઉત્પત્તિરહિતપણુ દૃષ્ટાંતવકેદૃઢકરેટે. જેમપિતાપુત્રરૂપ પરિવા-
રની ઉત્પત્તિમાં પૂર્વપૂર્વપિતારૂપ કારણથી ઉત્તરઉત્તર પુત્રરૂપકાર્યનીઉત્પત્તિથયાથી
પિતાપણાનોઅજાવ અનેપુત્રપણાનોજાવ થાયટે, એમસંકલનાચાલતાં જેમપિતાનોનાશ
તેમપુત્રનો પણનાશથાયટે. તેમઅનાત્માથી આત્માનીઉત્પત્તિરૂપ પ્રવાહથી પૂર્વનોઅજાવ
અનેઉત્તરનો જાવથતાં પૂર્વનીપેટે ઉત્તરનાનાશનો પણસંજવ સિદ્ધથાયટે. એથીઆત્મા
અશાશ્વત અનેનાશરૂપ ઠરશે ॥ ૯૫ ॥ આકાશનાદૃષ્ટાંતવડે આત્માનુંઅચલપણુ અને
આત્માનાધર્મોનું ચલાયમાનપણુ સિદ્ધકરેટે. જેમઆકાશઉત્પત્તિરહિતટે, તેથીતેનુંરૂપાં-
તર થતુંનથી, તેમજઆત્માપણુ ઉત્પત્તિરહિત હોવાથીતેનું રૂપાંતરથતુંનથી. અનેઆ-

त्मानाधर्म उत्पत्तिवान्हे, तेशीतेनुं रूपांतरथायहे. अहींपण आकाशनुंव्यतिरेकपणे दृष्टांतवेनुं. जेवस्तुआकाशनीपेठे उत्पत्तिरहित नथीहोती, तेनुंरूपांतर थायहे ॥ ९६ ॥

ऋजुसूत्रनयसूत्रः कर्तृतां तस्य मन्यते ॥स्वयं परिणामत्यात्मा यं
यं ज्ञावं यदा यदा ॥ ९७ ॥ कर्तृत्वं परज्ञावानामसौ नाच्युप
गच्छति ॥ क्रियाद्वयं हि नैकस्य द्व्यस्याभिमतं जिनैः ॥ ९८ ॥

अर्थ ॥ ज्यारेआत्मानुं रूपांतरथतुंनथी, त्यारेपरिणामवादनो उहेदथशे, एवीआ-
शंकाकरीनेतेनो उत्तरकहेठे. ऋजुसूत्रनयवालो, ज्यारेज्यारे जेजेज्ञावनापरिणामने आ-
त्मापामेठे, त्यारेत्यारे तेतेज्ञावरूप कर्मवडे परिणामरूप उत्पत्तिमानेठे, तथापिआत्मा-
ते कर्तृत्वपणे बीजाज्ञावनी प्राप्तिथतीनथी, केमके एकद्व्यमां वेक्रियासंज्ञवेनही, ए-
वुंजिनने अज्जिमतठे ॥ ९७ ॥ ९८ ॥

भूतिर्या हि क्रिया सैव स्यादेकद्व्यसंततौ ॥ न साजात्यं विना च
स्यात् परद्व्यगुणेषु सा ॥ ९९ ॥ न चैवमन्यज्ञावानां न चेत्कर्ता
परोजनः ॥ तदा हिंसादयादानहरणाय व्यवस्थितः ॥ १०० ॥

अर्थ ॥ भूतिएटले ज्ञावअनेक्रिया एवज्ञेनोएक अर्थठे. ते एकद्व्यसंततिनेविषे
तामान्यविना नथाय; अनेद्व्यनागुणनेविषे पणनथाय; केमकेकोइपण द्व्य अपर-
ज्ञावनो कर्ताहोतो नथी. ॥ ९९ ॥ एमजआत्मानेविषे अन्यज्ञावनुं कर्तापणुंनथी. त्या-
रेशिष्यपूठेठे, के हिंसा दया दानवगेरेनी व्यवस्थाकेम रद्देशे? ॥ १०० ॥

सत्यं पराश्रयं न स्यात् फलं कस्यापि यद्यपि ॥ तथापि स्वगतं
कर्म स्वफलं नात्रिवर्त्तते ॥ १०१ ॥ हिनस्ति न परं कोपि निश्चया
न्न च रक्षति ॥ न चायुः कर्मणो नाशोमृतिजीवनमन्यथा ॥ १०२ ॥

अर्थ ॥ त्यारेगुरुकहेठे, तारुंवलुं साचुंठे. कोइनेपण पराश्रये फलथतुंनथी,
तथापिपोतानेविषे रद्देहुंजेकर्म तेपोतानाफलनेविषे प्रवर्त्ततुंनथी ॥ १०१ ॥ नि-
श्चयवडे बीजाकोइने कोइमारतो नथी; तेमकोइनुंकोइ रक्षणकरतो नथी; आयुकर्मनो
नाश थायनही; अनेमृत्युजीवन अन्यथाथायनही ॥ १०२ ॥

हिंसादयाविकल्पाज्यां स्वमताज्यां तु केवलं ॥ फलं विचित्रमा
प्नोति परापेक्षां विना पुमान् ॥ १०३ ॥ शरीरी चियतां मा वा ध्रुवं
हिंसा प्रमादिनः ॥ दयैव दयमानस्य बंधेपि प्राणिनां क्वचित् ॥ १०४ ॥

પૂર્વ પૂર્વનુરૂપઅનાત્મા અને ઉત્તર ઉત્તરક્રિયાજન્યરૂપ આત્મામાનવો પમુશે, અનેએમ કસ્યાથી ઠેવટું અનવસ્થા દોષ પ્રાપ્તયશે ॥ ૯૨ ॥

નયે તેનેહ નો કર્તા કિંત્વાત્મા શુદ્ધજાવમ્ભૂત ॥ ઉપચારાત્તુ લોકે
પુ તત્કર્તૃત્વમપીષ્યતે ॥ ૯૩ ॥ ઉત્પત્તિમાત્રં ધર્માણાં વિશેષગ્રા
હિણો જગુઃ ॥ અવ્યક્તિરાવૃત્તેસ્તેષાં નાજાવાદિતિ કા પ્રમા ॥ ૯૪ ॥

અર્થ ॥ તેમાટેઆનયનેવિષે કર્તાપણુનથી કેમકે આત્માશુદ્ધજાવનો ધરનારે અનેલોકમાં ઉપચારથી તેનુંકર્તાપણુકેહેઠે ॥ ૯૩ ॥ વિશેષગ્રાહી જેજ્ઞાનીપુરુષોઠે તેપૂ-
ર્વોક્તરીતે આત્માને ક્રિયાસિદ્ધ માનતાનથી, કિંતુ આત્માનાધર્મોની ઉત્પત્તિ માનેઠે.
આંહી કોઇને શંકાયશે કે, જેમ આત્માઅવ્યક્તઠે, તેમઆત્માનાધર્મપણ અવ્યક્તઠે; તો
જ્યારેઆત્માની ઉત્પત્તિ માનતાનથી, ત્યારેતેનાધર્મનીઉત્પત્તિપણ કેમમનાય ? તેનું સ-
માધાનજે, કેટલીએકઅવ્યક્ત વસ્તુઓ આકાશનીપેઠે જેમનીતેમરહેઠે અને કેટલી
એક રૂપાંતરને પામેઠે; આત્માશાશ્વતાવ્યક્તઠે અને તેનાધર્મઅશાશ્વતાવ્યક્તઠે માટેતે
ઓની આવૃત્તિથાયઠે. કેમકે જેમઆત્માની અનાવૃત્તિમાં ઘણાંપ્રમાણોઠે, તેમઆત્માના
ધર્મનીઆવૃત્તિ નથવામાં કોઇપ્રમાણનથી, તેથીઆત્માની પુનરાવૃત્તિ થતીનથી; પણઆ-
ત્માના ધર્મોનીપુનરાવૃત્તિથાયઠે, એવુંસિદ્ધથયું ॥ ૯૪ ॥

સત્ત્વં ચ પરસંતાને નોપયુક્તં કથં ચ ન ॥ સંતાનિનામનિત્યત્વા
ત્સંતાનોપિ ન ચ ધ્રુવં ॥ ૯૫ ॥ વ્યોમાવ્યુત્પત્તિમત્તત્તદવગાહાત્મના
તતઃ ॥ નિત્યતા નાત્મધર્માણાં તદ્દષ્ટાંતવલાદપિ ॥ ૯૬ ॥

અર્થ ॥ આત્માનુંઉત્પત્તિરહિતપણુ દૃષ્ટાંતવકેદૃઢકરેઠે. જેમપિતાપુત્રરૂપ પરિવા-
રની ઉત્પત્તિમાં પૂર્વપૂર્વપિતારૂપ કારણથી ઉત્તરઉત્તર પુત્રરૂપકાર્યનીઉત્પત્તિથયારી
પિતાપણાનોઅજાવ અનેપુત્રપણાનોજાવ થાયઠે, એમસંકલનાચાલતાં જેમપિતાનોનાશ
તેમપુત્રનો પણનાશથાયઠે. તેમઅનાત્માથી આત્માનીઉત્પત્તિરૂપ પ્રવાહથી પૂર્વનોઅજાવ
અનેઉત્તરનો જાવયતાં પૂર્વનીપેઠે ઉત્તરનાનાશનો પણસંજવ સિદ્ધથાયઠે. એથીઆત્મા
અશાશ્વત અનેનાશરૂપ ઠરશે ॥ ૯૫ ॥ આકાશનાદૃષ્ટાંતવડે આત્માનુંઅચલપણુ અને
આત્માનાધર્મોનું ચઢાયમાનપણુ સિદ્ધકરેઠે. જેમઆકાશઉત્પત્તિરહિતઠે, તેથીતેનુંરૂપાં-
તર થતુંનથી, તેમજઆત્માપણુ ઉત્પત્તિરહિત હોવાથીતેનું રૂપાંતરથતુંનથી. અનેઆ-

त्मानाधर्म उत्पत्तिवान्हे, तेथीतेनुं रूपांतरथायठे. अहींपण आकाशनुंव्यतिरेकपणे दृष्टांतवेनुं. जेवस्तुआकाशनीपेठे उत्पत्तिरहित नथीहोती, तेनुंरूपांतर थायठे ॥ ९६ ॥

ऋजुसूत्रनयसूत्रः कर्तृतां तस्य मन्यते ॥स्वयं परिणमत्यात्मा यं
यं ज्ञावं यदा यदा ॥ ९७ ॥ कर्तृत्वं परज्ञावानामसौ नाच्युप
गच्छति ॥ क्रियाद्वयं हि नैकस्य द्रव्यस्याभिमतं जिनैः ॥ ९८ ॥

अर्थ ॥ ज्यारेआत्मानुं रूपांतरथतुंनथी, त्यारेपरिणामवादनो उठेदथशे, एवीआ-
शंकाकरीनेतेनो उत्तरकहेठे. ऋजुसूत्रनयवालो, ज्यारेज्यारे जेजेज्ञावनापरिणामने आ-
त्मापामेठे, त्यारेत्यारे तेतेज्ञावरूप कर्मवडे परिणामरूप उत्पत्तिमानेठे, तथापिआत्मा-
ते कर्तृत्वपणे बीजाज्ञावनी प्राप्तिथतीनथी, केमके एकद्रव्यमां वेक्रियासंज्ञवेनही, ए-
वुंजिनने अभिमतठे ॥ ९७ ॥ ९८ ॥

भूतिर्या हि क्रिया सैव स्यादेकद्रव्यसंततौ ॥ न साजात्यं विना च
स्यात् परद्रव्यगुणेषु सा ॥ ९९ ॥ न चैवमन्यज्ञावानां न चेत्कर्ता
परोजनः ॥ तदा हिंसादयादानहरणाय व्यवस्थितः ॥ १०० ॥

अर्थ ॥ भूतिएटले ज्ञावअनेक्रिया एवज्ञेनोएक अर्थठे. ते एकद्रव्यसंततिनेविषे
तामान्यविना नथाय; अनेद्रव्यनागुणनेविषे पणनथाय; केमकेकोइपण द्रव्य अपर-
ज्ञावनो कर्ताहोतो नथी. ॥ ९९ ॥ एमजआत्मानेविषे अन्यज्ञावनुं कर्तापणुंनथी. त्या-
रेशिष्यपूठेठे, के हिंसा दया दानवगेरेनी व्यवस्थाकेम रद्देशे? ॥ १०० ॥

सत्यं पराश्रयं न स्यात् फलं कस्यापि यद्यपि ॥ तथापि स्वगतं
कर्म स्वफलं नाभिवर्त्तते ॥ १०१ ॥ हिनस्ति न परं कोपि निश्चया
न्न च रक्षति ॥ न चायुः कर्मणो नाशोमृतिजीवनमन्यथा ॥ १०२ ॥

अर्थ ॥ त्यारेगुरुकहेठे, तारुंबोलवुं साचुंठे. कोइनेपण पराश्रये फलथतुंनथी,
तथापिपोतानेविषे रद्देवुंजेकर्म तेपोतानाफलनेविषे प्रवर्त्ततुंनथी ॥ १०१ ॥ नि-
श्चयवडे बीजाकोइने कोइमारतो नथी; तेमकोइनुंकोइ रक्षणकरतो नथी; आयुकर्मनो
नाश थायनही; अनेमृत्युजीवन अन्यथाथायनही ॥ १०२ ॥

हिंसादयाविकटपाज्यां स्वमताज्यां तु केवलं ॥ फलं विचित्रमा
प्नोति परापेक्षां विना पुमान् ॥ १०३ ॥ शरीरी धियतां मा वा ध्रुवं
हिंसा प्रमादिनः ॥ दयैव दयमानस्य बंधेपि प्राणिनां क्वचित् ॥ १०४ ॥

अर्थ ॥ हिंसाश्रने दयानीपणमात्र कटपना करवीठे. पोतानामतेकरी तोपरनीश्रपे-
क्षाथी पुरुषकेवल विचित्रफलने पामेठे ॥ १०३ ॥ जीवनोघातथाय, अश्रवानथाय,
तोपण जेप्रमादीजीवठे, तेनेनिश्रयेकरी हिंसाथायठे; अनेजे दयावान्प्राणीठे तेनाहाये
कदाचूकोइजीवनी घातथइजाय, तोपणतेने हिंसालागतीनथी ॥ १०४ ॥

परस्य युज्यते दानं हरणं वा न कस्यचित् ॥ न धर्मसुखयोर्यत्ते
कृतनाशादिदोषतः ॥ १०५ ॥ जिज्ञास्यां च क्तवित्तादिपुञ्जदा
न्यां च ते कुतः ॥ स्वत्वापत्तिर्यतो दानं हरणं स्वत्वनानाशनं ॥ १०६ ॥

अर्थ ॥ कोइवीजाने दानदेतोनथी, अनेवीजानी पासेथीकोइकांइ हरणकरी लेतो-
नथी; धर्मअनेसुखनेविषे पणदानतथा हरणनो संजवनथी; केमके कृतनाशअने अ-
कृतनोप्रसंग इत्यादिदोष प्राप्तथशे. जेमदानकखुं, तेनोनाशथाय तेनेकृतनाशकहेठे,
अनेजेवीजाने आप्युंनथी तेनुंहरणकरवुंते अकृतागम प्रसंगकहेवाय. एवादोष आ-
त्मानेविषे प्राप्तथशे ॥ १०५ ॥ केमकेजोजन तथाधनादिकजेपुञ्जल तेतोआत्माथीजि-
ज्ञठे. तोतेमांक्यांथी पोतापणुंआव्युं? मादेदानअनेहरणते पोताथीजनाशठे. ॥ १०६ ॥

कर्मादयाच्च तदानं हरणं वा शरीरिणां ॥ पुरुषाणां प्रयासः क
स्तत्तूपनमति स्वतः ॥ १०७ ॥ स्वागताभ्यां तु ज्ञावाभ्यां केवलं
दानचौर्ययोः ॥ अनुग्रहोपघातौ स्तः परापेक्षा परस्य न ॥ १०८ ॥

अर्थ ॥ वलीतेदान अनेहरणप्राणीने कर्मनाउदयथकीठे, त्यांपुरुषनेशोप्रयासठे ?
तेतोपोतानीमेलेज उदयपामेठे ॥ १०७ ॥ पोतामांरह्या एवाजेदानअनेहरणना ज्ञाव
तेणेकरीनेएकथी उपकारथाय; वीजाथीउपघातथाय; त्यांपरनीश्रपेक्षापरनेनही ॥ १०८ ॥

पराश्रितानां ज्ञावानां कर्तृत्वाद्यभिमानतः ॥ कर्मणा बध्यतेऽज्ञा
नी ज्ञानवांस्तु न लिप्यते ॥ १०९ ॥ कर्तैवमात्मनो पुण्यपापयो
रतिकर्मणोः ॥ रागद्वेषाशयानां तु कर्तृष्टानिष्टवस्तुषु ॥ ११० ॥

अर्थ ॥ परआश्रितजे तेनोहुंकर्तावुं, एमअभिमानथीकहेवुं, एवांकमेंअज्ञानीबंधा-
यठे. पणज्ञानीतेवाकमें लेपातानथी ॥ १०९ ॥ मादेआत्मातेपुण्यपापरूप कर्मनोकर्ताठे,
राग द्वेषआशयनो कर्ताठे; अनेइष्टअनिष्टवस्तुनेविषेपण आत्मा कर्ताठे. ॥ ११० ॥

रज्यते द्वेष्टि चार्थेषु तत्तत्कार्यविकल्पतः ॥ आत्मा यदा तदा
कर्म भ्रमदात्मनि युज्यते ॥ १११ ॥ स्नेहाज्यक्ततनौ रंगं रेणुना
श्लिष्यते यथा ॥ रागद्वेषानुविद्धस्य कर्मबंधस्तथा मतः ॥ ११२ ॥

अर्थ ॥ जेवारे ते ते कर्मना विकल्पथी आत्माने कोइ पदार्थ उपर रागदिशा अथवा द्वे-
ष उपजेठे, तेवारे आत्मासां कर्मनो भ्रम जोडायठे ॥ १११ ॥ तेल लगाने लाशरीरे जेम
रजनोले पवळगेठे, तेमरागी अने द्वेषी आत्माने कर्मनो बंध वळगेठे ॥ ११२ ॥

आत्मा न व्यापृतस्तत्र रागद्वेषाशयं सृजन् ॥ तन्निमित्तोपनमे
षु कर्मोपादानकर्मसु ॥ ११३ ॥ लोहं स्वक्रियया ज्येति भ्रामको
पलसंनिधौ ॥ यथा कर्म तथा चित्रं रक्तद्विष्टात्मसंनिधौ ॥ ११४ ॥

अर्थ ॥ तिहां आत्मापोते कोइ क्रिया करतो नथी. पण राग द्वेष करतो थको ते निमित्ते पा-
म्यां जे कर्म तेना निमित्ते कर्ता पण कर्मठे; पण तिहां आत्मातो रागद्वेष रूप कर्मनो मूकना-
रोठे. एटले आत्मा जाव कर्मनो व्यापारवंतठे; पण अव्यय कर्मनो व्यापारवंत नथी ॥ ११३ ॥
जेम चमक पाषाण ते लोहने आकर्षे, तेणे करी लोह पोतानी क्रियाये चमक पासे आवीमळे,
तेमरागद्वेषी आत्मा नीपासे कर्म आकर्षणे आवीमळेठे ॥ ११४ ॥

वारि वर्षन् यथांजोदो धान्यवर्षी निगद्यते ॥ जावकर्म सृजन्नात्मा
तथा पुञ्जलकर्मकृत् ॥ ११५ ॥ नैगमव्यवहारौ तु ब्रूतः कर्मा
दिकर्तृतां ॥ व्यापारः फलपर्यंतः परिदृष्टो यदात्मनः ॥ ११६ ॥

अर्थ ॥ जेम पाणी वरसेठे, ते लोक व्यवहारे धान्य वरसेठे एम कहिये; तेम जाव कर्म क-
रतो थको आत्मा पुञ्जल कर्मनो कर्ता कहिये ॥ ११५ ॥ नैगम अने व्यवहार नयवाला तो
कर्मादिकनो कर्ता आत्माने मानेठे; जे आत्मानो व्यापार ते फलपर्यंत देखायठे ॥ ११६ ॥

अन्योन्यानुगतानां का तदेतदिति वा जिदा ॥ यावच्चरमपर्यायं
यथा पानीयङ्गधयोः ॥ ११७ ॥ नात्मनो विकृतिं दत्ते तदेषा
नयकल्पना ॥ शुद्धस्य रजतस्यैव शुक्तिधर्मप्रकल्पना ॥ ११८ ॥

अर्थ ॥ परस्पर मद्या एवाजेनय तेने एवो निर्णययावत् चरमपर्यायठे. परंतु जातिने
दकेम जणाय? जेम दुध अने पाणीना संयोगनी पेटे संग्रह माने नैगमने, अने नैगम माने मं-
ग्रहने, एवेनय मां हो मां हि जळेठे एम व्यवहार पण जळेठे ॥ ११७ ॥ वडी शुद्ध नयवाळो घोळे-

ढेजे, आत्मानेविकार नथी, आपतोएवीनैगम तथाव्यवहारनयनी कल्पनाते. केनीपेठे? तेकहेढे. जेमशुद्धरूपानेठीपनोधर्म कल्पेढेतेनीपेढे जाणवुं ॥ ११८ ॥

मुषितत्वं यथा पांथगतं पथ्युपचर्यते ॥ तथा पुद्गलकर्मस्थ्या विक्रि
यात्मनि बालिशैः ॥ ११९ ॥ कृष्णशोणोपि चोपाधेर्नाशुः स्फ
टिको यथा ॥ रक्तोद्विष्टस्तथैवात्मा संसर्गात्पुण्यपापयोः ॥ १२० ॥

अर्थ ॥ जेमपंथीजनने लुंटांलोककहेढेजे मार्गलुंटाणो, एलोकवाक्यते; तेममू-
खप्राणी पुद्गलकर्ममांरही जेविक्रियाकरे तेआत्मानेविषे मानेढे ॥ ११९ ॥ जेम-
कालो अथवारातो स्फटिके तेउपाधिथीढे; माटेतेथीतेने अशुद्धनकहिये; तेमपुण्य-
पापना संयोगथी आत्मा रागीछेपी कहेवायते ॥ १२० ॥

सेयं नटकला तावद् यावद्विविधकल्पना ॥ यद्रूपं कल्पनातीतं
न तु पश्यत्यकल्पकः ॥ १२१ ॥ कल्पनामोहितो जंतुः शुक्लं कृष्णं
च पश्यति ॥ तस्यां पुनर्विलीनायामशुक्लं कृष्णमीक्षते ॥ १२२ ॥

अने ॥ जिहांसुधीविविध प्रकारनीकल्पनाहोय, तिहांसुधीएसर्व नटकलारूपते. प
णकल्पनायेअतीतजेरूप तेनेतो जेअकल्पकहोय तेदेखे ॥ १२१ ॥ पणकल्पनायेमुंजाणो
जेजीव तेतो धोलानेकालुंदेखेअनेकालाने धोलुंदेखे, अनेतेकल्पना जेवारेजाय तेवारे
तोकालानेकालुंजदेखे, अनेधोलाने धोलुंजदेखे ॥ १२२ ॥

तद्व्यानं सा स्तुतिर्भक्तिः सैवोक्ता परमात्मनः ॥ पुण्यपापवि
हीनस्य यज्ञपस्यानुचितनं ॥ १२३ ॥ शरीररूपलावण्यवप्र
व्रध्वजादिभिः ॥ वर्णितैर्वीतरागस्य वास्तवी नो पवर्णना ॥ १२४ ॥

अर्थ ॥ पुण्यपापरहित एहवाजेपरमात्माप्रभु तेनास्वरूपनुं चितववुं तेनेजध्यानक
हिये, अनेस्तुतिपणतेज तथाभक्तिपणतेजकहिये ॥ १२३ ॥ पणशरीरनावर्णें, रूपेंकरी,
लावण्यतायेकरी, समोसरणे, अनेठत्रेकरी, तथा इंद्रध्वजादिकेकरी जेपरमात्माने व-
खाणवा एहवीस्तुतिने वस्तुतः साचीनकहिये ॥ १२४ ॥

व्यवहारस्तुतिः सेयं वीतरागात्मवर्तिनां ॥ ज्ञानादीनां गुणानां तु
वर्णना निश्चयस्तुतिः ॥ १२५ ॥ पुरादिवर्णनाज्जा स्तुतः स्या
उपचारतः ॥ तत्त्वतः शौर्यगांभीर्यधैर्यादिगुणवर्णनात् ॥ १२६ ॥

अर्थ ॥ केमके एस्तुतितोव्यवहारेढे. पणजेमां वीतरागनाज्ञानादिकगुण प्रशंसा

तेहनेनिश्चयस्तुतिकहिये ॥१२५॥ जेमदेशनगरादिकेकरी राजावखाणवो एउपचारेस्तु-
तिजाणवी;पणराजानुंवल,गांजीर्यता, धैर्यतानुंवरणवुं, तेनिश्चयशीस्तुतिकहिये ॥१२६॥

मुख्योपचारधर्माणा मविज्ञागेन या स्तुतिः॥ न सा चित्तप्रसादा
य कवित्वं कुक्वेरिव ॥ १२७ ॥ अन्यथाग्निनिवेशेन प्रत्युतान
र्थकारिणी ॥ सुतीक्ष्णखड्गधारेव प्रमादेन करे धृता ॥ १२८ ॥

अर्थ ॥ जेम कुकविनीकवितार्थी पंडितरीजेनही, तेमवाह्यउपचार देखीवेहेचणविना-
नीजेस्तुतिकरिये, तेथकी चित्तप्रसन्नथायनही ॥१२७॥ जेपोतानाहठ-कदाग्रहेकरी मुख-
उपचारे स्तुतिकरी गुणमानेठे, पणतेउलटी अनर्थकारीठे; जेमप्रमादेकरीहाथमांजा-
बेदी तरवारनीधार तेजोकदाचूपडे, तोउलटी अनर्थ-विघातकरेठे; तेनीपरें तेस्तुति-
पण अन्यथाजाणवी ॥ १२८ ॥

मणिप्रज्ञामणिज्ञानन्यायेन शुभकल्पना ॥ वस्तुस्पर्शितया
न्याय्या यावन्नान्यजनप्रथा ॥१२९॥ पुण्यपापविनिर्मुक्तं तत्त्वत
स्त्वविकल्पकं ॥ नित्यं ब्रह्म सदाध्येय मेषाशुद्धनयस्थितिः ॥१३०॥

अर्थ ॥ मणिरत्ननीकांतिदेखीने जेममणिनुंज्ञानके०ओलखाणथायठे, एहष्टांते,
शुभकल्पनायेकरी आत्मानुंज्ञानहोयठे. पठीवस्तुस्पर्शिकवडेकरी योग्यताथायठे; पण-
ज्यांसुधिनिरंजन प्रथानशीथयी, त्यांसुधीकर्मठे. ॥ १२९ ॥ माटेपुण्यपापरहितपणे त
त्वशीनिर्विकल्पणवो शाश्वतोजे आत्मातेसदायध्यावो. एवीशुद्धनयनीस्थितिठे ॥१३०॥

आश्रवः संवरश्चापि नात्मा विज्ञानलक्षणः ॥ यत्कर्म पुञ्जला
दान रोधावाश्रवसंवरः ॥१३१॥ आत्मा दत्ते तु यैर्जवैः स्वतंत्रः
कर्मपुञ्जलान् ॥ मिथ्यात्वाविरति योगाः कषायास्ते तदाश्रवाः ॥१३२॥

अर्थ ॥ आत्माज्ञानरूपठे. माटेआत्माने आश्रव,संवरकांइनकहिये. पणकर्मपुञ्जल
नुंग्रहवुं तथारोधवुंते आश्रव संवरठे ॥ १३१ ॥ जेजावकरी स्वाधीनपणे कर्मपुञ्जलने
आत्माग्रहेठे, ते मिथ्यात्व, अविरति, कषाय, अनेयोगरूपआश्रवेकरीजाणवुं ॥ १३२ ॥

जावनाधर्मचारित्र-परिषद्जयादयः॥आश्रवोऽवेदिनो धर्मा आ
त्मनो जावसंवराः ॥ १३३ ॥ आश्रवः संवरो न स्या त्संवरश्चा
श्रवः क्वचित्॥जवमोक्षफलाप्तेदोऽन्यथा स्यादेतुसंकरात् ॥ १३४ ॥

अर्थ ॥ अनेजावनाधर्मजेचारित्र्ये, जेथकी परिपहनोजयथायते एआश्रवना
हेदकधर्मते. एआत्माने जावसंवरकहियें॥१३३॥ जेआश्रवतेसंवरनथाय. अनेजेसंवर
आश्रवनथाय. हेतुसंकर एवेजोकदापि एकरूपथाय, तोसंसारअने मोक्ष एवेनांफलप
एकथाय. पणतेमांजेदरहेनही, एटलेज्यांआश्रवेकरीसंवरनुं संक्रमणथाय, त्यांमोक्षफ
जाणवुं; अनेज्यांसंवरेकरी आश्रवनुंसंक्रमणथाय, त्यांसंसारफलजाणवुं ॥ १३४ ॥

कर्माश्रवश्च संतृप्त्वा ज्ञात्मा त्रिन्नैर्निजाशयैः ॥ करोति न परापेक्षा
मलंजृष्णुः स्वतः सदा ॥१३५॥ निमित्तमात्रजृता तु हिंसाऽहिंसा
दयोस्विदाः ॥ ये परप्राणिपर्याया न ते स्वफलहेतवः ॥ १३६ ॥

अर्थ ॥ आश्रवजावने संवरकरतोथकोजे पोतानाआत्माश्रीजूदानश्री एवाजे पोत
नाआशय तेणेकरी परअपेक्षानकरे केमकेतेपोताश्री सदायसमर्थते ॥१३५॥ जेहिंसा
हिंसादिकसघलापरप्राणिनापर्याय ते आत्माने निमित्तजृतते, पणपोतानेफलहेतुनश्री॥१३६॥

व्यवहारविमूढस्तु हेतूंस्तानेव मन्यते ॥ बाह्यक्रियारतस्त्वांत
स्तत्त्वं गूढं न पश्यति ॥१३७॥ हेतुत्वं प्रतिपद्यंते नैवेति नियम
स्पृशः ॥ यावंत आश्रवाः प्रोक्ता स्तावंतोहि परिश्रवाः ॥ १३८ ॥

अर्थ ॥ व्यवहारमूढजेआत्मातेपरपर्यायने पोताना फलहेतुमानेते, माटेजेनुंमन बाह्य
क्रियामारक्तते तेवाप्राणीगुप्ततत्त्वेने देखतानश्री ॥ १३७ ॥ जेहिंसादिक तथाअहिंसा
दिक परपर्यायहेतुपणुंते, तेनेपडिवजे अथवानश्रीपडिवर्जता, एह्वोनियम तेतोनिश्चय
नाजेफरसनाराते तेहनेजेटलाआश्रवते तेटलासंवररूपथाय ॥ १३८ ॥

तस्मादनियतं रूपं बाह्यहेतुषु सर्वथा ॥ नियतौ जाववैचित्र्या
दात्मैवाश्रवसंवरौ ॥ १३९ ॥ अज्ञाता विषयासक्तो बध्यते
विषयैस्तु सः॥ज्ञानाद्भि मुच्यते चात्मा नतु शास्त्रादिपुञ्जलात् ॥ १४० ॥

अर्थ ॥ तेमाटे सदायबाह्यहेतुनेविषे अनियतरूपते. नियतिनेविषे जावना विचित्र
पणाथकी आत्मातेज संवर आश्रवरूपते ॥ १३९ ॥ जेअज्ञानीते, अने विषयासक्तते,
तेहिजविषयमां बंधायते. ते विषयतो आत्माने आत्मज्ञानथकी मूकाय, पणशास्त्रादिक
पुञ्जलथकी नमूकाय ॥ १४० ॥

शास्त्रं गुरोश्च विनयं क्रियामावश्यकानि च ॥ संवरांगतया प्रा
हु व्यवहारविशारदाः ॥ १४१ ॥ विशिष्टा वाक्तनुस्वांतपुञ्जला
स्ते फलावहाः॥ये तु ज्ञानादयोजावाः संवरत्वं प्रयांति ते॥१४२॥

अर्थ ॥ शास्त्रज्ञाणं, गुरुनोविनयकरवो, तथाआवश्यकदिकक्रियाकरवी एनेव्यवहारमां विचक्षणपुरुषोये संवरनांअंगकह्यांते ॥१४१॥ जेरुडामनवचनकायायेकरी प्रवर्त्तुं तेहनाजेपुज्जलतेफलदाइते, पणजेज्ञानादिकजावते तेसंवरपणानेपामेते ॥ १४२ ॥

ज्ञानादिजावयुक्तेषु शुभयोगेषु तज्जतं ॥ संवरत्वं समारोप्य
स्मर्यते व्यवहारिणः ॥ १४३ ॥ प्रशस्तरागयुक्तेषु चारित्रादिगुणेष्वपि ॥ शुभाश्रवत्वमारोप्य फलजेदं वदन्ति ते ॥ १४४ ॥

अर्थ ॥ ज्ञानादिकजावेयुक्त एवाजेशुभयोगतेनेविषे तज्जतजेसंवरत्वतेनेआरोपीने व्यवहारे प्रवर्त्तकजेजीव तेहर्षपामेते ॥ १४३ ॥ रुडारागेयुक्त एवाजेचारित्रादिक गुणतेनेविषे पण शुभआश्रवपणु आरोपीने फलजेदकहेते ॥ १४४ ॥

अवनिर्वाणहेतूनां वस्तुतो न विपर्ययः ॥ अज्ञानादेव तज्जानां
ज्ञानी तत्र न मुह्यति ॥१४५॥ तीर्थकृन्नामहेतुत्वं यत्सम्यक्त्वस्य
वर्ण्यते ॥ यच्चाहारहेतुत्वं संयमस्यातिशायिनः ॥ १४६ ॥

अर्थ ॥ संसारतथामोक्षनोहेतु तेनेवस्तुतत्त्वे कांइविपर्यासनथी, पणअज्ञाननायोगयकी तेजगाये विपर्यासपणुथायते, पणतिहांज्ञानीपुरुष कांइमुजातानथी ॥ १४५ ॥ जिननामकर्मनाहेतु समकितने वर्णवीएठैये, तेपणउपचारेकहेवायते. अनेआहारकशरीरनोहेतु जेश्रतिशयलब्धिवंत संयमिमुनि तेपणउपचारेकहेवायते ॥ १४६ ॥

तपःसंयमयोः स्वर्ग हेतुत्वं यच्च पूर्वयोः ॥ उपचारेण तद्युक्तं स्या
द्व घृतं दह्यतीतिवत् ॥ १४७ ॥ येनांशेनात्मनोयोग स्तेनांशेना
श्रवोमतः ॥ येनांशेनोपयोगस्तु तेनांशेनास्यसंवरः ॥ १४८ ॥

अर्थ ॥ जेपूर्वेकहेला तपअनेसंयम स्वर्गहेतुते. तेपणउपचारेकहिये: सर्वपरिणामेते; पण जेमधीवलेते एउपचारेते. पणअग्निवलेतेएखरुते ॥१४७॥ जेअंशेकरी आत्मा योगवर्त्ती ययो तेअंशेआश्रवकहिये अनेजेअंशेआत्माउपयोगी ययो तेअंशेसंवरकहिये ॥१४८॥

तेनासावंशविश्रांतौ विभ्रदाश्रवसंवरौ ॥ ज्ञान्यादर्ग इव न्वत्ता
स्ववृत्तागद्वयः सदा ॥१४९॥ शुद्धं ज्ञानधारा न्या त्मम्यक्त्व
प्राप्त्यनंतरं ॥ हेतुजेदाद्विशेषे तु योगधारा प्रवर्त्तते ॥ १५० ॥

अर्थ ॥ तेमादेश्वा अंशविश्रांतिनेविषे आश्रवसंवर धरेते: तेसांएकडे मज्जिन. अने एकडेनिर्मल; जेमआरिशाना पठवाडानो जगमज्जिनते. अने आगलोदागनिर्मलते.

तेहनीपरें सदाय निर्मलमलिन एवेजागेकरीआत्माशोजेठे, आरिसानीपेठे ॥१४९॥
कितपास्यापढी जेशुद्धजज्ञानधाराप्रगटे तेहेतुजेदथकी विशेषेकरी योगधाराप्रवर्त्ते

सम्यग्दृशो विशुद्धत्वं सर्वास्वपि दशास्वतः ॥ मृडमध्यादिजाव
स्तु क्रियावैचित्र्यतो जवेत् ॥ १५१ ॥ यदा तु सर्वतः शुद्धिर्जायते धा
रयो द्वयोः ॥ शैलेशीसंज्ञितस्यैर्या तदा स्यात्सर्वसंवरः ॥ १५१ ॥

अर्थ ॥ समकितिने सर्वदशामां शुद्धपणुंठे. एमाटे लघु, मध्यम, उत्तम ए
ठे, तेक्रियाविचित्रताथीठे ॥ १५१ ॥ जेवारेसर्वथी मनवचनकायानायोग तथाज
एवेधारानी शुद्धिआय तेवारेशैलेशीनामेस्थिरताथी सर्वसंवरहोय ॥ १५१ ॥

ततोर्वाग् यच्च यावच्च स्थिरत्वं तावदात्मनः ॥ संवरो योगचांचल्यं
यावत्तावत्किंवाश्रवः ॥ १५३ ॥ निर्जरा कर्मणोत्सादो नात्मा ऽसौ
कर्मपर्ययः ॥ येन निर्जीयते कर्म स्वप्नावस्त्वात्मलक्षणं ॥ १५४ ॥

अर्थ ॥ अनेतेशीपेहेलांहेठला गुणवाणेतोजिहांसुधी आत्माने स्थिरतापणुंठे
हांसुधीआत्माने संवरवर्त्ते; अने जिहांसुधीयोगनीचंचलताठे, तिहांसुधीनिश्च
जाणीये जे आत्मानेश्चाश्रवपणुवर्त्ते. एमयावत् शैलेशीकरण सुधी समजवुं ॥ १
कर्मनुंजेशाडवुं तेनेनिर्जराकहिये. पणआत्मापोते कर्मपर्यायरूपनथी, तेमाटे कर्म
रियेएवोजेस्वप्नाव तेआत्मानुंलक्षणठे ॥ १५४ ॥

तत्तपोद्वादशविधं शुद्धज्ञानसमन्वितं ॥ आत्मशक्तिसमुत्थानं
चित्तवृत्तिनिरोधकृत् ॥ १५५ ॥ यत्र रोधः कषायाणां ब्रह्मध्यानं
जिनस्य च ॥ ज्ञातव्यं तत्तपः शुद्धमवशिष्टं तु लंघनं ॥ १५६ ॥

अर्थ ॥ निर्जरानुंकारणते शुद्धज्ञानेसहित प्रगट्यो अने चित्तनी चंचलवृत्ति
कतो एहवो वारजेदेतपठे ॥ १५५ ॥ जिहां प्रजुनाध्यानयुक्त कषायनोरोधठे, ब्रह्म
नुंढरवुंठे, तेशुद्धतपजाणवो. एशिवाय बीजोतपतेमात्रलांघण करवा जेवोठे ॥ १५६ ॥

बुद्बुद्वादेहकार्श्यं वा तपसो नास्ति लक्षणं ॥ तितिद्वाब्रह्मगुह्या
दिस्थानं ज्ञानं तु तद्रूपः ॥ १५७ ॥ ज्ञानेन निपुणेनैक्यं प्राप्तं च
दनगंधवत् ॥ निर्जरामात्मनो दत्ते तपोनान्यादृशं क्वचित् ॥ १५८ ॥

अर्थ ॥ सुखेमरवुं, शरीरनेडुववुंकरवुं, एतपनुंलक्षणनथी, पण जिहांज्ञानयुक्त
ब्रह्मचर्यनीगुति, तथा तितिद्वाकेण शान्तिहोय एतपनुं स्वरूपठे ॥ १५७ ॥ जेज्ञानसाथे

ताज्ञावनेपाम्यो, एवोजेतपतेनेतपकहिये. जेमचंदनसाथे गंध एकताज्ञावनेपाम्योठे, ते नीपरेएतपते ज्ञानेयुक्तथकोश्रात्मानेनिर्जराफलआपे. पण वीजीरीते नआपे ॥ १५८ ॥

तपस्वी जिनप्रकृत्या च शासनोज्ञासनोत्तया ॥ पुण्यं वध्नाति बहु
लं मुच्यते तु गतस्पृहः ॥ १५९ ॥ कर्मतापकरं ज्ञानं तपस्तन्नैव
वेत्ति यः ॥ प्राप्नोतु स हतस्वांतो विपुलां निर्जरां कथं ॥ १६० ॥

अर्थ ॥ निरासीज्ञावेतपनोकरनारो तपसी जिन तथा ज्ञानप्रकृतिएकरी शासननेदि-
पावे, अनेघणुं पुण्यवांधे; कर्मशीमुकाय ॥ १५९ ॥ कर्मनेतापवे एवंज्ञानठे, अनेतेज्ञानमां
जेधणी तपनेनजाणे, तेतपसीनिर्वुद्धिनोधणी विपुलनिर्जराकेमपामे ? ॥ १६० ॥

अज्ञानी तपसा जन्मकोटिभिः कर्म यन्नयेत् ॥ अंतं ज्ञानतपोयु
क्तस्तत्क्षणैव संदरेत् ॥ १६१ ॥ ज्ञानयोगस्तपः शुद्धं मित्याहु
र्मुनिपुंगवाः ॥ तस्मान्निकाचितस्यापि कर्मणो युज्यते ह्ययः ॥ १६२ ॥

अर्थ ॥ ज्ञानविनाएककोटि जवसुधी जेटलांतपकरे, तेतपमांजेटलांकर्मद्वय नथाय
तेटलांकर्मनेएकक्षणमां ज्ञानसहित तपेकरीखपावे ॥ १६१ ॥ माटेज्ञानयोगेजेटप-
करवोतेशुद्धठे, एरीतेप्रभुकरहेठे, केमकेतेतपची निकाचितकर्मनो द्वयथायठे ॥ १६२ ॥

यदिहापूर्वाकरण श्रेणिः शुद्धा च जायते ॥ ध्रुवः स्थितिद्वयस्तत्र
स्थितानां प्राच्यकर्मणां ॥ १६३ ॥ तस्माद् ज्ञानमयः शुद्धस्तपस्वी
ज्ञावनिर्जरा ॥ शुद्धनिश्चयतस्त्वेषा शुद्धानुष्ठस्य कापि न ॥ १६४ ॥

अर्थ ॥ जेतपचीइहांअपूर्वकरण श्रेणिशुद्धथाय. वज्रिण्यीपूर्वकर्मनी रहिजेकर्मनी
स्थितिओ तेस्थितिओनिश्चयची द्वयथाय ॥ १६३ ॥ तेमाटेज्ञानमयी जेशुद्धतपमीते
नेनिश्चयची शुद्धज्ञावनिर्जराथाय, पणअज्ञानतपमीनेकांशनथाय ॥ १६४ ॥

बंधः कर्मात्मसंश्लेषो ऽव्ययः स चतुर्विधः ॥ तदेवमव्ययमाया
त्मा ज्ञावतस्तु प्रकीर्तितः ॥ १६५ ॥ येष्टयन्यात्मनात्मनं यथा मयं
स्तथा पुमान् ॥ तत्त ज्ञावैः परिणतो यथा न्यात्मनमात्मना ॥ १६६ ॥

अर्थ ॥ कर्मनीतापेआत्मानुंजेमखुं तेनेबंधप्रकृतिये. तेबंधचारुंदेठे. तेहेतुअव्य-
यमाये आत्माज्ञावरीकळोठे ॥ १६५ ॥ जेमनईनेतानीसेठे पोतेविद्वत्तयेठे. तेमआत्मा-
पण तेतेज्ञावे परिणन्योपपो पोतेपोतानीसेठे कर्मजायेबंधावठे ॥ १६६ ॥

अर्थ ॥ दृढअज्ञानमय एहवीजेशंका तेहनेटालवानेइठतो, वैराग्यनो अजिलापी यको, अध्यात्मशास्त्रसांजलवानेइठे ॥ १७३ ॥ जेमनिर्मलचक्रुठतां ग्रहणधेलाजेवी नजरथइजायतोतेणेकरी एकचंद्रनीपासे बीजोचंद्रदेखे एन्यायेकरी जे अध्यात्मशास्त्र ठे, तेपणदिशिनुंदेखारुनारठे. पणपरोक्षबुद्धिकांइ प्रत्यक्षविषयनी आशंकाने टाळीनशके. एटलेअध्यात्मनोविषय प्रत्यक्षपणेनथी; परोक्षपणेठे. माटेस्वप्नावेजे अध्यात्मशास्त्रे, तेपरोक्षबुद्धिठे. पणअनुज्ञवते साक्षात् प्रत्यक्षपणाने हणीनशके; एटले आत्मानुज्ञवि पुरुषो पोतानाअनुज्ञवेकरी आत्मानोप्रत्यक्षअनुज्ञवकरेठे ॥ १७४ ॥

शंखश्चैत्यानुमानेपि दोषात्पीतत्वधीर्यथा ॥ शास्त्रज्ञानेपि मिथ्याधीः
संस्काराबंधधीस्तथा ॥ १७५ ॥ श्रुत्वा मत्वा मुहुः स्मृत्वा साक्षादनुज्ञवं
ति ये ॥ तत्त्वं न बंधधीस्तेषामात्मबद्धः प्रकाशयते ॥ १७६ ॥

अर्थ ॥ जेममधुरानोरोगवंतपुरुष तेयद्यपिशंखने उज्वलतोजाणेठे, पणरोगेकरीतेने पीलावर्णनीबुद्धियायठे; तेमशास्त्रेकरीआत्मानेनिर्मलतोजाणेठे, पणमिथ्यात्वबुद्धिना संस्कारथकी बंधरूपबुद्धिठे. एटलेआत्मानेरागी द्वेषीबंधरूपजेदेखेठे, तेअनुज्ञवविना देखेठे. एजावार्थठे ॥ १७५ ॥ गुरुनामुखशी अध्यात्मशास्त्रनुं सांजलवुं तेनेश्रवणकेहेठे. तेसांजलेलाविषयनो अनुक्रमेपुनःपुनः अंतःकरणसां विचारकरवो तेनेमननकहेठे. अ नेसांजलीनेविचारकरी संशयतथाविपर्ययजावरहित थइने उक्तआध्यात्मिक विषयरूप स्वात्मतत्त्व अंतर्दृष्टिकरीने जेसाक्षात् अनुज्ञवकरवुं, तेनेनिदिध्यासनकहेठे. एवास्वा त्तमत्वज्ञात पुरुषनेबंधबुद्धि होतीनथी; केमके बंधनेप्रकाशकरनारतोआत्मा पोतेजठे तेअनुज्ञवथयापठी अज्ञानरूपबंधनो आश्रयकेमकरे ? ज्यांसुधी आत्माअनुज्ञवअथवा ज्ञानवके प्रकाशनेपास्यो नहतो, त्यांसुधी तमरूपअज्ञान अनेबंधवान्थयोहतो, पण अनुज्ञवथयापठी आत्मानेविषे बंधनथी ॥ १७६ ॥

द्रव्यमोक्षः क्षयः द्रव्यकर्मणां नात्मलक्षणं ॥ ज्ञायमोक्षस्तु

तद्धेतुरात्मा रत्नत्रयान्वयी ॥ १७७ ॥ ज्ञानदर्शनचारित्रैरात्मैक्यं

लभते यदा ॥ कर्मणि कुपितानीव जवंत्यागु तदा पृथक् ॥ १७८ ॥

अर्थ ॥ जेद्रव्यकर्मनो क्षयतेद्रव्यमोक्षठे, पणतेकांइआत्मानुंलक्षणनथी; मात्रतेद्रव्य कर्मनोक्षयतेमोक्षनो हेतुथायठे. पणआत्मातोरत्नत्रय परिणतिरुपठे. तेने द्रव्यकर्मनो क्षयतो उपचारशीमोक्षहेतुकहिचे. पणवस्तुपीतत्वबुद्धियेकहेवायनही ॥ १७७ ॥ तेज्ञानदर्शनचारित्रैरत्नत्रयीबडेकरीने जेवारेआत्माएकजावपणानेपाने. तेवारेजेकर्मदनां, तेकां इकसंसारजीवजेम रीताइनेघरसांधीजूदोनिकले. तेमजीवशीहुदांनिकलीजाय ॥ १७८ ॥

अतोरत्नत्रयंमोक्ष स्तदज्ञावे कृतार्थता ॥ पाषंङ्गिणलिंगैश्च
गृहलिंगैश्च कापि न ॥ १७ए ॥ पाषंङ्गिणलिंगेषु गृहलिंगेषु
ये रताः ॥ न ते समयसारस्य ज्ञातारो बालबुद्ध्यः ॥ १७० ॥

अर्थ ॥ एमाटेजेरत्नत्रयी तेथी मोक्षठे, पणतेरत्नत्रयीनेअज्ञावे पांखमीसाधुना
हने तथापाखंडी ग्रहीलिंगीने कृतार्थपण कांइनथी ॥ १७ए ॥ माटेपाखंमीसाधु
समूहमां तथापाखंमीग्रहीलिंगीमां जेप्राणीरक्तठे, तेहनेबालमतिवाला समजवा;
तेसिद्धांतनासार एटलेरहस्यना जाणनथी ॥ १७० ॥

ज्ञावलिंगरता येषु सर्वसारविदो हि ते ॥ लिंगस्था वा गृहस्था
वा सिध्यंति धूतकल्मषाः ॥ १७१ ॥ ज्ञावलिंगं हि मोक्षांगं अव्य
लिंगमकारणं ॥ अव्यं नात्यंतिकं यस्मान्नाप्येकांतिकमिष्यते ॥ १७२ ॥

अर्थ ॥ अनेजेप्राणी ज्ञावलिंगेराताठे, तेहनेसर्वसारना जाणकहिये. तेवेषध
साधुलिंगेहोय; अथवाग्रहस्थलिंगेहोय; तोपणपापकर्मधोइने मोक्षपामे ॥ १७१ ॥
मकेजेज्ञावलिंगते मोक्षनुंअंगठे, अनेअव्यलिंगतोअकारणठे. अव्यलिंगतेकांइ आत्यं
कनथी. माटेजेज्ञावलिंगीठे, तेअव्यलिंगने एकांतेनथीइछता ॥ १७२ ॥

यथा जातदशालिंगमर्थादव्यजिचारि चेत् ॥ विपक्षबाधका
ज्ञावात् तद्वेतुत्वे तु का प्रमा ॥ १७३ ॥ वस्त्रावधारणेच्छाचेद्वाधिकात
स्य तां विना ॥ धृतस्य न किमस्थाने करादेरिव बाधकं ॥ १७४ ॥

अर्थ ॥ इहांकोइकहेदोजे, नमपणेमोक्षठे. तेनेउत्तरकहेठे. जोएअर्थथी वात
रीतेतो आत्मानेमोहवाधकठे. तेमोहनोअज्ञावथाशे, अनेजोनगनपणे मोक्षहोय
मोह टालवानुं शुंप्रमाण ? तेवारेतोमोहटालवानी कांइजरूनरहे ॥ १७३ ॥ वस्त्र
ऐएटले इछाविनापण जो वस्त्राखतां मोक्षनीबाधकताठे, तोइछाविनाजे करादि
एटले हाथप्रमुखअंगधर्याठे, तेपणमोक्षना बाधकथाशे, एटले दिगंबरलोककहेठे
वस्त्राखवाथी मोक्षनीबाधकताठे, तेहनेनिरुत्तरकह्या ॥ १७४ ॥

स्वरूपेण च वस्त्रं चेत्केवलज्ञानबाधकं ॥ तदादिकूपटनीत्येव
तत्तदावरणं भवेत् ॥ १७५ ॥ इत्थं केवलिनस्तेन मूर्ध्नि क्षिप्तेन के
नचिन् ॥ केवलित्वं पलायंतेत्यहोकिमसमंजसं ॥ १७६ ॥

अर्थ ॥ जोपरमार्यथी जेवन्नठे तेहिजकेवलज्ञानने बाधकपणेहोयतो दिगंबर
रीते केवलज्ञानावरणीयने ठेकाणे वस्त्रावरणीय एमययुंजोइये. तेवस्त्रावरणीय कर्मदिगं

रीयो कहेतानथी, एटलीएनीचूकठे ॥१७५॥ एरीतेतो केवल्लिनेमाथे कोइकवस्त्रओ
ढाढे तेवारेकेवलज्ञानने नासीजवुंजोइये, पणकेवलीने वस्त्रओढारुतां केवलज्ञाननासी
जायठे एमतोथतुंनथी, माटे अहोइतिआश्चर्यं शुंजुतुअसमंजस वोढोढो ! ॥ १७६ ॥

जावलिंगात्ततोमोक्षो निन्नलिंगेष्वपि ध्रुवः ॥ कदाग्रहं विमुच्यै
तज्जावनीयं मनस्विना ॥१७७॥ अशुद्धनयतो ह्यात्मा बंधोमुक्त इ
तिस्थितिः ॥ न शुद्धनयतस्त्वेष बध्यते नापि मुच्यते ॥१७८॥

अर्थ ॥ तेमाटे जावलिंगथीमोक्षठे, वेषनोकांइनियमनथी. कदापिद्रव्यथी अन्य
लिंगीनोवेषहोय, तोपणनिश्चयेमोक्षठे. माटेकदाग्रहठांडीने बुद्धिवंतपुरुषे एरीतेविचा-
रुं ॥ १७७ ॥ अशुद्धनयथी आत्माबंधायठे अनेमुंजायपणठे. पणशुद्धनयेतो एआत्मावं
धातोपणनथी, अनेमुंजातोपणनथी ॥ १७८ ॥

अन्वयव्यतिरेकाज्यामात्मतत्त्वविनिश्चयं ॥ नवच्योपि हि तत्त्वे
च्यः कुर्यादेवं विचक्षणः ॥१७९॥ इदं हि परमध्यात्म स्मृतं ह्य
द एव च ॥ इदं हि परमं ज्ञानं योगोयं परमः स्मृतः ॥१८०॥

अर्थ ॥ अन्वयव्यतिरेकेकरीने जेठतेतेठतुं, तेहनेअन्वयकहिये अनेजेअठते तेअ
ठतुं तेहनेव्यतिरेककहिये ॥ तदज्ञावेतदज्ञावोअन्वयः तदज्ञावेतदज्ञावोव्यतिरेकः दंरु
घटदृष्टांतेनज्ञाव्यं ॥ विचक्षणपुरुषे एरीतेआत्मतत्त्वनो निश्चयनवतत्त्वेकरीने करवो
॥ १७९ ॥ एहिजउत्कृष्टअध्यात्मठे; एहिजअमृतोपमठे; वलीएहिज परमज्ञानठे; अने
एहिजपरमयोगकह्योठे ॥ १८० ॥

गुह्याद्गुह्यतरं तत्त्वमेतत्सूक्ष्मनयाश्रितं ॥ न देयं स्वल्पबुद्धी
नां तेह्येतस्य विडंबिकाः ॥१८१॥ जनानामल्पबुद्धीनां नैतत्तत्त्वं
हितावहं ॥ निर्वलानां दुधार्त्तानां भोजनं चक्रिणो यथा ॥ १८२॥

अर्थ ॥ ठानामांठानुं एतत्त्वठे; माटेसूक्ष्मनयआश्रीने एतत्त्वअल्पबुद्धिने नसंजला-
वबुं; शामाटेकेजे अल्पमतिवाला तेएतत्त्वनाविडंबकठे ॥ १८१ ॥ माटेअल्पबुद्धिवंत
प्राणीने एतत्त्वहितकरेनही, जेमचक्रवर्त्तिनुं खीरनुं भोजन निर्वलजेदुधायेपीड्या
प्राणीहोयतेनेपचेनही, तेनीपरेंजाणबुं ॥ १८२ ॥

ज्ञानांशड्विदग्धानां तत्त्वमेतदनर्थकृत् ॥ अशुद्धमंत्रपाठस्य
फणिरत्नग्रहो यथा ॥१८३॥ व्यवहारविनिष्णातो योङ्गीप्सति
विनिश्चयं ॥ कासारतरणाशक्तः सागरं स तितीर्षति ॥ १८४ ॥

અર્થ ॥ તેમજનુંજનું પંડિતાણ્યેકરીને અર્ધવલ્યાણહવા જેપ્રાણી તેનેએતત્ત્વ
કારીઠે; જેમઅશુરૂ મંત્રનાપાઠવાલો પુરુષ સર્પનોમણિલેવાજાય, તેતેનેઅન
ચાય; તેનીપરંજાણું ॥૧૯૩॥ જેપ્રાણીવ્યવહારનયમાં કુશલનથી, અનેનિશ્ચય
સમજવાજાય, તેપ્રાણીતલાવને તરવામાંઅસમર્થઠતાં સમુદ્રતરવા વાંઠેઠે ॥ ૧૯૪

વ્યવહારં વિનિશ્ચિત્ય તતઃ શુદ્ધનયાશ્રિતઃ ॥

આત્મજ્ઞાનરતોન્નૃત્વા પરમં સામ્યમાશ્રયેત્ ॥ ૧૯૫ ॥

અર્થ ॥ વ્યવહાર અનેનિશ્ચયેકરી શુદ્ધનયનેઆશ્રીને આત્મજ્ઞાને રતથઈ જે
તેપ્રાણી પરમપદનેપામે ॥ ૧૯૫ ॥ ઇતિઆત્મનિશ્ચયાધિકારઃ અષ્ટાદશસમાપ્તઃ ॥

ઉત્સર્પદ્વ્યવહારનિશ્ચયકથાકલ્પોલકોલાહલત્રસ્યહુર્નયવાદિક
ઢપકુલં ત્રણ્યત્કુપક્ષાચલં ॥ ઉચ્ચુક્તિનદીપ્રવેશસુખગં સ્યા
દ્વાદશમર્યાદયા યુક્તં શ્રીજિનશાસનં જલનિધિં મુક્ત્વા પરં નાશ્રયે ॥

અર્થ ॥ દ્વેજિનશાસનરૂપ રત્નાકરનીસ્તુતિ કરેઠે. તેમાંપ્રથમ જિનશાસનને
ઢનીઉપમાઆપેઠે, તેજિનશાસનરૂપસમુદ્ર કેવોઠે ? તેકહેઠે. પસરતીણહવી વ્યવ
હાર નિશ્ચયનયનીજેકથા, તેરૂપજેકલ્પોલ તેનોજેકોલાહલ, તેણેકરીને હુટજન
દિરૂપી; કાચવાનોકુલ જેનેવિપે ત્રાસપામેઠે વલીજેમાંથી કુમતિરૂપિય
તુટીગયાઠે, જાગાઠે; વલીજેમાંમોહોટી ઉક્તિયુક્તિરૂપિણી નદીઓનો પ્રવેશઠે
કરીજેમુખગ પટલે મનોહરઠે; વલી સ્યાદ્વાદશેલી રૂપમર્યાદાયેજેયુક્તઠે; એવો શ્રી
શાસનરૂપરત્નાકરજેસમુદ્ર તેનેતજીનેપરદર્શનનેકોણસેવે ? ॥ ૧ ॥

પૂર્ણપુણ્યનયપ્રમાણરચનાપુખ્તેઃ સદાસ્થારસૈસ્તત્ત્વજ્ઞાનફલેઃ
સદા વિજયતે સ્યાદ્વાદકલ્પદ્રુમઃ ॥ ૧ ॥ એતન્માત્ પતિનૈઃ પ્રવાદકુસુમેઃ
પટદર્શનાગમઞ્ઞૈઃ સૌરજ્ઞમુદ્રમત્યન્નિમતેરધ્યાત્મવાર્તાલભેઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ ॥ દ્વેજિનમતને કલ્પવૃક્ષકરીદેગ્વાહેઠે. જેમાંપૂર્ણપવિત્રજે સાતનય
જાગ્રપ્રમાણ તેહનીજેગ્વના તેરૂપિય ફલમાંદેથી સદેવ શ્રદ્ધારૂપરમેકરીને તત્ત્વ
જ્ઞાનફલ નીતનાંઠે. એવોમ્યાદ્વાદનામાજે કલ્પવૃક્ષ તે સદાજયવંતોવર્તો ! ॥ ૧ ॥
દ્વેશી સ્તરીદજ્ઞાંજે પ્રવાદરૂપિ ફલ તેણેકરીને પરદર્શનરૂપ વામીની જેમ
નવનવીશ્રદ્ધાવર્તની જેવાનીઓ તેનાજેઢવ તેણેકરીને જ્યઃ કહેતાંકરીને મુ
ખને પ્રવદકહેઠે ॥ ૨ ॥

चित्रोत्सर्गशुभापवादरचनासानुश्रियालंकृतः श्रद्धानंदनचंद
नद्रुमनिम्नप्रज्ञोल्लसत्सौरभः ॥ आम्यङ्गिः परदर्शनग्रहगणैरासै
व्यमानः सदा तर्कस्वर्णशिलोव्रितो विजयते जैनागमो मंदरः ॥३॥

अर्थ ॥ हवेजिनशासनने मेरुपर्वतनी उपमाआपेठे. नानाप्रकारनो उत्सर्गमार्ग
अनेरुडोजे अपवादमार्ग तेनीरचनावंत रूपशिखर तेनीशोभाये शोजितठे. वलीश्र
रारूपनंदनवनमां चंदननोवृद्ध तेरूपजेवुद्धि तेथकीप्रगटीठे सुगंधजिहां एवोमेरुतु
व्यठे. वलीएमेरुपर्वतनीपठवारुने चमताजे परदर्शनरूपी ग्रहनासमूह तेणेकरीने
सदासेवितठे. तथातर्कजे शुद्धविचार तेरूपिणीसुवर्णशिला तेणेकरीने उंचोठे. एवो
जैनागमरूपजेमेरु तेजयवंतोवर्त्तो ! ॥ ३ ॥

स्यादोषापगमस्तमांसि जगति क्षीयंत एवद्वणाद् ध्वानो विशदी
प्रवंति निविम्बा निजादृशोर्गच्छति॥यस्मिन्नच्युद्धिते प्रमाणदिवस
प्रारंभकद्वयाणिनी प्रौढत्वं नयगीर्द्ध्याति स रविजैनागमो नंदतात् ॥४॥

अर्थ ॥ हवेजिनशासनने सूर्यनीउपमाआपी दखाणेठे. जैनागमरूपसूर्यनाउद
यथकी चोरीजारीइत्यादिदोषटठे, वलीजेशकी काणेंकसां जगन्नेविणे अज्ञानरूपपं
धारं दायथाय, जेशकीमार्गेनिर्मलथायठे. वलीचक्रमांथी प्रमादरूपनिजाजायठे. तथा
जेमसूर्योदयथी दिवस उग्योणमनिरुथायठे. तेमजैनागमना परदर्शन प्रमाणनीभितर
नाग्रपदिवसनीसिद्धताथायठे, तेजाणिचेदिवसनेप्रारंभे कोरप्रतायेमंरति गोरे ॥ ४ ॥
मसूर्यउदये लोकन्यायमार्गेचाळे. न्यायनांदनचंदे. तेमजैनागमने नयगीर्द्ध्या
गमनीदाणीते प्रणीरुटीरीनेप्रौढतायेमं. परदर्शनरूपी ग्रहनासमूह तेणेकरीने
ते-

અર્થ ॥ તેમચંચલં પંડિતાશ્ચેકરીને અર્ધવલ્યાણ્હવા જેપ્રાણી તેનેએતત્ત્વ
કારીઠે; જેમઅશુરૂ મંત્રનાપાઠવાલો પુરુષ સર્પનોમણિલેવાજાય, તેતેનેઅન
ચાય; તેનીપરેંજાણું ॥૧૯૩॥ જેપ્રાણીવ્યવહારનયમાં કુશલનથી, અનેનિશ્ચય
સમજવાજાય, તેપ્રાણીતલાવને તરવામાંઅસમર્થઠતાં સમુદ્રતરવા વાંઠેઠે ॥ ૧૯૪

વ્યવહારં વિનિશ્ચિત્ય તતઃ શુદ્ધનયાશ્રિતઃ ॥

આત્મજ્ઞાનરતોન્નૂત્વા પરમં સામ્યમાશ્રયેત્ ॥ ૧૯૫ ॥

અર્થ ॥ વ્યવહાર અનેનિશ્ચયેકરી શુદ્ધનયનેઆશ્રીને આત્મજ્ઞાને રતથઈ જે
તેપ્રાણી પરમપદનેપામે ॥ ૧૯૫ ॥ ઇતિઆત્મનિશ્ચયાધિકારઃ અષ્ટાદશસમાપ્તઃ ॥

ઉત્સર્પદ્વ્યવહારનિશ્ચયકથાકલ્પોલકોલાહલત્રસ્યદુર્નયવાદિક
હપકુલં ત્રણ્યત્કુપદાચલં ॥ ઉચ્ચુક્તિનદીપ્રવેશસુજગં સ્યા
દ્વાદમર્યાદયા યુક્તં શ્રીજિનશાસનં જલનિધિં મુક્ત્વા પરં નાશ્રયે ॥

અર્થ ॥ હવેજિનશાસનરૂપ રત્નાકરનીસ્તુતિ કરેઠે. તેમાંપ્રથમ જિનશાસનને
ડનીઉપમાઆપેઠે, તેજિનશાસનરૂપસમુદ્ર કેવોઠે ? તેકહેઠે. પસરતીણ્હવી વ્યવ
થા નિશ્ચયનયનીજેકથા, તેરૂપજેકલ્પોલ તેનોજેકોલાહલ, તેણેકરીને ડુટજનન
દિરૂપી; કાચવાનોકુલ જેનેવિષે ત્રાસપામેઠે વલીજેમાંથી કુમતિરૂપિય
તુટીગયાઠે, જાગાઠે; વલીજેમાંમોહોટી ઉક્તિયુક્તિરૂપિણી નદીઓનો પ્રવેશઠે
કરીજેસુજગ ઇટલે મનોહરઠે; વલી સ્યાદ્વાદશૈલી રૂપમર્યાદાયેજેયુક્તઠે; એવો શ્રી
શાસનરૂપરત્નાકરજેસમુદ્ર તેનેતજીનેપરદર્શનનેકોણસેવે ? ॥ ૧ ॥

પૂર્ણપુણ્યનયપ્રમાણરચનાપુષ્પૈઃ સદાસ્થારસૈસ્તત્ત્વજ્ઞાનફલૈઃ
સદા વિજયતે સ્યાદ્વાદકલ્પદ્રુમઃ ॥ એતસ્માત્ પતિતૈઃ પ્રવાદકુસુમૈઃ
ષટ્દર્શનારામઞ્જૂયઃ સૌરજ્ઞમુદ્ધમત્યજિમતૈરધ્યાત્મવાર્તાલવૈઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ ॥ હવેજિનમતને કલ્પવૃક્ષકરીદેલાઢેઠે. જેમાંપૂર્ણપવિત્રજે સાતનય
ચારપ્રમાણ તેહનીજેરચના તેરૂપિય ફુલમાંહેથી સદૈવ શ્રદ્ધારૂપરસેકરીને તત્ત્વ
રૂપફલ નીપનાંઠે, એવોસ્યાદ્વાદનામાજે કલ્પવૃક્ષ તે સદાજયવંતોવર્તો ! એવ
વૃક્ષથી ચરીપલ્યાંજે પ્રવાહરૂપિ ફુલ તેણેકરીને ષટ્દર્શનરૂપ વામીની જેધર
નવનવીઅધ્યાત્મની જેવાર્તાઓ તેનાજેલવ તેણેકરીને ઞૂયઃ કહેતાંફરીને સુ
ણને પ્રગટકરેઠે ॥ ૨ ॥

चित्रोत्सर्गशुभापवादरचनासानुश्रियालंकृतः श्रृङ्गानन्दनचन्द
नद्रुमनिजप्रज्ञोद्धसत्सोरजः ॥ आम्यङ्गिः परदर्शनग्रहगणैरासै

व्यमानः सदा तर्कस्वर्णशिलोवितो विजयते जैनागमो मंदरः ॥३॥

अर्थ ॥ हवेजिनशासनने मेरुपर्वतनी उपमाश्रापेठे. नानाप्रकारनो उत्सर्गमार्ग
अनेरुडोजे अपवादमार्ग तेनीरचनावंत रूपशिखर तेनीशोभाये शोजितठे. वलीश्र
रूपनंदनवनमां चंदननोवृद्ध तेरूपजेवुद्धि तेथकीप्रगटीठे सुगंधजिहां एवोमेरुतु
व्यठे. वलीएमेरुपर्वतनीपठवाके जमताजे परदर्शनरूपी ग्रहनालमूह तेणेकरीने
सदासेवितठे. तथातर्कजे शुद्धविचार तेरूपिणीसुवर्णशिला तेणेकरीने उंचोठे. एवो
जैनागमरूपजेमेरु तेजयवंतोवत्तो ! ॥ ३ ॥

स्यादोषापगमस्तमांसि जगति दीयंत एवद्वणाद् ध्वानो विशदी

भवन्ति निविमा निजादृशोर्गच्छति॥यस्मिन्नच्युदिते प्रमाणदिवस

प्रारंभकल्याणिनी प्रौढत्वं नयगीर्दधाति स रविजैनागमो नंदतात् ॥४॥

अर्थ ॥ हवेजिनशासनने सूर्यनीउपमाश्रापी वखाणेठे. जैनागमरूपसूर्यनाउद
यथकी चोरीजारीछत्यादिदोषदळे, वलीजेथकी दणैकसां जगत्तेथिये गजाननपथं
धारं दायथाय, जेथकीसार्गेनिर्मलथायठे. वलीचक्रुमांथी प्रमादन्तनिजाजायने. तथा
जेमसूर्योदयथी दिवस उग्योपमसिरुथायठे. तेमजैनागमना सदयथी प्रमाणनीपार
नारूपदिवसनीसिरुताथायठे, तेजाणियेदिवसनेप्रारंभे सौंदर्यानेमंगलित तोवो. ते
मसूर्यउदये लोकन्यायसागेचाळे. न्यायनांदयनठे. तेमो नयगीर्दधे नयगाया
गमनीयाणीते घणीमहीरीनेप्रौढतापामेने. सौंदर्यानेमंगलित तोवो. तेजय
तोवत्तो ! ॥ ४ ॥

वार्त्ताः संति सहस्रशः प्रतिमतं ज्ञानांशबंधक्रमाश्चेतस्तासु ततः प्र
याति न तुमां लीनं जिनेंजागमे॥नोत्सर्पेति लताः कति प्रतिदिशं पुष्पैः
पवित्रा मधौ ताज्योनैति रतिं रसालकलिकारक्तस्तु पुंस्कोकिलः ॥९॥

अर्थ ॥ जेनोअनुक्रमज्ञाननेमात्रअंशेकरीनेबंधायोढे, एवीपरदर्शनीओनीवार्त्ता-
ढे, तेवामतममत्व हृजारोगमेवर्त्तेढे, पणतेवातोनेविषे माहारुंचित्तजातुंनथी. शामाटे-
जेसिद्धांतोनेविषे माहारुंमनलीनढे. माटेचैत्रमासे दिशोदिशेजेफूल तेणेकरीने पवित्र
एहवीजेलता तेकेटलीकविकस्वरथाय, फले, पणपुंस्कोकिलजे कोयल तेआंबानीमंजरी
शुंरक्तएवीथकी तेलताओनेविषेरतिनपामे, तेनीपरे महारुंचित्तपण सिद्धांतरूप आं-
बानीमंजरिये रक्तययुंथकुं अन्यदर्शनरूप लताओमां जातुंनथी ॥ ९ ॥

शब्दोवा मतिरर्थ एव वसु वा जातिः क्रिया वा गुणः शब्दार्थः किमि
ति स्थितिः प्रतिमतं संदेहशंकुर्यथा॥जैनेंजे तु मते न सा प्रतिपदं जा
त्यंतरार्थस्थितिः सामान्यं च विशेषमेव च यथा तात्पर्यमन्विहति॥१०॥

अर्थ ॥ आशब्दढे, किंवा मतिढे केशर्थढे, केगुणढे, के वस्तुके० द्रव्यढे, केजातिढे
के क्रियाढे? वलीएनो शब्दार्थकेमहेशे? एवोसंदेहरूपिखीलो मतमतप्रत्येखोढे पण
जिनमतमांनथी.तेपदपदप्रत्ये जात्यंतरअर्थनी स्थितिढे. माटे सामान्यअनेविशेष जेवाप
दार्थनो यथार्थनिश्चय तात्पर्यअर्थतेने नजेढे.माटे जिनमतमां संदेहरूपखीलोनथी ॥१०॥

यत्रानर्पितमादधाति गुणतां मुख्यं तु वस्त्वर्पितं तात्पर्यानवलंबने
न तु जवेद्बोधः स्फुटं लौकिकः॥संपूर्णं त्ववज्ञासते कृतधियां कृत्स्नाद्धि
वद्वाक्रमात् तां लोकोत्तरजंगपद्मतिपदं स्याद्वादमुद्रांस्तुमः ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ स्याद्वादरूपजैनमुद्रामां केवोगुणढे? के जेमांवस्तुने अनर्पणकरीठतां
पण तेवस्तुगुणतानेप्राप्तिथायढे; अनेवस्तुअर्पणकरीठतांते मुख्यताज्ञावनेपामेढे, अने
जेनातात्पर्यअर्थने अवलंबनेकरीने तोप्रगटपणे लौकिकबोधथायढे; अनेसंपूर्णबोधतो
समग्रविवद्धाना अनुक्रमथकी महानिपुणबुद्धिवादाने प्रकाशथायढे; तेमाटेए लोको-
त्तर जंगजालनुंढेकाणुं एवीजेस्याद्वादशैलीरूपमुद्रा तेनेअमेस्तवियेढेये ॥ ११ ॥

आत्मीयानुजवाश्रयार्थविषयोप्युच्चैर्यदीयक्रमो म्लेचानामिव संस्कृ
तं तनुधियामाश्रयमोहावहः ॥ व्युत्पत्तिप्रतिपत्तिहेतुविततस्याद्वा
दवाग्गुंफितं तं जैनागममाकलय्य न वयं व्यादेपज्ञाजः क्वचित्॥१२॥

અર્થ ॥ તેજૈનાગમકેવુંઠે ? જેમાં પોતોના આત્માનો અનુજવકરવાના આશ્રયનો વિષયઠે, એવોંચપણેકરીને જેનોક્રમઠે ઇટલેપરિપાટીઠે, અનેમ્લેહનેજેમ સંસ્કૃતજાણા આશ્ચર્યકરનારી અનેમોહઉપજાવનારીઠે તેનીપરે અદ્વબુદ્ધિવાલાને અંચ વોપામી મુંઝાવવાનુંસ્થાનકઠે; માટેજૈનાગમતો વ્યુત્પત્તિનું નિરૂપણ કરનારાજે હેતુતે ણેકરી વિસ્તીર્ણેહવોજે સ્યાદ્ધાદમાર્ગતેણેકરી રચેલું ઠે, તેનેપામીને મહારાચિત્તમાં વીજુંકોઈપણ વ્યાકેષપણ વ્યારેપણથતુંનથી ॥ ૧૨ ॥

મૂલં સર્વવચોગતસ્ય વિદિતં જૈનેશ્વરં શાસનં તસ્માદેવ સમુદિતૈર્નય
મતૈસ્તસ્યૈવ યત્સ્વંનનં ॥ એતત્કિંચન કૌશલં કલિમલઙ્ગનાત્મનઃ સ્વા
શ્રિતાં શાખાં હેતુમિવોદ્યતસ્ય કટુકોદર્કાય તર્કાર્થિનઃ ॥૧૩॥

અર્થ ॥ માટેસર્વવચનગતસમૂહનુજેમૂલ એહવુંએજિનશાસનકહ્યુંઠે. એજિનશાસન ચક્રીજ પ્રગટ્યા એહવાજે નયનયના મત તેવામતેકરીનેજ હુદ્દપ્રાણી તેજ જિનઆગમનું સ્વંનકરેઠે. તેપાપિષ્ઠઆત્માશ્ચોનો આત્મા પાપરૂપમેલેકરીઢંકાણોઠે. એવાહુદ્યોનુંજેકાંઈ કિંચિત્માત્ર ઢાહાપણપણઠે,તેજેમકોઈકમૂર્ખ જેવૃદ્ધનીમાલે વેઠોથકો તેજમાલકાપવાનેઝ જમાલથાય,તેથીકડવાવિપાકપામે,તેમતેકુવિચારવાલાને આગલકમ્વાંફલ પ્રગટશે ૧૩॥

ત્યક્ત્વોન્માદં વિજ્ઞજ્ય વાદરચનામાકર્ણ્ય કર્ણામૃતં સિદ્ધાંતાર્થરહસ્ય
વિત્કલજ્ઞતામન્યત્ર શાસ્ત્રે રતિં ॥ યસ્યાં સર્વનયા વસંતિ ન પુનર્વ્ય
સ્તેષુ તેષ્વેવ યા માલાયાં મણયો લુઠંતિ ન પુનર્વ્યસ્તેષુ તેષ્વેવ સા ॥૧૪॥

અર્થ ॥ ઝન્માદતજીને,માંહોમાંહે ઝગડોતજીને,વલી કાનેઅમૃતરૂપ વાણીસાંજલીને, સિદ્ધાંતનાઅર્થ રહસ્યનોજે જાણપુરુષ તેવીજાંશાસ્ત્રનેવિપે રતિકેમપામે ? અર્થાત્નજપામે. જે જૈનવાણિનેવિપે સઘલાણનય પ્રવેશકરેઠે, પણતેજૂદાજૂદામતવાલાના મતમાં સર્વનય નથી. તેથીજૈનવાણીકાંઈતેમાંરેહેતિનથી. શામાટેજેતેસર્વે વ્યગ્રચિત્તવાલાઠે. માટેજૈનમાં સર્વે નયઠે.જેમમાલાનેવિપે સર્વમણકારમેઠે,પણટૂટામણકાપડ્યાહોય તેનેમાલાનકહિયે અનેએકમણકે સર્વમણકા સમાણામપણનકહીએ માટેતેમાલાસરખોજૈનમતઠે ॥ ૧૪ ॥

અન્યોન્યપ્રતિપક્ષજાવવિતથાન્ સ્વસ્વાર્થસત્યાન્નયાનપેક્ષાવિષય
ગ્રહે વિજ્ઞજતે માધ્યસ્થમાસ્થાય યઃ ॥ સ્યાદ્ધાદે સુપથે નિવેશ્ય હરતે
તેષાં તુ દિદ્મૂઢતાં કુંદેન્દ્રપ્રતિમં યશોવિજયિનસ્તસ્યૈવ સંવર્ધતે ॥૧૫॥

અર્થ ॥ એમએકવીજાને વૈરજાવેકરી જૂઠાજૂઠાજોપોતપોતાનાઅર્થ તેનેસાચાકરતા એવામતવાલાજે દર્શની તેપોતાનાનયનો વિષયગ્રહણકરી માધ્યસ્થપણાનેસ્વીકારી

साराभागतो विज्ञागकरावीने, स्याद्वादरूपउत्तममार्गनेविषेलोकनुं चित्तस्थापनकरावी
ते अने जे माध्यस्थपण ग्रहणकरीतेमनीदिग्मूढतानोनाशकरे, ते विजयवंतप्राणी कुंदनुं
हूळ तथाचंद्रमासरखो उज्ज्वलोजेजश तेणेकरीवृद्धिवंतोयशे. अर्हीं कवियेपोता
मुंतामपणसूचव्युंठे ॥ १५ ॥ इतिश्रीजैनमतस्तुत्यधिकार एकोनविंशतिसमाप्तः ॥
। इतिश्रीमहोपाध्याय श्रीयशोविजयगणिना विरचिताध्यात्मसारप्रकरणेषष्ठप्रबंधः ॥
श्रद्धा रमांशधिकारनाकाव्य १९५ तथा ओगणीसमांता १५ मल्लीने २१० काव्यठे.

शास्त्रोपदर्शितदशा गलितासद्ग्रहकषायकलुषाणां ॥

प्रियमनुज्रवैकवेद्यं रहस्यमाविर्जवति किमपि ॥ १ ॥

प्रथमाच्यासविलासा दाक्षिर्जृंगीव यत्क्षणाद्धीनं ॥ चं

चलतरुणीविभ्रमसमं सुतरलमनः कुरुते ॥ २ ॥

अर्थ ॥ शास्त्रेवतावीजेदशा तेणेकरीने गल्लीगष्टे सारीनरसी असद्ग्रहरूपक
गायनी कलुषताजेनी, जेने प्रियएहवोजे एकअनुज्रव तेथीजणातुं एवुंजेरहस्य ते
हांश्कप्रगटथायठे ॥ १ ॥ प्रथमअच्यासरूपी विलासनायोगेकरीने जेप्राणीपूर्वोक्त
हांश्क रहस्यमां लीनथायठे अनेफरीचंचलपणेरेहेठे, जेमचंचलस्त्री पोताना विलास
गायोगेकरी कांश्कसुखमां लीनथायठे अनेपठी जेवीनेतेवी चंचलरहेठे, तथाजेम
हीरानेजमरी ज्यारेचटकोजरावेठे, त्यारेतेनाध्यानेकरीने तेतल्लीनथइजायठे अनेपठीजे
गारेजमरीपोताना चटकानोउद्योगमुकीआपेठे, तेवारेतेसर्वजुलीजइ पोतानोमूलनो
जवाव धारणकरेठे, तेनीपरे जाणीवेंबुं ॥ २ ॥

सुविदितयोगैरिष्टं क्षिप्तं मूढं तथैव विक्षिप्तं॥एकाग्रं च निरुद्धं चे

तः पंचप्रकारमिति ॥३॥ विषयेषु कटिपतेषु च पुरःस्थितेषु च

निवेशितं रजसा॥सुखदुःखयुग्मवर्हिर्मुखमायातं क्षिप्तमिह चित्तं ॥४॥

अर्थ ॥ योगज्ञानिये पांचजेदे मनकरुंठे. १ क्षिप्तमन २ मूढमन ३ तेमजविक्षिप्तमन
४ एकाग्रमन ५ निरुद्धमन. एपांचप्रकारमननाठे ॥ ३ ॥ तेमांक्षिप्तनुंलक्षणकहेठे. पो-
तानाचित्तनेसन्मुख कटप्याजेविषय तेनेविषे रजोगुणेकरीने थाप्युं, सुखतथा
दुःखयुक्त, अने बहिर्मुखययवुंचित्त तेने क्षिप्तमनकरुंठे ॥ ४ ॥

क्रोधादिभिर्नियमितविरुद्धकृत्येषु यत्तमो जागृ॥कृत्याकृत्यविज्ञा
गासंयतमेतन्मनोमूढं ॥ ५ ॥ सत्योपेकापरिहृतदुःखनिदानेषु सु
खनिदानेषु ॥ शब्दादिषु प्रवृत्तं तदेव चित्तं तु विक्षिप्तं ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेमांवहुलताये तमोगुणहोय, एटलेक्रोधसहित विरुद्धकामनेविषे जे तत्पर होय अने विवेकरहितपणे कृत्याकृत्यनी वहेंचणविना जे होय, तेनेमूढमनकहीये ॥५॥ जेधैर्यनावलथी दुःखनाकारणगणतुंनथी, शब्दादिकविषयमां रूपरसादिकनांकारण जाणी कठोरपणेप्रवर्त्ते एवुंजेचित्ततेने विक्षिप्तमनकहिये ॥ ६ ॥

अद्वेषादिगुणवतां नित्यं खेदादिपट्टकपरिहारात् ॥ सदृशप्रत्ययसं
गतमेकाग्रं चित्तमाम्नातं ॥ ७ ॥ उपरतविकल्पवृत्तिकमवग्रहादि
क्रमच्युतं शुद्धं ॥ आत्माराममुनीनां प्रवृत्तिरुद्धं सदा चेतः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ रागद्वेषादिकेरहित जेगुणवंतपुरुषठे अनेसदा खेदादिकनोपरिहारकरना रजेपुरुष ठे, ते तुंमन सदैवरागद्वेषटालवाथी सर्वकार्यमां सरखुंमढ्युंठे; तेनेएकाग्रमनक हिये ॥ ७ ॥ जेनीविकल्पवृत्तिशांतथईठे, वलीअवग्रहादिक्रमथी पातुंओसखुंठे कष्ट श्रीएहवुंशुद्धमन, तेआत्माराममुनिनुंजेअंतःकरणहोय; तेनेनिरुद्धमनकहिये ॥ ८ ॥

न समाधावुपयोगं तिस्रश्चेतोदशा इह लभन्ते ॥ सत्वोत्कर्षात् स्थै
र्याङ्ग्ये समाधिसुखातिशयात् ॥ ९ ॥ योगारंभस्तु प्रवेद्विक्षिप्ते
मनसि जातसानंदे ॥ क्षिप्ते मूढे वास्मिन् व्युत्थानं प्रवृत्तिरनियमेन ॥ १० ॥

अर्थ ॥ चित्तनीत्रणदशा तेआसमाधिमांकां३ उपयोग पामतीनथी, तेवारे पणतेमां वेदशातो सत्वोत्कर्षथकी तथास्थिरताथकी अनेसमाधिसुखना अतिशयथी उपयोग-पामेठे ॥ ९ ॥ कदाचित् विक्षिप्तचित्तनेविषे योगसमाधिमां आनंदितहोय तोयोगारंभ-संभवे; क्षिप्तमूढमनेतो योगनोविशेष विषयरूप उदयहोय ॥ १० ॥

विषयकषायनिवृत्तं योगेषु च संचरिष्णुविविधेषु ॥ गृहखेलद्वा
लोपममपि चलमिष्टं मनोज्ञ्यासे ॥ ११ ॥ वचनानुष्ठानगतं याताया
तं च सातिचारमपि ॥ चेतोऽज्ञ्यास्दशायां गजांकुशन्यायतोऽङ्गुष्ठं ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ विविधप्रकारना योगनेविषे फरतुं अनेविषयकषाये जखुं एवुंघरमांरमता वालकनीपेरे चपलजेमनतेअज्ञ्यासेकरी रुकुंजाणवुं ॥ ११ ॥ वचनानुष्ठानमांरखुं एवुं गुं अतिचारसहित मनहोयतोपण जोमनअज्ञ्यासदशामां वर्त्ततुं होयतो, जेम हस्तिते अंकुशेकरीरुकोथाय तेदृष्टांते तेमनपणरुडुंथाय ॥ १२ ॥

ज्ञानविचारान्निमुखे यथा यथा प्रवृत्तिरिति किमपि सानंदं ॥ अर्थैः प्रलोच्य
वाह्यैरनुगृहीयात्तथाचेतः ॥ १३ ॥ अन्निरूपजिनप्रतिमां विशिष्टपद
वाक्यवर्णरचनां च ॥ पुरुषविशेषादिकमप्यत एवालंबनं ब्रुवते ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ ज्ञानविचारणानासुखशी जेमकांश्च आनंदथाय एहवेवाह्यअर्थेकरी लो-
जावीने तेमांचित्तनेथोजावीराखीने ज्ञाननाविचारने सन्मुखकरीये ॥ १३ ॥ रुमीजि
नप्रतिमा, रुडांसिद्धांतनांपद, वचन अक्षर, ते पुरुषविशेषजे बहुश्रुतगीतार्थमुनि हो
यतेहने एत्रणआलंबन प्रचुयेकह्यांठे ॥ १४ ॥

आलंबनैः प्रशस्तैः प्रायोच्चावः प्रशस्त एव यतः॥इति सालंबनयोगी
मनः शुभ्रालंबनं दध्यात् ॥१५॥ सालंबनं क्षणमपि क्षणमपि कुर्या
न्मनोनिरालंबं ॥ इत्यनुभवपरिपाकादाकालं स्यान्निरालंबः ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ रुढेशालंबनेकरीने प्रायेरूढोजावहोय. माटेसालंबनयोगी जे रुमीजीवहोय
तेणेशुद्धआलंबन धरवुं ॥ १५ ॥ अनेक्षणैकमां सालंबनमनकरे, अनेक्षणैकमां निरा-
लंबनमनकरे, एरीतेअनुभवनापरिपाकशी तेप्राणीसदाय निरालंबनथाय ॥ १६ ॥

आलंब्यैकपदार्थं यदा न किंचिद्विचिंतयेदन्यत् ॥ अनुपनतैर्धनव
ह्निवडपशांतं स्यात्तदा चेतः ॥ १७ ॥ शोकमदमदनमत्सरकलहक
दाग्रहविषादवैराणि॥क्षीयंते शांतहृदामनुभव एवात्र साक्षात्तः ॥१८॥

अर्थ ॥ पढीएकपदार्थनेअवलंबीने जेवारेवीजुंकांश्च चिंतवेनही, तेवारे जेमकाष्टवि-
नानो अग्निउपशमेठे, तेनीपरेउपशांतपणुंपामे ॥ १७ ॥ माटेशोक, गर्व, काम, मत्सर,
क्लेश, हठ, विषाद अनेवैर एटवावानां शमतावंतप्राणीनेनहोय, एवातनो साक्षीइहा
अनुभवठे ॥ १८ ॥

शांते मनसि ज्योतिः प्रकाशते शांतमात्मनः सहजं॥अस्मीन्नवत्यवि
द्या मोहध्वांतं विलयमेति ॥ १९ ॥ बाह्यात्मनोधिकारः शांतहृदामं
तरात्मनां न स्यात्॥परमात्मानुध्येयः सन्निहितो ध्यानतो भवति ॥२०॥

अर्थ ॥ शांतमननेविषे रहेतायका आत्मानुंशांत,स्वाभाविक, सहेजानंदरूप जे तेज
वेते प्रगटथाय, तेवारे जेकुविद्याठेते राखथइजाय; अनेमोहांधकार नाशपामे ॥ १९ ॥
बाह्यथकि मननोजेअधिकार तेशांतपरिणामि अंतरात्मावाला प्राणीने नहोय, केम-
केतेने ध्येयरूपी जेपरमात्मा तेध्यानशी डुकमोठे. ॥ २० ॥

कायादिर्वहिरात्मा तदधिष्ठानांतरात्मनामेति ॥ गतनिःशेषोपाधिः
परमात्मा कीर्तितस्तज्ज्ञैः ॥ २१ ॥ विषयकषायवेशः तत्त्वाश्रया गु
णेषु च द्वेषः॥आत्माज्ञानं च यदा बाह्यात्मा स्यात्तदा व्यक्तः ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ कायाअधिष्ठित जेवहिरात्मा तेनुंअधिष्ठानजे अंतरात्माठे, तेप्रतेपामे

अनेगष्टेसमस्त उपाधिजेने तेने झानियेपरमात्मा कह्योठे ॥ ११ ॥ जेनेत्रिपयकषा
यनोआवेश होय, तथा तत्त्वनीश्रद्धाहोय अनेगुणीउपर छेपहोय, अनेजेनेआत्मानुं
ओलखाणनथी, तेनेप्रगटपणे वहिरात्मा कहिये ॥ १२ ॥

तत्त्वश्रद्धाज्ञानं महाव्रतान्यप्रमादपरता च ॥ मोहजयश्च यदा स्यात्
तदांतरात्मा जवेद्व्यक्तः ॥ १३ ॥ ज्ञानं केवलसंज्ञं योगनिरोधः समग्र
कर्महतिः॥सिद्धिनिवासश्च यदा परमात्मा स्यात्तदा व्यक्तः॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जेनेतत्त्वनीश्रद्धाहोय, ज्ञानपणुहोय, महाव्रतीपणुहोय, तथाअप्रमादीणु
होय, एमकरतां जेवारेमोहनेजीते, तेवारेतेनेप्रगटपणे अंतरात्माकहिये ॥ १३ ॥ जि
हांकेवलज्ञानहोय अने मनवचनकायाना योगनिरोधी आठकर्मक्षयकरी सिद्धमांसे
तेवारे तेनेप्रगटपणे परमात्माकहिये ॥ १४ ॥

आत्मानंतो गुणवृत्तिर्विविच्य यः प्रतिपदं विजानाति॥कुशलानुबंध
युक्तः प्राप्नोति ब्रह्मभूयमसौ ॥ १५ ॥ ब्रह्मस्थो ब्रह्मज्ञो ब्रह्म प्राप्नो
ति तत्र किंचित्रं ॥ ब्रह्मविदां वचसापि ब्रह्मविलासाननुज्वामः ॥१६॥

अर्थ ॥ जेप्राणीआत्मानेश्रने गुणवृत्तिने मांहोमांहेवेहेंचणकरीने ठेकाणेजोने
तेप्राणीकुशलानुबंधि पुण्यसहित मोक्षपदनेपामे ॥ १५ ॥ जेब्रह्ममांरह्यो ब्रह्मनोजाण
तेब्रह्मनेपामे, एमांशोअचंवोठे ? माटेब्रह्मवेत्तापुरुषजेज्ञानी तेनावचनेकरी ब्रह्मजेमोक्ष
विलासीसुख, तेने अमे अनुजवियेठिये ॥ १६ ॥

ब्रह्माध्ययनेषु मतं ब्रह्माष्टादशसहस्रपदज्ञावः ॥ येनाप्तं तत् पूर्णं
योगी ब्रह्मणः परमः ॥ १७ ॥ ध्येयोयं सेव्योयं कार्यां ज्ञक्तिः सुकृत
धिया सैव ॥ अस्मिन्गुरुत्वबुद्ध्या सुतरः संसारसिंधुरपि ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ ब्रह्मअध्ययननेविषे कळुंठेके, अठारहजार शिलांगरथेकरी जेब्रह्मचर्यने
नेनेपूर्णयोगीअनेपरम ब्रह्मकहिये ॥ १७ ॥ माटेएनेजध्यावो, एनीजपुण्यवंते
अनेएनेविषे मोटाइपणानी बुद्धिधरीये;तो संसारसमुद्रतरवोसहेलठे॥१८॥

१८ ॥ अवेत्तायोगं पूर्णाचारासहिष्णवश्च वयं ॥ ज्ञत्त्या परममुनी
व्रयपदवीमनुसरामः ॥१९॥ अटपापि यत्र यतना निर्दजा सा

॥ ॥ अज्ञानविषयं यत्तद्विवेचनं चात्मज्ञावानां ॥२०॥

अमारेनिर्वलठे; पुरोआचारपणअमे पालीशकतानथी; पणमोटा

निनी चक्तिएकरीने तेहनीपदवीने पासशुं ॥२९॥ थोडीपणजयणा कपटरहितथशे,
तेशुचअनुबंधकारीठे. पणआत्माजावनीजेवेहेंचण तेअज्ञाननेटालनारठे ॥ ३० ॥

सिद्धांततदंगानां शास्त्राणां यः सुपरिचयः शक्त्या ॥ परमात्मनभू
तो दर्शनपक्षोयमस्माकं ॥ ३१ ॥ विधिकथनं विधिरागो विधिमा
र्गस्थापनं विधेरिच्छा ॥ अविधिनिषेधश्चेति प्रवचनचक्तिः प्रसिद्धांतः ॥ ३२ ॥

अर्थ ॥ सिद्धांतनाअमेपक्षीठीये, तेनाअंगजेशास्त्रतेनो शक्तिप्रमाणे अमारेपरिचय
माटेपरमआत्मनभूत एवोजेंसमकितपक्ष तेअमारेरूढोठे ॥ ३१ ॥ शुद्धज्ञापणुं, वि-
देशास्त्रनोरागकरवो, शुद्धमार्गनुं स्थापनकरवुं, विधिमार्गनीइछाराखवी, अविधिटाळवी
अनेसिद्धांतनी चक्तिकरवी एअमारोसिद्धांतठे ॥ ३२ ॥

अध्यात्मज्ञानोज्ज्वलचेतोवृत्त्योचितं हितं ॥ पूर्णक्रियाजिलाष
श्चेतिद्वयमात्मशुद्धिकरः ॥ ३३ ॥ द्वयमिह शुद्धानुबंधः शक्यारंजश्च
शुद्धपक्षश्च ॥ अहितो विपर्ययः पुनरित्यनुभवसंगतः पंथाः ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ अध्यात्मनी जावनायेकरी उज्ज्वलएहवीजेचित्तवृत्तितेणेकरीने उचितकार्य
करवुं, तथाहितकारी करणीकरवी, पूर्णक्रियाना विलासनोअजिलाषधरवो. एअमारे
आत्मांनी शुद्धिकारकठे. एटलेएकअंतःकरणनी उज्ज्वलताजे शुद्धिकरवीते, अनेवीजो
प्रायश्चीमांडीअंतपर्यंत पूर्णशुद्धक्रियाकरवानी अजिलाषा एवेवानांआत्मांनी शुद्धिक
नारांठे ॥ ३३ ॥ तथाएककरवायोग्यआरंजते शक्यआरंजअने बीजोशुद्धपक्ष एवेवा-
नांशुद्धानुबंधीठे. एवेजेनेप्रारंजकालेसमर्थठे, एमांजेनी शक्तिउद्यमअने शुद्धप्ररूप
ठे, तेनेतोहितकारीमाने अने एथीविपर्यासजेठे, तेने अहितकारीमाने. एवीरीते
अनुभवज्ञानने मळवानो एपंथठे. एथीमिथ्यात्वटले ॥ ३४ ॥

ये त्वनुभवविनिश्चितमार्गाश्चारित्रपरिणतित्रयाः ॥ बाह्यक्रियया च
रणाग्निमानिनो ज्ञानिनोपि न ते ॥ ३५ ॥ लोकेषु बहिर्वुद्दिषु विपणिका
नां बहिःक्रियासु रतिः ॥ अर्थां विनानचैताः सतां प्रमाणं यतोन्निहितं ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ जेने अनुभवनो निश्चयनथी, चारित्रथी जे ब्रह्मठे, तथाबाह्य
क्रियानी जेनी आचरणठे, अने लोकमांडप्रविहारीथइ आचारनोगर्बधरेठे, तेनेज्ञा
नीनकहिये ॥ ३५ ॥ बाह्यदृष्टिवाला मूर्खलोक तेने बाह्यक्रियावंनदेखी प्रीतिधरे,
तेतो जेमकोइकवाणीयो बाह्यक्रियाणानो व्यापारकरतोदेखिये तेनीपरेजाणवी, माटे
अज्ञाविनानुं कशुंयेप्रमाणनथी ॥ ३६ ॥

અનેગણેસમસ્ત ઉપાધિજેને તેને જ્ઞાનિયેપરમાત્મા કહ્યોઠે ॥ ૨૧ ॥ જેનેત્રિપયકપા
યનોઆવેશ હોય, તથા તત્ત્વનીશ્રદ્ધાહોય અનેગુણીઉપર દેખહોય, અનેજેને આત્માનું
ઓલલાણનથી, તેનેપ્રગટપણે બહિરાત્મા કહિયે ॥ ૨૨ ॥

તત્ત્વશ્રદ્ધાજ્ઞાનં મહાવ્રતાન્યપ્રમાદપરતા ચ ॥ મોહજયશ્ચ યદા સ્યાત્
તદાંતરાત્મા જ્ઞેદૂવ્યક્તઃ ॥ ૨૩ ॥ જ્ઞાનં કેવલસંજ્ઞં યોગનિરોધઃ સમગ્ર
કર્મ્મહતિઃ॥સિદ્ધિનિવાસશ્ચ યદા પરમાત્મા સ્યાત્તદા વ્યક્તઃ॥ ૨૪ ॥

અર્થ ॥ જેનેતત્ત્વનીશ્રદ્ધાહોય, જ્ઞાનપણહોય, મહાવ્રતીપણહોય, તથાઅપ્રમાદીપણ
હોય, એમકરતાં જેવારેમોહનેજીતે, તેવારેતેનેપ્રગટપણે અંતરાત્માકહિયે ॥ ૨૩ ॥ જિ-
હાંકેવલજ્ઞાનહોય અને મનવચનકાયાના યોગનિરોધી આઠકર્મદ્વયકરી સિદ્ધમાંવસે
તેવારે તેનેપ્રગટપણે પરમાત્માકહિયે ॥ ૨૪ ॥

આત્માનંતો ગુણવૃત્તિર્વિવિચ્ય યઃ પ્રતિપદં વિજાનાતિ॥કુશલાનુવંધ
યુક્તઃ પ્રાપ્નોતિ બ્રહ્મભૂયમસૌ ॥ ૨૫ ॥ બ્રહ્મસ્થો બ્રહ્મજ્ઞો બ્રહ્મ પ્રાપ્નો
તિ તત્ર કિંચિત્રં ॥ બ્રહ્મવિદાં વચસાપિ બ્રહ્મવિલાસાનનુજ્ઞવામઃ ॥૨૬॥

અર્થ ॥ જેપ્રાણીઆત્માનેઅને ગુણવૃત્તિને માંહોમાંહેવેહેંચણકરીને ઠેકાણેજોમે
તેપ્રાણીકુશલાનુવંધિ પુણ્યસહિત મોક્ષપદનેપામે ॥ ૨૫ ॥ જેબ્રહ્માંરહ્યો બ્રહ્મનોજાણ
તેબ્રહ્મનેપામે, એમાંશોઅર્ચવોઠે ? માટેબ્રહ્મવેત્તાપુરુષજેજ્ઞાની તેનાવચનેકરી બ્રહ્મજેમોક્ષ
વિલાસીસુખ, તેને અમે અનુજ્ઞવિયેઠિયે ॥ ૨૬ ॥

બ્રહ્માધ્યયનેષુ મતં બ્રહ્માષ્ટાદશસહસ્રપદજ્ઞાવઃ ॥ યેનાત્તં તત્ પૂર્ણ
યોગી બ્રહ્મણઃ પરમઃ ॥ ૨૭ ॥ ધ્યેયોયં સેવ્યોયં કાર્યા જ્ઞક્તિઃ સુકૃત
ધિયા સૈવ ॥ અસ્મિન્ગુરુત્વબુદ્ધ્યા સુતરઃ સંસારસિંધુરપિ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ ॥ બ્રહ્મઅધ્યયનનેવિષે કહ્યુંઠેકે, અઠારહજાર શિલાંગરચેકરી જેબ્રહ્મચર્યને-
પામ્યું, જેનેપૂર્ણયોગીઅનેપરમ બ્રહ્મકહિયે ॥ ૨૭ ॥ માટેએનેજધ્યાવો, એનીજપુણ્યવંતે
જ્ઞક્તિકરવળી,અનેએનેવિષે મોટાફણની બુદ્ધિધરીયે;તો સંસારસમુદ્રતરવોસહેલઠે॥૨૮॥

અવજ્ઞવેત્તાયોગં પૂર્ણાચારાસદ્દિગ્ણવશ્ચ વયં ॥ જ્ઞક્ત્યા પરમસુની
નાં તદાધ્યપદવીમનુસરામઃ ॥૨૯॥ અલ્પાપિ યત્ર યતના નિર્દેષા સા
શુજ્ઞાનુવંજ્ઞકરી ॥ અજ્ઞાનત્રિપયં યત્તદ્ધિવેચનં ચાત્મજ્ઞાવાનાં ॥૩૦॥

અર્થ ॥ ઇજ્ઞાયોગતે અમારેનિર્વલઠે; પૂરોઆચારપણઅમે પાલીશકતાનથી; પણમોટા

मुनिनी जक्तिएकरीने तेहनीपदवीने पामशुं ॥२९॥ थोडीपणजयणा कपटरहितथशे,
तोतेशुजअनुबंधकारीठे. पणआत्माज्ञावनीजेवेहेंचण तेअज्ञाननेटालनारठे ॥ ३० ॥

सिद्धांततदंगानां शास्त्राणां यः सुपरिचयः शक्त्या ॥ परमालंबनभू
तो दर्शनपक्षोयमस्माकं ॥ ३१ ॥ विधिकथनं विधिरागो विधिमा
र्गस्थापनं विधेरिच्छा ॥ अविधिनिषेधश्चेति प्रवचनजक्तिः प्रसिद्धांतः ॥ ३२ ॥

अर्थ ॥ सिद्धांतनाअमेपक्षीठीचे, तेनाअंगजेशास्त्रतेनो शक्तिप्रमाणे अमारेपरिचय
ठे, माटेपरमआलंबनभूत एवोजेंसमकितपक्ष तेअमारेरूडोठे ॥ ३१ ॥ शुद्धज्ञापणुं, वि-
धिशस्त्रनोरागकरवो, शुद्धमार्गनुं स्थापनकरवुं, विधिमार्गनीइछाराखवी, अविधिटालवी
अनेसिद्धांतनी जक्तिकरवी एअमारोसिद्धांतठे ॥ ३२ ॥

अध्यात्मज्ञावनोज्वलचेतोवृत्त्योचितं हितं ॥ पूर्णक्रियानिलाष
श्चेतिद्वयमात्मशुद्धिकरः ॥ ३३ ॥ द्वयमिह शुद्धानुबंधः शक्यारंजश्च
शुद्धपक्षश्च ॥ अहितो विपर्ययः पुनरित्यनुभवसंगतः पंथाः ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ अध्यात्मनी ज्ञावनायेकरी उज्वलएहवीजेचित्तवृत्तितेणेकरीने उचितकार्य
करवुं, तथाहितकारी करणीकरवी, पूर्णक्रियाना विलासनोअजिलाषधरवो. एअमारे
आत्मानी शुद्धिकारकठे. एटलेएकअंतःकरणनी उज्वलताजे शुद्धिकरवीते, अनेवीजो
आद्यथीमांडीअंतपर्यंत पूर्णशुजक्रियाकरवानी अजिलाषा एवेवानांआत्मानी शुद्धिक
रनारांठे ॥ ३३ ॥ तथाएककरवायोग्यआरंजते शक्यआरंजअने वीजोशुद्धपक्ष एवेवा-
नांशुद्धानुबंधीठे. एवेजेनेप्रारंजकालेसमर्थठे, एमांजेनी शक्तिउद्यमअने शुद्धप्ररूप
णुठे, तेनेतोहितकारीमाने अने एथीविपर्यासजेठे, तेने अहितकारीमाने. एवीरीते
अनुभवज्ञानने मलवानो एपंथठे. एथीमिथ्यात्वटले ॥ ३४ ॥

ये त्वनुभवविनिश्चितमार्गाश्चारित्रपरिणतित्रयः ॥ बाह्यक्रियया च
रणाग्निमानिनो ज्ञानिनोपि न ते ॥ ३५ ॥ लोकेषु बहिर्वृद्धिषु विपणिका
नां बहिःक्रियासु रतिः ॥ अर्थां विना न चैताः सतां प्रमाणं यतोऽभिहितं ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ जेने अनुभवनो निश्चयनथी, चारित्रथी जे ब्रह्मठे, तथाबाह्य
क्रियानी जेनी आचरणठे, अने लोकसांउग्रविहारीथइ आचारनोगबंधठे, तेनेज्ञा
नीनकहिये ॥ ३५ ॥ बाह्यदृष्टिवाला मूर्खलोक तेने बाह्यक्रियावंतदेखी प्रीतिधरे,
तेतो जेमकोइकवाणीयो बाह्यक्रियाणानो व्यापारकरतोदेखिये तेनीपरेजाणवी, साटं
अज्ञाविनानुं कशुंयेप्रमाणनथी ॥ ३६ ॥

बालः पश्यति विंगं मध्यमबुद्धिर्विचारयति वृत्तं ॥ आगमतत्त्वं तु बुधः
परीक्षते सर्वयत्नेन ॥ ३७ ॥ निंद्यो न कोपि लोके पापिष्ठेऽपि न
स्थितिश्चित्या ॥ पूजा गुणगणिमाख्या धार्यो रागो गुणलवेपि ॥ ३८ ॥

अर्थ ॥ माटेजेवालजीवहोयते वेपजोइने परीक्षाकरे, तथा मध्यमजीवते आचरण
जोइपरीक्षाकरे; अनेपंडिततोज्ञानतत्त्वदेखी परीक्षाकरे ॥ ३७ ॥ लोकनेविषे कोइनी
निंदाकरियेनही; पापीनेविषे महोटी संसारनीस्थिति चिंतविषे, जेगुणयुक्तपुरुषहोय
तेनीपूजाकरीये; वडाइकरीये; तथाजेअद्वयगुणीहोय तेनाउपर पण रागधरीये ॥३८॥

निश्चित्यागमतत्त्वं तस्मादुत्सृज्य लोकसंज्ञां च ॥ श्रद्धाविवेकसारं य
तितव्यं योगिना नित्यं ॥ ३९ ॥ ग्राह्यं हितमपि बालादावापैर्जर्जन
स्य न द्वेष्यं ॥ सत्या वाचः पराशापाशा इव संगमा ज्ञेयाः ॥ ४० ॥

अर्थ ॥ तथा आगमनोनिश्चयकरी लोकसंज्ञाठोडीने विवेकनोसारजेअज्ञातेनेविषे
योगीश्वरे सदाउद्यमकरवो ॥ ३९ ॥ बालकथकीपण आलापेकरीने हितनीवात लेवी;
जुर्जनउपर द्वेषनकरवो; सत्यबोलवुं; पारकीआशानापाससरिखासंगमजाणवा ॥४०॥

स्तुत्या स्मयो न कार्यः कोपोपि च निंदया जनैः कृतया ॥ सेव्या धर्माचा
र्यास्तत्त्वं जिज्ञासनीयं च ॥ ४१ ॥ शौचं स्थैर्यमदंजो वैराग्यं चात्मनि
ग्रहः कार्यः ॥ दृश्या नवगतदोषाश्चित्यं देहादिवैरूप्यं ॥ ४२ ॥

अर्थ ॥ कोइवखाणेतो गर्वनकरवो; कोइनिंदेतो कोपनकरवो; धर्माचार्यनी सेवा
करवी; तत्त्वनेजाणवानी इतराखवी ॥ ४१ ॥ पवित्रपण, स्थिरतापण अने निष्कपट
पण आदरवुं तथावैरागधरवो अनेमननेवश्यकरीराखवुं, तथासंसारनादोषदेखवा, वली
देहनेविनाशीपणे चिंतववो ॥ ४२ ॥

जक्तिर्जगवति धार्या सेव्यो देशः सदा विविक्तश्च ॥ स्थातव्यं सम्यक्त्वे
विश्वास्यो न प्रमादरिपुः ॥ ४३ ॥ ध्येयात्मबोधनिष्ठा सर्वत्रैवागमः
पुरस्कार्यः ॥ त्यक्तव्याः कुविकल्पाः स्थेयं वृक्षानुवृत्त्या च ॥ ४४ ॥

अर्थ ॥ प्रभुउपरजक्तिधरवी; पशुपंडकादिदोषरहित देशजेस्थानक तेसेववुं; सम
कितदिशामांस्थिररहेवुं; प्रमादरूपशत्रुनोविश्वासनकरवो ॥ ४३ ॥ ध्येयस्वरूपजे आ
त्मबोध तेमांरहेवुं; सवलेस्यले आगमसिद्धांतने आगलकरवुं, कुविकल्पठांडवा, जेमा
गंवृक्षचाळे तेमार्गेचाखवुं ॥ ४४ ॥

साक्षात्कार्यतत्त्वं चिजूपानंदमेडुरैर्जाव्यं ॥ हितका
री ज्ञानवतामनुजववेद्यः प्रकारोऽयं ॥ ४५ ॥

अर्थ ॥ तत्त्वने प्रगटकरुं, ज्ञानरूपआनंदजररहेवुं, ज्ञानवंतने हितकारीथइने रहेवुं,
एअनुजववंतजीवोना प्रकारठे ॥ ४५ ॥ इतिअनुजवाधिकारः विंशतिमसमाप्तः ॥ २० ॥

येषां कैरवकुंददृढशशचतुर्कपूरशुभ्रागुणामालिन्यं व्यपनीय चे
तसि नृणां वैशद्यमातन्वते ॥ संतःसंतु मयि प्रसन्नमनसस्ते केपि
गौणीकृतः स्वार्थोमुख्यपरोपकारविधयोत्बृंखलैः किंखलैः ॥ १ ॥

अर्थ ॥ चंद्रविकासीकमलनाफूलनोसमूह, चंद्रमा, कपूर, एसरषाउज्ज्वला जेना
गुणठे, तथाजे मनुष्यनाचित्तनेविषे मलिनताटाळीने निर्मलताउज्ज्वलताने वि
स्तारेठे; एवाजेसज्जन पुरुषोते, माहाराउपर प्रसन्नमने सदैवरहेजो ! जेणेपोतानोअर्थ
गौणकस्योठे, अनजेनीमुख्यपणे परउपकारनी बुझिठे, एवासज्जन जो महाराउपर
प्रसन्नठे तो, जन्मतएवाखलजे दुर्जनलोक तेनी अप्रसन्नताये शुंथवानुंठे ? ॥ १ ॥

ग्रंथार्थान् प्रगुणीकरोति सुकविर्यत्नेन तेषां प्रथामातन्वंति कृपाक
टाक्षलहरीदावण्यतः सज्जनाः ॥ माकंदद्रुममंजरीं वितनुते चित्रां म
धुश्रीस्ततः सौभाग्यं प्रथयंति पंचमचमत्कारेण पुंस्कोकिलाः ॥ २ ॥

अर्थ ॥ रूडाजेकविठे, तेअर्थानुपत्तिए नवाग्रंथरचेः पणकृपानजरनीखेहरी तेनुंघर
एवाजे सज्जन तेग्रंथनेवखाणीने विस्तारकरेठे, तेउपरदृष्टांतकहेठे; जेनवसंतलक्ष्मी
आंवानीमंजरीना मनोहरपणानेप्रगटकरेठे. पणपोताना पंचम रागनागचमत्कारेकरी
एटवेरागनोटहुको तेणेकरीनेकोयल मंजरीनुं सोजाग्यपणुंजगमांविम्बारेठे ॥ २ ॥

दोषोद्धेखविषः खलाननविदाडुवाय कोपाज्ज्वलन जिह्वादिर्ननु
किं गुणान्नगुणिनां वासद्यं प्रापयेत् ॥ तस्माच्चेत्प्रवलप्रतावचयनं
दिव्योपधी सन्निधौ शस्त्रार्थप्रतिपत्तिदां शुभददां कान्तायपुण्यप्रथा ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ दोषना विस्ताररूपविषेसहित एदवुं खलप्राणीना सुगमपदे गर्पनुंघर ते
धीउठीने कोपेवलतोपको एबोदुर्जननीजीजरूपजे सर्प जेगुणिनागुणने ननुकं० नि
धेची क्षयपणाने नपमारेणुं ? अपितुपमादेज. तेनादे महाप्रतावनुंघर एदवोजे शाय
नोअर्थ. तेनीप्राप्तिनाजाण जेसज्जन तेनीजेनपणानेसुखवार्त्तामरनीवृटी. एदवेजरीति
दिव्यश्रोपधिकहिचे. तेनेपानेरहेनाप्रता तेने तेचदेनही ॥ ३ ॥

वालः पश्यति लिंगं मध्यमबुद्धिर्विचारयति वृत्तं ॥ आगमतत्त्वं तु बुधः
परीक्षते सर्वयत्नेन ॥ ३७ ॥ निन्दो न कोपि लोके पापिष्ठेष्वपि न
स्थितिश्चित्या ॥ पूजा गुणगरिमाख्या धार्यो रागो गुणलवेपि ॥ ३८ ॥

अर्थ ॥ माटेजेवालजीवहोयते वेषजोड्ने परीक्षाकरे, तथा मध्यमजीवते आचरण
जोड्परीक्षाकरे; अनेपंडिततोज्ञानतत्त्वदेखी परीक्षाकरे ॥ ३७ ॥ लोकनेविषे कोड्नी
निंदाकरियेनही; पापीनेविषे महोटी संसारनीस्थिति चिंतविये, जेगुणयुक्तपुरुषहोय
तेनीपूजाकरीये; वडाइकरीये; तथाजेअद्वयगुणीहोय तेनाउपर पण रागधरीये ॥३८॥

निश्चित्यागमतत्त्वं तस्मादुत्सृज्य लोकसंज्ञां च ॥ श्रद्धाविवेकसारं य
तितव्यं योगिना नित्यं ॥ ३९ ॥ ग्राह्यं हितमपि बालादालापैर्जर्जन
स्य न द्वेष्यं ॥ सत्या वाचः पराशापाशा इव संगमा ज्ञेयाः ॥ ४० ॥

अर्थ ॥ तथा आगमनोनिश्चयकरी लोकसंज्ञाठोडीने विवेकनोसारजेश्रद्धातेनेविषे
योगीश्वरे सदाउद्यमकरवो ॥ ३९ ॥ बालकथकीपण आलापेकरीने हितनीवात लेवी;
जुर्जनउपर द्वेषनकरवो; सत्यबोलवुं; पारकीआशानापाससरिखासंगमजाणवा ॥४०॥

स्तुत्या स्मयो न कार्यः कोपोपि च निन्दया जनैः कृतया ॥ सेव्या धर्माचा
र्यास्तत्त्वं जिज्ञासनीयं च ॥ ४१ ॥ शौचं स्थैर्यमदंभो वैराग्यं चात्मनि
ग्रहः कार्यः ॥ दृश्या नवगतदोषाश्चित्यं देहादिवैरूप्यं ॥ ४२ ॥

अर्थ ॥ कोड्वखाणेतो गर्वनकरवो; कोड्निंदेतो कोपनकरवो; धर्माचार्यनी सेवा
करवी; तत्त्वनेजाणवानी इवाराखवी ॥ ४१ ॥ पवित्रपणु, स्थिरतापणु अने निष्कपट
पणु आदरवुं तथावैरागधरवो अनेमननेवश्यकरीराखवुं, तथासंसारनादोपदेखवा, वली
देहनेविनाशीपणे चिंतववो ॥ ४२ ॥

भक्तिर्भगवति धार्या सेव्यो देशः सदा विविक्तश्च ॥ स्थातव्यं सम्यक्त्वे
विश्वास्यो न प्रमादरिपुः ॥ ४३ ॥ ध्येयात्मबोधनिष्ठा सर्वत्रैवागमः
पुरस्कार्यः ॥ त्यक्तव्याः कुविकल्पाः स्थेयं वृद्धानुवृत्त्या च ॥ ४४ ॥

अर्थ ॥ प्रभुउपरभक्तिधरवी; पशुपंडकादिदोषरहित देशजेस्यानक तेसेववुं; सम
कितदिशामांस्थिररहेवुं; प्रमादरूपशत्रुनोविश्वासनकरवो ॥ ४३ ॥ ध्येयस्वरूपजे आ
त्मबोध तेमांरहेवुं; सवलेस्यले आगमसिद्धांतने आगलकरवुं, कुविकल्पठांडवा, जेमा
गंवृद्धचाळे तेमार्गेचाळवुं ॥ ४४ ॥

अर्थ ॥ जेमांपूर्णअध्यात्मपदार्थ तेसहितघटनाळे, पण तेजेनीदशाअज्ञानेकरी ने अवराणीळे, एवाअल्पबुद्धिवालानां चित्तमांतोजेरीते पंडितलोकआवाग्रंथथीरीज पामे, तेरीतनोचमत्कारनउपजावे. तेह्नोदृष्टांत, जेमकामेव्यापीथकी अंतरंगमां विषयसुखने इवतीथकी, तथा बाह्यथी जयशोकधरतीथकी, पुरुषनेवद्वज, हुंरूपवती एमगवै जरीथकी, रुमीवचननीचतुराश् करनार, एवीजे चतुरस्त्रीहोयतेपण गामनी आमूर्खने रीऊवीनशके, पणपंक्तिनेतोआनंदपमाडे तेनीपेरेजाणवुं ॥ ७ ॥

स्नात्वा सिद्धांतकुंडे विधुकरविशदाध्यात्मपानीयपूरैस्तापं
संसारदुःखं कलिकलुषमलं लोचतृष्णां च हित्वा॥जाता ये
शुद्धरूपाः शमदमशुचिताचंदनाक्षिप्तगात्राः शीलालंका
रसाराः सकलगुणविधीन्सज्जानांस्तान्नमामः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ सिद्धांतरूपकुंडमां चंद्रसरखानिर्मल अध्यात्मरूपपाणीनापूरमांस्नानकरीने, जवदुःखरूपजेताप अने पापरूपजेमेलाप तथालोच, ने तृक्षानेठांमीने, यथाशुद्धरूपे करी वलीसमतारूपइंद्रियदमनजे पवित्रतेरूपचंदनेकरी शरीरविलेपितठेजेनुं, वलीशी लरूपघराणेकरीशोचता, सर्वगुणनानिधानएवाजे सज्जनतेने अमे नमिये ठैये. ॥ ८ ॥

पाथोदः पद्यबंधे विपुलरसज्जरं वर्षति ग्रंथकर्त्ता प्रेम्णां
पूरैस्तु चेतःसर इह सुहृदां प्लाव्यते वेगवह्निः ॥ न्रुव्यंति
स्वांतबंधाः पुनरसमगुणद्वेषिणां दुर्जनानां चित्रं ज्ञावद्
नेत्रात् प्रणयरसवशान्निःसरत्यश्रुनीरं ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ जेग्रंथकर्त्ता मेघसरखाळे, तेपद्यबंधेकरीने, वहुरसज्जरे, वरसतांयका तेथी प्रेमरूपपूरते सज्जननाचित्तरूप सरोवरमां वेगेकरीनेजरायळे, वलीथसाधारणगुणना द्वेषीजे दुर्जन, तेनातोअंतःकरणना बंधतुटेठे, अने एवाविचित्रकारीजेग्रंथ तेनाज्ञाव नाजाणजेपुरुषठे तेविनयेप्रणीत रसेउज्वळाळे, तेनानेत्रथी स्नेहरूपआंमुंजरेठे ॥ ९ ॥

उद्दामग्रंथज्ञावप्रथनजवयशःसंचयः सत्कवीनां क्षीरा
विधर्मथ्यते यः सहृदयविवुधैर्मैरुणा वर्णनेन ॥ एतडिंडी
रपिंडीजवति विधुरुचेर्मंडलं विष्णुस्तारः केंद्रास
शौदादय इह दधते वीचिविदोन्नदीनां ॥ १० ॥

अर्थ ॥ रुमाकविनी उद्दामकेप्रौढएहवीजे ग्रंथनाज्ञावनी रचनातेणेकरीनेउपनां

उत्तानार्थगिरां स्वतोऽवगमान्निःसारतां मेनिरे गंज्जीरार्थसमर्थने वत
खलाः काठिण्यदोषं दृढः ॥ तत्कोनाम गुणोस्तु कथ्य सुकविः किंका
व्यमित्यादिकां स्थित्युत्तेदमतिं हरंति नियतां दृष्ट्या व्यवस्थाः सतां ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ दुर्जनमूर्खनीरीतिओ तोजेवारे पोतानीमेले पदवाचतां अर्थसुजे एवाथ
द्वपार्थने सुगमपदजो अमेजोमीये तोखलमाणसएमकहेशेजे, कांश्चाग्रंथमां सारनथी,
एममाने. वलीजोअमे गंज्जीरअर्थसहित पदवांधीएतो, खलमाणस कहशेके, कठणप
दवांध्याठे, एनोशुंअर्थकरिये? एतोमुंगानीपारसीठे. एवेग्रंथेकोशने गुणनथाय; जे आ
गलबुद्धिविचारे एवाआजेकोणरुकाकविठे? वलीसर्वनेजोगपडे एवांक्यांकाव्यठे? एवुं
र्जनवोलेमाटेएग्रंथमर्यादानी स्थितिनेउत्तेद करवानीमतिठे; तेनेजेटाळे, कविनागुणे
जाणे, एवाजेसज्जनपुरुष तेनीव्यवस्था रूमीदीठी ॥ ४ ॥

अध्यात्मामृतवर्षिणीमपि कथामापीय संतः सुखं गादंते विषमुज्जि
रंति तु खला वैषम्यमेतत्कुतः ॥ नेदं चाद्भुतमिंडदीधितिपिवाः पीता
श्रकोरा नृशं किं न स्युर्वत चक्रवाकतरुणास्त्वत्यंतखेदातुराः ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ अध्यात्मरूप अमृतवृष्टि एवीवार्त्ता, तेनुंपानकरीने सज्जनपुरुषसुखमानेठे.
अनेजेखललोकठे, तेएवीवाणीने विषमपदकहीने विषरूपप्रगटकरेठे, एमां शुंआश्रय
ठे? तेउपरदृष्टांतकहेठे. जुओचंद्रकिरणनांदर्शनथी अमृतपीने चकोरघणुंरीऊपामेठे,
तोशुंचंद्रदेपीनेचकवो, चकवीवणोखेदनथीपामता? अपितुपामेजठे ॥ ५ ॥

किंचित्साम्यमवेद्य ये विदधते का चेंडनीलाजिदां तेषां न प्रमदाव
हा तनुधियां गूढा कवीनां कृतिः ॥ ये जानंति विशेषमप्यविषमे रेखो
परेखांशतो वस्तुन्यस्तु सतामितः कृतधियां तेषां महानुत्सवः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेमकांश्क सरखापणु देखीने काचमां अनेइंडनीलमणिमां अजेदरूपंतं
एकपणुजाणे, तेवाअद्वपबुद्धिवालाने मोटाकविनि गूढअर्थनीरचना तेहर्पजणीनथाय. जे
प्राणीअविषमवस्तुनेविषे एकरेखा, उपरेखा, अर्थरेखाइत्यादिक अंशेयकी वस्तुनेविशे
पपणेजाणेंठे, एवाकुशलबुद्धिवालासज्जनने एग्रंथनाजेचावठे, तेमहाओठवरूपठे ॥ ६ ॥

पूर्णाध्यात्मपदार्थसार्थघटना चेतश्चमत्कारिणी मोदवन्नदृशां जवे
त्तनुधियां नो पंक्तितानामिव ॥ काकुच्याकुलकामगर्वगहनप्रोदाम
वाक्चानुरी कामिन्याः प्रसन्नं प्रमोदयति न ग्राम्यान् विदग्धानिवा ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जेमांपूर्णअध्यात्मपदार्थ तेसहितघटनावे, पण तेजेनीदशाअज्ञानेकरी ने अवराणीठे, एवाअद्वयबुद्धिवालांना चित्तमांतोजेरीते पंडितलोकआवाग्रंथथीरीज पामे, तेरीतनोचमत्कारनउपजावे. तेहनोदृष्टांत, जेमकामेव्यापीथकी अंतरंगमां विषयसुखने इष्टतीथकी, तथा बाह्यथी जयशोकधरतीथकी, पुरुषनेवल्लज, हुंरूपवती एमगवें जरीथकी, रुक्मीवचननीचतुराइ करनार, एवीजे चतुरस्त्रीहोयतेपण गामकी आमूर्खने रीजवीनशके, पणपंक्तिनेतोआनंदपमाडे तेनीपेरेजाणवुं ॥ ७ ॥

स्नात्वा सिद्धांतकुंडे विधुकरविशदाध्यात्मपानीयपूरैस्तापं
संसारदुःखं कलिकदुष्मलं लोचतृष्णां च हित्वा॥जाता ये
शुद्धरूपाः शमदमशुचिताचंदनाल्लिप्तगात्राः शीढालंका
रसाराः सकलगुणविधीन्सज्जानांस्तान्नमामः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ सिद्धांतरूपकुंडमां चंद्रसरखानिर्मल अध्यात्मरूपपाणीनापूरमांस्नानकरीने, जवदुःखरूपजेताप अने पापरूपजेमेलाप तथालोच, ने तृक्षानेठांकीने, यथाशुद्धरूपे करी वलीसमतारूपइंद्रियदमनजे पवित्रतेरूपचंदनेकरी शरीरविक्षेपितठेजेनुं, वलीशी लरूपघराणेकरीशोचता, सर्वगुणनानिधानएवाजे सज्जनतेने अमे नमिये ठेये. ॥ ८ ॥

पाथोदः पद्मबंधे विपुलरसज्जरं वर्षति ग्रंथकर्त्ता प्रेम्णां
पूरैस्तु चेतःसर इह सुहृदां प्लाव्यते वेगवज्जिः ॥ न्रुव्यंति
स्वांतबंधाः पुनरसमगुणद्वेषिणां दुर्जनानां चित्रं ज्ञावद्
नेत्रात् प्रणयरसवशान्निःसरत्यश्रुनीरं ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ जेग्रंथकर्त्ता मेघसरखाठे, तेपद्मबंधेकरीने, बहुरसज्जरे, वरसतांथका तेथी प्रेमरूपपूरते सज्जननाचित्तरूप सरोवरमां वेगेकरीनेजरायठे, वलीअसाधारणगुणना द्वेषीजे दुर्जन, तेनातोअंतःकरणना बंधतुठेठे, अने एवाविचित्रकारीजेग्रंथ तेनाज्ञाव नाजाणजेपुरुषठे तेविनयेप्रणीत रसेउज्वलाठे, तेनानेत्रथी स्नेहरूपआंसुंजरेठे ॥ ९ ॥

उद्दामग्रंथज्ञावप्रथनजवयशःसंचयः सत्कवीनां क्षीरा
विधर्मथ्यते यः सहृदयविवुधैर्मेरुणा वर्णनेन ॥ एतडिंडी
रपिंडीजवति विधुरुचेर्मंडलं विष्णुस्तारः कैलास
शैलादय इह दधते वीचिविद्वोज्जलीदां ॥ १० ॥

अर्थ ॥ रुक्माकविनी उद्दामकेप्रौढएहवीजे ग्रंथनाज्ञावनी रचनातेणेकरीनेउपनो

उत्तानार्थगिरां स्वतोऽवगमान्निःसारतां मेनिरे गंज्जीरार्थसमर्थने वत
खलाः काठिण्यदोषं दृढः ॥ तत्कोनाम गुणोस्तु कश्च सुकविः किंका
व्यमित्यादिकां स्थित्युद्देशमतिं हरंति नियतां दृष्ट्वा व्यवस्थाः सतां ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ दुर्जनमूर्खनीरीतिओ तोजेवारें पोतानीमेले पदवाचतां अर्थसुजे एवाथ
द्वपार्थने सुगमपदजो अमेजोनीये तोखलमाणसएमकहेशेजे, कांइआग्रंथमां सारनथी,
एममाने. वलीजोअमे गंज्जीरअर्थसहित पदवांधीएतो, खलमाणस कहशेके, कठणप
दवांध्याठे, एनोशुंअर्थकरिये? एतोमुंगानीपारसीठे. एवेग्रंथेकोइने गुणनथाय; जे आ
गलबुद्धिविचारे एवाआजेकोणरुकाकविठे? वलीसर्वनेजोगपडे एवांक्यांकाव्यठे? एवुं
जैनबोलेमाटेएग्रंथमर्यादानी स्थितिनेउद्देश करवानीमतिठे; तेनेजेटाळे, कविनागुणने
जाणे, एवाजेसज्जनपुरुष तेनीव्यवस्था रूमीदीठी ॥ ४ ॥

अध्यात्मामृतवर्षिणीमपि कथामापीय संतः सुखं गाहंते विषमुज्जि
रंति तु खला वैषम्यमेतत्कुतः ॥ नेदं चाद्भुतमिंङ्गदीधितिपिवाः पीता
श्रकोरा नृशं किं न स्युर्वत चक्रवाकतरुणास्त्वत्यंतखेदातुराः ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ अध्यात्मरूप अमृतवृष्टि एवीवार्त्ता, तेनुंपानकरीने सज्जनपुरुषसुखमानेठे.
अनेजेखललोकठे, तेएवीवाणीने विषमपदकहीने विषरूपप्रगटकरेठे, एमां शुंआश्चर्य
ठे ? तेउपरदृष्टांतकहेठे. जुओचंद्रकिरणनांदर्शनथी अमृतपीने चकोरघणुंरीऊपामेठे,
तोशुंचंद्रदेषीनेचकवो, चकवीघणोखेदनथीपामता ? अपितुपामेजठे ॥ ५ ॥

किंचित्साम्यमवेद्य ये विदधते का चेंडनीलाजिदां तेषां न प्रमदाव
हा तनुधियां गूढा कवीनां कृतिः ॥ ये जानंति विशेषमप्यविषमे रेखो
परेखांशतो वस्तुन्यस्तु सतामितः कृतधियां तेषां महानुत्सवः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेमकांइक सरखापणु देखीने काचमां अनेइंडनीलमणिमां अजेदरूपतें
एकपणुजाणे, तेवाअदृष्टबुद्धिवालाने मोटाकविनि गूढअर्थनीरचना तेहर्षजणीनथाय. जे
प्राणीअविषमवस्तुनेविषे एकरेखा, उपरेखा, अर्धरेखाइत्यादिक अंशेशकी वस्तुनेविशे
पपणेजाणेठे, एवाकुशलबुद्धिवालासज्जनने एग्रंथनाजेचावठे, तेमहाओठवरूपठे ॥ ६ ॥

पूर्णाध्यात्मपदार्थसार्थघटना चेतश्चमत्कारिणी मोदवन्नदृशां जवे
त्तनुधियां नो पंक्तितानामिव ॥ काकुव्याकुलकामगर्वगहनप्रोदाम
वाक्चातुरी कामिन्याः प्रसन्नं प्रमोदयति न ग्राम्यान् विदग्धानिवा॥॥॥

संतः पित्वा यडुचैर्दधति हृदि मुदं घूर्णयंत्यक्षियुग्मं स्वैरं
हर्षप्रकर्षादपि च विदधते नृत्यगानप्रबंधं ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ शेलडीअने डाषनारसनासमूह सरखुंकविनुंवचनठे; पण्डुर्जनरूपी अग्नि-
नुंजे यंत्रठे तेमध्येनानाप्रकारना द्रव्यनायोग्यकी रुढीरीते गुणपुष्टिने पामतुं एहवुं-
कविनुंजेवचनते, ताजा मदिरापणानेपामेठे; तेमदिरानेहर्षेकरी सज्जनपुरुषपानकरीने
हृदयमांहर्षधरेठे; तेथीवेआंखोघुर्णयिमानथायठे; स्वइठाये हर्षनाकह्लोलथी पणश्लोक-
नोच्चावार्थपामीने नाचेठे; गायठे ॥ १३ ॥

नव्योस्माकं प्रबंधोप्यनणुगुणभृतां सज्जनानां प्रज्ञावा
द्विख्यातः स्यादिति सुहितकरणविधौ प्रार्थनीया न किंनः ॥
निष्णाताश्च स्वतस्ते रविरुचयश्वांजोरुहाणां गुणाना
मुद्धासे पेक्षणीया न खलु पर रुचा कापि तेषांस्वज्ञावः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ अमारोग्रंथनवोठे. तोपणमहागुणवंतजे सज्जन तेनाप्रज्ञावयकी विख्यात
थजो ! एरीतेरुढाहितनेअर्थे अमारे एसज्जनने प्रार्थनाकरवायोग्यनथीशुं ? अपि-
तुठेज जेम कमलनागुणने उद्धासकरवाने सूर्यनांकिरणठे, एम पोताथकीजे प्रवीणठे,
एवातेसज्जननाजे स्वज्ञाव तेक्यांयेपररुचिज्ञाणि निश्चेउवेखवायोग्यनथी ॥ १४ ॥

यत्कीर्त्तिस्फूर्त्तिगानावहितसुरवधूतंदकोलाहलेन प्रक्षु
ब्धस्वर्गसेतोः पतितजलजरैः दालितः शैत्यमेति ॥
अश्रांतत्रांतकांतग्रहणकिरणैस्तापवान् स्वर्णशैलो आ
जंते ते मुनींजा नयविजयबुधाः सज्जनव्रातधुर्याः ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ हवेपोतानागुरुनो वर्णवकरेठे. जेनीपसरतीजेकीर्त्ति तेनेगावाने सावधान,
एटलेस्वर्गमां देवतानी अप्सराओजेठे तेथीनयविजयजीना गुणगायठे, तेनागीतश-
ना कोलाहलेकरीने क्षोभनापामी एवीजेस्वर्गनदी तेनीपाजजांगी, तेथीपड्युं जेजल
नासमूहेकरी पखाड्योजेमेरुपर्वत, तेणेकरीमेरुपर्वतपण शीतलतानेपाम्योठे. नहितो
निश प्रदक्षणायेजमतजे, ग्रहमंडल तेनाकिरणेकरी तापवंतमेरुहतो. तेहमणाशी-
शोभेठे. एवातेमुनींज श्रीनयविजयनामा पंडितजे सज्जन पुरुषोनासमू-
ता ॥ १५ ॥

चक्रे प्रकरणमेतत्तत्पदसेवापरोयशोविजयः ॥
अध्यात्मधृतरुचीना मिदमानंदोदावहं जवतु ॥ १६ ॥

जेयशनोसमूहतेरूप क्षीरसमुद्र तेसज्जनपंक्ति वरुणवरूपि मेरुएकरीने मथ्यो तेथी
प्रगव्योठे. फीण तेनोउज्वलो चंद्रमाथयो; वलीतेनेवलोवतांजे ठांटाउड्या तेनातारा
मंडलथया; तथा कैलासादिक पर्वतथया. एरीतेग्रंथनोजश लीलाएकरी पसख्यो॥१०॥

काव्यं दृष्ट्वा कवीनां हतममृत मिति स्वःसदा पानशंकी खेदं
धत्ते तु मूर्ध्ना मृडतरहृदयः सज्जनो व्याधुतेन ॥ ज्ञात्वा सर्वो
पन्नोग्यं प्रसृमरथ तत्कीर्त्तिपीयुषपूरं नित्यं रक्षापि
धाना नियतमतितरां मोदते च स्मितेन ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ कविनाकाव्यदेखीने अमृतहरायुं, एमविचारीने देवताओ सदाअमृत
तपीवानी शंकाधरताथका खेदधरेठे. शामाटेजे मृडसुकोमलठे हृदयजेनुं, एवाजे
सज्जन तेमस्तकधूणावीकरीने जेसर्वनेउपन्नोग्यपणे पसरतुएवुं ते. कविनीकीर्त्तिरूप
अमृतनुंपूर तथा जेनेनिरंतर रक्षारूप ढांकणुंअत्यंतपणे दीधुंठे तेनेजाणीने देखी
ने हसीने हर्षपामेठे ॥ ११ ॥

निष्पाद्य श्लोककुंजं निपुणनयमृदा कुंजकाराः कवींजा
दाढ्यं चारोप्यतस्मिन्न किमपि परिचयात्सून्यराक्षार्कजा
सं॥पकं कुर्वति वाढं गुणहरणमिति प्रज्वलदोषदृष्टिर्ज्वा
लामालाकराले खलजनवचनज्वालजिव्हे निवेश्य॥१२॥

अर्थ ॥ रूढानयरूपमाटीवने कवीश्वररूपिजे कुंजकारते श्लोकरूपधनो निपजा
वे. पठीजेमकुंजकारतेघटने परिचयथी हाथेजाली टपणेसमारीतरुकेमूके, तेमश्लोक
घटने परिचय विचारीने पदअक्षर आघापाठाहोय तेनेसमारे एवीरीते तडकेमूके;
पठीपंक्तिनेदेखाडी परिपक्वकरे, तेजाणे नीमामोदेखामेठे. हवेडुर्जनजाणेजे एपंक्ति
ठे, तेथीमाहरा गुणहरणथशे, एमवलतोथको पंक्तिनीजोडेली कलामां दोषकाढ
वानी दृष्टिरूप आगमनीज्वालानी श्रेणि तेणेकरी विकरालएवीपोतानी नजररूपअ
ग्नि वलीतेडुर्जननांजेवचन तेजाणिये निंदारूप अग्निनी ज्वाला तेणेकरी घडेलीजी
जतेवेहु अग्निनावचमां ग्रंथरूपधनो मूकीनेपाकोकरेठे, अनेनीमामानीराखथाय;
घटमूलपोसायठे ॥ १२ ॥

इक्षुजाक्षारसौघः कविजनवचनं दुर्जनस्याग्नियंत्रान्ना
नाज्व्यप्रयोगात्समुपचितगुणो मद्यतां याति सद्यः ॥

संतः पित्वा यडुचैर्दधति हृदि मुदं घूर्णयंत्यक्षियुग्मं स्वैरं
हर्षप्रकर्षादपि च विदधते नृत्यगानप्रबंधं ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ शेलडीअने डाषनारसनासमूह सरखुंकविनुंवचनते; पणडुर्जनरूपी अग्नि-
नुंजे यंत्रते तेमध्येनानाप्रकारना अव्यनायोग्यकी रुडीरीते गुणपुष्टिने पामतुं एहवुं-
कविनुंजेवचनते, ताजा मदिरापणानेपामेते; तेमदिरानेहर्षेकरी सज्जनपुरुषपानकरीने
हृदयमांहर्षधरेते; तेथीवेआंखोघूर्णयमानथायते; स्वश्वाये हर्षनाकह्लोलथी पणश्लोक-
नोच्चावार्थपामीने नाचेते; गायते ॥ १३ ॥

नव्योस्माकं प्रबंधोप्यनणुगुणभृतां सज्जनानां प्रज्ञावा
द्विरुष्यातः स्यादिति सुहितकरणविधौ प्रार्थनीया न किंनः ॥
निष्णाताश्च स्वतस्ते रविरुचयश्चाञ्जोरुहाणां गुणाना
मुद्धासे पेक्षणीया न खलु पर रुचा कापि तेषांस्वज्ञावः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ अमारोग्रंथनवोते. तोपणमहागुणवंतजे सज्जन तेनाप्रज्ञावयकी विरुष्यात
थजो ! एरीतेरुडाहितनेअर्थे अमारे एसज्जनने प्रार्थनाकरवायोग्यनथीशुं ? अपि-
तुजेज जेम कमलनागुणने उद्धासकरवाने सूर्यनांकिरणते, एम पोताथकीजे प्रवीणते,
एवातेसज्जननाजे स्वज्ञाव तेक्यांयेपररुचिज्ञणि निश्चेउवेखवायोग्यनथी ॥ १४ ॥

यत्कीर्त्तिस्फूर्तिगानावहितसुरवधूतंदकोलाहलेन प्रक्षु
ब्धस्वर्गसेतोः पतितजलज्जरैः क्षालितः शैत्यमेति ॥
अश्रांतत्रांतकांतग्रहणकिरणैस्तापवान् स्वर्णशैलो आ
जंते ते मुनींजा नयविजयबुधाः सज्जनव्रातधुर्याः ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ हवेपोतानागुरुनो वर्णवकरेते. जेनीपसरतीजेकीर्त्ति तेनेगावाने सावधान,
एटलेस्वर्गमां देवतानी अप्सराओजेते तेथीनयविजयजीना गुणगायते, तेनागीतश
ब्दना कोलाहलेकरीने क्षोचनापामी एवीजेस्वर्गनदी तेनीपाजनांगी,तेथीपड्युं जेजल
तेनासमूहेकरी पखाव्योजेमेरुपर्वत, तेणेकरीमेरुपर्वतपण शीतलतानेपाम्योते. नहितो
अहर्निश प्रदक्षणायेचमतजे, ग्रहमंडल तेनाकिरणेकरी तापवंतमेरुहतो. तेहमणाशी-
तलथयोथको शोभेते. एवातेमुनींज श्रीनयविजयनामा पंडितजे सज्जन पुरुषोनासमू-
हमां वडेराहता ॥ १५ ॥

चक्रे प्रकरणमेतत्तत्पदसेवापरोयशोविजयः ॥

अध्यात्मधृतरुचीना मिदमानंदावहं जवतु ॥ १६ ॥

जेयशनोसमृद्धतेरूप क्षीरसमुद्र तेसज्जनपंक्ति वरुणवरुणि मेरुपकरीने मथ्यां तथी
प्रगद्योते. फीण तेनोउज्ज्वलो चंद्रमाथयो; वलीतेनेवलोवतांजे ठांटाउड्या तेनातारा
मंडलयथा; तथा कैलासादिक पर्वतयथा. एरीतेग्रंथनोजश लीलापकरी पसन्ना॥१०॥

काव्यं दृष्ट्वा कवीनां हृतममृत मिति स्वःमदा पानशंकी खेदं
धत्ते तु मूर्ध्ना मृडतरहृदयः मज्जना व्याधुतेन ॥ ज्ञात्वा मर्वा
पन्नोग्यं प्रसृमरथ तत्कीर्त्तिपीयुषपूरं नित्यं रक्षापि
धाना नियतमतितरां मोदते च स्मितेन ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ कविनाकाव्यदेखीने अमृतहरायुं, एमविचारीने देवताओ सदायमृ
तपीवानी शंकाधरतायका खेदधरेते. शमादेजे मृडसुकोमलते हृदयजेतुं, एवाजे
सज्जन तेमस्तकधूणावीकरीने जेसर्वनेउपन्नोग्यपणे पसरतुएवुं ते. कविनीकीर्त्तिरूप
अमृतनुंपूर तथा जेनेनिरंतर रक्षारूप ठांकणुंअत्यंतपणे दीधुंते तेनेजाणीने देखी
ने हसीने हर्षपामेते ॥ ११ ॥

निष्पाद्य श्लोककुंजं निपुणनयमृदा कुंजकाराः कवींजा
दाढ्यं चारोप्यतस्मिन्न किमपि परिचयात्सून्यराक्षकंजा
सांपकं कुर्वन्ति वाढं गुणहरणमिति प्रज्वलद्दोषदृष्टि र्वा
लामालाकराले खलजनवचनज्वालजिह्वे निवेश्य॥१२॥

अर्थ ॥ रुडानयरूपमाटीवने कवीश्वररूपिजे कुंजकारते श्लोकरूपघनो निपजा
वे. पठीजेसकुंजकारतेघटने परिचयथी हाथेजाली टपणेसमारीतरुकेमूके, तेमश्लोक
घटने परिचय विचारीने पदअक्षर आवापाठाहाय तेनेसमारे एवीरीते तडकेमूके
पठीपंक्तिनेदेखाडी परिपक्वकरे, तेजाणे नीमानेदेखानेते. ह्वेडुर्जनजाणेजे एपंक्ति
ते, तेथीमाहुरा गुणहरणथशे, एमवखतोथको पंक्तिनीजोडेखी कलामां दोषकाड
वानी दृष्टिरूप आगमनीज्वालानी थेणि तेणेकरी विकरावएवीपोतानी नजररूपअ
शि वलीतेडुर्जननांजेवचन तेजाणिये निंदारूप अग्निनी ज्वाला तेणेकरी घडेखीजी
जतेवेहु अग्निनावचमां ग्रंथरूपघनो मूकीनेपाकोकरेते, अनेनीमानानीराग्वथाय;
घटमूलपोसायते ॥ १२ ॥

इक्षुजाक्षरसौत्रः कविजनवचनः डुर्जनस्याग्निग्रंथान्ना
नाजव्यप्रयोगात्समुपचितगुणो मद्यतां याति सद्यः ॥

श्रमवडे जाणी शके; आम ए महापंडित हुता एमां संशयनथी. तेमणे अध्यात्मविषयक जे आ ग्रंथ रच्योठे, तेनी उत्कृष्टता प्रत्यक्षप्रमाणवडे सहेजे समजाशे, एवा ग्रंथनो यथार्थज्ञाव टीकाविना समजवो महाकठिण पडेठे; टीकानो अमे घणो शोध कस्यो, पण ते क्यांइ मली आवी नही, ने टीका थइठे एवुं पण कोइ ठेकाणेशी सां जळ्यामां आव्युं नही, त्तारे ते प्रयत्न रहेवा दइने वालावोध अथवा टवाविषे शोध करतां मात्र श्रीवीरविजयजीनो करेलो टवो मली आव्यो, ते पण तेमणे पोता नी बुद्धि अनुसार साधारण करेलोठे. ए टवाउपरथी स्पष्ट दीठामां आवेठे के, अध्यात्म विषयविषे श्रीवीरविजयजीनो अज्यास घणो थोडो हुतो, तेथी यथार्थ मूल ग्रंथनो ज्ञाव प्रदर्शित करी शक्या नथी, ए मोटी दिलगिरीनी वात ठे. पण ए टवाथी बीजो सारो टवो कोइ अमने मदयो नही, तेथी एमां कांश्क सहेज अमारी मति अनुसार सुधारो करीने आ पुस्तकमां ठाप्यो ठे.

॥ श्रीजिनायनमः ॥

॥ अथ ॥ श्रीसमाधिशतक श्रीयशोविजय उपाध्यायजीकृत प्रारंभः ॥

॥ दोहरा ॥

॥ समरी जगवति चारती । प्रणमी जिन जग बंधु ॥ केवल आतम बोधको । करशूं सरस प्रबंध ॥ १ ॥ केवल आतम बोध है । परमारथ शिव पंथ ॥ तामें जिनकुं मगनता । सोइ ज्ञाव निगरंथ ॥ २ ॥ जोग ज्ञान जुं वालको । बाह्य ज्ञानकी दौर ॥ तरुण जोग अनुजव जिस्थो । मगन ज्ञाव कहु और ॥ ३ ॥ आतम ज्ञाने मगन जो । सो सब पुजल खेल ॥ इंद्रजाल करि देखवै । मिलै न तहूं मन मेल ॥ ४ ॥ ज्ञान विना व्यवहारको । कहा वनावत नाच ॥ रत्न कहौ को काचकुं । अंत काच सो काच ॥ ५ ॥ राचै साचे ध्यानमें । जाचै विषय न कोइ ॥ नाचै माचै मुगति रस । आतमज्ञानी सोइ ॥ ६ ॥ बाहिर अंतर परम ए । आतम परिणति तीन ॥ देहादिक आतम जरम । बाहिरात्म बहु दीन ॥ ७ ॥ चित्त दोष आतम जरम । अंतर आतम खेल ॥ अति निर्मल परमात्मा । नाहि कर्मको खेल ॥ ८ ॥ नर देहादिक देखिके । आतम ज्ञाने हीन ॥ इंद्रिय बल बाहिरात्मा । अहंकार मन लीन ॥ ९ ॥ अलख निरंजन अकल गति व्यापी रह्यो शरीर ॥ लखै सु ज्ञाने आतमा । खीर लीन जुं नीर ॥ १० ॥ अरि पुत्रादिक कल्पना । देहात्मा अजिमान ॥ निज पर तनु संबंध मति । ताको होत निदान ॥ ११ ॥ देहादिक आतम जमी । कल्पे निज परजाव ॥ आतम ज्ञानी जग लखै । केवल शुरू स्वजाव ॥ १२ ॥ स्वपर विकल्पे

अर्थ ॥ तेनाचरणना सेवकउपाध्यायश्रीयशोविजयजी एप्रकरणकरताह्वा. तेश्र
ध्यात्मनेविपेजेणेरुचिधरीठे, एवाप्राणीने रुचिसहित एप्रकरणआनंदसुखनुंआपनार
होजो ॥ १६ ॥ इति ॥ सज्जनस्तुतिअधिकार एकविंशतितमःसमाप्तः ॥

॥ इतिमहोपाध्याय श्रीकल्याणविजयगणि शिष्यमुख्यपंडित श्रीलान्न
विजयगणि शिष्यमुख्यपंडित श्रीजितविजयगणी तच्छिष्यमुख्य
पंडित श्रीनयविजयगणी चरणकमलचंचरीकेण पंडितश्रीपद्म
विजयगणिसहोदरेण पंक्ति श्रीयशोविजयेनविरचिते
अध्यात्मसारप्रकरणे सप्तमबंधःसमाप्तःऽसर्वकाव्य॥६१॥

॥ इति श्रीमत्तपागठे जट्टारकश्रीविजयसिंहसूरीश्वरशिष्यपंक्ति श्रीसत्यविजयगणि
शिष्यपंडितश्रीकर्पूरविजयगणि शिष्यपंडितश्रीक्षमाविजयगणि शिष्यपंडितश्रीयशो
विजयगणि शिष्यपंडितश्रीशुद्धविजयगणि शिष्यपंक्तिश्रीवीरविजयगणिजिरध्यात्म
सारग्रंथस्यवार्त्तिकरूपोमुनिकीर्त्तिविजयस्यानुग्रहाया यंटवार्थःकृतःसंवत् १७७१ चैत्र-
शुक्लपक्षपूर्णिमायामितिश्रेः ॥

सर्वमूलकाव्य ९४७ नीसंख्यायेठे. तेमां पेलाप्रबंधना १०१ बीजाप्रबंधना
१०५ त्रीजाप्रबंधना ११७ चोथाप्रबंधना १६९ पांचमाप्रबंधना १७३
ठठाप्रबंधना २१० सातमाप्रबंधना ६१ सर्वमलीने ९४७

सूचना.

आ अध्यात्मसार नामनो ग्रंथ श्रीयशोविजयजी उपाध्याये संस्कृतज्ञापाना पद्यमां
रच्योठे. ए वाक्यमां आग्रंथनुं नाम, तथा तेना रचनारनुं नाम सांजलतां अथवा
वांचतां सुद्ध जनोनां मनमां प्रसन्नतायुक्त उत्कृष्टज्ञाव उत्पन्नथयाविना रहेशे नही;
केमके ग्रंथना नामप्रमाणे ते शब्दनो अर्थ अध्यात्मनो सार थायठे; तेम ग्रंथना
रचनारना नामप्रमाणे तेनो अर्थ यशनो विजयकरनार थायठे; एवन्ने नाम सार्थकठे,
एम कह्याथी कांइपण वाधा आवशे नही. आ ग्रंथमां जेवी रीते अध्यात्मविषयना
प्रकारोनो समावेश कर्योठे, तेवी रीते बीजे कचित् दीठामां आवशे. उपाध्यायजीनां
पांडित्य, कविताशक्ति, समयसूचकता, पूर्वपक्षखंमन, उत्तरक्षमंमन, वाक्यदुत्व, पदला-
लित्य, अर्थगौरव, रस, अने अलंकारआदि एमना रचेला हरेक ग्रंथमां जोतां कोइ
नेपण आश्चर्य उत्पन्न थयाविना रहेशे नही; केमके उपाध्यायजीए जेजे विषयोमां
ग्रंथो रच्योठे, ते ते ग्रंथमां एवी युक्तिओ करीठे के, तेना यथार्थ सूक्ष्मज्ञावार्थने
धारण अज्यासी मनुष्य समजी शके नही. तेम विद्वानोनी बुद्धि पण कांश्क

श्रमवडे जाणी शके; आम ए महापंडित हुता एमां संशयनथी. तेमणे अध्यात्मविषयक जे आ ग्रंथ रच्योठे, तेनी उत्कृष्टता प्रत्यक्षप्रमाणवडे सहेजे समजाशे, एवा ग्रंथनो यथार्थज्ञाव टीकाविना समजवो महाकठिण पडेठे; टीकानो अमे घणो शोध कस्यो, पण ते कयांइ मली आवी नही, ने टीका थड्ठे एवुं पण कोइ ठेकाणेशी सां जळ्यामां आव्युं नही, त्तारे ते प्रयत्न रहेवा दशने वालाबोध अथवा टवाविषे शोध करतां मात्र श्रीवीरविजयजीनो करेलो टवो मली आव्यो, ते पण तेमणे पोता नी बुद्धि अनुसार साधारण करेलोठे. ए टवाउपरथी स्पष्ट दीठामां आवेठे के, अध्यात्म विषयविषे श्रीवीरविजयजीनो अन्यास घणो थोडो हुतो, तेथी यथार्थ मूल ग्रंथनो ज्ञाव प्रदर्शित करी शक्या नथी, ए सोटी दिलगिरीनी वात ठे. पण ए टवाथी वीजो सारो टवो कोइ अमने मदयो नही, तेथी एमां कांश्क सहेज अमारी मति अनुसार सुधारो करीने आ पुस्तकमां ठाप्यो ठे.

॥ श्रीजिनायनमः ॥

॥ अथ ॥ श्रीसमाधिस्तक श्रीयशोविजय उपाध्यायजीकृत प्रारंभः ॥

॥ दोहरा ॥

॥ समरी जगवति चारती । प्रणमी जिन जग बंधु ॥ केवल आतम बोधको । करशुं सरस प्रबंध ॥ १ ॥ केवल आतम बोध है । परमारथ शिव पंथ ॥ तामें जिनकुं मगनता । सोइ ज्ञाव निगरंथ ॥ २ ॥ जोग ज्ञान ज्युं वालको । बाह्य ज्ञानकी दौर ॥ तरुण जोग अनुभव जिस्यो । मगन ज्ञाव कहु ओर ॥ ३ ॥ आतम ज्ञाने मगन जो । सो सब पुजल खेल ॥ इंद्रजाल करि लेखवै । मिले न तहुं मन मेल ॥ ४ ॥ ज्ञान विना व्यवहारको । कहा बनावत नाच ॥ रत्न कह्यो को काचकुं । अंत काच सो काच ॥ ५ ॥ राचै ताचे ध्यानमें । जाचै विषय न कोइ ॥ नाचै माचै मुगति रस । आतमज्ञानी सोइ ॥ ६ ॥ बाहिर अंतर परम ए । आतम परिणति तीन ॥ देहादिक आतम चरम । बाहिरात्म बहु दीन ॥ ७ ॥ चित्त दोष आतम चरम । अंतर आतम खेल ॥ अति निर्मल परमात्मा । नाहि कर्मको जेद ॥ ८ ॥ नर देहादिक देखिके । आतम ज्ञाने हीन ॥ इंद्रिय बल बाहिरात्मा । अहंकार मन दीन ॥ ९ ॥ अलख निरंजन अकल गति व्यापी रख्यो शरीर ॥ लखै सु ज्ञाने आनमा । गीर दीन ज्युं नीर ॥ १० ॥ अरि पुत्रादिक कल्पना । देहातम अतिमान ॥ निज पर न नु संबंध मति । ताको होत निदान ॥ ११ ॥ देहादिक आतम द्रमी । कल्पे निज परजाव ॥ आतम ज्ञानी जग लखै । केवल शुद्ध स्वभाव ॥ १२ ॥ स्वपर विकल्पे

वासना । होत अविद्या रूप ॥ ताते बहुरि विकल्पमय । जरम जाल अंध कूप ॥ १३ ॥
 पुत्रादिककी कल्पना । देहातम त्रम जूल ॥ ताकूं जड संपनि कहे । इहा मोह प्र
 तिकूल ॥ १४ ॥ या त्रम मति अव ठांडि दो । देखो अंतर दृष्टि ॥ मोह दृष्टि जो
 ठोडिये । प्रगटे निजगुण सृष्टि ॥ १५ ॥ रूपादिकको देखिवो । कहन कहावन कू
 ट ॥ इंद्रिय जोगादिक बले । ए सब लूटाळूट ॥ १६ ॥ पर पद आतम अव्यक्त ॥
 कहन सुनन कतु नाहि ॥ चिदानंद घन खेलही । निज पद तो निजमांदि ॥ १७ ॥
 ग्रहण अयोग्य ग्रहे नहीं । ग्रहो न ठोमै जेह ॥ जाने सर्व स्वभावने । स्व पर प्रका
 शक तेह ॥ १८ ॥ रूपेके त्रम सीपमें । ज्युं जड करे प्रयास ॥ देहातम त्रमते न
 यो । त्रुं तुज कूट अन्यास ॥ १९ ॥ मिटे रजन त्रम सीपमें । जन प्रवृत्ति जिम
 नाहि । नरमें आतम त्रम मिटे । त्रुं देहादिक मांदि ॥ २० ॥ फिरै अवोधे कंठ
 गत । चामीकरके न्याय ॥ ज्ञान प्रकाशे मुगति तुज । सहज सिद्ध निरुपाय ॥ २१ ॥
 याविन तुं सूतो सदा । योगे जोगे जेणि ॥ रूप अतींद्रिय तुंगतें । कही शकै कहु
 केणि ॥ २२ ॥ देखै चाखै ओ करै । ज्ञानी सबहि अचंच ॥ व्यवहारे व्यवहारसुं
 निश्चयमें थिर अंच ॥ २३ ॥ जग जाणे उन्मत्त ओ । ओ जाणे जग अंध ॥ ज्ञानी
 कूं जगमें रह्यो । त्रुं नहि कोइ संबंध ॥ २४ ॥ या परठाही ज्ञानकी ।
 व्यवहारै जुं कहाइ ॥ निर्विकल्प तुजरूपमें । द्विधा जाव न सहाइ ॥ २५ ॥
 त्रुं बहिरातम ठांरिके । अंतर आतम होइ ॥ परमातम मति जावइ । जहां विकल्प
 न कोइ ॥ २६ ॥ सो में या दृढ वासना । परमातम पद हेत ॥ इलिका त्रमरी ध्या
 न गत । जिन मति जिनपदहेत ॥ २७ ॥ जारे जय पद सोइ है । जहँ जरुंकूं बीसा
 स ॥ जिनसूं ओ करतो फिरै । सोइ अजय पद तास ॥ २८ ॥ इंद्रिय वृत्ति निरोध
 करि । जो खिनु गलित विजाव ॥ देखै अंतर आतमा । सो परमातम जाव ॥ २९ ॥
 देहादिकतें जिन में । मोथै न्यारे तेहु ॥ परमातम पथ दीपिका । शुरू जावना
 एहु ॥ ३० ॥ क्रिया कष्ट जी नहु लहै । जेद ज्ञान सुखवंत ॥ या विन बहु विधि
 तप करै । तौ जी नहि जव अंत ॥ ३१ ॥ अजिनिवेश पुजल विषय । ज्ञानीकूं
 कहँ होत ॥ गुणको जी मद मिटगयो । प्रगटत सहज उद्योत ॥ ३२ ॥ धर्म कर्मादिक
 जी मिटै । प्रगटत धर्म संन्यास ॥ तौ कल्पित जव जावमें । क्युं नहि होत उदास
 ॥ ३३ ॥ रज्जु अविद्या जनित अहि । मिटै रज्जुके ज्ञान ॥ आतमज्ञानै त्रुं मिटै । जाव
 बोध निदान ॥ ३४ ॥ धर्म अरूपी अव्यक्ते । नहि रूपी परहेत ॥ अपरम गुन राचै न
 । त्रुं ज्ञानी मति देत ॥ ३५ ॥ नैगम नयकी कल्पना । अपरम जाव विशेष ॥ परम
 मगनता । अति विशुद्ध नयरेख ॥ ३६ ॥ रागादिक जव परिहरी । करै सहज गु

णखोज ॥ घटमें जी प्रगटे तदा । चिदानंदकी मोज ॥३९॥ रागादिक परिणामयुत । म
 नहि अनंत सँसार ॥ तेहज रागादिक रहित । जानि परमपद सार ॥३०॥ जव प्रपंच म
 न जालकी । बाजी छूठी मूल ॥ चार पांच दिन खुस लगै । अंत धूलकी धूल ॥ ३९ ॥
 मोह बागुरी जाल मन । तामें मृग मत होउ ॥ यामें जे मुनि नहि परै । ताकूं
 असुख न कोउ ॥ ४० ॥ जव निज मन सन्मुख हुए । चितै न पर गुणदोष ॥
 तव बहुराइ लगाइये । ज्ञान ध्यान रस पोष ॥ ४१ ॥ अहंकार परमें धरत । न
 लहै निज गुण गंध ॥ अहं ज्ञान निज गुण लगै । बूटै परहि संबंध ॥ ४२ ॥ अर्थ
 त्रिलिंगी पद लहै । सो नहि आतम रूप ॥ तौ पद करि क्युं पाइए ? । अनुभव
 गम्य स्वरूप ॥ ४३ ॥ आतम गुण अनुभवत जी । देहादिकतें चिन्न ॥ जूलै विभ्रम
 वासना । जो रहि फिरै न खिन्न ॥ ४४ ॥ देखै सो चैतन नही । चैतन नाहि
 दिखाय ॥ रोष तोष किनसूं करै । आपहि आप बुझाय ॥ ४५ ॥ त्याग ग्रहण
 बाहिर करै । मूढ कुशल अति रंग ॥ बाहिर अंतर सिद्धकूं । नही त्याग औ संग
 ॥ ४६ ॥ आतम ज्ञाने मन धरै । वचन काय रति ठोकि ॥ तौ प्रगटै शुभ वास
 ना । गुण अनुभवकी जोकि ॥ ४७ ॥ योगारंजीकूं असुख । अंतर बाहिर सुख ॥
 सिद्ध योगकूं सुख है । अंतर बाहिर दुःख ॥ ४८ ॥ सो कहिये सो प्रीति । तामें
 धरिये रंग ॥ यातें मितै अवोधता । बोधरूप वहै चंग ॥ ४९ ॥ नहि कबु इंद्रिय
 विषयमें । चैतनकूं हितकार ॥ लोभी जन तामें रमै । अंधो मोह अंधार ॥५०॥ मूढा
 तमसूं तेप्रवल । मोहै ठोमी शुद्धि ॥ जागत है समता जरे । पुजलमें निज बुद्धि ॥
 ५१ ॥ ताकूं बोधन श्रम अफल । जाकूं नहि शुभ योग ॥ आप आपकूं बूझवैनिश्चय
 अनुभव जोग ॥ ५२ ॥ परको किशो बुझावनो । तूं परग्रहण न लाग ॥ चाहै जे में
 बूझवो । सो नहि तुज गुण जाग ॥ ५३ ॥ जवलों प्राणी निज मतें । ग्रहै वचन मन
 काय ॥ तवलों है संसार थिर । जेद ज्ञान मिटि जाय ॥ ५४ ॥ सूखम घन जीरन
 नवै । ज्युं कपरे त्युं देह ॥ तातें बुध मानै नही । अपनी परिणति तेह ॥ ५५ ॥
 जैसे नाश न आपको । होत वस्त्रको नाश ॥ तैसे तनुके नाश तें । चैतन अचल
 अनाश ॥ ५६ ॥ जंगम जग थावर परें । जाकूं चासै निज ॥ सोचाखै समता सुधा ।
 अवर नही जड चित्त ॥ ५७ ॥ मुगति छूरि ताकूं नही । जाकुंथिर संतोष ॥ दूर
 मुगति ताकूं सदा । जाकूं अविरति पोष ॥ ५८ ॥ होत वचन मन चपलता । जनके
 संग निमित्त ॥ जन संगी होवै नही । तातें मुनि जग मित्त ॥ ५९ ॥ वास नगर
 वनके विषे । मानै दुविध अवुद्ध ॥ आतम दरशीकुं वसति । केवल आतम शुद्ध
 ॥ ६० ॥ आप जावना देहमें । देहांतर गति हेत ॥ आप बुद्धि जो आपमें । सो

विदेहपद देत ॥ ६१ ॥ जवि शिव पद दे आपकुं । आपहि सन्मुख होइ ॥ तातें
 गुरु है आतमा । अपनो और न कोइ ॥ ६२ ॥ सोवत है निज जावमें । जागै
 जे व्यवहार ॥ सूतो आतम जावमें । सदा स्वरूप आधार ॥ ६३ ॥ अंतर चेतन
 देखिके । बाहिर देह स्वभाव ॥ ताको अंतर ज्ञानतें । होइ अचल दृढ जाव
 ॥ ६४ ॥ जासै आतम ज्ञान धुरि । जग उनमत्त समान ॥ आगे दृढ अज्यासतें ।
 पठर तृण अनुमान ॥ ६५ ॥ जिन देहतें जाविये । त्यों आपहिमें आप ॥ ज्युं
 स्वपनहिमें नहि हुए । देहातम भ्रम ताप ॥ ६६ ॥ पुण्य पाप व्रत अव्रते । मुगति
 दोउके त्याग ॥ अव्रतपरै व्रत जी तजै । तातें धरि शिवराग ॥ ६७ ॥ परम जाव
 प्रापति लगै । व्रत धरि अव्रत ठोकि ॥ परम जाव रति पायके । व्रत जी इनमें
 जोडि ॥ ६८ ॥ दहन समै ज्युं तृण दही । त्यों व्रत अव्रत ठेदि ॥ क्रियाशक्ति
 इनमें नहीं । जा गति निश्चय जेद ॥ ६९ ॥ व्रत गुण धारत अव्रती । व्रती ज्ञान
 गुण दोइ ॥ परमात्मके ज्ञानतें । परम आतमा होइ ॥ ७० ॥ लिंगदेह आ
 श्रित रहै । जवको कारण देह ॥ तातें जव ठेदै नहीं । लिंग पद रत जेह ॥ ७१ ॥
 जाति देह आश्रित रहै । जवको कारण देह ॥ तातें जव ठेदै नहीं । जाति पद
 रति जेह ॥ ७२ ॥ जाति लिंगके पदमें । जिनकुं है दृढ राग ॥ मोह जालमें सो
 परै । न लहै शिव सुख जाग ॥ ७३ ॥ लिंग द्रव्य गुण आदरै । निश्चय सुख व्यव
 हार ॥ बाह्य लिंग हठ नय गती । करै मूढ अविचार ॥ ७४ ॥ जाव लिंग जातें
 जये । सिद्धा पनरस जेद ॥ तातें आतमकुं नहीं । लिंग न जाति न वेद ॥ ७५ ॥
 पंगु दृष्टि ज्युं अंधमें । दृष्टि जेद नहु देत ॥ आतम दृष्टि शरीरमें । त्यों न धरै गुण
 हेत ॥ ७६ ॥ स्वप्न विकलतादिक दशा । भ्रम मानै व्यवहार ॥ निश्चय नयमें दोष
 क्षय । बिना सदा भ्रम चार ॥ ७७ ॥ ठूटै नहि बहिरातमा । जागत जी पडि ग्रंथ ॥
 ठूटै जवयें अनुजवी । सुपन विकल निगरंथ ॥ ७८ ॥ पढी पार कहँ पावनो । मि
 व्यो न मनको चार ॥ ज्युं कोलुके बैलको । घरही कोस हजार ॥ ७९ ॥ जिहां बुद्धि
 धिर पुरुषकि । तहं रुचि तहं मन दीन ॥ आत्ममति आतम रुचि । कहौ कोन
 आधीन ॥ ८० ॥ सेवत पर परमातमा । लहै जविक तस रूप ॥ वतियां सेवक
 ज्योतिकुं । होवत ज्योति सरूप ॥ ८१ ॥ आप आपमें स्थित हुए । तरुयें अगनि
 उद्योत ॥ सेवत आपहि आपकुं । त्यों परमातम होत ॥ ८२ ॥ एहि परम पद जा
 विये । वचन अगोचर सार ॥ सहज ज्योति तो पाइये । फिरि नहि जव अवतार
 ॥ ८३ ॥ ज्ञानीकुं दुःख कहु नहीं । सहज सिद्ध निर्वाण ॥ सुख प्रकाश अनुभव
 ॥ ८४ ॥ सवही गोर कल्याण ॥ ८५ ॥ सुपन दृष्टि सुख नाशतें ज्युं दुःख न लहै

श्लोक ॥ यागर दृष्ट विनष्टमे । त्वं बुधकुं नहि शोक ॥ ८५ ॥ सुखजावित दुःख
पायकें । हय पावै जग ज्ञान ॥ न रहे सो बहु तापमें । कोमल फूल समान
॥ ८६ ॥ दुःख परितापें नविगलै । दुःख जावित मुनि ज्ञान ॥ वज्र गलै नवि
दहनमें । कंचनके अनुमान ॥ ८७ ॥ ताते दुःख सूजाविये । आप श
क्ति अनुसार ॥ तौ दृढतर दुष्ट उद्धसे । ज्ञान चरण आचार ॥ ८८ ॥ रनमें लरते
सुजट ज्युं । गिनै न वान प्रहार ॥ प्रभु रंजनके हेत त्वुं । ज्ञानी असुख प्रचार ॥ ८९ ॥
व्यापारी व्यापारमें । सुख करि माने दुःख ॥ क्रिया कष्ट सुखमें गिणे । त्वुं वंठित
मुनि सुख ॥ ९० ॥ क्रिया योग अज्यास हे । फल हे ज्ञानश्रवंध ॥ दोनूकूं ज्ञानी
जजै । एक मतीतें अंध ॥ ९१ ॥ इष्टा शास्त्र समर्थना । त्रिविध योग है सार ॥ इष्टा
निज शक्ति करी । विकल योग व्यवहार ॥ ९२ ॥ शास्त्र योग गुण ठाणको । पूरन
विधि आचार ॥ पद अतीत अनुभव कह्यो । योग तृतीय विचार ॥ ९३ ॥ रहे यथा
वल योगमें ॥ गहै सकल नय सार ॥ जाव जैनता सो लहै । चहै न मिथ्याचार
॥ ९४ ॥ मारग अनुसारी क्रिया । ठेठे सो मतिहीन ॥ कपट क्रिया बल जग ठगै ।
सो जी नवजल मीन ॥ ९५ ॥ निज निज मतमें लरि परे । नयवादी बहु रंग ॥
उदासीनता परिणामे । ज्ञानीकूं सरवंग ॥ ९६ ॥ दोउ लरै तिहां झक परे । देखनमें
दुःख नाहि ॥ उदासीनता सुख सदन । पर प्रवृत्ति दुःख ठांहि ॥ ९७ ॥ उदासीनता
सरलता । समता रस फल चाखि ॥ पर पेखनमें मत परे । निजमें गुण निज राखि
॥ ९८ ॥ उदासीनता ज्ञान फल । पर प्रवृत्ति है मोह ॥ शुभ जानो सो आदरो ।
उदित विवेक प्ररोह ॥ ९९ ॥ दोधिक शतकें उधनुं । तंत्र समाधि विचार ॥ धरो
एह बुध कंठमें । जाव रतनको हार ॥ १०० ॥ ज्ञान विमान चारित्र पवि । नंदन
सहज समाधि ॥ मुनि सुरपति समता शचि । रंगे रमे अगाध ॥ १०१ ॥ कवि जग
विजयें ए रच्यो । दोधिक शतक प्रमाण ॥ एह जाव जो मन थरे । सो पाथे कट्या
ए ॥ १०२ ॥ इति समाधि शतक समाप्त.

॥ अथश्री यशोविजयजी उपाध्यायकृत समता शतक प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥ समता गंगा मगनता । उदासीनता जान ॥ चिदानंद जयवंत हो । के
वल जानु प्रजात ॥ १ ॥ सकल कलामें सार लय । रह्यो दूर धिति पट्ट ॥ सकल यो
गमें जी सकल । लय दे प्रह्न विदेह ॥ २ ॥ चिदानंद विभुजी कडा । अमृत वीज
अन पाय ॥ जानि केवल अनुजवी । किन्ही कही न जाय ॥ ३ ॥ तौ नी आश्रय
तापके । उपशम करण निदान । दरपत हुं ताके दचन । अमृत विंदु अनुमान

विदेहपद देत ॥ ६१ ॥ जवि शिव पद दे आपकुं । आपहि सन्मुख होइ ॥ तातें
 गुरु है आतमा । अपनो और न कोइ ॥ ६२ ॥ सोवत है निज जावमें । जागे
 जे व्यवहार ॥ सूतो आतम जावमें । सदा स्वरूप आधार ॥ ६३ ॥ अंतर चेतन
 देखिके । बाहिर देह स्वभाव ॥ ताको अंतर ज्ञानतें । होइ अचल दृढ जाव
 ॥ ६४ ॥ जासै आतम ज्ञान धुरि । जग उन्मत्त समान ॥ आगे दृढ अज्यासतें ।
 पठर तृण अनुमान ॥ ६५ ॥ जिन्न देहतें जाविये । त्यों आपहिमें आप ॥ ज्युं
 स्वपनहिमें नहि हुए । देहातम त्रम ताप ॥ ६६ ॥ पुण्य पाप व्रत अव्रते । मुगति
 दोउके त्याग ॥ अव्रतपरै व्रत जी तजै । तातें धरि शिवराग ॥ ६७ ॥ परम जाव
 प्रापति लगे । व्रत धरि अव्रत ठोकि ॥ परम जाव रति पायके । व्रत जी इनमें
 जोडि ॥ ६८ ॥ दहन समै ज्युं तृण दही । त्यों व्रत अव्रत ठेदि ॥ क्रियाशक्ति
 इनमें नही । जा गति निश्चय जेद ॥ ६९ ॥ व्रत गुण धारत अव्रती । व्रती ज्ञान
 गुण दोइ ॥ परमात्मके ज्ञानतें । परम आतमा होइ ॥ ७० ॥ लिंगदेह आ
 श्रित रहै । जवको कारण देह ॥ तातें जव ठेदै नही । लिंग पद रत जेह ॥ ७१ ॥
 जाति देह आश्रित रहै । जवको कारण देह ॥ तातें जव ठेदै नही । जाति पद
 रति जेह ॥ ७२ ॥ जाति लिंगके पदमें । जिनकुं है दृढ राग ॥ मोह जालमें सो
 परै । न लहै शिव सुख जाग ॥ ७३ ॥ लिंग द्रव्य गुण आदरै । निश्चय सुख व्यव
 हार ॥ बाह्य लिंग हठ नय गती । करै मूढ अविचार ॥ ७४ ॥ जाव लिंग जातें
 जये । सिद्धा पनरस जेद ॥ तातें आतमकुं नही । लिंग न जाति न वेद ॥ ७५ ॥
 पंगु दृष्टि ज्युं अंधमें । दृष्टि जेद नहु देत ॥ आतम दृष्टि शरीरमें । त्यों न धरै गुण
 हेत ॥ ७६ ॥ स्वप्न विकलतादिक दशा । त्रम मानै व्यवहार ॥ निश्चय नयमें दोष
 दाय । बिना सदा भ्रम चार ॥ ७७ ॥ वृट्टे नहि बहिरातमा । जागत जी पढि ग्रंथ ॥
 वृट्टे जवयें अनुजवी । सुपन विकल निगरंथ ॥ ७८ ॥ पढी पार कहूँ पावनो । मि
 व्यो न मनको चार ॥ ज्युं कोबुके बेलको । घरही कोस हजार ॥ ७९ ॥ जिहां बुद्धि
 धिर पुरुषकि । तहं रुचि तहं मन लीन ॥ आत्ममति आतम रुचि । कहौ कोन
 आधीन ॥ ८० ॥ सेवत पर परमात्मा । लहै जविक तस रूप ॥ वतियां सेवक
 ज्योतिकुं । होवत ज्योति सरूप ॥ ८१ ॥ आप आपमें स्थित हुए । तरुयें अगनि
 उद्योत ॥ सेवत आपहि आपकुं । त्यों परमात्म होत ॥ ८२ ॥ एहि परम पद जा
 विये । वचन अगोचर सार ॥ सहज ज्योति तो पाइये । फिरि नहि जव अवनार
 ॥ ८३ ॥ ज्ञानीकुं दुःख कतु नही । सहज सिद्ध निर्वाण ॥ सुख प्रकाश अनुजव
 ॥ ८४ ॥ सबही गोर कल्याण ॥ ८५ ॥ सुपन दृष्टि सुख नाशतें ज्युं दुःख न लहै

लोक ॥ यागर दृष्ट विनष्टमे । त्र्यं बुधकुं नहि शोक ॥ ८५ ॥ सुखजावित दुःख
पायकें । क्षय पावै जग ज्ञान ॥ न रहे सो बहु तापमें । कोमल फूल समान
॥ ८६ ॥ दुःख परितापें नविगलै । दुःख जावित मुनि ज्ञान ॥ वज्र गलै नवि
दहनमें । कंचनके अनुमान ॥ ८७ ॥ ताते दुःख सूजाविये । आप श
क्ति अनुसार ॥ तौ दृढतर हुइ उल्लसे । ज्ञान चरण आचार ॥ ८८ ॥ रतमें लरते
सुजट ज्युं । गिनै न बान प्रहार ॥ प्रभु रंजनके हेत त्र्यं । ज्ञानी असुखप्रचार ॥ ८९ ॥
व्यापारी व्यापारमें । सुख करि माने दुःख ॥ क्रिया कष्ट सुखमें गिणे । त्र्यं वंठित
मुनि सुख ॥ ९० ॥ क्रिया योग अज्यास हे । फल हे ज्ञानअबंध ॥ दोनूकूं ज्ञानी
जजै । एक मतीतें अंध ॥ ९१ ॥ इहा शास्त्र समर्थना । त्रिविध योग है सार ॥ इहा
निज शक्ति करी । विकल योग व्यवहार ॥ ९२ ॥ शास्त्र योग गुण ठाणको । पूरन
विधि आचार ॥ पद अतीत अनुभव कह्यो । योग तृतीय विचार ॥ ९३ ॥ रहे यथा
वल योगमें ॥ गहै सकल नय सार ॥ जाव जैनता सो लहै । चहै न मिथ्याचार
॥ ९४ ॥ मारग अनुसारी क्रिया । ठेदै सो मतिहीन ॥ कपट क्रिया बल जग ठगै ।
सो जी जवजल मीन ॥ ९५ ॥ निज निज मतमें लरि परे । नयवादी बहु रंग ॥
उदासीनता परिणमै । ज्ञानीकूं सरवंग ॥ ९६ ॥ दोउ लरै तिहां इक परे । देखनमें
दुःख नाहि ॥ उदासीनता सुख सदन । पर प्रवृत्ति दुःख ठाहि ॥ ९७ ॥ उदासीनता
सरलता । समता रस फल चाखि ॥ पर पेखनमें मत परे । निजमें गुण निज राखि
॥ ९८ ॥ उदासीनता ज्ञान फल । पर प्रवृत्ति हे मोह ॥ गुन जानो सो आदरो ।
उदित विवेक प्ररोह ॥ ९९ ॥ दोधिक शतकें उधन्युं । तंत्र समाधि विचार ॥ धरो
एह बुध कंठमें । जाव रतनको हार ॥ १०० ॥ ज्ञान विमान चारित्र पवि । नंदन
सहज समाधि ॥ मुनि सुरपति समता शशि । रंगे रमे अगाध ॥ १०१ ॥ कवि जश
विजयें ए रच्यो । दोधिक शतक प्रमाण ॥ एह जाव जो मन धरे । सो पावै कट्या
ण ॥ १०२ ॥ इति समाधि शतक समाप्त.

॥ अथश्री यशोविजयजी उपाध्यायकृत समता शतक प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥ समता गंगा मगनता । उदासीनता जान ॥ चिदानंद जयवंत हो । के
वल जानु प्रजात ॥ १ ॥ सकल कलामें नार लय । न्हो दूर धिनि एह ॥ सकल यो
गमें जी सकल । लय दे ब्रह्म विदेह ॥ २ ॥ चिदानंद विभुकी कला । अमृत बीज
अन पाय ॥ जानि केवल अनुसवी । किनही कही न जाय ॥ ३ ॥ तौ जी आश्रय
तापके । उपशम करण निदान । परपत हुं ताके दचन । अमृत विंदु अनुमान

॥ ४ ॥ उदासीनता परिनयन । ज्ञान ध्यान रंग रोल ॥ अष्ट अंग मुनि योगको ।
 एही अमृत निचोल ॥ ५ ॥ अनासंग मति विषयमें । राग द्वेषको ठेद ॥ सहज
 जावमें लीनता । उदासीनता जेद ॥ ६ ॥ ताको कारन असमता । तामें मन
 विसराम ॥ करै साधु आनंद घन । होवत आत्म राम ॥ ७ ॥ ममता थिर सुख
 शाकिनी । निर्ममता सुख मूल ॥ ममता शिव प्रतिकूलहै । निरममता अनुकूल ॥ ८ ॥
 ममता विष मूर्छित जये । अंतरंग गुण वृंद ॥ जागै जाव निरागता । लगत अमृतके
 विंद ॥ ९ ॥ परिणति विषय विरागता । जव तरु मूल कुठार ॥ ता आगै क्युं करि
 रहै । ममता वेदि प्रचार ॥ १० ॥ हहा मोहकी वासना । बुधकुं नी प्रतिकूल ॥ या
 केवलि श्रुत अंधता । अहंकारको मूल ॥ ११ ॥ मोह तिमिर मनमें जगै । याके
 उदय अठेह ॥ अंधकार परिणाम है । श्रुतके नामे तेह ॥ १२ ॥ करै मूढमति पुरु
 पकुं । श्रुत नी मद जय रोष ॥ ज्युं रोगीकुं खीर घृत । सन्निपातको पोष ॥ १३ ॥
 टालै दाह तृषा हरै । गालै ममता पंक ॥ लहरि जाव वैरागकी । ताकुं जजौ निशं
 क ॥ १४ ॥ राग जुजंगम विष हरन । धारो मंत्र विवेक ॥ जव वन मूल उठेदकुं ।
 विलसै याकी टेक ॥ १५ ॥ रवि झुजो तीजो नयन । अंतर जावि प्रकाश ॥ करौ
 धंध सब परिहरी । एक विवेक अज्यास ॥ १६ ॥ प्रथम पुष्करावर्तके । वरषत ह
 रख विशाल ॥ छेप हुताश बुजाइये ॥ चिंता जाल ज टाल ॥ १७ ॥ किनके वश
 जव वासना । होवै वैसा धूप ॥ मुनि नी जिनके वश जये । हाव जाव अवधूत
 ॥ १८ ॥ जवळुं जवकी वासना । जगै मोह निदान ॥ तवळुं रुचै न लोककुं । नि
 र्मम जाव प्रधान ॥ १९ ॥ विषम ताप जव वासना । त्रिविध दोषको जोर ॥ प्रगटे
 याकी प्रबलता । काथ कपाए घोर ॥ २० ॥ ताते छुष्ट कपायके । ठेदैं हित निज
 चित्त ॥ धरौ एह शुभ जावना । सहज जावमे नित्त ॥ २१ ॥ सिद्ध औपधी इक
 क्षमा । ताको करो प्रयोग ॥ ज्युंमिटि जाए मोह घर । विषम क्रोध ज्वर रोग ॥ २२ ॥
 चेतनकुं कोमल ललित । चिदानंदमय देह ॥ सूक झूक जुर जात है । क्रोध लूकते
 तेह ॥ २३ ॥ क्षमासार चंदन रसै । सीचौ चित्त पवित्त ॥ दया बेल मंडप तले । रहौ
 लहौ सुख मित्त ॥ २४ ॥ याको जासै समबधू । क्षमासहजमे जोर ॥ क्रोध योध क्युं
 करि करै । सो अपनो बल सोर ॥ २५ ॥ देत खेद वर्जित क्षमा । खेद रहित सुख
 राज ॥ इनमे नहि संदेह कहु । कारन सरिखो काज ॥ २६ ॥ पर्वत गर्व शिखर चढ्यो ।
 गुरुकुं नी लघु रूप ॥ कहै तिहां अचरज किस्थो । कथन ज्ञान अनुरूप ॥ २७ ॥ आठ
 शिखर गिरिराजके । ठामे विमला लोक ॥ तौ प्रकाश सुख क्युं लहै । विषम मान
 लोक ॥ २८ ॥ मान सहिधर ठेद तुं । कर मृड ताप विघात ॥ ज्युं सुख

मारग सरलता । होवै चित विख्यात ॥ ३९ ॥ मृडुता कोमल कमलये । व
 ज्र सार अहंकार ॥ ठेदत हैं इक पलकमें । अचिरज एह अपार ॥ ३० ॥ विकसित
 माया बेलि घर । जव अटवीके बीच ॥ सोवत है नित मूढ नर । नयन ज्ञानके
 मीच ॥ ३१ ॥ कोमलता चाहिर धरत । करत बक्र गति चार ॥ माया सापिणि
 जग डंसै । असै सकल गुण सार ॥ ३२ ॥ ताके निग्रह करनकूं । करौ जुं चित्त
 विचार ॥ समरौ रजुता जंगुली । पाठ सिद्ध निरधार ॥ ३३ ॥ लोच महा तरु शिर
 चढी । बढी जु तृषणा बेलि ॥ खेद कुसुम विकशित जइ । फलै दुःख कृतु मेलि
 ॥ ३४ ॥ आगर सबही दोषको । गुण धनको बरु चोर ॥ व्यसन बेलिको कंद है ।
 लोच पास चिहुं ओर ॥ ३५ ॥ लोच मेघ उन्नत जये ॥ पाप पंक बहु होत ॥ धर्म
 हंस रति नहु लहै । रहै न ज्ञान उद्योत ॥ ३६ ॥ कोउ सयंजू रमनको ॥ जे नर
 पावै पार ॥ सोजी लोच समुद्रको । लहै न मध्य प्रचार ॥ ३७ ॥ मन संतोष अग
 स्तिकूं । ताके शोष निमित्त ॥ नितु सेवौ जिनि सो कियो । निजजल अंजलि मित्त
 ॥ ३८ ॥ याकी लालच तूं फिरै । चितै तूं रुमडोल ॥ ता लालच मिटि जात घट ।
 प्रगटे सुख रँग रोल ॥ ३९ ॥ धनमानत गिरि मृत्तिका । फिरत मूढ दुर्ध्यान ॥
 अखय खजाणो ज्ञानको । लखै नसुख निदान ॥ ४० ॥ होत न विजय कषायको ।
 विनु इंद्रिय वश कीन ॥ तातें इंद्रिय वश करे । साधु सहज गुण लीन ॥ ४१ ॥
 आप काज पर सुख हरे । धरे न कोसूं प्रीति ॥ इंद्रिय दुर्जन परिदहै । बहै न
 धर्म न नीति ॥ ४२ ॥ अथवा दुर्जनये बुरे । इह परजव दुःखकार ॥ इंद्रिय दु
 र्जन देतु है । इह जव दुःख इकवार ॥ ४३ ॥ नयन फरस जुनु तनु लगे । दहै
 दृष्टि विष साप ॥ तिनसूं जी पापी विषे । नुमरे करे सँताप ॥ ४४ ॥ इठाचारी वि
 पयमें । फिरते इंद्रिय ग्राम ॥ वश कीजै पगमें धरी । वंज ज्ञान परिणाम ॥ ४५ ॥
 उन मारग गामी अवश । इंद्रिय चपल तुरंग ॥ गैची नग्न अरण्यमें । लेइ जाय
 निज संग ॥ ४६ ॥ जे निजीक है श्रमरहित । आपहिमें सुख राज ॥ बाधन है
 ताकू करन । आप अरथके काज ॥ ४७ ॥ अंतरंग रिपु कटक नट । सेनानी व
 लवंत ॥ इंद्रिय क्षणमें द्रुत है । श्रुत बल अतुल अनंत ॥ ४८ ॥ अनियन चं
 चल करण हय । पद प्रवाह रज पूर ॥ आशा ठाढ़ कर्तु है । तत्त्वदृष्टि बल
 दूर ॥ ४९ ॥ पंच वाण इंद्रिय करी । काम सुनट जग जीति ॥ मयके शिर पद
 देतु है । गणे न कोनू जीति ॥ ५० ॥ बीन पंच इंद्रिय लड़ी । काम नृपति व
 लवंत ॥ करै न संख्या पुरणी । सुनट नेहिको नंत ॥ ५१ ॥ दुःख मवति सुख
 विषयको । करन व्याधि प्रतीकार ॥ ताकूं समझ सुख यहै । धर्म जगन दुःख

कार ॥ ५२ ॥ ठगै कामके सुख गिनै । पाइ विषयकी जीव ॥ सद्गज राज पाव
 त नही । लगी न सद्गुरु शीख ॥ ५३ ॥ अप्रमाद पवि दंरुयें । करी मोह चक
 चूर ॥ ज्ञानी आतम पद लहै । चिदानंद जरपूर ॥ ५४ ॥ जाके राज विचारमें ।
 अबला एक प्रधान ॥ सो चाहत है ज्ञान जय । कैसे काम अयान ॥ ५५ ॥ और
 त्रांति मिटि जात है । प्रगट ज्ञान उद्योत ॥ ज्ञानीकूं जी विषय भ्रम । दिशा
 मोह सम होत ॥ ५६ ॥ दाखै आप विलास करि । जूठैकूं जी साच ॥ इंद्रजाल
 परें कामिनी । तासूं तुं मत राच ॥ ५७ ॥ हसित फूल पल्लव अधर । कुच फल
 कठिन विशाल ॥ प्रिया देखि मत राच तुं । या विष बेलि रसाल ॥ ५८ ॥ चरम
 मढित है कामिनी । जाजन मूत पुरीख ॥ काम कीट आकुल सदा । परिहर सुनि
 गुरु सीख ॥ ५९ ॥ विषय तजै सो सब तजै । पातक दोष वितान ॥ जलधि तरत
 नवि क्युं तरै । तटिनी गंग समान ॥ ६० ॥ चाटे निज लाला मिलित । शुष्क
 हारु ज्युं श्वान ॥ तैसे राचै विषयमें । जड निज रुचि अनुमान ॥ ६१ ॥ जूपन
 बहुत बनावतें । चंदन चरचत देह ॥ वंचत आपहि आपकूं । जरु धरि पुद्गल नेह
 ॥ ६२ ॥ दूर दमनके जय किये । इंद्रिय जन सुख होत ॥ तातें मनजय
 करनकूं । करौ विचार उद्योत ॥ ६३ ॥ विषय ग्रामकी सीममें । इठा चारि चरंत ॥
 जिन आणा अंकुश करी । मन गज वश करो संत ॥ ६४ ॥ एक जाव मन पौन
 को । जूठ कहै ग्रंथकार ॥ यातें पवनहितें अधिक । होत चित्तको चार ॥ ६५ ॥
 जामें राचै ताहिमें । विरचै करि चित्त चार ॥ इष्ट अनिष्ट न विषयको । यूं निश्चय
 निरधार ॥ ६६ ॥ केवल तामें करमको । राग द्वैपतें बंध ॥ परमें निज अजिमान
 धरि ॥ कहा फिरत हौ अंध ॥ ६७ ॥ जैसे ललना ललितमें । जाव धरतु है सार ॥
 तैसे मैत्री प्रमुखमें । चित्त धरि करि सुविचार ॥ ६८ ॥ बाहिर बहुर कहा फिरै ।
 आपहिमें हित देखि ॥ मृग तृष्णा सम विषयको । सुख सब जानि उवेखि ॥ ६९ ॥
 प्रिय अप्रिय व्यवहार निज । रुचि रस साचौ नाहि ॥ अंगज बह्वज सुत जयो । यूका
 दिक नहि काहि ॥ ७० ॥ होवत सुख नृप रंककूं । नोवत सुनत समान ॥ इक जो
 गै इक नाहिसो । बढ्यो चित्त अजिमान ॥ ७१ ॥ जवको सुख संकल्प जव । कृत्रि
 म जिसो कपूर ॥ रंजत है जन मुग्धकुं । वर्जित ज्ञान अंकुर ॥ ७२ ॥ गुन ममका
 रन वस्तुको । सो वासना निमित्त ॥ मानै सुतमें सुत अधिक ॥ दौरत है हित
 चित्त ॥ ७३ ॥ मनकृत ममता झूठहै । नही वस्तु परजाय ॥ नहि तौ वस्तु विकायथें ।
 क्युं ममता मिटि जाय ॥ ७४ ॥ जन जनकी रुचि चिन्न है । जोजन कूर कपूर ॥
 जो रुचै । करज करै सो दूर ॥ ७५ ॥ करज हसै नृपजोगकूं । हसै कर

कार ॥ ५२ ॥ ठगे कामके सुख गिने । पाइ विषयकी जीव ॥ सहज राज पाव
 त नही । लगी न सदगुरु शीख ॥ ५३ ॥ अप्रमाद पवि दंभये । करी मोह चक
 चूर ॥ ज्ञानी आतम पद लहै । चिदानंद नरपूर ॥ ५४ ॥ जाके गज विचारमें ।
 अवला एक प्रधान ॥ सो चाहत है ज्ञान जय । कैसे काम अघान ॥ ५५ ॥ और
 त्रांति मिटि जात है । प्रगट ज्ञान उद्योत ॥ ज्ञानीकूं जी विषय भ्रम । दिशा
 मोह सम होत ॥ ५६ ॥ दाखै आप विलास करि । जूठैकूं जी साच ॥ इंद्रजाल
 परें कामिनी । तासूं तुं मत राच ॥ ५७ ॥ हसित फूल पल्लव अधर । कुच फल
 कठिन विशाल ॥ प्रिया देखि मत राच तुं । या विष वेलि रसाल ॥ ५८ ॥ चरम
 मढित है कामिनी । जाजन मूत पुरीख ॥ काम कीट आकुल सदा । परिहर सुनि
 गुरु सीख ॥ ५९ ॥ विषय तजै सो सब तजे । पातक दोष वितान ॥ जलधि तरत
 नवि क्युं तरै । तटिनी गंग समान ॥ ६० ॥ चाटै निज लाला मलित । शुष्क
 हारु ज्युं श्वान ॥ तैसे राचै विषयमें । जड निज रुचि अनुमान ॥ ६१ ॥ जूपन
 बहुत वनावतें । चंदन चरचत देह ॥ वंचत आपहि आपकूं । जरु धरि पुद्गल नेह
 ॥ ६२ ॥ दूर दमनके जय किये । इंद्रिय जन सुख होत ॥ तातें मनजय
 करनकूं । करौ विचार उद्योत ॥ ६३ ॥ विषय ग्रामकी सीममें । इठा चारि चरंत ॥
 जिन आणा अंकुश करी । मन गज वश करो संत ॥ ६४ ॥ एक जाव मन पौन
 को । जूठ कहै ग्रंथकार ॥ यातें पवनहितें अधिक । होत चित्तको चार ॥ ६५ ॥
 जामें राचै ताहिमें । विरचै करि चित्त चार ॥ इष्ट अनिष्ट न विषयको । यूं निश्चय
 निरधार ॥ ६६ ॥ केवल तामें करमको । राग द्वैपतें बंध ॥ परमें निज अजिमान
 धरि ॥ कहा फिरत हौ अंध ॥ ६७ ॥ जैसे लखना ललितमें । जाव धरतु है सार ॥
 तैसे मैत्री प्रमुखमें । चित्त धरि करि सुविचार ॥ ६८ ॥ बाहिर बहुर कहा फिरै ।
 आपहिमें हित देखि ॥ मृग तृष्णा सम विषयको । सुख सब जानि उवेखि ॥ ६९ ॥
 प्रिय अप्रिय व्यवहार निज । रुचि रस साचौ नाहि ॥ अंगज बल्लज सुत जयो । यूका
 दिक नहि काहि ॥ ७० ॥ होवत सुख नृप रंककूं । नोवत सुनत समान ॥ इक जो
 गै इक नाहिसो । बढ्यो चित्त अजिमान ॥ ७१ ॥ जवको सुख संकल्प जव । कृत्रि
 म जिसो कपूर ॥ रंजत है जन मुगधकूं । वर्जित ज्ञान अंकुर ॥ ७२ ॥ गुन ममका
 रन वस्तुको । सो वासना निमित्त ॥ मानै सुतमें सुत अधिक ॥ दौरत है हित
 चित्त ॥ ७३ ॥ मनकृत ममता झूठहै नही वस्तु परजाय ॥ नहि तौ वस्तु विकायथें ।
 क्युं ममता मिटि जाय ॥ ७४ ॥ जन जनकी रुचि जिन है । जोजन कूर कपूर ॥
 जोगवंतकूं जो रुचै । करज करै सो दूर ॥ ७५ ॥ करज हसै नृपजोगकूं । हसै कर

जूठे मत नामधारी चांगकी खुमारीमें जो, लवै युक्ति जारी सोतौ, कूटै जीती गा
रकी; ऐसे हैं जुआरी अब मूढनके पट्टधारी, आरी आरी जानै वात लात जैसी टार
की ॥ ११ ॥ दोहरा ॥ पल्लवग्राही लोककूं, समुजावैकुन जान; कोमल करतुनघनघटा,
ज्युं मुगसेल पखान. १३ दृष्टिराग सदसत्तकूं, जो देवै उवएस; सो कूकर मुखमें ठवै;
आप कपूर अशेष १४ शुष्क पयोधर नारि ज्युं, निंदै कंचुककार; गूढ हेतु बुरु
गम्य त्युं, निंदै ग्रंथगिसार. १५ ऐसे जडसूं संतकूं, घटै न वाद विचार; तौ जी परके
बोधकूं; कहियें बोल डुचार. १६ साचेकूं जूठा कहै, जूठेकूं कहै साच; अजिनिवेश
उन्मत्तको, ऐसो बहु विधि नाच. ॥ १७ ॥ कवित्तइकतीसा ॥ बूटै अंतराय पंच
रंचही न राग रोश, फास ठक काम कीनो अंचही न देखिइं; वंचना अज्ञानकी
मिथ्यातको प्रपंच निद, आश्रवको संच सो तौ, मूलथैं विलेखिइं; एसैं जो अठार
दोष, घाति कर्म जाव पोष, ताको परिशेष याके ज्ञानमें विशेषिइं, सोई शुरु
नाम कोष घोषतैं अनंत तोष, मोष मग दाता त्राता देव देव लेखिइं॥१८॥उपप्यठंद ॥
ह्रुधा, तृषा, जय, शोग, रोग, जर, सरण, जनम, मद; मोह, खेद परसेद, निंद, वि
पमय, चिंता, गद; रति, विषाद, ए दोष, कहै अष्टादश दिक् पट; सो लीक तिन
मांहि, नही गुण दूषण उद्भट; जो जाव अघाती दोष दुइ, तौ जिनकू नर गति
प्रमुख, दूषण अनंत विलगे रहै, शिव पद दूषक सुनि विमुख ॥ १९ ॥ चौपाइ ॥
सप्तधातु वर्जित जिन काया, परमौ दारिक कहै सु साया; जिदा नही वैक्री परि
ताकी; संघयणादिक खंध विपाकी. २० परमौदारिक जो जिनवरकूं; तौ मध्योदारिक
गणधरकूं; कहै कहा नहि कटपन कारी; क्युं औरनि सरखे गणधारी. २१ सप्तहु
धातु गलै जिनवरके; केते धातु गलै गनधरके; सप्त धातु जिण नाणें जावै; मन
नाणें मुनि कहो कहाँ पावै. २२ जिन तनु थिति नो कर्माहारें; कहै मूढ तेजुठ विचा
रें; औदारिक थिति कवलाहारें, दृष्टि हानि होइअन्य प्रकारें; ॥ २३ ॥ दोहरा ॥
कहै केवली कर्मकूं, दग्ध रज्जुं सम मूढ; आगममति जानै नही, जोआउ नाम दृढ
रूढ २४ तत्त्वारथ परिपह कहै, जिनकौ प्रगटइग्यार; ताको अरथ मरोरतैं, क्युं पामें
जव पार; २५ सूत्रनमें परिपह कहै, वृत्ति विश्वो नकार; जो संसो उपजत नही,
तो तुज त्रमको जार. २६ जिनकूं इंद्रिय विरह्यैं, तनु गत नहि सुख दुःख; कहै जु जीव
विपाक तसु, उदो फलै कुण रुख. २७ खाइक सुख जिनकूं कहै. केवल ज्ञान सम्य;
वेदनीयके खय गये, कुन गुन कहो पशु रूप. २८ उदय जाव खाइक गन्यो, जिनकूं
प्रवचनसार; अर्क तूख परें तो फिरे. क्रियारहित निरधार. २९ वेतें उठ आसने, देव
प्रेरित देव. ऐसो है क्युं कटपना ? ठोडि न मिथ्या देव. ३० केवलनाणें जो गति,

जूठे मत नामधारी चांगकी खुमारीमें जो, लवै युक्ति चारी सोतौ, कूटै चीती गा
रकी; ऐसे हैं जुआरी अब सूदनके पट्टधारी, आरी आरी जानै वात लात जैसी टार
की ॥ ११ ॥ दोहरा ॥ पल्लवग्राही लोककूं, समुजावैकुन जान; कोमल करतुनघनघटा,
ज्युं मुगसेल पखान. १३ दृष्टिराग सदमत्तकूं, जो देवै उवएस; सो कूकर मुखमें ठवै;
आप कपूर अशेष १४ शुष्क पयोधर नारि ज्युं, निंदै कंचुककार; गूढ हेतु बुद्ध
गम्य ल्युं, निंदै ग्रंथगिसार. १५ ऐसे जडसूं संतकूं, घटै न वाद विचार; तौ जी परके
बोधकूं; कहियें बोल दुचार. १६ साचेकूं जूठा कहै, जूठेकूं कहै साच; अजिनिवेश
उन्मत्तको, ऐसो बहु विधि नाच. ॥ १७ ॥ कवित्तइकतीसा ॥ बूटै अंतराय पंच
रंचही न राग रोश, फास ठक काम कीनो अंचही न देखिइं; वंचना अज्ञानकी
मिथ्यातको प्रपंच निद, आश्रवको संच सो तौ, सूलथैं विदेखिइं; एसैं जो अठार
दोष, घाति कर्म जाव पोष, ताको परिशोष याके ज्ञानमें विशेषिइं, सोई शुद्ध
नाम कोष घोषतैं अनंत तोष, सोष सग दाता त्राता देव देव लेखिइं ॥ १८ ॥ उपप्यठंद ॥
दुधा, तृषा, जय, शोग, रोग, जर, सरण, जनम, मद; मोह, खेद परसेद, निंद, वि
पमय, चिंता, गद; रति, विषाद, ए दोष, कहै अष्टादश दिक् पट; सो लीक तिन
मांहि, नही गुण दूषण उद्वज्जट; जो जाव अघाती दोष दुइ, तौ जिनकूं नर गति
प्रमुख; दूषण अनंत विलगे रहै, शिव पद दूषक सुनि विमुख ॥ १९ ॥ चौपाइ ॥
सप्तधातु वर्जित जिन काया, परसौ दारिक कहै सु साया; जिदा नही वैक्री परि
ताकी; संघयणादिक खंध विपाकी. २० परसौदारिक जो जिनवरकूं; तौ मध्योदारिक
गणधरकूं; कहै कहा नहि कटपन कारी; क्युं औरनि सरखे गणधारी. २१ सप्तद्व
धातु गलै जिनवरके; केते धातु गलै गनधरके; सप्त धातु जिण नाणें जावैं; मन
नाणें सुनि कहो कहाँ पावैं. २२ जिन तनु थिति नो कर्माहारें; कहै मूढ तेजकूं विचा
रें; औदारिक थिति कवलाहारें, दृष्टि हानि होइअन्य प्रकारें; ॥ २३ ॥ दोहरा ॥
कहै केवली कर्मकूं, दग्ध रज्जुं सम मूढ; आगममति जानै नही, जोआउ नाम दृढ
रूढ २४ तत्त्वारथ परिपह कहै, जिनको प्रगटइग्यार; ताको अरथ सरोरतें, क्युं पामें
जव पार; २५ सूत्रनमें परिपह कहै. वृत्ति लिथो नकार; जो संसो उपजन नही,
तो तुज त्रमको चार. २६ जिनकूं इंद्रिय विरह्यैं. तनु गतनहि सुख दुःख; कहै जु जीव
विपाक तसु, उदो फलै कुण रुख. २७ खाइक सुख जिनकूं कहै, केवल ज्ञान सत्त्व;
वेदनीयके खय गये, कुन गुन कहो पशु रूप. २८ उदय जाव व्याइक गन्या, जिनकूं
प्रवचनसार: अर्क तूल परें तो फिरे. क्रियारहित निरधार. २९ वेंठें उठें आसने, देव
प्रेरित देव, ऐसो है क्युं कटपना ? मोडि न मिथ्या देव. ३० केवलनाणे जो नगनि

मननाएँ कहु होइ; करम विफल जो मोह विनु, यश कीरति क्युं जोइ ? ३१ अति शय झूख अज्ञावको, कहै सुगुरु कुल हीन; जाव अघाती क्युं मिटै, घातीगए जो खीन. ॥ ३२ ॥ कवित्त इकतीसा ॥ केवली आहार करे जागे अग्नि अंतरकी, वेदनी आहार शक्ति ताकी नाही हीनता; हेतुके समाजतें घटै जुं काज साज शुरू, लाजें तहां आज लुंक हानि कहा दीनता; अन्यथा न अष्ट वर्षे, बाल केवली विशाल; पूर्व कोटि आज पाल ताकूं वृद्धि खीनता; वृद्धि पोखदाइ जाइ वर्गणा कहासु पाइ ? ज्ञानथें जु आइ तामें मुक्तिकी प्रवीणता. ॥ ३३ ॥ दोहरा ॥ दिक् पट जिन बोलें नहीं, शिरथें उठै नाद; किरिया विनु घट ध्वनि परै, तामें कौन सवाद. ३४ कहै शिलाका पुरुषकूं, नहीं कवहुं निहार; तपति लब्धि सबकूं नहीं, एहु अदृष्ट प्रकार. ३५ खल पुजल तिनकूं जलै, रस पुजल जलि जाइ; दोउ जलै तौ उदरमें, जस्म क व्याधि उपाइ. ३६ तेनरु कंक गहनि कहै, उर कपोत परिनाम; ए आगमके वचन में, क्युं न करो विसराम ? ३७ कहै साधु अप्रमत्तकूं, नहीं आहार विहार; खांमी सिद्ध शिला जइ, जिहां न साधु प्रचार. ३८ बाहिर मानुष सेलके, गइहोई ब्रत जंग; यूं कहते चारण विना, क्युं जलमें शिव संग ? ॥ ३९ ॥ सोरठा ॥ दोइ घटीके फेर, केवल मानै चरतकूं; बडो मोहको घेर, जाव प्रधान गने नहीं. ॥ ४० ॥ हरि गीत ठंद ॥ चारहुं निखेपे एक डव्यें, कहे श्रीजिन आगमें; ज्युं नाम घट संगण थापन, डव्य मृदगुण जावमें; युं जीव डव्यह केवलादिक, गुनह डव्यत जावतें; हुइ नियम पुजल डव्यको, तौ तंत नहि व्यञ्जिचारतें. ४१ जो समय सारे अंत्य धारे, मुगति लिंग न वेदतें; निश्चय प्रमानै व्यवहरइ तें, वस्तु गुण गुनि जेदतें; अधिगम विना सम्यक्त्व मानै, डव्य विनु चारित नहीं; चारित विना कहै समकिते, शिव हूँ मति जो वही. ४२ सुर कोइ शिर परि वस्त्र मारे, जाय केवल तौ घटी; जो डव्य विनु केवल नहीं, तौ केवला वरण पटी; जो जाव लिंग प्रमान कीजै, जेद पनरहुं तौ घटै; सिद्धंति जाखै सिद्धके नर, तासु निंदक जव अटै. ४३ श्री लिंग सिद्ध कहै न कुमते, तास चरण निवारण; जो संव प्रवचन सारि चोविह, पढ्यो सो न विचारण; चोत्रेश जोलिं अज्झिका करि, पंच होवें अज्झके; यूं संव लोपै समय कोपै, इर्मती न बधी सके. ॥ ४४ ॥ कवित्त इकतीसा ॥ पुण्यके कचोल रंग रोलके निचोल सोल, शीलथें अडोल याकी जातिमें महासती; जग तातनकी मात अवदात गात, नमै जाकूं इंद जाति निचही महीपती; स्वज्ञाव साचे, तपके प्रज्ञाव जाचे, नहीं ज्ञावकाचै नाचै माचै साधु संगती; अवलंबिनी जो दोपकी विलंबिनी नितंबिनी हें ऐसी ताकूं क्युं न पंचमी ग

ति ॥ ४५ ॥ दोहरा ॥ मल्ली सो कुमरी कही, मल्लसु कुमर कहाइ; पुरुष स्वरूपें देखिये,
 पुरुष स्वरूप न माइ. ४६ तित्थंकर थी वेदको, क्यूं एकनको बंध; गुण थानक आकर्ष
 थी, एहु हमारी संध. ४७ तित्थ प्रणाम प्रदक्षिणा, थानकी वरखि कहान; परहित
 करनी पुण्य फल, कपिल नृत्यको तान. ४८ दोहु कुमर जिनजी कहै, पंच कुमर कुन
 हैत; प्रिया पंचकी झोपदी, मानै नहि कुल केत. ४९ एकै घरि ऊजोजिमैं, अठावीस
 गुनमूल; अंतराय कल्पित कहै, ते सबही निरमूल. ५० कस्तुरी अपवीत कहै, वाद्य
 वजावै कांहि; कहु कुंकुम करपूरकी, गति आवै मनमांहि. ५१ प्रतिमा नगन न सो
 हियें, पट झूखन पहिराइ; स्नात्र विलेपन धूप मुख, जगतिहि हेतु कराइ. ५२ शिष्य
 करै ज्युं जिन करै, तौ क्यूं दिखत शीश; क्यूं बोलत केवल बिना, न विराधौ जग
 दीश. ५३ नगन दशा जिनवर धरै, नगन दिखावै नाहि; अंबर हरि खंधे धरै,
 उचित जानि मनमांहि. ॥ ५४ ॥ अरिद्वंद ॥ गौतम स्वामीगए, खंदककूं; मानै नहि
 मुनि जाइ, सुसनमुख जैनकूं; धर्मके कारन क्यूं अपवाद न मानही; ऐसिहि जांति सुं
 होवत बीजाधानही. ॥ ५५ ॥ दोहरा ॥ कोरे कहै जु थापना, प्रतिमा क्यूं न पखा
 न; सझावा सझावतें, ताको छिविध बखान. ५६ जिन विरहै जिन विंवकी, ज्युं
 थापना प्रमान; गुरुविरहै गुरुथापना, तैसे करै सुजान. ५७ तैसी जमति न विमल
 गिरि, जैसी गढ गिरनार; तीरथ क्रम जानै नही, को तस बोधन हार. ५८ शुभ उ
 पयोगी साधुकूं, शिष्य दिख उवएश; ध्यान शुद्ध उपयोगमें, नहि अपवाद अशेष.
 ५९ काय खेद जो धर्ममें, सो ग्रहि धर्म प्रकार; ताकूं करत यती नही, जाखै प्रवच
 नसार. ६० तापरि हम यूं कहतु हैं, कह अपवादी साध; पंचम गुन थानक जजै, कैअधि
 कार हि बाध. ६१ प्रथम पढ अविरति नही, तौ ब्रतको नहि जंग; छुतिय पढ जो
 पाप है, तौ ग्रहिकूं क्यूं रंग ६२ हिंसा दोष स्वरूप जो, तो लूपक मत रज्जा; आगे
 पीठे देखिके, क्यूं जापो नहि अज्जा. ६३ बधू जइ वसुदेवकी, बहुतरि सहस उदार;
 अधिक जयो कह चक्रियें, यूं संसौ मत धार. ६४ बाहुबली ज्युं अधिक बल, जरत
 हियें निरधार; सोजागी वसुदेव त्यूं, सबहीमें शिरदार. ६५ राज जमाटी वीरको,
 कह्यो जमाई सुत्ति; सो उत्थाप्यो कुमतथैं, वीर कुमर कहि धुत्ति. ६६ चंरुदके
 शीशकूं, मानै केवल नांहि; जानै नहिं ठानै नही, सो व्यवहार उगांहि. ६७ चोवि
 हार पचखान बिनु, माने नहि उपवास; जानै नहि तिविहार जी, छुववको अ
 न्यास- ६८ परम क्रिया आगे करै, प्रथम क्रियाके त्याग; चपल विभुतें मृद नर,

मननाएँ कहु होइ; करम विफल जो मोह विनु, यश कीरति क्युं जोइ ? ३१ अति शय झूख अज्ञावको, कहै सुगुरु कुल हीन; जाव अघाती क्युं मिटै, वातीगए जो खीन. ॥ ३२ ॥ कवित्त इकतीसा ॥ केवली आहार करे जागे अग्नि अंतरकी, वेदनी आहार शक्ति ताकी नाही हीनता; हेतुके समाजतें घटै जुं काज साज शुद्ध, लाजें तहां आज लुंक हानि कहा दीनता; अन्यथा न अष्ट वर्षे, बाल केवली विशाल; पूर्व कोटि आज पाल ताकूं वृद्धि खीनता; वृद्धि पोखदाइ जाइ वर्गणा कहासु पाइ ? ज्ञानथें जु आइ तामें मुक्तिकी प्रवीणता. ॥ ३३ ॥ दोहरा ॥ दिक् पट जिन बोलें नही, शिरथै उठे नाद; किरिया विनु घट ध्वनि परै, तामें कौन सवाद. ३४ कहै शिलाका पुरुषकूं, नही कवहुं निहार; तपति लब्धि सबकूं नही, एहु अष्ट प्रकार. ३५ खल पुजल तिनकूं जलै, रस पुजल जलि जाइ; दोउ जलै तौ उदरमें, जस्म क व्याधि उपाइ. ३६ तेनरु कंक गहनि कहै, उर कपोत परिनाम; ए आगमके वचन में, क्युं न करो विसराम ? ३७ कहै साधु अप्रमत्तकूं, नही आहार विहार; खांकी सिद्ध शिला जइ, जिहां न साधु प्रचार. ३८ बाहिर मानुष सेलके, गइहोइ व्रत जंग; यूं कहते चारण विना, क्युं जलमें शिव संग ? ॥ ३९ ॥ सोरठा ॥ दोइ घटीके फेर, केवल मानै जरतकूं; बडो मोहको घेर, जाव प्रधान गनै नही. ॥ ४० ॥ हरि गीत ठंद ॥ चारहुं निखेपे एक डव्यें, कहै श्रीजिन आगमें; ज्युं नाम घट संगण थापन, डव्य मृदगुण जावमें; युं जीव डव्यइ केवलादिक, गुनइ डव्यत जावतें; हुइ नियम पुजल डव्यको, तौ तंत नहि व्यञ्जिचारतें. ४१ जो समय सारे अंत्य धारे, मुगति लिंग न वेदतें; निश्चय प्रमानै व्यवहरइ तें, वस्तु गुण गुनि जेदतें; अधिगम विना सम्यक्त्व मानै, डव्य विनु चारित नही; चारित विना कहै समकितै, शिव हूँ मति जो वही. ४२ सुर कोइ शिर परि बस्त्र मारे, जाय केवल तौ घटी; जो डव्य विनु केवल नही, तौ केवला वरण पटी; जो जाव लिंग प्रमान कीजै, जेद पनरहुं तौ घटै; सिद्धंति जाखै सिद्धके नर, तासु निंदक जव अटै. ४३ श्री लिंग सिद्ध कहै न कुमते, तास चरण निवारण; जो संघ प्रवचन र चोविह, पढ्यो सो न विचारण; चोत्रेअ जोलिं अज्जिका करि, पंच होवें जा ; यूं संघ लोपै समय कोपै, झूमती न बधी सके. ॥ ४४ ॥ कवित्त इकतीसा ॥ पुण्यके कचोल रंग रोलके निचोल सोल, शीलथें अडोल याकी जातिमें महासती; यामें जग तातनकी मात अवदात गात, नमै जाकूं इंद जाति नित्तही महीपती; दानके स्वज्ञाव साचे, तपके प्रज्ञाव जाचै, नही ज्ञावकाचै नाचै माचै साधु संगती; धर्म अवलंविनी जो दोषकी विलंविनी नितंविनी ह्यै ऐसी ताकूं क्युं न पंचमी ग

ति ॥ ४५ ॥ दोहरा ॥ मल्ली सो कुमरी कह्यी, मल्लसु कुमर कहाइ; पुरुष स्वरूपें देखिये,
 पुरुष स्वरूप न माइ. ४६ तित्थंकर श्री वेदको, क्यूं एकनको बंध; गुण थानक आकर्ष
 श्री, एहु हमारी संध. ४७ तित्थ प्रणाम प्रदक्षिणा, थानकी वरखि कहान; परहित
 करनी पुण्य फल, कपिल नृत्यको तान. ४८ दोहु कुमर जिनजी कहै, पंच कुमर कुन
 हेत; प्रिया पंचकी औपदी, मानै नहि कुल केत. ४९ एकै घरि ऊजो जिमैं, अठावीस
 गुनमूल; अंतराय कल्पित कहै, ते सबही निरमूल. ५० कस्तुरी अपवीत कहै, वाद्य
 बजावै कांहि; कहु कुंकुम करपूरकी, गति आवै मनमांहि. ५१ प्रतिमा नगन न सो
 हियें, पट झूखन पहिराइ; स्नात्र विद्वेषन धूप मुख, जगतिहि हेतु कराइ. ५२ शिष्य
 करै ज्युं जिन करै, तौ क्यूं दिखत शीश; क्यूं बोलत केवल बिना, न विराधौ जग
 दीश. ५३ नगन दशा जिनवर धरै, नगन दिखावै नाहि; अंबर हरि खंधे धरै,
 उचित जानि मनमांहि. ॥ ५४ ॥ अरिहृदं ॥ गौतम स्वामी गए, खँदककुं; मानै नहि
 मुनि जाइ, सुसन्मुख जैनकुं; धर्मके कारन क्यूं अपवाद न मानही; ऐसिहि जांति सुं
 होवत बीजाधानही. ॥ ५५ ॥ दोहरा ॥ कोरे कहै जु आपना, प्रतिमा क्यूं न परखा
 न; सझावा सझावतें, ताको द्विविध बखान. ५६ जिन विरहै जिन विंवकी, ज्युं
 आपना प्रमान; गुरुविरहै गुरुआपना, तैसे करै सुजान. ५७ तैसी जमति न विमल
 गिरि, जैसी गढ गिरनार; तीरथ क्रम जानै नही, को तस बोधन हार. ५८ शुज उ
 पयोगी साधुकुं, शिष्य दिखत उवएस; ध्यान शुरू उपयोगमें, नहि अपवाद अशेश.
 ५९ काय खेद जो धर्ममें, सो ग्रहि धर्म प्रकार; ताकुं करत यती नही, जाखै प्रवच
 नसार. ६० तापरि हम यूं कहतु हैं, कह अपवादी साध; पंचम गुन थानक जजै, कैअधि
 कार हि बाध. ६१ प्रथम पढ अविरति नही, तौ व्रतको नहि जंग; दुतिय पढ जो
 पाप है, तौ ग्रहिकुं क्यूं रंग ६२ हिंसा दोष स्वरूप जो, तो लूपक मत रज्ज; आगे
 पीठे देखिके, क्यूं जापो नहि अज्ज. ६३ बधू जइ वसुदेवकी, बहुतरि सहस उदार;
 अधिक जयो कह चक्रियें, यूं संसौ मत धार. ६४ बाहुबली ज्युं अधिक बल, जरत
 हियें निरधार; सोजागी वसुदेव त्यूं, सबहीमें शिरदार. ६५ राज जमादी वीरको,
 कह्यो जमाई सुत्ति; सो उत्थाप्यो कुमतथें, वीर कुमर कहि धुत्ति. ६६ चंरुद्धके
 शीशकुं, मानै केवल नांहि; जानै नहि ठामै नही, सो व्यवहार उगंहि. ६७ चोवि
 हार पचखान बिनु, माने नहि उपवास; जानै नहि तिविहार जी, दुव्वलको अ
 ज्यास- ६८ परम क्रिया आगे करै, प्रथम क्रियाके त्याग; चपल विभुतें मृद नर,

नही बोधके लाग. ॥६९॥ कवित्त इकतीसा ॥ जापाज्युं मलेठकीन जापे विप्रवेद दाखे,
 ताके बोधके निमित्त जापे सोउ पारसी; तेसे व्यवहारकुं न शुद्धरंगी अंगी करे, लेवे
 शुद्ध साधवेकुं ठाया व्यवहारसी; ऐसे कहे कोउ ताकुं दुष्टताके हेतु जानि, दुष्ट
 पुण्यतामें देखे कटपनाकी आरसी; ज्याही परठाही ताकी लिंग साधने विठाही, झा
 नीकुंउठाही मानै क्युं न जाने ठारसी. ७० जैसे कोउ मंद सत्व आपको ममत्व गद्दे,
 कहै में जखूं जो जरख्य तत्व चक्रवर्त्तिको; खायो सो अघायो पैन पायो चैन तीव्र
 तायें, जाख्यो न जुरायो आयो दायो ब्रंद अर्त्तिको; तेसे शुद्धरंगी अंगी ताहीको
 प्रसंगी होत, मार्गको विचंगी होवे श्वान जन्म गर्त्तिको; जरे ताकुं शुद्ध जाव याकुं
 योगको स्वजाव, बाह्य हेतुको प्रजाव पूगे मार्ग वर्त्तिको. ॥ ७१ ॥ दोहरा ॥ निश्चय
 नय पहिलूं कहै, पीठेंले व्यवहार; जापाक्रम जानै नही, जैन मार्गको सार. ७२ नही
 निश्चयमें शिष्यगुरु, क्रियाक्रियाफल योग; कर्त्ता नहि जोक्ता नही; विफल सबै संयो
 ग. ७३ तातें सो मिथ्यामती, जैनक्रिया परिहार; व्यवहारी सो समकृती, कहै जाप्य
 व्यवहार- ७४ जो नय पहिलूं परिनमें, सोइ कहै हित होइ; निश्चय क्युं धुरि परि
 नमे, सुखम मति करि जोइ ? ॥ ७५ ॥ कवित्त इकतीसा ॥ उंची उंची वातकुं दिखावे
 नसिखावे मग, अंतलूं तिखावे सो चरकावे न सुखासिका; घोरैथें आरंजे पे निवाह
 लूं जो अंजे न अचंजे दंजको विलंजे ताकी सिद्धि आसिका; फूलसो अमूल शुद्ध
 निश्चयीको मूलपै सुगंधताको जानै व्यवहार वृत्ति नासिका; खोजन अगमम सोहै
 किरिया अलग्ग जो है, पाग जैसे नयकुं विलज्जता प्रकाशिका. ॥ ७६ ॥ अडिबलठंद ॥
 अव्यारथ नय संगत आपस्वजावमें; जे राचें सो माचै स्वसमय जावमें; पर्यायारथ नयमें जे
 रंगी रमै; ते परसमयी जाखै प्रवचन सारमें. ७७ पक्षपात यूं एकहु नयमें जे करै;
 स्याद्वाद सरवंगी ते नवि चित्तधरै; एक पठ वेदको झूजो बुद्धको; खप्पर दोउमें
 जेद न शुद्ध अशुद्धको. ७८ निज निज वचने सत्य, असत्य नयंतरै; सबही नयहै
 वर्जित अंतरै; एक जाव निरधारै सो नहि पंथमें; सिद्ध सैन यूं जाखै संमति
 ॥ ७९ ॥ दोहरा ॥ कहै स्वजाव विजावथै, गुनके दो परयाउ; लहै न परि
 ति अव्यकी, जीव सिद्धके न्याउ. ८० गुन विजिन्न नहि अव्यथै, कुन ताके पर्याय;
 सह जावी परयायको, गुन अजिधान कहाय. ८१ जो गुन त्रीजो जाव है, तौ त्रीजो
 नय होइ; सो तौ प्रवचनमें नही, संमत साथें जोइ. ८२ नवही नय नयचक्रमें,
 अव्यारथ मुखइठ; तत्त्वारथमें सात हैं, देवसेन कहा दिठ. ८३ तत्व सात नवजो

कहे, तू नहि नयकी बात; एहु विज्ञक्त विज्ञाग है, सो तो कारन जात ७४ जो
 हवथें नव नय कहो, गहत डव्य परयाय; अप्पियणप्पिय जेदथें, एकादश हुइ
 जाय. ७५ जो संग्रह व्यवहारमें, अप्पियणप्पिय इठ; आदि अंत नय थोकमें,
 अज्जाव डव्य निविठ. ७६ उपनय नयको अंश है, कहै विजिन्न कुवंश; उप प्रमाण
 मानै नही, कयूं प्रमाणको अंश. ॥ ७७ ॥ सवैया तेइसा ॥ काल अण्कुं कहै यं अ
 संख्य असंख्य प्रदेश आगाशहि लोके; मंदगति अणु संक्रम गम्य समै परयायकु
 डव्य विलोके; वस्तुविना थिर जन्म विनाशि समै परयाय सधै नहि थोके; सो तुं
 न जानत काल सितंबर, यूं हि पुकारत दिक्पट फोके. ७८ सूखम वर्त्तन रूप समै
 सु तु, जीव अजीवहिके परयाया; ताहिके डव्य तु जीव अजीवहि, कालके डव्य
 अनंत कहाया; सूखम वर्त्तन हेतु जु चाहु तु, क्यंगति हेतु न तैस सुहाया ? जो
 गति हेतु है एक साधारण, एकहि खंध समै तुह्य पाया. ॥ ७९ ॥ सोरठा ॥ गति
 थिति हैं जु विज्ञाव, ताको हेतु विलोकिइ; वर्त्तन सर्व खजाव, बाह्य हेतु ताको
 नही. ८० ज्यौ पज्जाव गुन डव्य, त्रिविध अर्थ व्यवहारथें; त्यों कहिये षट् डव्य,
 पज्जाव काल प्रमानथें. ८१ काल डव्य कहुं एक, तहं अनपेक्षित डव्य नय; तत्त्वा
 रथ सुविवेक; वृत्तिकार विगते वदे. ॥ ८२ ॥ चौपाइ ॥ जनम कल्याणक समय सुहा
 या; मेरु अचल जिनवीर चलाया; यातो वात न मनमे आवै; सुगधनकुं यूं कहि
 दिखलावै. ८३ देववले धरनी या कंपै; ताकुं शाश्वतकौन नजंपै; देववले जावे जो
 सांसो; देवदेववल कहा विमासो ? ८४ मुनिसुव्रतको गनधर थोरो; एसो कहे सु
 जानै थोरो; बूजै नहि असमंजस बोलै; सो संतनमे तृणके तोलै; ८५ सदा सत्य
 सेतंबर बानी; तहां कहै मुनिसुव्रत ज्ञानी; प्रतिष्ठानपुरमांही आए; देव मिली
 मठ तीन बनाए. ८६ पूरव जवको मित्र प्रमान्यो; अश्वमेधसे वधकुं आन्यो; देख्यो
 अश्व तास उपकारी; रातिहिमे प्रभु चले बिहारी. ८७ प्रात समय प्रभुजी भृगु
 कछइ; समवसरन बैठे गुन अछइ; पूरव जव कहि अश्व प्रबोध्यो; तहां थोरको
 चित्त न सोध्यो. ८८ प्रभुपाशे अनशन ले बाजी; जयो देव सहस्रार समाजी; सुव
 रनकी प्रतिमा तिन कीनी; अश्वमूर्ति सेवक करि दीनी. ८९ नाम अश्व अवबोध
 कहायो; तेहु तीर्थ जगमांहि गवायो; शत्रुंजय माहात्ममांही; जाव मुनो ए जव्य
 उठांही. १०० कुन गनधर इहां थोरो जाख्यो; जूत्रो आल सुगधने दाख्यो; थां
 खिकु औखध काने बाहे. ताको कुन गहिवांइ निवाहे ? ॥ १०१ ॥ सवैया तेइसा ॥

जंगम तित्थ तुरंगम संगम, रंगम हानि धिकारन जानी; ताके प्रयोजन योजन साठि निशाहिमे आय जु निर्मल ज्ञानी; अठमही भृगु कठ सुलवन, पावन कीनि सुधाखरिवानी; ताके नमो मुनिसुव्रतके पद संपद कारन तारन प्रानी. ॥ १०२ ॥ दोहरा ॥ महामंत्र नव पद कहै, कहै पंच पद आन; गोमुठसारादिक धुरे, नव पद लिखै प्रमान. १०३ ज्युं चूला विनु श्रुत नही, त्युं न मुठ नवकार, जो संखे पहि आदरो, जपहु एक उँकार. १०४ श्रुत सबहीमे पंच पद, नव पद श्रुत महमंत; शुरू परंपर बुध लहै, ए जिन शासन तंत. १०५ चूला वर्ण वतीशकी, कहै सु सबहि अजान; अडसठ अस्कर कवचमे, कहै जु मंत्र प्रमान. १०६ नव अस्कर पदथे नही, तहां ठंदको जंग; ऐसे बहु पद देखिं, आगममांहि सुवंग. १०७ देव देव उर देव सब, अर्द्ध मागधी वाणि; जाखे सत्यारथ वचन, पंचम अंगे जाणि. १०८ और कहै जिन जाखही, सर्व मागधी वाणि; तामे साखी कौन थो, कहा लाज कह हाणि ? १०९ दंत रहित जिन मानते, याको नहि कतु लाज; सां मानै नहि दाढ तस, पूजै जे सुरराज. ११० कहै ज्यु तंत्र समाधिते, जाति विंग नहि हेत; चंडालादिक जातिको, क्युं नहि मुक्ति संकेत, १११ गुणथानक प्रत्यय मिटै, नीच गोत्रकी लाज; दर्शन ज्ञान चरित्तको, सबहु तुल्य समाज. ११२ कौन जाति अधिकारिणी, नहि तौ कहौ प्रमान; ब्रह्मजाति ब्रह्मणवदै क्षत्रिय क्षत्रिय मान. ११३ त्राण नही कुल जाति कतु, विद्याचरण विहीन; सूगडांगको वचन यह, क्युं न करौ मन लीन ? ११४ करमजाव प्रभुको रह्यो, नीच गोत्र अवशेष; ताथें द्विज घरि अवतरै, तहां करै जरु छेप. ११५ दोष नही दो तातको, क्षेत्र बीजके न्याय; शील जंग नहि मातकू, गर्ज न वीर्य कहाय. ११६ अन्न खात्र परिनाम है, पय तृणको परिनाम; द्रव्य जिन पैं जिन गुन, गर्ज न वीर्य नाम. ११७ करम जाव प्रभुकुं कहौ, जो आवैं तुम्ह ज; सदा सिद्ध तौं मानिलो, कहा जनमको काज. ११८ कल्या दो घरि किये, कल्यानक पट्ट होत; सो दूशन हमकुं नही; तहैं दिन गणित त. ११९ सुरकृत कल्यानक नही, रूपन राज अजिपेक; वीरगर्ज अपहारमें, न कल्यानक टेक. १२० नैगमेपिकी शक्ति है, रोम कूपमें गर्ज; संक्रम करतहि अपहरै, सो नहि मानत अर्ज. १२१ कहैं बाहुबल केवली, नम्यो रूपनके पाय; वेठो दंड प्रदक्षिणा, कहौ न जूठ बनाय. १२२ अप्रमत्तता है जहां, तहां न बंधन जाव;

उचित प्रवृत्ति न ठारही, तौ जी जिन सद्भाव. १२३ ठीक न माने वीरकूं, कर्म वेद्य को जाव; फरसनकूं दरसन कहै, सो तो कुटिल स्वभाव. १२४ हरि हरिनी हरिवर्षके, युगल हरे सुर कोइ; मथुरा नगरी राज्य दिइ; करे देह लघु सोइ. १२५ दिव्य शक्ति तवथें जयो, हरिको वंश विशाल; ऐसो अचरय जावए, होत अनंतहि काल १२६. काल अनंत अनंतथें, युगल युगल अपहारि; शून्य होत हरि खेत गुं, छूपन कहै विचारि. १२७ तहां कहै सिद्धांत हम, जैसो युग अपहार; तैसो पूरन ताहिको, काल बहू निरधार. १२८ एक रूप अचरय नही, सदा कहै दश संख्य; काल अनंत अनंतथें, होत असंख्य असंख्य १२९ कहै चमरकी गति नही, शक्र लगैं निरधार; ताकूं कोप कृतां तको, जगवइ अंग विचार. १३० देशअनारयमें नही, वीर विहार अशुरू; मनुषिणि देव न जोगवै, कहै सु वचन विरुद्ध. १३१ सुदि वैशाख दशमि दिने, वीर उपनो ज्ञान; श्रावन सुदि परुवा दिने; आपुन कियो बखान. १३२ ठासठ दिन मौनी रहै, जाखै एम अज्ञान; एकहु सजा अज्ञापितां, हम हैं वचन प्रमान. १३३ मौन अज्ञा वित जानिके, मानहु अधिक दुमास; एक सजा तैसी कहत, क्यूं लागत तुम पास १३४ ठवै देव जिन विचरिते; पान कमल पग हेठि; कहै जूमि परि गमनमें, ते देव नकी वेठि. १३५ पाउ धरै जहैं धरनि परि, तहां कमलको काज; कमल गगन उपरि चलै, कहा बन्यो एसाज. ! १३६ सोल सुपन जिनमातकूं, सोल कहैं सुर लोक; इंद्र मिदत सत मानही, ते सबही मत फोक. १३७ वदले अतिशय तीस चउ, कहै जु गुरु कुल रीति; तौ अदृश्य आहार विधि, दाखत पावै जीती. १३८ जुगति रहित जिनवर कहौ, बलि ढाँकत कुन हेत, चरम नीर घृत कुतपको, कौन दोष कहु ले त. ? १३९ मरुदेवी औ नाजिको; युगल धर्म नहि दोष; दशायु सन्मुख धर्मकी, करै धर्मको पोष. १४० सुर नर विहित विवाहको, जवळूं नहि व्यवहार; प्रभुकूं जी तवळूं नही, युग्म धर्म अधिकार. ॥ १४१ ॥ कवित्त इकतीसाः ॥ साधुकूं कुपात्र कोउ कहै पात्रधारी नाहि; ठात्रसो पढ्यो है कोपें गात्रकूं न मानही; पाउधारी नाहि, लब्धि पात्र और पात्रधारी; एह रीति नीति ज्ञाता सूत्रथें प्रमानही; ग्लानकूं आहार दान पात्र विनु कैसे होत, गृही पात्र जुंजै तौ ग्रहस्थ जाव ठानही; पाहुनेकी जक्ति युक्ति पात्रहीथे करै साधु, पिंरुकी संशक्ति पात्र बिना कैसे जानही. ॥ १४२ ॥ सर्वया तेइसा ॥ शौचकै कारन राखै कमंडलु, पात्रकुं ठोरि कहा गुन पायो; वीत्रिसि पीठि धरी त्यजि उघेकुं, औरसु मूढने वेप बनायो; ततलेंव्ही लग जोहि कमंडलु, पात्र

लैन्धी लगि पात्रसुहायो; जैनको जूषन जैनको वेष है, और धरे कह हाथमे आयो ?
 ॥ १४३ ॥ दोहरा ॥ बाल अग्र पुजल धरै, मुखि जाषत हो दोष; धरो कमंडल पिठि
 का, कहा करौ कंठशोष ? १४४ उपधि सहित नहु शुरू हैं, ज्यूं तंजुल तुषवंत; एक
 पय मन शुरूता, कहै जाव जगवंत, १४५ कहै कौंउ पचखानको, उपकरनै व्है जंग;
 देहा ज्जारादिकवीषे. तास न उचित प्रसंग. १४६ रौद्रध्यान मूर्ता प्रमुख, सब स
 रिये तहैं दोष. यतनासूं निर्दोषता, ए सुवचन सत् कोष. १४७ द्रव्यादिक चोजंगसूं,
 थें न मूर्ता साधु; ए चोविह पचखानको, एकहु अर्थ अगाधु. १४८ शुरू योग अप
 वादकें, कह उपकरन सु मंद; उपचरिताऽनुपचरितमें, साधनतासममंद. १४९ मूर्ता
 बाग प्ररुतिमें, जोतुम कहो कुपस्क; जोजन त्यजि अनशनजजो, ऐसे होत जु दसक
 १५० ध्यानदीपको नैजजो. जोजन करो प्रमान; तो निवात पद उपकरन, मानो क्यूं
 न प्रमान ? ॥ १५१ कविन इकतीसा ॥ पापके ओढैया महा मोहमें पोढैया ठैया,
 ठैया ठैया करे देगि माधुके वसनकूं; ठिऊके कढैया निंदाचर्मके गढैया माया मानके
 ओढैया ठामे लोकमे लगनकूं; अंगके पढैया गुण श्रेणिके चढैया शुरू शीलके दढैया
 ठामे धर्म उत्तमनकूं; गूठके लढैया मत्य अंनके गढैया जैयावख पात्र हेत साचे काया
 जीवमनकूं. ॥ १५२ ॥ दोहरा ॥ शीत त्राण कलके धरे, कंवल वर्षा त्राण; मुख वरें
 जे गरिमें, जे मंदातिम प्राण. १५३ मयसज्जनमें राखियें, चोल पटथें लाज,
 उचित धर्म आचारमें. नीलजकूं नहि लाज १५४ आठ जेद जिनकढपके, एक कहैं
 न मूठ, जगन दिगवि सो त्यजै. बन्ध नाहि ए गूठ १५५ और सिद्धांत उग्रिहैं,
 इमे जगदो नाच; पें मंदाद बिनाकहा, पावो प्रकरन साच १५६ अच सिद्धांत जु
 चुप रहै, एठ दिवाडो तास; जव प्रकरन तुम गुरु किये, तव जो हुत प्रकाश.
 १५७ जेगमाज सहे किये, बोल चुगार्थी फेर; या विधि दम नाया वचन, ताको
 सन सिद्ध जे १५८ हे दिक्कपटके वचनमें और दाप जन माय; कंतकावे सारिये,
 हुतन तदि ता माय. १५९ पंडित साचो मढ्है, मृग्य मिथ्याधंग; कहते सो
 कालास है. जन न लहै निज दंग. १६० मय वचन जा गढ्है, गढ्है माधुको गंग;
 जग जग कह सो लहै. मंजक रंग अदंग १६१ इनि श्रीयजोविजयजी उपाध्याय
 दिक्कपट चोमर्ग, दोह ममानः ॥

॥ श्री विनायकविश्वनाथ जिनमोक्षं विप्रयते ॥

॥ श्री विनायकविश्वनाथ जिनमोक्षं विप्रयते ॥
 ॥ श्री विनायकविश्वनाथ जिनमोक्षं विप्रयते ॥
 ॥ श्री विनायकविश्वनाथ जिनमोक्षं विप्रयते ॥

वालंबनं ॥१॥ पातालं कलयन् धरां धवलयन्नाकाशमापूरयन् दिक्चक्रं क्रमयन् सुरा
सुरनरश्रेणिं च विस्मापयन् ॥ ब्रह्मांस् सुपुत्रं जलानि जलधेः फेनवलाहोलयन् श्री
चिंतामणिपार्श्वसंज्ञवयशोहंसश्चिरं राजते ॥ २ ॥ पुण्यानां विपणिस्तमोदिनमणिः का
मेजकुंजसृणि मौंके निःसरणिः सुरेंद्रकरणि ज्योतिःप्रज्ञासारणिः ॥ दाने देवमणिर्नतो
त्तमजनश्रेणिकृपासारणिर्विश्वानंदसुधाधृणिर्जवज्जिदे श्रीपार्श्वचिंतामणिः ॥ ३ ॥ श्री
चिंतामणिपार्श्वविश्वजनतासंजीवनं त्वं मया दृष्टस्तात ततः श्रियः समञ्जवन्नाशक
माञ्चक्रिणः ॥ सुक्तिः क्रीरुति हस्तयोर्वहुविधं सिंरु मनोवांछितं दुर्दैवं दुरितं च दुर्दिन
जयं कष्टं प्रणष्टं मम ॥ ४ ॥ यस्य प्रौढतमप्रतापतपनः प्रोदामधामा जगज्जंघालः कलि
कालकेलिदलनो मोहांधविध्वंसकः ॥ नित्योद्योतपरं समस्तकमलाकेलियुहं राजते स
श्रीपार्श्वजिनो जने हितकृतौ चिंतामणिः पातु मां ॥५॥ विश्वव्यापि तमो हिनस्ति तर
णिर्वालोपि कटपांकुरो दारिद्र्याणि गजावलिं हरिशिशुः काष्ठानि बन्धेः कणः॥पीयूषस्य
लवोपि रोगनिवहं यच्छत्तथा ते विज्ञो ॥ मूर्तिः स्फूर्तिमती सती त्रिजगतीकष्टानि हर्तुं क्ष
मा ॥ ६ ॥ श्रीचिंतामणिसंज्ञमोक्तियुतं ह्रींकारसाराश्रितं श्रीमहं नमिज्जणपासकलि
तं त्रैलोक्यवश्यावहं ॥ द्वेधाचूतविषापहं विषहरश्रेयःप्रज्ञावास्पदं सोद्भासं वसुहांकितं
जिनफुलिंगानंदनं देहिनं ॥ ७ ॥ ह्रींश्रींकारवरं नमोद्धरपरं ध्यायंति ये योगिनो ह
त्पद्मे विनिवेश्यपार्श्वमधिपं चिंतामणिसंज्ञकं ॥ जाले वामजुजे च नाजिकरयोर्भूयो जुजे
दक्षिणे पश्चादष्टदलेषु ते शिवपदं द्वित्रैर्जैवैर्ज्ञात्यहो ॥८॥ नो रोगा नैव शोका न कलहक
लना नारिमारीप्रचाराः॥ नैवांध्यं नासमाधि नच दुर दुरितेदुष्टदारिद्र्यता नो॥ नो शाकि
न्योग्रहा नोन हरिकरिगणव्यालवेतालजाला ॥ जायंते पार्श्वचिंतामणिनतिवशतः प्राणि
नां चक्तिन्नाजां ॥९॥ गीर्वाणद्रुमधेनुकुंजमणयः स्वस्यांगणैरंगिणो॥देवादानवमानवाः स
विनयः तस्मैहितं ध्यायिनः॥ लक्ष्मीस्तस्य वशा वशेव गुणिनां ब्रह्मांस्संस्थायिनीश्रीचिं
तामणि पार्श्वनाथमनिशं संस्तौति यो ध्यायति ॥ १० ॥ इतिजिनपतिपार्श्वःपार्श्वपार्श्व
ख्ययक्षः प्रदलितदुरितौघः प्रीणितप्राणिसंघः॥ त्रिजुवनजनवांछदानचिंतामणीकः शि
वपदतरुबीजं बोधबीजं ददातु ॥ ११ ॥ इतिश्रीचिंतामणिपार्श्वनाथजिनस्तोत्रंसं० ॥
॥ श्रीमत्सङ्कुरुन्योनमः ॥ श्रियः संततेः कारकं श्रीजिनेशं महामोहचूटायनाशे दिने
शं ॥ नतं नाकिर्जिर्जक्तिर्जिर्जीवनाथं स्तुवे देवचिंतामणिं पार्श्वनाथं ॥ १ ॥ महाना
गपारीन्द्रवैश्वानरा हि प्रवातांबुधीरोगसंदानदाहं ॥ जितानेकपक्षं त्रिविश्वेकनाथं स्तुवे
देव० ॥ २ ॥ क्षमापार्श्वसेनस्य वंशेऽवतंसं हतक्रोधशत्रुं च लक्ष्मीनिवासं ॥ जनांजो ज
खंरुस्फुटे घस्त्रनाथं स्तुवेदेव० ॥३॥ सतांमोक्षपद्माप्रदानैकहेतुं महाकृच्छ्रविषेदने धूम
केतुं ॥ क्रमेंदी वरादीननागांकनाथं स्तुवे देव० ॥ ४ ॥ सनीरांबुदश्यामशिष्टांगकांतिं

